

فەرھەنگی خزمەتگوزاری کۆمەڵایەتی

ئینگلیزی - عەرەبی - کوردی

وەرگیڕانی: عەبدولسەتار خدر

- ✓ ناوی کتیب: فهره‌نگی خزمه‌تگوزاریی کۆمه‌لایه‌تی
  - ✓ بابەت: خزمه‌تگوزاریی کۆمه‌لایه‌تی
  - ✓ نووسینی: عه‌بدوله‌جید نیازی
  - ✓ وه‌رگیڕانی: عه‌بدوله‌سه‌تار خدر
  - ✓ پیتچنین: مالک محمد مولود
  - ✓ دیزاین: سارینا برایم
  - ✓ نۆبه‌تی چاپ: چاپی یه‌که‌م
  - ✓ سالی چاپ: 2021
  - ✓ چاپخانه: تاران
  - ✓ تیراژ: 500 دانه
  - ✓ ژماره‌ی سپاردن: له‌ به‌رپۆه‌به‌رایه‌تی گشتی کتیبخانه
- گشتیه‌کان/هه‌ریمی کوردستان ژماره‌ی سپاردنی (2799) ی
سالی (2021) ی پیدراوه.

پیرست	
لا پھرہ	بابہ ت
5	پیشہ کی
6	پیشہ کی وەرگیر
9	پیتی (A)
37	پیتی (B)
47	پیتی (C)
96	پیتی (D)
130	پیتی (E)
151	پیتی (F)
168	پیتی (G)
179	پیتی (H)
186	پیتی (I)
201	پیتی (J)
201	پیتی (K)
203	پیتی (L)
207	پیتی (M)
227	پیتی (N)
234	پیتی (O)
240	پیتی (P)
280	پیتی (Q)
281	پیتی (R)
294	پیتی (S)

317	پیتی (T)
324	پیتی (U)
325	پیتی (V)
329	پیتی (W)
331	پاشکو
364	فہرہنگی زاروہکان

پيشهكى

سوپاس بۇ پەرودىگارى جيهانيان و درودو سلاو لەسەر شكۆمەندترىنى پەيامبەران و نىردراوان، سەرودەرمان موخەممەدو كەسوكارو گشت هاوہلانى، پاشان: سوپاس بۇ خواى پايەبەرزى تەوانا كە سەرگەوتووى كردم لە دانانى ئەم كتيبەداو نزيكەى سى سال پيپەوہ سەرقال بووم لە پيناو خزمەتكردن بە قوتابيهكانم و هاوپريانى پسپورم لە پيشەى خزمەتگوزارىي كۆمەلايهتى و خەمخورانى ديكەى ئەم پيشە مرؤبيە بالايە لە شانشىنى عەرەبى سعوديدا.

لە راستيدا هاندەرى سەرەكيش كە يارمەتيدەرم بوو لە نووسىنى ئەم دانراوہدا، برىتى بوو لەوہى كاتى خەرىكى وانە گوتنەوہ بووم لە بەشى خزمەتگوزارىي كۆمەلايهتى زانكۆى پيشەوا موخەممەد بن سعودى ئيسلامى لە سالى (1409)ى كۆچيدا، ھەستەم بەوہكرد كە كەموكورى لە سەرچاوہ زانستىيە عەرەبىيە نوپيە تەرخانكراوہكانى بوارى خزمەتگوزارىي كۆمەلايهتيدا ھەيە، وپراى توانا نەبوون لە تيگەيشتنى خویندكاران و كەسانىك كە سەروكارىان لەگەل ئەم پيشەيەدا ھەيە، بە تايبەت كە ئەم پيشەيە لە خۆرئاواوہ سەريھەلداوہو زۆربەى ئەو زاراوانەى بەكارىان دىنين لە رافەكردن و روونكردنەوہياندا پشت بە سەرچاوہ بيانپيەكان بەتايبەت ئينگليزييەكان دەبەستين. لەبەر ھەموو ئەمانە پيەم باشبوو؛ كار بكەم لەسەر وەرگيپرانى ھەندىك لە زاراوہو چەمكە بنەرەتپيەكان كە يارمەتى فيرخوازان و كارسازان دەدەن بۇ تيگەيشتن لەم پيشەيەو شيوازە زانستىيەكانى.

لە رافەكردنى زاراوہو چەمكەكاندا، زۆرتريى متمانەم لەسەر (فەرھەنگى خزمەتگوزارىي كۆمەلايهتى) بوو، كە لەلايەن يەكيتيى نيودەوئەلتىي پسپورانى كۆمەلايهتى، لە سالى 1991 دا بلاوكراوہتەوہ.

لە كۆتاييدا ھيواخوازم كە ئەم ھەوئە خاكىيە سوودبەخش و پالپشت بىت بۇ كارە مەيدانىيەكان لە سەرچەم بوارەكاندا.

عەبدولەجيد نيازى

1420 كۆچى - 2000 زايىنى

پیشہ کی وەرگیپر

ههروهك ئاشكرایه له بواری فه رههنگنووسی كوردی و وەرگیپرانی فه رههنگدا زۆر كاری سوودبهخش ئه نجام دراون، به لام سه بارهت به زانسته مرۆبیه كانه وه كاریکی ئه وتۆ نه كراوه، كه هه موو لایه نه كانی ئه م بواری گرتیبته وه، به تایبهت له پرووی پیشه ی خزمه تگوزاریی كۆمه لایه تییه وه، هینده ی ئیمه ئاگادارین هیچ به رهه میکی چاپكراومان نییه. هه ربۆیه به پێویستمان زانی كه ئه م فه رههنگه له زمانی عه ره بییه وه وەرگیپرینه سه ر زمانی كوردی. وپرای ئه مهش له كۆتاییدا پاشكۆیه كمان ته رخان كرده وه بۆ یه كێك له رپگه سه ره كییه كانی پیشه ی خزمه تگوزاریی كۆمه لایه تی، كه ئه ویش رپگه ی خزمه تگوزاریی تاكه؛ ئه مهش به مه به ستی زیاتر ئاشنا بوونی خوینهری هیژا به م پیشه یه وه. بۆ به رچاوپروونی خوینهرانی ئه م سه رنج و تیبینیانه ده خه پینه روو:

* به گشتی ئه م فه رههنگه (672) زاواوه چه مکی سه رهکی له خو گرتووه و تارادهیه کی پێویست رافه و شیکاریی بۆ چه مك و زاواوه كان كراوه. له دوو توپی شیکارو رافه کردنی چه مك و زاواوه كاندا، چه ندان زاواوه دیكه لیكدانه وه و شیکردنه وه یان بۆ كراوه.

* له درپژه ی رافه کردنی چه مك و زاواوه كاندا به سه دان وشه مانا که یان به زمانی ئینگلیزی لیكدراوه ته وه، خوینهر سه رپشکه وشه ئینگلیزیه که بخوینیته وه یان نا، واته ده توانیت به سه ر وشه ئینگلیزیه که دا باز بدات، ئه مهش هیچ کاریگه ریه کی نه رینی به سه ر وشه و رسته و ده سته واژه كوردیه که وه نابیت، به لام بۆ فیرخوازان و مامۆستایان و ئه وانهی سه روکاریان له گه ل پیشه ی خزمه تگوزاریی كۆمه لایه تییدا هه یه؛ باشت وایه ئینگلیزیه که ش بخویننه وه.

* له وەرگیپرانی زاواوه چه مکه عه ره بییه كاندا زۆربه ی جار زیاتر له زاواوه یه کی كوردیمان به رامبه ریان داناوه، كه پیمان وایه به پیی شوین و مه به سته که مانا به خشن، له م رووه وش سوودمان له و فه رههنگانه وەرگرتووه كه له

بوارى كۆمەلناسى و دەروونناسىدا بە زمانى كوردى نووسراون، چونكە ئەم
فەرھەنگە جگە لە بابەتى خزمەتگوزارى كۆمەلایەتى بە دەیان زاراوەى
دەروونناسى و كۆمەلناسى لەخۆ گرتوو، يان لە ميانەى شىكارى چەمكەكاندا
نۆيان ھاتوو.

★ لەلایەكى دىكەو، لە پاشكۆى ئەم فەرھەنگەدا چەمك و زاراوەكانمان لە
ليستىدا بە ھەرسى زمانى ئىنگلىزى، عەرەبى و كوردى بەپى ئەلف و بىى زمانى
ئىنگلىزى رېكخستوو.

لە كۆتايىدا... ھىوادارىن خزمەتئىكى بچووكمان بە كتيبخانەى كوردى كردبىت
و ئەم ھەولەمان ماىەى رەزامەندىى خوینەرەن بىت.

كەسنەزان - بەھارى 2021

پیشکشہ بہ:

ہہوار

(A)

1 – ABNORMAL

شاذ او غير سوي

ناباو يان نائاسايى – ريزيهر

ئەم زاراۋىيە گوزارشتكردنه له كارى نائاسايى يان ناباو، atypical functioning بەشپۆهيەكى گشتى بەكارى نەگونجاو maladaptive دەوتریت، له بواری خزمەتگوزاریی كۆمەلایەتیشدا دەرخرەرى رەفتارە نائاسايیەكانە behaviors نەك كەسانی نائاسايى. بۆ هەئسەنگاندنى رەفتارى نائاسايىش، پسپۆرانى كۆمەلایەتى هەندىك پيوهر و پيوانهى بابەتییانهى نیو (نامیلکەى دەستنیشانكارى و ئاماری) بۆ نەخۆشییە ژیرییهكان DSM - III بەكاردینن یان ئەو پيوهرەى شوینی تاكە كەس له سیستمى ژینگەپیدا دیارى دەكات the person - in - environment system (PIE).

2 – ABUSE

إساءة معاملة أو سوء استعمال

خراب مامەئەكردن یان خراب بەكارهێنان

رەفتاریكى هەئە یان نەگونجاو، مەبەست لىي زیان و ئازار گەياندنه بە تاك یان گرووپ له رووی دەرروونی psychological یان جەستەیی physical یان دارایی financial.

خراب مامەئەكردنیش چوار جۆرى هەیه: خراب مامەئەكردنى جەستەیی، خراب مامەئە كردنى دەرروونی، گوپپینهدان و قۆستنهوه (خراب سوود لیوهرگرتن - وهسوود هینان). دەتوانین بۆ خراب مامەئەكردن، ئەم نموونانە بخرهێنەرۆو:

1 - خراب مامەئەكردنى مندال child abuse كە بریتییه له سزادانى چەند بارەى جەستەیی یان دەرروونی لەلایەن دايباب یان یەكێكیان بۆ مندالانى سەرپيچیکەر،

ئەمەش لە رینگەى لیدانى بە ئەنقەس و سزادانى جەستەى بە سوئ و بئ مەبەست
یان گالته پیکردن و بەردەوام بە سووک سەیرکردنیا.
2 - خراپ بەکارهینانى مادده سڤکه رهکان drug abuse، که بیته هوی زیان
گەیاندن بە تاکه کهس لە رووی جەستەى، دەروونی و کۆمەلایهتییهوه.
3 - خراپ مامەلەکردنی پیران elder abuse و ئەو گەوره سالانهی که پشت بە
چاودیری کهسانی دیکه دەبەستن، ئەمەش خوی دەبینیتهوه لە خراپ
مامەلەکردنیا بە لیدانى جەستەى و پشتگوێخستن و زیانگەیاندى دەروونی و
قۆستنهوهیان لەلایەن ئەو کهسانەى چاودیریان دەکن.
4 - خراپ مامەلەکردنی هاوسەران (ژن و میڤد) spouse abuse، مەبەست لەمەشیان
نازار یان زیانگەیاندى جەستەى و دەروونییه بەلایەنى بەرامبەر، زۆرەى جاریش
ئەم خراپ مامەلەکردنه لەلایەن میڤدەوهیه بەرامبەر بە هاوژینهکەى.

3 – ACCEPTANCE

التقبل

پەسەندکردن - قەبوڵکردن - قایلبوون - رەزامەندی

بنەمایەکی سەرەکییە لە بنەماکانی پیشەى خزمەتگوزاریی کۆمەلایەتى، مەبەست
ئێى قایلبوون و دانپیانانە لەلایەن پەسپۆرى کۆمەلایەتییهوه بە بەهای تاک (گرفتار)
و ریزگرتنە لە شکۆو بیروباوەرو پەفتاری، وپرای پەچاوەکردنى هەستەکانیشى،
ئەمەش بە واتای ئەوه نییه که چاوپۆشى بکړیت لە کردەوهو پەفتاره نااساییهکانى
تاک، هەروەها - پەسەندکردن - بە یهکێک لە رەگەزه بنەرتهتییهکانى پڕۆسهى
یارمەتیدان helping process و پیکهینانى پهيوەندى پیشەى لە خزمەتگوزاریی
کۆمەلایهتیدا دادەنریت. ئامانجى پەسەندکردنیش بریتیه له:
1 - رزگارکردنى گرفتار لە هەستە نەرینیهکانى وهکو شهرم و ترس و
دوورخستنهوهى ئەوهى لەم رووهوه پێویسته، بەگرتنەبەرى شیوازی
بەرگریکردنى جۆراوجۆر.

2 - كه مكردنه وهى هه لچوونه دهروونىيه بههيزهكانى وهك دله پراوكى، ههستگردن به كه موكوپى، چهوساندنه وهو خو به كه م زانين. بوى هه يه پسپوړى كومه لايه تى ئه م بنه مايه پراكتيزه بكات له ميانه ي خسته پرووى به ده مه وه چوونه دياريكراوه كانى وهك ريزگردن و ليوورده ي و له به رچا و گرتنى ههسته كان و دووركه و تنه وه له ره خنه و تومه تبارگردن يان پيشداوه ريكردن.

عملية تسهيل الحصول على الخدمة 4 – ACCESSIBILITY OF SERVICE

ناسانكارى به دهسته ينانى رازه - ناسانكارى به دهسته ينانى خزمه تگوزارى

پروسه يه كى ناسانكارى به بو كه سانى نياز مه ند به خزمه تگوزارى، بو ئه وهى به سووك و سانايى به دهستى بينن، ئه م دامه زراوانه ي ئه م خه سلته تيان به سه ردا جيبه جى ده بيت، به وه جيا ده كرينه وه كه شوينه كانيان له سوودمه ندان يان گرفتاران نزيكه، كاتى كارگردن يشيان گونجاوه و بارودوخى گرفتاران يش له به رچا و ده گرن و خزمه تگوزارى به كانيان به شيوه يه كى ريك و بيك پيشكه ش ده كهن، لىستى چاوه روانگردن يان كور تخايه نه وه خزمه تگوزارى به كانيان به نرخى گونجاو پيشكه ش ده كهن و ئه وهى پيوست بيت بو يان فه راهم ده كهن، سه ربارى ئه مانه ش بايه خى ته واو و پيشوازي گه رموگور يان لئده كهن.

مصادقية 5 – ACCOUNTABILITY

متمانه - راستگووى - باوه رپيكر اووى - پشتراستى

باوه رمه ندى ئه مه يه كه شياوى ليكدانه وهو هو دمرخستن بيت و تواناى رازيكردنى كومه ل و سوودمه ندانى خزمه تگوزارى و هه لسورپينه رانى پروسه ي سه رپه رشتيكردنى هه بيت، ئه و پروسه يه يه كه به بايه خ و گرنگيه وه دمه روانيته كارى تاكه كه س، له هه مان كاتدا به

واتای پابه‌ندبوونی پیشه‌یی Professions obligation دیت له‌لای پ‌سپۆری کۆمه‌لایه‌تییه‌وه بۆ دهرخستنی رۆل‌بینین و به‌رپرسیاریتی ئه‌رکه‌کان و ئه‌و پ‌رۆگرامانه‌ی پشتیان پ‌ی دهبه‌ستیت له‌پ‌پ‌ناوی به‌دییه‌نانی نامانجه‌کانی پیشه‌و دابینکردنی ده‌سته‌به‌ری پ‌یویست بۆ گرفتاران له‌میان‌ه‌ی به‌کاره‌یانی پ‌یوه‌رو ر‌یسا دیاریکراو و رۆشنه‌کانی کارنوینی پیشه‌.

6 – ACCESS PROVISION

توفیر الخدمات وتسهیل الإستفاده منها

دابینکردنی خزمه‌تگوزاری و ئاسانکاری سوود ل‌یوه‌رگرتنی - فه‌راهه‌مکردنی ر‌اژه‌و

کارئاسانی سوود ل‌یوه‌رگرتنی

کۆمه‌ل‌ئیک چالاک‌ی و ر‌یکاری Procedures دامه‌زراوه‌یییه که کار ده‌کات بۆ ده‌سته‌به‌ری دابینکردنی خزمه‌تگوزارییه‌کان بۆ سه‌رحه‌م گرفتارو سوودمه‌نده‌کان، سه‌رباری ئاسانکاری کردنی بۆ پ‌رۆسه‌ی سوود وه‌رگرتن له‌و پ‌رۆگرام و خزمه‌تگوزاریانه، نموونه‌ی ر‌یکاره‌کانیش که دامه‌زراوه‌کان به‌کاری د‌ینن بۆ سانای سوود وه‌رگرتنی جه‌ماوه‌ر له‌ خزمه‌تگوزاری و به‌رنامه‌کانیان، ئه‌مانه‌ن: ناگادارکردنه‌وه‌ی جه‌ماوه‌ر له‌ فه‌راهه‌مبوونی خزمه‌تگوزاری، دانانی یاساو ر‌یکاره‌ روون و گونجاوه‌کان بۆ پ‌رۆسه‌کانی گواستنه‌وه، دۆزینه‌وه‌ی چاره‌سه‌ری گونجاو بۆ ز‌البوون به‌سه‌ر ئه‌و کۆسپ و له‌مپه‌ران‌ه‌ی که ر‌یگرن له‌به‌رده‌م تاکه‌کان بۆ به‌ده‌سته‌یانی خزمه‌تگوزاری پ‌یویست.

7 – ACTION THERAPY

العلاج العملي

چاره‌سه‌ری کرداری یان (کارنوینی)

کۆمه‌ل‌ئیک ر‌یکاری چاره‌سه‌ری و شیوازی ده‌ستیاخستنی راسته‌وخۆیه که پ‌سپۆری کۆمه‌ل‌ایه‌تی به‌کاریان د‌ینیت به‌ نامانجی گۆرینی یان هه‌موارکردنی ره‌فتاری گرفتار.

ئەمچۆرە چارەسەرىيە پىشت دەبەستىت بە ئەنجامدانى چالاكىيەكان و ئەو كارانەى
 كە يارمەتيدەرن بۇ چارەكردنى كىشەى گرفتار.
 چارەسەرىى كردهى چەند جۇرئىكى ھەيە، لە مانە:
 1 - ھەمواركردن (راستكردنەوہ)ى رەفتار behavior modification
 2 - چارەسەرىى ژىركارانە يان مەعريفانە cognitive therapy
 3 - چارەسەرىى ئەزمونى يان تاقىكارانە experiential therapy
 زاراوہى چارەسەرىى كردهى بەشپوہى باو بەكاردەھىنرئىت بۇ جياكردنەوہ لە نىوان
 خودى زاراوہكەو چارەسەرىى زانىارىيانە information therapy كە ئەمەى
 دواييان نامانجى گۇرپنى رەفتارە بەشپوہىكى ناراستەوخۇ، ئەمەش بە
 پەپرەوگردنى شپوازەكانى سەرنجدان و پىدانى زانىارىيە لەپىشپنەكان بە گرفتار بۇ
 چارەكردنى گرفتهكەى.

8 – ACTIVITY GROUP

جماعة نشاط

گروپى چالاقى

جۇرئىكە لە جۇرەكانى گرووپەكان لە خزمەتگوزارىى كۆمەلايەتيدا، پوختەى كارى
 ئەم گرووپە ئەوہىە كە ئەندامەكانى ھەلدەستن بە جىبەجىكردنى بەرنامەى
 سنووردار. لە تايبەتمەندىيەكانى ئەم گرووپە، بوونى خولياى ھاوبەش و
 گرنگىپىدانى ھاوبەش mutual interest ى ئەندامانى گرووپە بە بەرنامەكان،
 وىپراى ھەبوونى نامانجى روون و ديارىكراو، ھەندىجارىش لەوانەيە بەشدارىكردنى
 تاكەكان لەمچۆرە گرووپانەدا تەنيا بۇ بەسەربردنى كاتى دەستبەتالى و خۇشى و
 شادى بىت. جىگەى باسە كە گرووپەكانى چالاقى، گرووپ وەكو ھۆكارىك بەكاردىنن
 بۇ بەدەستەينانى كارامەيىە كۆمەلايەتییەكان social skills و كارامەيىەكانى
 پىرۇسەى بىرپاردان Decision – making و پىگھىننى پەيوەندىيەكان. لە نموونەى
 چالاكىيەكانىش كە گرووپ ئەنجامى دەدات چالاكىيە وەرزشى و رۇشنىرى و ئايىنى
 و كۆمەلايەتى و ھونەرىيەكانە. لەم دواييانەشدا ئەمچۆرە گرووپانە دەستبەكاربوون

لە سەنتەرەکانی نەخۆشەوانی nursing homes و نەخۆشخانەکانی نەخۆشییە
ژیریەکان mental hospitals و سەنتەرە خۆشبارییەکان recreation centers.

9 – ACUTE

وضع حاد او شدید

باری توندوتیژ یان سەخت و ناهەموار – نالەباری

زاراوەیەکە ناماژە بۆ بارودۆخی زۆر توندو سەخت intense conditions یان
شلەژاویەکان دەکات و بەشیوەیەکی رێژەیی ماوەکەى کورتخانەییە. جا ئەو شلەژانە
ژیریانەى mental disorders کە بۆ ماوەى شەش هەیف یان کەمتر درێژە
دەکێشێ، بەشیوەیەکی گشتی بە شلەژانی توندوتیژ دادەنرێن، ئەوەى کە لە شەش
هەیفیش زیاتر درێژەى کێشا، بە درێژخایەن chronic دادەنرێت.

10 – ACUTE CARE

رعاية او عناية مركزة

چاودێری یان چاودێری چڕ

کۆمەڵێک خزمەتگوزاری تەندروستی و کۆمەڵایەتی و تاکە کەسین، کە لە لایەن
نەخۆشخانەکان و دامەزرارە کۆمەڵایەتیە جۆراو جۆرەکان دابین دەکری، بۆ باری
مەترسیدارو تەنگەتاوی کە پێویستیان بە یارمەتی و بە تەنگەوچوونی خێراو
گورجوگۆلە لە ماوەیەکی کورتی دیاریکراودا short - term assistance.

11 – ADAPTATION

تكيف

گونجان - پەوش گونجاندن

پەرۆسەى خۆگونجاندنێ تاکە لەگەڵ ئەو ژینگەییە تییدا دەژییت، وێرای
کاریگەریشی بەسەر ژینگەکەوه. سەرەرای ئەمەش گونجان بە واتای هەولە چالاک و

كاراكانى تاكه كه دهپخاته گەر له قۇناغه جياجياكانى ژيانيدا بۇ بەديهپنانى راھاتن و سازان و گونجان لەگەل ژینگە environment كەيدا بۇ ئەوھى ئەم گونجاننە يارمەتى بدات لە مانەوھو گەشەو راييكردى رۇل و ئەركە كۆمەلايەتییەكەى بەشیوھییەكى سروشتى. لەلايەكى ديكەوھ گونجان پروسەییەكى ئالوگۇرپییە reciprocal process لە نیوان تاك و ژینگەى دەوروبەريدا، ئەمەش بەو واتايە دیت كە تاك كارتیکەرو كارتیکراوھ بە ژینگەوھ. زۆریك لە پسیپۆرانى كۆمەلايەتى بۇچوونيان وايە كە يارمەتيدانى خەلك بۇ زالبوون بەسەر گوشارەكانى ژيان life stresses دا لە ماوھى قۇناغه جياجياكانى گەشەكرديان و بەھيژكردى توانستى راھاتنەوھيان و پالپشتيكردى، بەشيكى سەرەگيیە لە پروسەى دەستیوھردان و چارەسەرى لە خزمەتگوزارى كۆمەلاتيدا.

12 - ADDICTION

الإدمان

ئالوودەبوون

ئالوودەبوون بریتییه لە بەردەوامبوون لەسەر راھاتن یان بەکارھینانی چەند ماددەییەكى دیاریکراو یان ئەنجامدانى چەند چالاکییەكى سنووردارە بۇ ماوھییەكى دريژخايەن بە مەبەستى جۆریك لە مەستى و سەرخۇشبوون. یاخود بە مەبەستى دوورکەوتنەوھ لە پەژارەو خەمۇكى. سەربارى ئەمانەش ئالوودەبوون واتای پشتبەستى جەستەیی یان ئەندامییە ((ئۆرگانییە)) physiological dependence بە ماددە کیمیاییەکان، كە وا لە كەسەكە دەكات، بە بارودۇخیكى ئەوتۆ بگات، بەرگری وازلێھینانی ئەو ماددانەى نەبیت. ئینجا لەوكاتەى كە توانای بەدەستھینانی ئەو بەرگرییەى نییە، نیشانەكانى كشانەوھ withdrawal symptoms ی لی بەدەر دەگەون.

نەوونەى ئەو ماددانەى كە مایەى ئالوودەبوون، بریتین لە: ئەلكەھۆل، توتون، نيكۆتین و چەندان جۆر لە داودەرمانە هیوركەرەوھو سركەرەكان.

13-ADJUSTMENT

التوافق

پراھاتن - (سازان)

كۆمەلنىڭ چالاكىيە كە تاك ئەنجامى دەدات، بۇ تىر كىردنى پىداويستىيەك satisfy a need يان بۇ زالبوون بەسەر دزوارىيەك ياخود تىپەپراندنى تەگەرەيەك يان گەرەنەوۈ بۇ بارى سازان و گونجان و پىككەوتن و ھەمووار بوون لەگەل ژىنگەى دەوروبەردا. ئەو چالاكىيانەش دەشيت كە پەرچە كىردار يان وەلامدەرەوۈى راھاتوۈى ئاسايى habitual responses بن لە پەفتارى تاك؛ لە ھەلوپىستگەلىكى ھاوشىوۈدا. راھاتنى سەرگەوتوۈش دەبىتە مايەى سازان. راھاتنى سەرنەكەوتوۈش پىپى دەوترىت نەسازان maladjustment كە مەبەستمان نەسازان و نەگونجانە لەگەل ژىنگەى ماددى يان كۆمەلايەتى يان ئەرك و ھاوشىوۈى ئەمانە لە دەرنەجامە خراپەكانى ھەلچوونى و پەفتارىدا.

14 - ADJUSTMENT DISORDER

اضطراب التوافق

گرفتى پراھاتن - پەشىۈى پراھاتن - شلەژانى گونجاندىن

برىتتية لە شلەژانىكى سەرچاۈەگرتوۈى ناھەموارى و نەسازانى تاكەكەس لەگەل ژىنگەى دەوروبەرىدا، نىشانە رووالەتتيةكانىشى سەبارەت بە تاك برىتتىن لە پەفتارى نەگونجاۈ يان ناھەموار maladaptive pattern of behaviors كە دەركەوتنىان بەشىۈەيەكى رىژەيى دەگەرپتەوۈ بۇ ماۈدى سى ھەيقى يەكەمى سەرەتاي رووبەرۈوبوونەوۈى لەگەل قەيران crisis يان گوشارى دەروونىي كۆمەلايەتى (ناخگرزىي دەروونكۆمەلايەتى) psychosocial stresses وەكو تەلاق - دەستبەردارى - ((جىابوونەوۈ)) divorce و كىشەكانى ھاوسەرگىرى marital problems و لەمپەرە زانستىيەكان يان ئەركەكىيەكان و كارەساتەكان disaster، جىيى نامازەپىدانە شلەژانى ناھەموار زور دلھەژىنترۈ مەترسىدارترە لە وەلامدەرەوۈى راھاتوۈى ئاسايى، جگە لەمە چاۈەرۈوانى گوشارەكانىشە، چونكە شلەژانى ناھەموار

دەبىتە ھۆى دەستەپاچەيى تۈانستى تاك لە ئەنجامدانى ئەركە كۆمەلايەتتەيەكانىدا،
بۇيشى ھەيە ۋەستان يان كەمبۈنەۋە لە نىشانەكانى شلەژان رووبدات لەوكاتەى كە
تاك لە گوشارمەكان رزگار دەبىت يان كاتى بە ئاستىكى نوئى لە سازان دەگات.

الإدارة في الخدمة الاجتماعية 15 - ADMINISTRATION IN SOCIAL WORK

بەرپۆۋەبەردنى خزمەتگوزارىي كۆمەلايەتى

رېگايەكە لە رېگاكانى خزمەتگوزارىي كۆمەلايەتى، خاۋەن بەرپرسىيارىتتەيە
كارگىرىيەكان بەكارى دىنن لە دامەزراۋە كۆمەلايەتتەيەكان social agency دا، بۇ
بەجىھەتتەيە ئەم ئامانجانە:

1. ديارىكردى ئامانجەكان و سىياسەتى دامەزراۋەكە و رايىكارىيەكان.
2. تۈپۈزىنەۋە لە بارەى دەرامەت و سەرچاۋە دارايىەكان و سوود لىۋەرگرتنىان لە
جىبەجىكردى بەرنامەكاندا.
3. رېكخستنى چالاكىيەكان بۇ بەدەستەيەننى ئامانجە پىشنىيازكراۋەكان.
4. چاۋدىرىكردى پىرۆسەكان و ھەئسەنگاندنىان لەگەل داھىننى گۆرانكارىي
پىۋىست بۇ باشتركردى كىردەى بەجىھەتتەيەن.
5. كارپىكردى.
6. دابەشكردى كار.

القبول 16 - ADMISSION

ۋەرگرتن - يەكەى ۋەرگرتن - رەزامەندى - رېپېدان - بەسەندكردى

ۋەرگرتن لە دامەزراۋە كۆمەلايەتتەيەكان و دامەزراۋە چاۋدىرىيە تەندىروستتەيەكاندا
برىتتەيە لە بەش يان يەكەيەكى كارگىرى administrative unit، كار دەكات بۇ
جىبەجىكردى رېكارە ۋىستراۋەكان، بۇ ۋەرگرتنى گرفتار يان نەخۇش ۋىپراى

دامەزراندنى و چاودىرىكىردنى لەلايەن دامەزراوہ و پيشكەشكىردنى خزمەتگوزاريە پيويستەگان.

17-ADMISSION PROCEDURES

إجراءات القبول

پيکارهگانى وەرگرتن

کۆمەللىك پيکارو چالاكىي سنوورداره، که دامەزراوہ کۆمەلایەتییەگان دەيگرنەبەر بۆ ديارىکردنى رادەى توانای پيشكەشكىردنى خزمەتگوزاريەگان بۆ کەسى پيشكەشکار ((داواکار - خوازيارى خزمەتگوزارى))، لە هەمان کاتدا ئاستى زانىنى جيبەجىکردنى مەرجهگان بەسەر پيشكەشکارو سوود بينىنى لە خزمەتگوزاريەگان و بەرنامە رەخساوہگان. پيکارهگانيش ئەمانەن:

1. دەستکەوتنى رەزامەندبوونى پيشكەشکار يان بريکارهگەى.
2. بەدەستهياننى هەندىك زانىارىي بنەرەتى لەبارەى پيشكەشکار، بەهوى بينىنى پيشكەشکار يان يەگىك لە ئەندامانى خيزانهگەى.
3. دەستخستنى راپورته پزىشكىيە پيويستەگان.
4. کارکردن لەسەر ميژووى کۆمەلایەتیی social history پيشكەشکار.
5. ئەنجامدانى چەند تافىكارى و پشكىنىنى پزىشكى و دەروونى medical and psychological tests.
6. هەماهەنگى بۆ ئالوگۆرى زانىارىيەگان لە نيوان گرفتارو کەسانى پەيوەندار بە خزمەتگوزاريەگەى.

18 - ADOLESCENCE

المراهقة

هەرزەگارى - هەرزەيى

قۇناغى گەشەيە که دەکەويته نيوان قۇناغى منداليهتى childhood و قۇناغى باقبوون adulthood، ئەم قۇناغە بە تەمەنى بالقى دەست پيدەکات و بە سەرەتاي

قۇناغى لاوى (گەنجى) كۆتايى پىدېت، وا باوه كەسى ھەرزەكار ھەول و تەقەلایەكى زۆر دەدات لەپىناو ديارىكردى ناسنامەى كەسىتى خۆى - خۇناسى - ((خود شوناسى)) self – identity؛ ئەم ھەولدانەشى ھاوكاتە لەگەل ھەندىك رەفتار نواندى ناباو و نامۆ erratic behaviors.

19-ADUL

بالغ او راشد

پىگەيشتوو يان ((رەساو))

بالتق ((پىگەيشتوو)) ئەو كەسەيە كە دەگاتە قۇناغى پىگەيشتن maturity كە زۆربەى جار گەيشتنە بە تەمەنى ھەژدە (18) سالى.

20 – ADULT DAY CARE

الرعاية النهارية للبالغين

چاودىرىى رۇزانەى پىگەيشتوو

چەند سەنتەرىكى تايبەتمەندن، كاردەكەن بۇ دابىنكردى بەرنامەگەلىكى خزمەتگوزارىى تاكەكەسى و كۆمەلایەتى و نىومالى بۇ كەسانى پىگەيشتوو كە تواناى خۇ چاودىرىيان نىيە يان ئەوانەى كە دەستيان بە چاودىرىكارانىان راناگات، وەكو كەمئەندامانى جەستەيى و دەروونى physically and mentally handicapped، ئەمەش لەوكاتەدايە كە كەسى چاودىرىكەر بەھۆى كاركردى يان ھەر ھۆيەكى دىكەوہ بۆى ناكرىت ئامادەبىت.

21 – ADULT DAY CENTER

المركز النهاري للبالغين

سەنتەرى رۇژانەى پىگەشتووان

لايەنىك يان دامەزراوئەيەكى گشتى ياخود تايبەتتەيە، كە پىگەشتووان و گەورە سالان تىيدا كۆدەبنەوہ بۇ بەشدارىكردن لە ئەنجامدانى چەند چالاكئەيەكى خوشبارى recreational و كۆمەلايەتى social و فىركارى educational و بەرنامەكانى پەرەپىدان.

22 – ADULT DEVELOPMENT

النمو في مرحلة الرشد

گەشەكردن لە قۇناغى پىگەشتندا

چەند گۆرانكارئەيەكى ناسايى يان راھاتووانەيە كە بەسەر تاكە كەسدا دىن، ئەمەش لە سەرەتاي قۇناغى پىگەشتن يان دواى قۇناغى ھەرزەكارى و تا مردن بەردەوامى ھەيە، ئەو گۆرانكارئەيەش سەرچەم لايەنەكانى: جەستەيى، زىرى، كۆمەلايەتى، سۆزدارى و كەسئەتى دەگرئەتەوہ.

23 – ADULT EDUCATION

تعليم الكبار

فىركردنى گەورەسالان - فىركردنى تەمەن گەورەكان

پرۆسەيەكى فىركارئەيە بۇ ئەو كەسانەى كە تەمەنيان تىپەرپوہ سەبارەت بە فىركردنى گشتى يان فەرمى، بۇيە زانبارئەيە پىدەدات لە رووى: زانين knowledge و كارامەيى skills و بەھا values كان. ئامانجى پرۆگرامى فىركردنى گەورەسالان نەھىشتنى نەخوئندەوارى و باشترکردنى ھەلى كارو پيشەو ئابورئەيە، سەربارى ئەمانەش پتەوكردنى بەھا مرويئەكانى گەورەسالانە.

چاودىرى جىگرەوۈ بۇ پىگەشتووان

پروگراممىكى چاودىرى دالەدانە residential care programs بۇ ئەو پىگەشتووانەى كە تواناى خۇ چاودىرىيان نىيە بەھۇى بوونى تەگەرەيەك يان نەخۇشى يان بەھۇى نەبوونى كەسانىكى چاودىرىكار. ئەم پروگرامە پشت دەبەستىت بە دانانى جۇرىك لە خىزانى جىگرەوۈ بۇ ماوۋەيەكى ديارىكراوى كاتى. ھەلبۇزاردن و چاودىرى ئەو خىزانانە مەرجە لەلايەن پىسپۇرى كۆمەلايەتتەوۈە بىت، بۇ دۇنيابوون لە توانستى پروگرامەكە بۇ دابىنكردىنى چاودىرى پىويست.

تەمەنى پىگەيشتن ((رەسىن)) يان كاملى

قۇناغىكە لە قۇناغەكانى گەشەى مرۇيى، بە قۇناغى پىگەيشتن maturity دەست پىدەكات و بە مردن كۇتايى دىت. زانايان ئەم قۇناغەيان بۇ سى ئاستى تەمەن دابەش كردوۈ، كە ئەمانەن:

1. قۇناغى پىشكات early adulthood كە لە تەمەنى ھەژدە (18) سالىيەوۈ دەست پىدەكات تا چلو چوار (44) سالى.
2. قۇناغى پىگەيشتنى مامناوۈندى middle adulthood لە تەمەنى چلو پىنج (45) بۇ شەستو چوار (64) سالى.
3. قۇناغى دواكەوتوو (پاشكات) late adulthood لە شەستو پىنج (65) سالى تا مردن.

پىشكەشكردىنى نامۇزگارى - نامۇزگارپكردى

شىوازىكە لە شىوازەكانى دەستياخستن intervention ((چارەسەركردى)) لە پىشەى خزمەتگوزارى كۆمەلايەتتە، نامانجى يارمەتيدانى گرفتارە بۇ تىگەيشتنى

گرفته‌کەى و بىرکردنەو وە لە چارەسەرى گونجاو بۆ مامەلەکردن لەگەڵیدا، وێرەى هاوکارىکردنىشى لە ديارىکردنى پلانى کار action plan بۆ زالبون بەسەر گرفته‌کەيدا، پيشکەشکردنى نامۆزگارى چەند مەرجىكى هەيه، پيوستە رەچاوبکرين، لەمانە: ديارىکردنى کاتىكى گونجاو بۆ پيشکەشکردنى نامۆزگارىيەکە، ديارىکردنى شوينىكى شياو، وێرەى هەلبژاردنى شيوازيك كە پيوستە بۆ پيشکەشکردنى نامۆزگارىيەکە.

27 – ADVISORY BOARD

مجلس استشاري

ئەنجومەنى راوئزگارى

لێژنە يان کۆمىتەيەکە acommittee لەپيناو دابىنکردنى زانىارى و راوبۆچوون و شارەزايى و راسپيرىگەلىك کاردەکات کە پەيوەستن بە چۆنىەتى بەدیهينانى نامانجەکانى دامەزراوہيەک، ئەندامانى ئەنجومەنەکەش - چ دامەزرينراو يان هەلبژيردراو ياخود خۆبەخش بن - ئەشى راوئزيان پيىکریت وەکو تاک يان بەشيوەى گرووپ بەپيى شارەزايى و بوارى پسپۆريان.

28 – ADVOCACY

دفاع او تاييد

بەرگري يان پشتگيرى

برىتييه لە برىکاريتى يان نوينه‌رايه‌تى راستەوخۆ بۆ کەسانى دیکەو بەرگريکردن لە خۆيان و بەرژەوهندىيەکانيان. لە خزمەتگوزارى کۆمەلایەتیشدا بە واتای بەرگريکردنە لە مافى گرفتاران و گوزارشتکردنىشە لەو بەرگرييه لە ميانەى دەستياخستنى راستەوخۆ direct intervention يان بەکارهينانى هيزو دەسلەتپيدراوى. جگە لەمەش بەرگريکردن لە بەرژەوهندى گرفتاران بە يەکک لە

ئەرك و رۆلە سەرەككییەكانی كارمەندانی پیشەیی خزمەتگوزاریی كۆمەلایەتی دادەنریت.

29 – AFFECTIVE DISORDERS

الإضطرابات الوجدانية

شلەژانە ویژدانییەكان - گرتە سۆزدارییەكان

چەند شلەژانیکی سۆزدارییە emotional disturbances بە پلەیی یەكەم بەو بە جیا دەكریتەووە كە گۆرانیکی ریشەییە لە حەوسەلەو میزاجدا یان گۆرانیکی بەرفراوانە كە ئەمانە دەگریتەووە:

خەمۆکی depression، گەشانەووە یان ((بووژانەووە)) euphoria، هەستکردن بە تەندروستبوون و بەهیزی و بەتوانایی بیبنەماو شەیدایی ((گلاراوگرتن)) mania. دواتر زاراوەیەکی دیکە جیی ئەم زاراوەیە گرتەووە كە پێی دەوتریت شلەژانی حەوسەلە - میزاج - mood disorder، پاشان ئەو شلەژاوییانە لە (نامیلکەیی دەستنیشانکردن و ئاماریی شلەژانە ئاوەزییەكان) پۆلێن کران كە لە ساڵی 1980 لەلایەن یەكیتی پزیشکانی ئەمەریکی بلاوكرائەتەووە بەناوی شلەژانە ویژدانییە سەرەكییەكان، لەوانەش: خەمۆکی گشتی یان مەزن major depression و شلەژانی جووت جەمسەری bipolar disorder و شلەژانی خولانە یان ناوبەناو cyclothymic disorder.

30 – AFTERCARE

الرعاية اللاحقة

چاودێریی دواتر یان داھاتوو ((پاشەکی)) - چاودێریی دواي دەرچوون

چاودێریی داھاتوو پڕۆسەیی بەردەوامبوونی پێشکەشکردنی چارەسەری و دابینکردنی چارەسەری و پارێزگاریکردن لە تەندروستی و فەراھەمکردنی پالپشتی کۆمەلایەتی social support و هەموو ئەو خزمەتگوزارییانەییە کە گرفتار لە دواي دەرچوونی لە دامەزرێوانە یان نەخۆشخانە بۆ ماوہیەکی دیاریکراو پێویستی پێیان دەبێت.

دوژمنكارى - شەپانگىزى

تايبەتمەندىي ئەم رەفتارە دوژمنكارىيە بەرامبەر ئەوانى دىكە، زۆربەى جار دەشىت بەشىۋەيەكى راستەوخۇ ھەستى پىبىكەين لەوكاتەى كە بەشىۋەى ھىرشى زارەكى يان جەستەيى physical and verbal attack دەردەكەويت، ياخود بەشىۋەيەكى ناراستەوخۇ ئەوكاتەى كە لە شىۋەى رپكەبەرى competition خۇى نىشان دەدات، بۇيشى ھەيە كە دوژمنكارى رەفتارىكى گونجىنەر بىت، ئەگەر بۇ خود بەرگىرى و بەھىزكردنى توانستە كەسىتتەيەكان بەكار بەينرىت، ياخود رەفتارىكى لەناوبەر بىت بۇ ((تاكەكەس)) و ئەوانى دىكە، ئەگەر بۇ نازارو زيانگەياندن بە كەسانى دىكە بەكار بىرىت، دواچار ھەندى لە زانايانى بوارە كۆمەلەتتەيەكان، زاراۋەى دوژمنايەتى بۇ بەلگەدارى لەسەر رەفتارە زياندارەكان بەكاردىنن و زاراۋەى بەرگىرىرى assertiveness يش بۇ ئەو رەفتارانەى مەبەست لىيانەۋە زيانگەياندن بە ئەوانى دىكە نىيە.

خراپ بەكارھىنانى ماددە ئەلكەھۇلىيەكان يان بى ھۆشكارەكان

بەكارھىنانى ماددە ئەلكەھۇلىيەكانە بەرپىژەيەكى وا كە بىتتە ھۇى نازارو زيانگەياندن بە كەسى بەكاربەر يان كەسانى دىكەى دەوروبەرى، لەوانەيە ئەم رەفتارە بىتتە ھۇى تووشبوونى كەسەكە بە رووداۋەكان accidents ((بەلاۋ كارەساتەكان)) و سەر بىكشيت بۇ رەفتارى دوژمنكارى و دواتر كەمبەرھەمى و بىتوانايى لىبەكەويتەۋە.

33 – ALCOHOLISM

الكحولية أو إدمان المسكرات

ئەنگەھۆلى يان ئالوودەببون بە ماددە ھۆشبەرەگان

بريتييه له پشتمپبەستنى جەستەيى و دەروونى بەو ماددە ئەنگەھۆلىيانەى كە دەشى ببنە ماىەى كۆسپ و تەگەرە لەبەردەم لايەنى جەستەيى يان دەروونى ياخود ژيرى يان كۆمەلایەتى.

34 – AMBIVALENCE

ازدواجية أو تناقض المشاعر

دووانەيى يان ھەستە دژبەپەكەگان - دووانەيى ھەستەگان - دووقاقى وپژدانى

بريتييه له دژبەكى ھەستەگان، وەكو خۆشەويستى و رق love and hate كە ھەك كاتدا بەرامبەر بە كەسێك يان بېرۆكەپەكى ديارىكراو دەردەكەون.

35 – ANGER

الغضب

توورەيى - خەشم و قين ھەستان - رق ھەستان

لە زۆربەى كاتدا سۆزو ھەلچوونىكى ئاسايە normal emotion بەشيوەپەكى باو لەوكاتەدا دەردەكەويت كە تاك ھەست بە ھەرەشە يان مەترسى دەكات. نيشانە پووالەتتییەگانى بریتین لە: ورووژان و پشيوى، رەفتارى دوژمنكارانەى جەستەيى يان زارەكى physical or verbal attack، دلە كوتە يان زيادبوونى رپژەى ليدانى دل، چالاکبوونى كۆئەندامى ھەناسەدان، ياخيپوون، رق و قين و نكوئیکردن. لەلایەكى دیکهوه توورەيى بە رەفتارىكى نەگونجاو maladaptive دادەنریت، يان بە نەخۆشى دادەنریت لەوكاتەى خەسلەتى بەردەوامبوونى ھەپە يان دەركەوتنى بەبى ھۆكار.

داودەرمانى دژه خەمۆكى

كۆمەللىك دەرمانى كارتىكەرى دەروونىن psychotropic drugs كاريگەر يان دەبىت بەسەر كۆنەندامى دەمار لە پانتايى جياوازدا بەپىي جۆرى دەرمانەكە. چونكە كارلىككردن لەگەل ئەرژىنە تىكە لاۋەى دەمارەكان دەكەن، زۆرتىن كاريگەر ياشيان بەسەر رەفتارەو دەبىت لەلايەنى: هەلچوونى، ويژدانى، فيركارى و يادەوهرى. ئەو دەرمانانەش ناوئراون بە خەولپخەرو ئارامبەخش و بوژىنەرو لابەرى خەمۆكى كە نوژدارى دەروونى بەكار يان دىنيت بۆ هاوكاريكردنى نەخۆش تاكو لە نيشانەكانى خەمۆكى رزگار بىيت. گرنگتىن داودەرمانەكانىش لەم بوارەدا ئەمانەن:

Elavil, Norpramin, Pertoframe, Adapin, Sinequan, Imavate, Janimine, Tofranil, Aventyl, Vivactil, Parnate, Marplan and Nardil.

ئامۆژگارى پزىشكەكانىش بۆ نەخۆشەكانىان ئەوھىيە كە دەرمانەكان بەپىي راجىتەى پزىشكى، بەشىۋەھىيەكى رىكوپىك بەكار بىنن، چونكە بەشىۋەھىيەكى گشتى كاريگەرىي دەرمان بەدەرناكەوئىت مەگەر دواى چەند رۆژىك نەبىت.

دەرمانە كارتىكەرە دەروونىيەكان

كۆمەلە دەرمانىكەن كە نوژدارى دەروونى، تايبەتمەندىيەكانىان بۆ نەخۆش رووندەكاتەو، بە مەبەستى بەرزەفتكردنى هەندى نيشانەى ديارىكراو كە لە نەخۆشانى شىزۆفرىنيا ((تىكچوونى كەسايەتى)) schizophrenia و نەخۆشانى تووشبوو بە نەخۆشى ناخشىۋاوى psychoses دەردەكەون. نموونەى دەرمانەكانىش ئەمانەن:

Compazine, Haldol, Mellaril, Navane, Prolixin, Serentil, Stelazine, Thorazine and Trilafon.

رەفتارى دژه كۆمەلگە

جۆرىكە لە چالاكى و رەفتار نواندن بە رۋقەبەرايەتتىكردن و دەرچوون لە كۆت و پيوەندو ياسا كۆمەلايەتتییەكان دەناسریتەو. ئەم رەفتاره رەنگە ببیتە مایەى گوشەگىرى isolation تاك لەگەل ئەوانى دىكەو دەرئەنجامىشى مەملانىي بەردەوام بىت لەگەل ئەوانى دىكەو دامەزراوه كۆمەلايەتتییەكان social institutions.

كەسايەتى دژه كۆمەلگە

جۆرىكە لە پەيوەندى و مامەلەكردى نەگونجاو maladaptive يان ناھەموار لەگەل ئەوانى دى، تايبەتمەندىيەكانى برىتىن لە: ھەستەكردى كەسەكە بە بەرپرسىارىتى، بىتوانستى كەسەكە لە ھەستەكردى بە گوناھبارى و پەشىمانى سەبارەت بە كاروكردەو ھەلەو زيانبەخشەكانى بەرامبەر ئەوانى دى، مەملانىي بەردەوام لەگەل خەلك و دامەزراوه كۆمەلايەتتییەكان، ئارەزووى بۆ سەرزەنشتكردى كەسانى دىكە، بىتوانايى لە ھەمبەر پەند وەرنەگرتن لە ھەلەكان و ھاوشيوەى ئەمانەش كە بەلگەن لەسەر بوونى كەموكۆرى لە پروسەى (بەكۆمەلايەتتییوون - رايىنانى كۆمەلايەتى) deficiency in socialization دەدا. سەربارى ئەمانەش كەسايەتى دژه كۆمەلگە يەككە لە جۆرە راياتووەكانى شلەزانە كەسىتتییەكان.

پەرىشانى - دلەراوكى - نىگەرانى

پەرىشانى برىتتییە لە ھەستكردى بە ناھاسودەيى uneasiness و گرژى tension و مەترسى. جا كاتىك ھەست و سۆز بەبى ھۆكارىكى ديارىكراوى زىنگەيى

دەردەكەوئیت، پېی دەوتریت دله راوکیی ساخته یان قه لپ، به لام کاتیک به شیوهی دووباره کراو دەردەكەوئیتەو و هه ره شهیه بو سەر ژیانى كه سیك به شله ژاویى په ریشانکهه anxiety disorder ناو دهریت.

41 – ANXIETY DISORDERS

اضطرابات القلق

شله ژانه کانی نیگه رانی - گرفته کانی په ریشانی (دله راوکی) - په شیوه کانی دله راوکی

شله ژانه کانی په ریشانبوون باریکی درێژخایه ن یان دووباره کراوه ن له هه سترکردن به نیگه رانی و ترس و بیزارى و په شوکاوی و دله راوکی و ناسه قامگیری له تیگه یشتنی هه له بو مه ترسی و مملانی، یان له نه نجامی مه ترسییه کی بی بنه ماو نه ناسراو. چه ندان جوړ شله ژاوی هه یه، وه کو:

1. گرفتى په ریشانی گشتیندراو generalized anxiety disorder که تایبه تمه ندییه کانی بریتین له: گرژی له جموجولدا، ترس له داهاتوو، خود چالاکیی زور، دوورکه وتنه وه له خالی بیرکردنه وه، خه وزران، هه لچوون و زوو تووره بوون و پراى بیتوانایی سه باره ت به ئارامگرتن به شیوه یه کی گشتی.
2. گرفتى وه سواسی داسه پاو obsessive compulsive disorder که به مه راقه جیگیره نه خوازاوه کان ده ناسریته وه وه کو وه سواسیی و دردوئنگبوون و نه نجامدانی رهفتاری داسه پاوی ناپه سه ند، وه کو: ناو به ناو ده ست شووشتن، لیولستنه وه به به رده وامی به مه به ستی زالبوون به سه ر راپایی و دامرکاندنه وه ی هه ستی تاوانباری.
3. تۆقینی چۆله وانی agoraphobia که بریتیییه له ترسیکی قایلکارانه له شوینانی چۆل و بیابان و گۆره پانه کان.
4. تۆفانی کۆمه لایه تی social phobia، بریتیییه له ترسیکی به رده وام و تووند به گومانى پایه دار نه بوون له به رامبه ر که سانی دیکه.

كاتى ديارىكراو - كاتى چاوپىكەوتن - يەكتر بىنين

مەبەست لەمەيان ديارىكردنى ماوه يان كاتىكى ديارىكراوه كە پىسپۇرى كۆمەلايەتى و گرفتار لەسەرى رىكدەكەون بە ئامانجى ئەنجامدانى چاوپىكەوتن يان سازکردنى دانىشتنىك. ئەوھى پىويستىشە لەسەر پىسپۇرى كۆمەلايەتى نۇرىنگەيى clinical social worker پارىزگارىكردنە لە لىستىك بۇ تۆمارکردنى كاتى ديارىكراوى رۇژانە لەگەل گرفتارەكانىدا. زۆرىبەى جارانىش ئەو چاوپىكەوتنانە (50) تا (60) خولەك دەخاينن بۇ بارى تاكە كەسىى و (90) تا (120) خولەكىش بۇ چاوپىكەوتنى گرووپ و بۇ سەرادانىكردنى مالانىش زياتر دەخايەنىت.

گرفتى ناخاوتن - گرفتى وىژان

يەككە لە گرفتەكانى بىژتن speech problem و دوان، تايبەتمەندىيەكەشى برىتتية له: بىتوانايى كەسەكە سەبارەت بە گۆكردنى هەندى لە دەنگەكان بەشپۆهەكى روون، چونكە لە پەيقىنى هەندى پىت و وشەدا ئاستەنگى بۇ پەيدا دەبىت يان بە رىگەى جۆراوجۆر دەرياندەبرىت كە كارىگەرىى ئاخافتنى زارۆكانە ((baby talk))ى پىوه ديارە.

چارەسەرى گوزارشتگەرى يان چارەسەركردن بە هونەر

جۆرىكە لەو چارەسەريانەى كە پشت دەبەستىت بە بەكارهينانى كارى پەيكەرتاشى Sculpture و وینەكيشان Painting و زۆرى دىكەش لە شپۆازە هونەرىيە

گوزارشتگه رهکان بۆ چارهسه رکردنی کیشه دهرروونی و سۆزداریهکان emotional problems . به شیوهیهکی گشتی ئەم ریگایه له کارکردن له گهڵ گرووپهکانی بوازی خزمهتگوزاریی کۆمه لایهتی social group work (یان کاری به کۆمه لایهتی له خزمهتگوزاریی کۆمه لایهتی) و گرووپهکانی دهرروونچاره گهری psychotherapy groups پهیره و دهکریت، به تایبهت له دهزگاکانی په نادان و دالدهدان. ئینجا پهیره و کردنی ئەم ریگایه دهبیته هۆی به دهستههینانی دهرئه نجامه ئهرینهیهکان له گهڵ ئەو کهسانه ی که ئارهزوویان ههیه له بهکارهینانی کاری هونهری بۆ بههیزکردنی گهشه ی کهسی enhancing personal growth ، و پرای ئەمهش دهبیته مایه ی به شداریکردنی ئەوانی دی. له هه ندیک شیوازی چارهسه ری گوزارشتگه ریشدا پسپۆری کۆمه لایهتی کاریکی هونهری دیاریکراو ئه نجام ده دات و پاشان گهنگه شه ی ئه نجامی ئەو کاره ی له گهڵ چاره ساز therapist یان یه کیک له ئەندامانی گرووپدا دهکات، له شیوازیکی دیکه شدا کۆمه لیک کاری هونهری بۆ گرفتار دهخه نه پروو، پاشان داوای لێده کهن تیبینی خۆی له سه ریان بدات و روونیشی بکاته وه چ کاریگه ریه کیان له سه ر تیگه یشتن understanding و ههستهکانی هه بووه.

45 – ASSERTIVENESS TRAINING

التدريب على تأكيد الذات

مهشقی متمانه به خۆکردن

به رنامه یان شیوازیکه مه بهستی فیڕکردن و راهینانی تاکه بۆ گوزارشتکردن express له پیداو یستیهکان needs و بیرو پراو خواست و ههستهکانی به شیوهیهکی راسته وخۆ directly و کاریگه ر effectively.

46 – ASSESSMENT

التقدير

هەئسەنگاندن - نرخاندن - رېزىلىيان

پرۆسەيەكە لە پرۆسەكانى پيشەى خزمەتگوزارى كۆمەلايەتى، كار دەكات بۆ: ديارىكردىنى سروسى ئەو كيشەيەى كە رووبەرۆوى گرفتار دەبىتەوه وپراى زانىنى ھۆكارەكانىشى، رىزبەندى و بەدواداچوونى رووداوه پەيوەستەكان progression بە كيشەكەوه، پيشبىنىكردىنى ئەنجام و ئەگەرەكانى داھاتوو prognosis، دانانى پلانى كار action plan بۆ كەمكردەوهى شوپنەوارى كيشەكە يان چارەكردىنى.

47 – AT - RISK POPULATION

الجماعات أو الفئات المعرضة للخطر

گرووپەكان يان ئەو تاكانەى مەترسىيان لەسەرە

ئەو تاك و گرووپانەن كە بەرەو رووى مەترسى دەبنەوه لە ئەنجامى بارودۆخىكى ديارىكرەوى تەندروسى medical يان كۆمەلايەتى social يان ژىنگەيى environmental كە بۆى ھەيە بىتە ھۆكارى نازارو زيانپىگەيشتىيان، لەو تاك و گرووپانەش كەسانى زۆر قەلەو over weight ى جگەرەكيشن، چونكە زۆرتر شياوى تووشبوون بە نازارى دل heart attack و گرفته تەندورستىيەكانى دى. تاقمىكى دىكەش مندالانى شىرەخۆرەن (ساوايان) infants كە لەدايكبووى دايكانىكىن ماددەى ئەلكەھۆلى و سركەريان وەرگرتوو بەھوى دووچاربوونيان بە گرفتهكانى مندالبوون.

48 – ATTACHMENT

رابطة أو ارتباط

پەيوەستى يان ھۆگرى – پەيوەستبوون

پەيوەستبوونىكى سۆزدارىيە emotional bond لە نيوان دوو كەسدا بەھوى شەيدابوون attraction يان پشتپىبەستن dependence (بۆ نموونە: پەيوەستبوونى دايك بە مندالەكەى)، ئەم پەيوەستىيە لە ماوهى چەند قۇناغىكى ديارىكراو لە

ژيانى مروفدا دىردىكە وپت و گەشە دەكات، بۇى ھەيە لەوكاتەدا بېچىرپت كە ھاندەركانى كۇتايان دپت.

اضطراب نقص الإنتباه 49 – ATTENTION DEFICIT DISORDER

گرفتى كەمناگايى - گرفتى كورتناگايى - گرفتى كەم سەرنجدان

گرفتىكە لە ماوى قۇناغى شىرەخۇرە (ساواپەتى) infancy يان مندالىتى پيشكات childhood يان ھەرزەكارى adolescence دىردىكە وپت. خەسلەتى كەسەكە برىتتپە لە: ئەنجامدانى رەفتارى ھەلەشەو سەردەپۇيانە impulsive behavior، كەمتەرخەمى و بىئناگايى، كەموكوپى لە سەرنجدان short attention span، جموجول و بزىوى بى ئەندازە (زىدەپۇيى لە چالاكى و جولەدا) excessive motor activity، ئاشكراشە كە ھۇيەكانى سەرهەلدانى ئەم گرفتە يەكك يان زياتر لەو ھۇكارانەن: دلەراوكى anxiety، ناخگرزى stress، گرفتى جەستەپى يان ئەندامى physiological disorder، گرفتى دەمار پەشىوى neurological disorder و ھەندىك جۇرە تىكچوونى ئەنداميانەى مىشك organic brain damage.

الإنشغال بالذات 50 – AUTISM

خود تەنپايى - ئۆتيزم - خەرىكبوون بە خود - تەنپايىخوازى - كەنارگرى

جۇرپكە لە گرفتەكانى گەشەكردن developmental disorder چونكە خەسلەتى كەسى تووشبوو بەمجۇرە گرفتە برىتتپە لە: بايەخ نەدان يان گرنگىنەدانى پىويست بە جىھانى دەرەكى external word، نەبوونى توانست بۇ مامەلەكردن لەگەل خەلك و شتەكان، تەرخانكردنى ھەموو ھەول و گرنگيدانى بۇ خولپاو ھەستە كەسىپە ناوەكپىەكانى. ھەندى نىشانەى دىكەش ھەن كە پەيوەستن بەم گرفتەو، وەكو: كەموكوپى لە كارامەپپە

كۆمەلەيەتتە ياشاش ۋە كارامەتتە ياشاشنى پەيۋەندىگەن social and communication skills، پېكىتتە ياشاشنى پەيۋەندىگەن كەسەلنى دېگەن بەشپۇتلىق ئاساسى، ۋەلاۋەتتە ياشاشنى ناسىۋەتتە ياشاشنى ئاساس قىلىش ۋە سۆزگەن. بەشپۇتلىق ئاساس ۋە بارودۇخانە لەلەي ساۋايان ۋە شېرەخۇران دەردەكەن كەن بە (خود تەنئەيى مىنداللىتى) infantile autism ناۋ دەپرىت.

51 – AUTONOMY

الإستقلال أو الإستقلالية

سەربەخۇ بوون يان سەربەخۇيى

سەربەخۇبوون بىرىتتە لە ھەستى خود توانايى ۋە پىشتەخۇبەستنى تاكەكەس لە راپەراندىنى كارەكانىدا، ۋىپراي توانستى بو دابىنكردىنى پىداۋىستىتە سەركىيەكانى ۋە متمانە بەخۇبوونى بو رزگار بوون لە سەروكارى ۋە بەرزەفتى كەسانى دى.

52 – AVERSION THERAPY العلاج عن طريق ربط السلوك بدوافع بغيضة

چارەسەركردن بە رىگەي پەيوەستكردىنى رەفتار بە پالئەنرە نەخۋازراۋەكان

رېكار يان شېۋازىكى چارەسەرىيە، بەگشتى لە چارەگەرىي رەفتارى behavior therapy بەكار دەھىنرىت بە مەبەستى رىگىركردن لە رەفتارى ناپەسەند، ۋەكو زىادەرەۋى لە خۋاردن ((چىلىسى)) overeating ۋە خراپ بەكارھىننى ماددە ئەلكەھۋلى ۋە بېھۋىشكارەكان. ئەم شېۋازى چارەسەرىيە، پىشت دەبەستىت بە پابەندكردىنى رەفتار بە ھىندىك لە ھاندەرو ۋەروۋىنەرە نەۋىستراۋەكان يان بېزراۋەكان، ئەۋجا چ پالئەنرى راستەقىنە بن يان ئەندىشەۋ خەيالۋى.

دوورگه و تنه وه يان خۇلادان - خۇكىشانه وه - سلهمينه وه

به يې بىردۆزى ھەموار كىردى رەفتار behavior modification دوورگه تنه وه رېكارىك يان وه لاملدەرە وه يەكە، كار دەكات بۇ خۇدزىنە وه و پاشەكشى و خۇدوورخستنه وه له ھەئويستىكى نەخوازراو - نەويستراو - يان قىزەون و بېزراو. له تيۇرى دەررونزانيى دىنامىكى psycho dynamic theory شدا، سلهمينه وه ميكانيزمىكى بەرگىردنە defense mechanism ھاوشىوھى نكوئىكردن denial، جگە لەمەش خۇلادان ملنەدانە بۇ رووبەر و بوونە وهى ھەئويستەكان يان بابەتە ديارىكراوھەكان، چونكە بەرھەئستكارى ھاندەرە نەستىيەكانە unconscious impulse يان سزادەرى ئەو ھاندەرەنەيه.

شلەزانى كەسايەتى خۇلادەر - گىرقتى كەسايەتى خۇلادەر (گۆشەگىر - پەناگىر - خۇلادانكار)

جۆرىكە له گىرقتەكانى كەسايەتى، كەسىتى تاكى تووشبوو بەم گىرقتە، ئەو تايبەتمەندىيانەى ھەيە: زىدەرپۇيى ھەستىارى hypersensitive، رەتكردنە وه rejection، خۇ بە كەم زانين low self - esteem، گۆشەگىرى كۆمەلايەتى، نەبوونى ئامادەسازى بۇ پىكھىنانى پەيوەندىيە كۆمەلايەتتىيەكان social relationship تەنيا له يەك باردا نەبىت كە ئەويش دابىنكردنى دەستەبەرىي تەواوہ لەلايەنى بەرامبەردا.

خۇلادان لە پەيوەندىكردن بە ئەوانى دىكە - وابەستەيى پاشەكشىكار

جۆرىك نىگەرانييە insecure لە وابەستەيى پەيوەندى، بەشيوەى ئاسايى لاي ئەو مندالانە دەردەكەويىت كە ھەست و ھەلچوونى بىزارى و راراييان پىوہ ديارە - كەمتر لە مندالانى دىكە - لەوكاتەى كە بە تەنيا جييان ديلن، بەلام ئەم وەرسيوون و نىگەرانييە زياتر دەبيىت لەوكاتەدا كە دايباب يان ئەوكەسەى چاودىرييان caregiver دەكات ياخود كەسانى دى بوونيان ھەيە. ئەم تەرزە مندالانە خۇيان بەدوور دەگرن لە پەيوەندىبەستەن بە دايباب و كەسانى دىكە يان پشتگوڤىخستنى ھەولەكانى ئەوان بۇ پەيوەندىكردن پىيانەوہ.

اضطراب الإحجام الطفولي 56 – AVOIDANT DISORDER OF CHILDHOOD

گرفتى خۇلادانى مندالى

شيوەيەكە لە شيوەكانى گرفتى دلەراوكيى مندالى anxiety disorder of childhood لاي مندالان و ھەرزەكاران وەديارەكەويىت. گرنگرتين تايبەتمەندىبەكانى ھەولدانى كۆششكارانەيە لەلايەن كەسەكەوہ بۇ دووركەوتنەوہ لە بيانييەكان strangers، ئەمەو مندالى تووشبوو بەم گرفتەوہ، گەرەكەيتى پەيوەندى لەگەل كەسانى ھۆگرو رامھاتوو بنيات بنيت، وپراى ئەمەش مندالى ناوبراو ئاستەنگى گەورەى ديتە پيش لە پىكھينانى پەيوەندى لەگەل نزيكەكانى يان پىكھينانى پەيوەندى نوئ بەشيوەيەكى گشتى. سەربار؛ مندالەكە ھەست بە لە روودامان و بىچارەيى و ھەراسانى دەكات لە دەربرين يان خستنەرۈوى بيروراكانى لەوكاتەى بەرەو رووى بيانييەكان دەبيتەوہ. ئەم نيشانانەش ھاوشيوەى نيشانە ھاوبەشەكانى نىگەرانيىن لە بەرامبەر بيانييەكان stranger anxiety.

گرفته‌کانی II تهور یان ناومند

پولینکردنی گرفته ژیرییه‌کانه که یه‌کیکه له پولینکارییه‌کانی نامیلکه‌ی ده‌ستنیشانکارانه و نامارییه‌کانی گرفته ئاوه‌زییه‌کان The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM III) وا زانراوه که ئه و گرفتانه له کوئه‌ندامی ده‌روونی تاک خویان مه‌لاس داوه، ئینجا له ماوه‌ی قوناعی پیکهاتنی که‌سایه‌تی بنچینه‌یی نه‌شونما ده‌کهن. ئه‌م ته‌وه‌ره‌ی پولینکردن له قوناعی پیگه‌یشتن و هه‌رزه‌کاریدا (12) جوړ له گرفته‌کان له‌خو ده‌گریت که ئه‌مانه‌ن:

1. لیواری گرفتگی که‌سایه‌تی‌بیانه borderline.
2. گرفتگی که‌سایه‌تی خو‌لادهر avoidant (خو‌لادانکار) یان سلگار.
3. که‌سایه‌تی به‌د گومانیه‌نه (پارانوی) Paranoid یان به‌دگومانکار.
4. که‌سایه‌تی شیواو (شیزوئی - شیزی) schizoid یان په‌رته‌وازه.
5. که‌سایه‌تی روواله‌تی histrionic.
6. که‌سایه‌تی دژه کو‌مه‌لگه antisocial.
7. که‌سایه‌تی وابه‌سته dependent.
8. که‌سایه‌تی رارا (وه‌سواس) - ناچاربوو یان خو‌سه‌پین compulsive.
9. که‌سایه‌تی به‌د دوژمنی passive – aggressive.
10. که‌سایه‌تی شیزی مامناوه‌ند schizotypal.
11. که‌سایه‌تی نی‌رگری (خود ئه‌وینی) narcissistic.
12. گرفته‌کانی که‌سایه‌تی نائاسایی atypical personality disorders لای مندالانیش بریتیه له Axis II که گرفتگی گه‌شه‌ی په‌یوه‌ست به خویندنه‌وه و زمان و ناخاوتن و ژمی‌ره‌یی ده‌گریته‌وه.

(B)

58 – BASIC NEEDS

الحاجات الأساسية

پیداویستییه بنه رته تییه کان

چهند توخمیکن، که به تیروانینی پلاندانه رانی کۆمه لایه تی social planner به توخمه بنچینه تییه کان داده نرین بو پاراستنی ژیانی مروّف، وهگو: خواردن و ناوی پاک و شوینی حه وانه وهو پۆشاک و ههستکردن به ئاسوودهیی و ئارامی.

59 – BATTERED CHILD

الطفل المعتدي عليه

ئهو مندالهی توندوتیژی به رامبه ر کراوه - توندوتیژی به رامبه ر به مندال

ئهو مندالە یان میرمندالە یه (گچکه سال) youngster که مامه لهی خراپ abused و توندوتیژی جهسته یی به رامبه ر کراوه، زۆربه ی جاریش ئهم توندوتیژییه له لایه ن دایباب یان ئه وانه ی چاودییری ده که ن یاخود که سه نزیکه کان ییه وه، به هوی تورهییه وه ئه نجام ده دریت.

60 – BATTERED SPOUSE

الإعتداء الزوجي

توندوتیژی هاوسه ری

توندوتیژییه کی جهسته ییه له لایه ن هاوسه ران (ژن و میرد) به رامبه ر یه کدی ئه نجام ده دریت، ئهمه ش یه کیکه له شیوازه گانی خراپ مامه له کردن abuse.

پهفتار

پهفتار بریتیییه له ههر په رچه کرداریک reaction یان وهلامدهر وهویهک (کردانه وهویهک) response که تاك ئه نجامی ددهات به هوی چالاکی چاودیریا نه measurable observable activity و گورانکاری جهسته یی پپوهریانه cognitive images و شپوازی ژیرمندی و ژیرکاریانه physiological changes و وینه ئه ندیشه ییه کان fantasies (خه یال) و هه لچوونه کان (emotions). هه ندی له زانیان شاره زاییه خودیه کان به به شیک له پهفتار داده نین.

هه لسه نگانندی پهفتار یان پشتیوانیکردنی پهفتار

به پپی بیردۆزی هه موارکردنی پهفتار و تیوری فیربوونی کومه لایه تی social learning theory هه لسه نگانندی پهفتار به واتای باسکردنی خه سله تی شپوازهکانی پهفتاری نه خوازراوه، وپرای ئه و بارودوخه ی که کونترۆلی ئه م هه لسه نگاننده دهکات، ئه مهش به به کارهینانی شپوازی تییبینی راسته وخو direct observation.

چاره سه ری خیزانیی پهفتار

بریتیییه له به کارهینانی چه مکهکانی تیوری فیربوونی کومه لایه تی social learning theory و شپوازه چاره سه رییه کان له ریگی هه موارکردنی پهفتار behavior modification له چاره سه رکردنی هه ندی له کیشه خیزانییه کان و هاوکاریکردنیان به مه بهستی به دهسته نینانی نامانجه دیاریکراوهکان. ئه و چاره سه زه ی

که ئەم شیوازه بەکار دینیت، کار دەکات بۆ یارمەتیدانی تاکەکانی خیزان بەهوی مامەڵەکردن لەگەڵ ئەو بوارانەى خوارەوه:

دەستنیشانکردنی گەرفتەگە بە وردی و رۆشنی، دۆزینەوهی ریکاری گونجاو بۆ چارەسەری گەرفتەگە. لە شیوازهکانی چارەسەرکردنیش لەم بوارەدا دیاریکردنی چالاکى و ئەرکەکانى مالهوهیه homework assignments، جگه له‌مه‌ش دیاریکردنی قەبارەو جۆری ئەو کاروبارو رپوشوینانەیه که بۆ ئەو مەبەستە بەکار دین، وپرای پارێزگاریکردن لە چالاکیه بەرده‌وامه کارلێکه دیاریکراوه‌کانی نیوان ئەندامانی خیزان.

64 – BEHAVIORAL REHEARSAL

التمرین علی السلوك

په‌هینانی په‌فتاریانه - په‌فتار نواندن - مه‌شکردن له‌سه‌ر په‌فتار

شیوازیکی چارەسەرییه، پسپۆری کۆمه‌لایه‌تی به‌کاری دینیت به‌مه‌ستی روونکردنه‌وهی په‌فتاریکی دیاریکراوی خوازاو desired behavior بۆ گەرفتار له‌رێگای رۆل‌بینین. ئامانجی ئەم شیوازه سوود گەیاننده به‌گەرفتار بۆ به‌ده‌سته‌هینانی په‌فتاری نوێ له‌میانەى دانه‌دانى گەرفتار بۆ ئەو مەبەستە، جگه له‌مه‌ش ته‌یارکردنى گەرفتاره به‌رێکارو رپنمایى پپویست که یارمه‌تى ده‌ده‌ن بۆ ئەنجامدانی ئەم کاره، وپرای ئەمه‌ش رەخساندنی دەرڤه‌تیکه‌ بۆی، بۆ ئەوهی دووباره repetition رۆل‌بینین بۆ ئەم په‌فتاره بکاته‌وه له‌ ژینگه‌یه‌کی ئارامدا (بۆ نموونه: نوسینگه‌ی پسپۆری کۆمه‌لایه‌تی).

65 – BEHAVIOR MODIFICATION

تعديل السلوك

هه‌موارکردنی په‌فتار

رێگایه‌که بۆ ده‌ستیاخستن و چارەسەری، ئامانجی هه‌لسه‌نگاندنی assess په‌فتاری نه‌خوازاو و گۆرپنیه‌تی له‌ رێگای به‌کاره‌هینانی رپبازه‌کانی شیه‌ته‌لکاری په‌فتار

behavior analysis و شیوازهکانی ریگهی رفتار چارهگیری behavior therapy. ئەنجامدانی ئەم چارهسەرییە لە نۆرپینگە تایبەتکارووهکان دەبێت، بە ئامانجی گۆرینی رفتاری نەخووزاو، وەکو راری، ترس و خەمۆکی بە بەکارهینانی شیوازه زانستییه تاقیکارووهکان، وەك نواندن و رۆل یاریکردن role play، وێرای زانیاری پیدان و پیشکەشکردنی رێنماییەکان.

66 – BEHAVIOR THERAPY

العلاج السلوكي

رفتار چارهگیری - چارهسەریی رفتاری

جیبەجیکردنی بنەماو شیوازهکانی ریگای هەموارکردنی رفتاره لە نۆرپینگە تایبەتییهکاندا clinical sittings بۆ گۆرینی رفتاره نەخووزاووهکان، وەکو ترس fear، پەرشانی (دلە راوکی) anxiety، خەمۆکی depression و گرفتی سیکیسی sexual disorder. ئەم چارهسەرییە پشت دەبەستێت بە تیۆریک که پێی وایه رفتاری ههله بۆ فیربوون و راهاتنی ههله دهگەرێتەوه، لهبەرئەوه پێویسته چارهسەر جهخت بکاتەوه له بهلاوهخستنی ئەم رفتاره ههلهیهو دووباره فیکردنهوهو راهینانهوه. دواجار رفتار چارهگیری سەرکەوتنی بەدەستیهیناوه له چارهسەرکردنی شلەژاوی رفتارو تۆقین (فۆبیا).

67 – BIBLIO THERAPY

العلاج بالقراءة

چارهسەری بە خویندنهوه

بریتییه له بەکارهینانی خویندنهوهی هۆنراوهو دهقه وێژیهیهکان له چارهسەرکردنی ئەو کەسانەى گيرۆدهی کيشه ههلهچوونیهکان emotional problems و نەخۆشییه ژیرییهکانن mental illness، بهگشتی ئەم چارهسەرییه له کارکردنی گرووپه کۆمهلاپهتییهکان social groups و چارهگیری گروویی

group therapy بەکار دەھێنرێت بۆ ھەموو تەمەنە جیاوازەکان. ئەم چارەسەرییە سەرکەوتنی بە دەستھێناوە لەگەڵ تاکەکاندا لە نۆیۆ دامەزرێوەکان و لە دەرەوھەشدا، سەربار؛ ئەم چارەسەرییە بۆ کەسانی بەرێشانجالیئیش بەکار دەھێنرێت کە ئارەزوویان لە بەشداریکردنی ئەمجۆرە چالاکییەدا ھەیە، بە ئامانجی تێرکردنی پێداویستی گەشەیی کەسانە personal growth.

68 – BIOFEEDBACK

طریقە تعدیل العمليات العضوية

رێگەی ھەموارکردنی کردە ئەندامییەکان - ژینە دەرخواوردی

رێگایەکە بۆ راھێنانی تاکەکان لەسەر ھەمواری کردە ئەندامییە نیۆخۆییەکان internal physiological processes وەک تیکرایی لێدانی دل heart rate و گوشاری خوین blood pressure و گرزبوون یان گرزۆ ماسولکەیی muscle tension و چالاکیی شەپۆلەکانی مێشک brain wave activity لە رێگەی تیبیی و خود چاودیاری self – monitoring. بەگشتی چارەساز ئامیرو ئامرازە میکانیکییەکان mechanical instruments بەکار دێنێت بۆ تەیارکردنی گرفتار بە زانیارییە پەییوەستارەکانی ئەو گۆرانکاریانە کە روویانداوە لە پڕۆسەییەکان یان زیاتر لە پڕۆسە ئەندامییە بە ئامانجگیراوەکان، پاشان چارەساز دەست دەکات بە ھاوکاریکردنی گرفتار بۆ کۆنترۆلکردنی ئەو پڕۆسەنەو روونکردنەو شیاوی بەکارھێنراو لە بەدیھێنانی ھەمواردا، وێرایی راھێنانی ئەسەر رێگەی بەکارھێنانی ھەموارکردن؛ بۆ ئەوەی توانای جیبەجیکردنی ھەبێت لە کاتی پێویستدا.

69 – BIOSYCHOSOCIAL

جسمي نفسي اجتماعي

جەستەیی دەروونی کۆمەلایەتی

زاراوەییەکی لیکدراوە لە سێ وشە پیکھاتوو: جەستەیی (ژینزانیانە) biological دەروونی psycho، کۆمەلایەتی social. ئەم زاراوەیە بۆ گوزارشتکردن لەو

دياردانەدا بەکار دەبريٽ کە توخمی جەستەیی و دەروونی و کۆمەڵایەتی لەخۆ دەگرن، وەکو پەريشانى (دلەپراوکی).

نظريات ترتيب الميلاد 70 – BIRTH – ORDER THEORIES

تيۆرهکانى بەدوايەکھاتنى لە دايکبوون - تيۆرهکانى پۆلپنکردنى لە دايکبوون

چەند گريمانەيەکی زانستين بۆ ليکدانەوهی جياوازييه روواله‌تییەکانى نڤوان براکان sibling بەپيى تەمەنيان. هەندئى لە تيۆر زانان پييان وايه کە کەسايەتی مندالی نۆبەرە first child کاریگەر دەبيٽ بەوهی کە چاوه‌پروانى ليدهکريٽ لەلایەن داياباوه؛ بۆيه ئەويش ئارەزووی ئەوهی هەيه کە لە ئاستى ئەو چاوه‌پروانييه‌دا بيٽ، بەلام خواستی دیکەشی هەيه بە ئاراستەى دی وەکو هەستکردن بە ناآرامی insecurity و سەرنەکەوتن failure. کەچی لەلایەکی دیکەوه بۆ مندالی ناوهنجی middle child زۆربەى جار بەو شيوه‌يه‌يه کە ئەوهی دايباب دەيانەويٽ، ئاوابيٽ، بۆيه وا هەست دەکات کە لە برا گەوره‌کەى کەمتر يان بەره‌و ژير تره؛ بۆيه هەموو هەول و کوششى خۆى دەخاتەگەر بۆ پيشاندانى ئەدگارو رەفتارى نەگونجاو لە مامەلەکردنیدا لەگەڵ کەسانی دیکە. دواجار مندالی پاشەبەرە youngest child زۆرترين بايه‌خپيدان و باشترين مامەلە لەلایەن داياباوه بەدەست دینيٽ.

اللوام 71 – BLAMER ROLE

کلەيپکەر - گازندەکەر - سەرزەنشتکار - سەرکۆنەکار

جوړیکه لە رەفتارو مامەلە کردن لە پەيوەندیيه کەسيه‌کاندا، تايه‌تمەندیيه‌کانى بریتين لە هەستی خۆبەزلزانين و هەرە باشيٽى acting superior و گەران بە دواى هەلەى ئەوانى دیکەو هەلسوکەوتى خود پەسەندانەو سەرزەنشتکردنى کەسانی دی.

لەلایەکی دیکەووە کەسی گزاندهکار بەووە ناسراووە هەستە ناوہکییەکانی ((نیوخۆییەکانی)) دەشاریتەووە - کە بریتین لە گۆشەگیری و شکستخۆری - لە رینگە ئاراستەکردنی گلەیی بۆ کەسانی دیکەو تەوانبار کردنیان بەشیوہیەکی بەردەوام.

72 – BODY DYSMORPHIC DISORDER الإضطراب المرتبط بالمظهر الشخصي

گرفتگی بەیوہست بە رووالەتی کەسی

سەرقالبوونی زۆرو ترسیکی تووندی پەیوہست بە بوونی کەموکۆری یان خەوشیکی بیینەما (خەیاڵی)، بە رووالەتی کەسیکی ئاسایی. لە رابردوودا بەم بارەیان دەگوت ترسەزالی رووالەتی dysmorphophobia.

73 – BONDING

رباط او صلة

ئاوێزان یان پەیوہندی

بریتییە لە پرۆسە پیکھینانی develop (گەشەکردنی) پەیوہندی یان پەیوہستیەکی پتەو لە نیوان کەسیک و یەکیکی دیکەدا، وێرایی پەرەپیدانی پەیوہندییەگەش. ئەم پرۆسەییە لەوکاتەدا دەست پێدەکات کە کەسیک هەست بەو دەکات تێرکردنی پێداوێستیەکانی needs بە کەسیکی دی بەستراوہتەووە کە هەلدەستی بە تێرکردنی ئەو پێداوێستیانە بەشیوہی خولی ماوہدیار یان بەشیوہی هەمیشەیی، هەربۆیە بەشیکی پیکھاتە ناسنامە کەسییەگەیی لە کەسی بەرامبەردا دەبینیتەووە بەھۆی ئەو پەیوہندییە ئالوگۆرەیی لە نیوانیاندا.

لیوار - لیواری - نیوانیہتی - هیلی جیاکەرہوہ - سنوور بہندی - سنوور پاریزی

زاراویہکە باس لە ھەر دیاردەییەك دەکات کە دەکەوێتە نیوان دوو جۆر یان دوو تەرز یان لیواری دوو جیاکار. ئەم زاراویە لە پیشەیی خزمەتگوزاریی کۆمەلایەتیدا باس لەو کەسانە دەکات کە دەکەونە سەر هیلی جیاکەرەوہی نیوان کەسی ناخشیواو psychosis و ناخەشیواو nonpsychosis یاخود کەسی ئاسایی و کەسی تووشبوو بە نەخۆشیی ژیری. پێویستە ئەم زاراویە جیا بکریتەوہ لە چەمکی لیواری گرتی کەسایەتیانە borderline personality disorder.

اضطراب الشخصية الحدیة 75 – BORDERLINE PERSONALITY DISORDE

شلەژانی کەسایەتی سنووربەندی - لیواری گرتی کەسایەتیانە - گرتی کەسیتی**نیوانیانە**

جۆریکە لە جۆرەکانی گرتە کەسیتیە personality disorders بەربلاوہکان کە بە چەند نیشانە و تایبەتمەندی دەناسرێتەوہ، وەکو: ریگایەکی نەگونجاوہ بۆ پەیوہستی و پیکھێنانی پەیوہندی لەگەڵ ئەوانی دیکە، رەفتاریکی خودسەری ھەلەشەیی پێشبینیەکراوہ بەگشتی ناپەسەندو زیانبەخشە بۆ تاک، بێتوانایی لە بەرزەفتکردنی ھەست و سۆزی توورەیی، گۆرانکاری توند لە ھەوسەلە و میزاجدا، گرتی ناسنامەیی کەسایەتی، یاریکردن بە کەسانی دی بە مەبەستی بەدیھێنانی دەستکەوتی کاتی، ھەستکردنی قوول بە پەستی و بیزاری و تەنیایی.

76 – BRAINSTORMING

التوجیہ الفکری

ئاراستەکردنی ھزری - زریانی میشک - زریانی ھزر

شیوازیکە لە شیوازەکانی کارگیری خزمەتگوزاریی کۆمەلایەتی social work administration، ئامانجی وروژاندنی stimulating بیروکەکان ideas و

ھاندانىيەتى لە رېڭگە كۆكردنە ۋە كۆمەللىكى دىيارىكراۋ لە كارمەندان يان ئەندامان
ۋە دنەدانىيان لەسەر گەفتوگۆي كراۋە open discussion ۋە خستەنە پروۋى بىرۆكەكانىيان
لەبارەى بابەتلىكى دىيارىكراۋ ۋە دواخستىنى پىرۆسەى رەخنەگرتن criticism ۋە
شىتەلكارىيى analysis ئەۋ بىرۆكانە بۇ قۇناغىكى دىكە.

77 – BRIEF THERAPY

العلاج الموجز

چارەسەرى سنووردار - چارەسەرى دىيارىكراۋ

جۆرىكە لە جۆرەكانى دەروونچارەگەرى psychotherapy ۋە دەستياخستىنى نۆرپىنگى لە
خزمەتگوزارىيى كۆمەلايەتى clinical social work intervention دا، پىشت دەبەستىت
بە دىيارىكردنى ژمارەى دانىشتەنە number of sessions پىپويستەكان بۇ بەدەيھىيانى
ئامانجەكان. تايبەتمەندىيى چارەسەرى دىيارىكراۋ ئەمەيە كە ھەۋلى خۇي چىر دەكاتەۋە
بۇ ئامانجە پروۋن ۋە دىيارىكراۋەكان، وپراي پلاندىنانى تۆكمەۋ ھەنگاۋنان بەرەۋ
مامەلەكردن لەگەل كېشەكان يان نىشانەكانى symptoms نەخۇشىيە دىيارىكراۋەكان.

78 – BROKEN HOME

أسرة متصدعة أو منهارة

خىزانى تىكشكاۋ يان دارماۋ يا لىكترازو

برىتتەيە لەۋ خىزانەى كە يەككە لە ھاۋسەرانى نادىيارە بەھۋى جىابوونەۋە divorce
يان مردن death يان جىھىشتن ۋە راكردن desertion. پىسپۆرانى بواری خزمەتگوزارىيى
كۆمەلايەتى لە ئىستادا زاراۋەيەكى دى بۇ گوزارشتكردن لەم ھەلومەرجە خىزانىيەدا
بەكاردىنن كە پىي دەلئىن خىزانى تاك دايباب single - parent family.

79 – BROKER ROLE

دور الوسيط

رۆلى ناۋەندىيار - رۆلى نىۋانگىر

يەككە لە رۆل ۋە كاركردە function بىنچىنەيەكانى پىسپۆرو رىكخەرى
كۆمەلايەتى community organizers كە پىپويست كراۋە لەسەرى ھاۋكارى

گرفتارەکانی (تاک - گرووپ - خیزان) بکات بۆ ئاشنا کردنیان بە سەرچاوە نیوخۆییە بەردەستەکان و دیاریکردنی شوپنەکانیان و بەستەنەوہیان بە بەرژەوہندیی گرفتارەکان و کارکردن بۆ ھاوئاھەنگیکردن لە نیوان ئەو سەرچاوانەدا بۆ پتەوکردنی ھەولە ھاوبەشەکانی نیوانیان.

80 – BURNOUT

الفتور المرتبط بالعمل

سستی پەيوەستدار بە کارکردنەوہ - بیزاریی پەيوەست بە کار

شیوہیەکە لە شیوہەکانی خەمۆکی و سستی و گوپیپنەدانی سەرچاوە گرتووی گوشارو بارکەوتنەکانی پەيوەست بە ئەرك و کارەکان. بەگشتی ئەمجۆرە خەمساردییە دەبیته ھۆی گیرۆدە بوونی کەسەکە یان کارمەندەکە بەم بارە نەرینیانە: بیزاری bored، لە دەستدانی ھاندەری کارکردن unmotivated و بەرھەمھینان، نەبوونی توانستی ھاھێنان uncreative، بەدەمەوہ نەچوونی پێشھاتە نوێکان یان بە تەنگەوہ نەچوون بۆ پەرەپێدان و گۆرانگاریی پەيوەست بە کارکردنەوہ.

(C)

81 – CANADIAN ASSOCIATION OF SOCIAL WORKERS

الإتحاد الكندي للاختصاصيين الاجتماعيين

پهكيتى پسيپورانى كۆمهلايه تى كنهدى

پيكر اوپكى پيشه ييه، سهر به پسيپورانى كۆمهلايه تى كنه ديه، ئهركى سهركى برى تيه له يارمه تيدانى ئه ندامه كانى بۇ به ده سته ينانى گه شه ي پيشه ييانه professional development له ريگه ي دابىن كردنى خزمه تگوزارى و پرؤگرامه فيركار ييه كان educational programs و بيكه ينانى كؤنفرانسه كان conferences و گرنگيدان به پرؤسه ي بلاؤكردنه وه publications و پالپشتى به هاو پيوره پيشه ييه كان.

82 – CARE - AND - PROTECTION PROCEEDINGS

إجراءات الرعاية والحماية

پيكاره كانى چاودپرى و پاريزگارى

ده ستياخستن - چاره سهر - يكى ياساييه legal intervention بۇ دابىن كردنى چاودپرى و پاريزگار يكردن له ميړمندال و ناكامه كان؛ له وانه ي كه سهر پهرشتيارو به خيوكه ره كانيان ناتوانن پيداويستيه سهره كيه كانيان بۇ دابىن بكهن.

83 – CAREER COUNSELING

الإرشاد المهني

رئنونى پيشه يى

يه كيكه له و پرؤسه پيشه ييانه ي كه پسيپورانى كۆمهلايه تى social workers و سهر پهرشتيارو ريبهران و زورى ديكه ش له پسيپوران به كارى دپنن به مه به ستى ته ياركردنى تاكه كان - ئه وانه ي ناره زوويان هه يه له هه لباردنى كار يان

باشترکردنى ھەلۈمەرجى پەيۋەست بەكارکردىيان - بە زانىيى پىدان provide information و ئامۇڭگارى advice و پشتىگىرى support و پەيۋەستىكىدى ئەمانەش بە سەرچاۋە گونجاۋەكان بۇ پىرکردنەۋى پىداۋىستىيەكانيان. ئەم رىكارە زۇرتىر بۇ قوتابىيانى قۇناغى دواناۋەندى و زانكۆيى پەپرەۋ دەكرىت بە ئامانجى ھاۋكارىكىردىيان بۇ ئاشنابوون بە دەرفەتەكانى كاركردىن و پىرۇسە رەخساۋەكان، وپراى يارمەتىدانىيان بۇ دۆزىنەۋى توانست و توانايان سەبارەت بە جىبەجىكىردى كارەكانيان. لە كۆتايىدا؛ ئەم رىكارە لە دامەزراۋەكانىشدا بەكاردەھىنرىت بۇ يارمەتىدانى كارمەندان لە ۋەدەستەھىنانى شارەزايى و كارامەيىە نويكان.

84 – CAREGIVER

الشخص الموفر للرعاية

كەسى راھىنراۋ بۇ چاۋدىرى - كەسى دابىنكەرى چاۋدىرى

ئەۋ پىسپۇرەيە كە تايبەتمەندە بە چاۋدىرىكىردى ئەۋانى دىكەۋ كار دەكات بۇ دابىنكىردىن و تىركىردى پىداۋىستىيە جەستەيى و دەروونى و كۆمەلايەتتىيەكان؛ بەتايبەت بۇ ئەۋ كەسانەى كە بۇ خۇيان ناتوانن پىداۋىستىيە سەرەككىيەكانيان دابىن بىكەن. پىسپۇرە تايبەتمەندەكانى ئەم بوارە، ئەمانەن: دايباب parents، كارمەندانى بىكەكانى چاۋدىرى و نەخۇشەۋانى - پەرىستارى - day care and nursery workers، پىسپۇرانى بوارى چاۋدىرى تەندروستى health care specialists، ئەۋ كەسانەى كار دەكەن بۇ فەراھەمكىردى پالپشتى سۆزدارانە emotional support ۋەكو پىسپۇرە كۆمەلايەتتىيەكان.

85 – CASE AIDE

المساعد أو المعاون

يارمەتىدەر يان يارىدەدەر

لە پىشەى خزمەتگوزارى كۆمەلايەتتىدا ئەۋ كەسەيە كە يارمەتى پىسپۇرى كۆمەلايەتى دەدات لەۋ كارانەدا كە پەيۋەستىن بە حالەتەكانەۋە - كەپسەكان - ؛

بۇيە دەكرىت بە يارمەتيدەرى حالەت (بار) ناو بىرىت. پىويستە يارمەتيدەر خاوەن چەند شارەزايىهكى ديارىكراو بىت، ھەر بۇيە داواى لىدەكرىت كە ھەئسىت بە ئەنجامدانى چەند چالاككىيەكى ديارىكراو - پەيوەست بە بارىك لە بارەكان - كە لەلايەن ئەو پىسپۆرە كۆمەلايەتتىيەى بەرپرسى كەيسەكەيە؛ بۇى ديارىدەكرىت. وەكو ئەوەى داواى لىدەكرىت چەند پەيوەندىيەكى تەلەفۇنى phone calls ئەنجام بەدات لەگەل خانەوادەى گرفتارەكە بۇ دەستكەوتنى ھەندى زانىارى، يان داواى لىدەكرىت ياوەرى گرفتار بكات بۇ نۆپىنگەى تايبەتمەند. زۆربەى جارىش يارمەتيدەرەكان لە بەرامبەر كارەكەيان بپە پارەيەك وەردەگرن، ھەندىجارىش وەكو كەسانى خۇبەخش volunteers كار دەكەن.

86 – CASE CONFERENCE

مؤتمەر الحالة

كۆنفرانسى كەيسى - كۆنگرەى بارى گرفتار

رېكارىكە لە ھەندى دامەزراوەى كۆمەلايەتيدا پەيرەو دەكرىت كە كۆوہبوونى ژمارەيەك لە پىسپۆرانە، لە پىناو گەنگەشەكردنى گرفتى يەككە لە گرفتارەكان و گەيشتن بە ئامانجەكان objectives سەبارەت بە مامەلەكردن لەگەل گرفتەكەو دانانى پلانى چارەسەرى گونجاو intervention plan و ديارىكردنى شىۋازەكانى چاودىرى كارو بەدواداچوونى.

بابەتى گەنگەشەكەش لە نيوان پىسپۆرەكاندا، بەگشتى دەربارەى چەند لايەنىكى جياوازە، وەك:

1. ھۆكارەكانى گرفتەكەو كارتىكەرە پەيوەستدارەكانى.
  2. ئامانجە چارەسەرىيە پىشنىياز كراوەكان.
  3. شىۋازەكانى چارەسەركردن.
- بەگشتى لەو كۆبوونەوہيەدا پىسپۆرانى كۆمەلايەتى (بەتايبەت ئەوانەى لە بوارى پىشكەشكردنى خزمەتگوزارىى راستەوخۇدا كاردەكەن) بەشدارى دەكەن، وىپراى

بەشدارىكىردنى سەرىپەرشىتارىنى كۆنگرەكەو ھەندى لە كارمەندانى نىو دامەزراوەكە (ئەوانەى كە شارەزايى كاركردىن ان لەگەل ھاوشىوۋى ئەمجۆرە حالەتانەدا ھەيە) و پىسپۇرانىك لە دەرەوۋى دامەزراوەكەشدا، لە ھەندى باردا چەند ئەندامىكى خىزانى گرفتارەكەو خزمە نىزىكەكانىشى بەشدار دەبن بەو پىيەى ئەوان سەرجاۋى زانىارىيەكانن يا ھۆكارن بۇ ھاوكارىكىردن.

87 – CASE FINDING

الكشف عن الحالات

دۆزىنەۋى حالەتەكان (كەيسەكان - بارەكان)

پىرۇسەى بەدواگەران searching و دۆزىنەۋە يان دىارىكىردنى identifying حالەتەكانە (تاك يان گرووپ) كە رۇوبەرۇۋى ھەندى ئارىشەو ئاستەنگ دەبنەۋە (يان پىشبنى دەكرىت رۇوبەرۇۋى بىنەۋە) بەتايىبەت ئەو حالەتانەى پەيوەستن بە بوارى كارو بەرپرسىارىتى پىسپۇرى كۆمەلايەتى يان دامەزراۋى كۆمەلايەتى. ئامانجى ئەم پىرۇسەيە دابىنكردى يارمەتى و پىشكەشكردى خزمەتگوزارىيە پىويستەكانە بۇ تاك و گرووپ، لە كاتى گونجاۋدا.

88 – CASE INTEGRATION

تنسيق العمل مع الحالة

ھەماھەنگى لەگەل كەيس - پىكخستى كاركردى لەگەل بار

پىرۇسەيەكە ئامانجى ھاۋناھەنگىكردى coordination سەرجەم چالاكىيەكانى پىسپۇرانى كۆمەلايەتى و كارمەندانى دىكەيە كە لە بوارى پىشكەشكردى خزمەتگوزارىدا بە بەردەۋامى كاردەكەن بۇ پىشكەشكردى خزمەتگوزارى بە تاكە گرفتارىك. ئەم ئاۋىتە بوونە بە واتاى ئەۋەيە كە ھەموو خزمەتگوزارىيە پىشكىشكراۋەكانى گرفتار خەسلەتى شىاۋو گونجاۋ consistent و رىكخراۋيان پىۋە ديارە، جگە لەمەش نادۋانەيى nonduplicative نىن و ھەۋلى چىرۇپرىش تەنبا بۇ

بەدەستەھىنەنى تاكە ئامانجىكە. دواچار ئەم ھاۋناھەنگى و رېكخستەنە لەنىو تاكە دامەزراۋەيەك يان نىوان كۆمەللىك لە دامەزراۋەكان دەبىت.

89 – CASELOAD

حجم أو عدد الحالات

قەبارە يان ژمارەى كەيسەكان (حالتەكان)

كەمترىن رادەيە بۇ ژمارەى ئەو حالەتەنەى كە پىويستە پىپۆرى كۆمەلەيەتى لە يەك كاتدا مامەلەيان لەگەل بىكات، يان كۆى ژمارەى ئەو حالەتەنەيە كە پىپۆرى كۆمەلەيەتى بەرپرسىيارىتى مامەلەكەردنىان لە يەك كاتدا لە ئەستۆ دەگرىت.

90–CASE MANAGEMENT

إدارة الحالة

بەرپۆەبەردنى كەيس (حالتە - بار)

رېكارىكە يارمەتى پلان plan و داواكارى seek و چاودىرى monitor و ھەموو ئەو خزمەتگوزارىيانە دەدات كە لەلايەن كۆمەللىك لە دامەزراۋە يان كارمەندان پىشكەش دەكرىن بۇ يارمەتىدانى تاكە گرفتارىك. زۆربەى جارىش تەنيا لايەنىك بەرپرسىيارىتى راستەوخۇ لە حالەتىك دەگرىتە ئەستۆ ھەلەستىت بە دانانى كەسىكى پىپۆرى بەرپرس كە ناودەبرىت بە بەرپۆەبەرى كەيس case manager. ئەم بەرپۆەبەرە كاردەكات لە پىناو ھاۋناھەنگەردنى coordinate ھەموو خزمەتگوزارىيەكان و بەرگرىي advocates لە بەرزەۋەندىيەكانى گرفتار دەكات، ھەندى جارىش دەست دەكات بە بەرزەفتكردنى سەرچاۋەكان controls resources و بەكارھىنەنى گونجاوترىنيان. ئەم رېكارە يارمەتى كارمەندانى دامەزراۋە جىاجىياكان دەدات لە رېكخستنى ھەولەكانىيان بۇ كارگوزارىيە گرفتارىكى دىارىكراۋ لە ميانەى

ھەرھەزى (تېمكارى) teamwork، بۇ ھەيە بەرپۆھبەردىنى ھالەت چاودىرىيى پەرھەسەندەنەكان progress ىش لە خۇ بگىرىت، كە لەگەل ھالەتدا پەيدا دەبن لە ئەنجامى خزمەتگوزارىيە پېشكەشكراۋەكان لەلايەن ژمارەيەك لە دامەزراۋە پىسپۇرپانەۋە، جگە لەمەش بەرپۆھبەردىنى بار پىرۇسەي ھەئسەنگاندن assessment و ھەئسەنگاندنەۋە reassessment ش ئەنجام دەدات. لە كۆتايىدا بۇ ھەيە بەرپۆھبەردىنى كەيس لەنيۇ تاكە دامەزراۋەيەكى گەورە يان نيوان كۆمەللىك لە دامەزراۋەكان بەرپۆھ بچىت

91-CASERECORD

سجل الحالة

تۆمارى ھالەت (پەرۋەندەي گىرتار)

دۆسيە يان تۆمارىكە، زانىارىيە تايبەتتايەكانى گىرتارو كېشەكانى لە خۇ دەگىرىت، سەربارى ئەۋ خزمەتگوزارى و يارمەتتايەكانى كە بەھۇي پىسپۇرى كۆمەللىكەتتايەۋە پېشكەش بە گىرتار دەگىرىن لە ميانەي پىرۇسەي دەستياخستن intervention process (چارەسەرگىردن). سوودەكانى ئەم تۆمارە لەم خالانەدا كورتكرانەتەۋە:

1. رېكخستنى خزمەتگوزارىيە پېشكەشكراۋەكانى ھالەت - كەيس - .
2. گەشەپىدانى پىرۇسەي پەيۋەندىبوون لە نيوان پىسپۇرى كۆمەللىكەتتى و گىرتاردا.
3. دىارىگىردنى نامانجە چارەسەرىيەكان و روونگىردنەۋەيان.
4. پلاندانان بۇ دەستياخستننى پېشنىيازكراۋ.
5. بەدۋادچوونى پەرھەسەندەنەكان.
6. پالپشتىگىردنى پىرۇسەي سەرىپەرىشتىگىردن.
7. رايىكارى بۇ لىكۆللىنەۋە توپىزىنەۋەكان.

لېكۆلېنەوهى بار

پېنگا يان رېبازېكە بۇ ھەئسەنگاندىن method of evaluation پىشت دەبەستىت بە پىشكىن و وردبىنىكىردن systematic examination بۇ تايبەتمەندىيەكانى characteristics تاك، گرووپ، خىزان و كۆمەلگە؛ لە ماودىيەكى دىارىكىراودا.

كاتەتۆنى - سېبوونى ھەمەكى

بەكارھىنانى ئەم زاراوھىيە تايبەتە بە كۆمەلېكى دىارىكىراو لە كەسانى تووشبوو بە نەخۆشىيى ژىرى mentally ill؛ كە ئەم خەسلەتەنەيان ھەيە: داپران لە ھەلگەوتى راپستەقىنە detached from reality، دووركەوتنەوہ لە ورووژىنەرە ژىنگەيىيەكان، سستى و بىزارى، خاوو خلىچكى لە رۇيشتندا، ھەندىك جار ھەستكردن بە چالاكى و جموجوول بەلام توانا نەبوون بۇ كۆنترۆلكردنى جگە لە خرۇشان و تىكچوونى ھەوسەلەو مىزاج excited، بەلام دواى تىپەراندىنى ئەم رەوشە تىپەلچوونەوہ بۇ ھالەتى بوورانەوہو سېبوون و دۇشداماوى دەست پىدەكاتەوہ.

ئارپاستەكردن

برىتتییە لە پىرۆسەى ئارپاستەكردنى گرفتار بەرەو دەرامەت و كارگوزارى و پىرۆگرامە ژىنگەيىيە دىارىكىراوہكان، ئەمەش رىكارىكى كارگىرپانەيە administrative procedure لە پىرۆسەى بەرپۆبەردنى كەيس case management كە پىسپۆرى كۆمەلایەتى بەكارى دىنىت بە مەرامى تىگەيشتن لە

پهوشی سه رچاوه نیوخوییه رهخساوهکان و ناراستهکردنی گرفتار بو سوود
لیوهگرتیان و له هه مان کاتدا یارمهتیدانی گرفتار بو بهدهستهینانین؛ ئەمەش له
میانهی پرۆسهی دهستیخاستندا.

95 – CHARACTER

سمة او خلق

ئەدگار یان ئاکار (خوو) – خەسلەت

خەسلەتیکی کەسیتی رەگ داکوتاوو بەشیوهیهکی زۆر قوول له کەسیکدا،
لیکەوتەکەهێ بریتییه له شیوازیکی ئاسایی و راهاتوو له وهلامدەرەوهکان
(کاردانەوهکان) habitual modes of response.

96 – CHARACTER DISORDER

اضطراب الخلق

شلەژانی ئاکار - گرتی کەسایەتی - تیکچوونی رەفتار

جوړیکه له رەفتاری کەسایەتی رانهاتوو maladaptive personality patern یان
کەسایەتی نەسازاو ((خراب راهاتوو - رانهاتوو))، ئەو کەسایەتییه بیرکردنەوهو
تیکه‌یشتن و درککردن و کاردانەوهی سست و خاوه. جگه له‌مەش ئەو کەسایەتییه
نیشانه‌یهکی تریشی ههیه که ناو‌نراوه به دهمار په‌شیویی کەسیتی character
neurosis. ئینجا کەسی تووشبوو بهم ناهاوسه‌نگییه ئەرکه‌کییه به‌گشتی ئەم
خەسلەتانهی ههیه: پارایی و گومانکاری و بیرکردنەوهی توندو تیژانه.

97 – CHEMOTHERAPY

العلاج باستخدام المواد الكيميائية

چاره‌سەرکردن به به‌کارهینانی مادده کیمیاییه‌کان - چاره‌سەری کیمیایی

چاره‌سەرکردنی نه‌خۆشیه‌کانه treatment of diseases وهکو شیرپه‌نجه cancer و
هی دیکه‌ش به به‌کارهینانی مادده کیمیاییه‌کان chemicals یان دهرمانه‌کان.

بەرگريکردن له مافهكانى منداڤ

بريتييه له بهرگريکردن له مافهكانى rights منداڤن و رېگريکردن له خراب مامه له کردن و پشتگوځخستن و خراب سوود ليوهرگرتنيان ((قوستانه وهيان)) له لايهن نهوانى ديكه، بيجگه له وهش فهراهه مکردنى دهره تي گونجاو بو گه شه کردنيان و سوود وهرگرتن له سهرجه م توانسته كانيان. له م بواردا پسپوراني كومه لايه تي كوششي زوريان كردوو له ميانه ي بهرگريكاربيان سهراره ت به كارپيكردى منداڤن child labor و ناگادار كرده وهى جه ماوهر له بوونى چاوديري و خرمة تگوزاري نه گونجاو له هه نديك دامه زراوه و نشينگه ي تايه ت به منداڤن، سهره راي نه مانه ش كاريكي ديكه ي نه و پسپورانه بريتييه له دانانى بهرنامه چاكسازييه گونجاوه كان بو نهوجه وانانى لادهر، وپراي كار كردن بو فراوانكردنى بهرنامه كانى چاوديري جيجر مه و foster care و زوري ديكه ش له بهرنامه ي ته رخانكراو بو منداڤن.

چاوديريکردنى منداڤ

بريتييه له پهروه رده كرده منداڤ و پيگه ياندى و سازكردنى كاروباره كانى و دابينكردنى پيداويستيه سهره كييه كانى روظانه و فهراهه مکردنى هه موو خواسته كانى گه شه كرده نيكي ته ندره ستانه. نه م زارويه ئامازه يه بو سهرجه م نه و چالاكيانه ي ئامانجيان دابينكردنى پيداويستيه سهره كييه كانى منداڤه به هوى دايباب يان شوينگره وهى نه وان. به شيويه كي تايه تيش ئامازه يه بو نه و دامه زراوانه ي كه گرنگي به چاوديري منداڤن دده دن و له پيناو ره خساندى چاوديري جه سته يي physical care (وهكو خوړاك و پوښاك) كاريان بو ده كنه و يارمه تيان دده دن بو به ده سته ينانى خوړه فتاره راهاتووه كان habit development (وهكو پاريزگاري له ته ندره سته ي كه سي personal hygiene و به كومه لايه تي كرده ن)

و کارکردن بۆ رەخساندنی ئەو چالاکیانەى که یارمەتی ئەو مندالانە دەدەن لە پەرەپێدانی کەسیتییان و بەدەستەینانی بەهاو ئاراستە ئەرینییهکان وەکو (پەرورده discipline)، جگە لەمانەش فەراھەمکردنی خزمەتگوزاری و بەرنامە چارەسەرییهکان therapeutic care وەکو (ئاراستەکردن و رێنماییکردن (counseling).

100 – CHILD CARE WORKER

العامل في مجال رعاية الطفل

کارمەندی بواری چاودێری مندال

کەسێکی پیشەیی پەسپۆری بەرپرسە لە داوینکردنی چاودێری رۆژانە daily care و پەروردهکردنی کۆمەڵیک لەو مێرمندالانەى youngsters که لە دامەزراوە تاییبەتەکاندا گوزەران دەکەن. کەسانی پەسپۆری ئەم بواری، ناوی جیاچیاپان هەیه، وەکو: سەرکاری نیشتهجێیی residential worker، باوانی نیشتهجێکار houseparents، راولێکارانی گرووپی کارگوزار group living counselors. ئەو پەسپۆرانە کاردەکەن بۆ جێبەجێکردنی کۆمەڵیک لە چالاکی دامەزراوویی ئامانجدار بۆ چاودێریکردنی مندالانی کەمئەندام و ئەو مندالانەى که ئازارچێژتووی شلەژان و گرتە دەروونی و سۆزدارییەکانن.

101- CHILDHOOD

الطفولة

مندالی - مندالیتی

مندالیتی قوناغیکی پیشکاتە لە قوناغەکانی گەشەى مرؤف، نیشانە جیاکەرەوهکانی بریتین لە: گەشەکردنی جەستە بەخیرایی rapid physical growth، هەولدانى سەرەتایی بۆ فێربوون و رۆلبنینی بەرپرسیاریتی پیگەیشتووانە efforts to learn how to assume adult roles and responsibilities ئەمەش لە رینگای یاریی play و

فېرېبۇنى فەرمى formal education. زۆربەى توۋىژمرانىش پېيان وايە ئەم قۇناغە لە دواى تەمەنى شىرەخۇرىى infancy دەست پىدەكات و تا قۇناغى بالقبوونى پىشكات بەردەوام دەبىت (واتە لە تەمەنى 18 - 24 ھەيقييەوۋە تاكو تەمەنى 12 - 14 سالى بە تىكرايى). قۇناغى مندالىتى دابەش دەبىت بۇ دوو قۇناغى بنچىنەيى: يەكەمىان قۇناغى مندالىتى پىشكات early childhood stage كە لە كۇتايى قۇناغى شىرەخۇرىى دەست پىدەكات و تا تەمەنى (6) سالى بەردەوام دەبىت كە ئەمەش قۇناغى دەسپىكى ھەولەكانى بە كۇمەلايەتیبوونەو ئەم جياكەرەوانەى ھەيە: سەربەخۇبوونى مندال لە جوولەدا، گەشەكردن لە رەفتارى كۇمەلايەتيدا، ھەستكردن بە تاكايەتى. دووھمىان قۇناغى مندالىتى ناوھندى يان پاشكات middle or late childhood stage كە لە تەمەنى (6) ساليیەوۋە دەست پىدەكات بۇ قۇناغى ھەرزەكارى. ئەم قۇناغە بە ماوۋى گەشەى جەستەيى توندوتىزو دەرکەوتنى توانستە ژىرىيەكان و ھەلگشانى بواری چالاکىيە كۇمەلايەتیبەكان دەناسریتەوۋە.

102 – CHILDHOOD SCHIZOPHRENIA

فصام الطفولة

شىزۇفرىنباى مندالىتى

شىزۇفرىنباى مندالى يان شىزۇفرىنباى مندالىيەتى شلەژانىكى ناخشيواوانەى رەگ داکوتاوۋە ((دریژخايەنە)) chronic psychotic، نىشانەكانى ئەمانەن: شلەژان لە بىرکردنەوۋە درککردن و ھەلچوون و رەفتاردا، تووشبوونى تاك بەم نەخۇشییە بەر لە گەيشتن بە تەمەنى بالقبوون. نىشانە ديارەكانى لای گچكەسالان بریتىن لە: نارپىكى پلەى گەرمى و خواردن و خەوتن و ئارەقى لەش و دەرھاويشتن و گەشەو جموجوول و بەدەستەينان، جگە لە نەپەسىوى بەكاربردنى زمان، ويپراى پاشەكشى، گەوجى، سوور بوون لەسەر دەستدریژى بۇ سەر ئەوانى دىكە، بەلام لەلای مېرمندالان نىشانەكانى نەخۇشییەگە بریتىن لە: رەفتارى گۆشەگىرى يان كەنارگىرى withdrawn behavior، شكستخواردن لە بەدەستەينانى سەربەخۇيى

autonomy يان سەرنەكەوتن لە پېكەينانى ناسنامەى كەسايەتى identity بەھوى كەنارگرتن لە دايباب يان جيگرەوھيان.

103 – CHILD GUIDANCE

إرشاد الطفل

پېنوئىنى مندال

پرۆسەى يارمەتيدانى لاوان youths و ميړمندالانە بۆ وەرگرتنى برياره گونجاوكان لە ژياناندا، وپراى رايانانى ليھاتوانە بۆ چۆنيەتى برياردان decision making و ئاراستەكردنى رەفتارەكانيان بەشيوەيەكى تەندروست و چارەسەكردنى گرفتەكانيشيان solve their problems. زۆربەى جار ئاراستەكار كەسيكى پسپۆرو خاوەن پاشخانىكى فيركارييه و كاردەكات بۆ فەراھەمكردنى زانيارىيە پيويستەكان بۆ مندالان؛ لە ھەمانكاتدا ھاوكارييان دەكات بۆ بەدەستھيئانى ئەو زانيارىيانەى پيويستيان پيدەبيت. ئەو پرسە سەرەكياتەى كە ئاراستەكار جەختيان لەسەر دەكاتەو ھە بۆ يارمەتيدانى مندالان و لاوان، ئەمانەن:

پلاندانانى فيركارى educational planing، كيشە ئەكادىميەكان Academic problems، ئاريشە پەيوەستدارەكان بە پەيوەنديكردن Relationship problems و گرفتە خيزانييەكان family problems. بۆ ھيئانەدى ئەم ئامانجانەش ئاراستەكار پشت دەبەستيت بە كۆمەلئىك چالاكى پيشەيى وەكو چاوپيەكەوتن interviews و تافىكردنەوھكان tests.

104 – CHILD LABOR

تشغيل الأطفال

كارپيكردى مندالان

كارپيكردى ئەو گچكەسالانەيە كە تەمەنيان كەمترە لە تەمەنى ياسايى كاركردن، كە ئەمەش كاريگەرى دەبيت لەسەر تەندروستى و گەشەى كۆمەلايەتتيان. ئىستا لە

زۆر ولاتان مندالان له كارگه و كيلگه كاندا، رۆژانه بۆ ماوهى (12) كاژېر يان زياتر كاردهكهن.

105 – CHILD NEGLECT

إهمال الطفل

پشتگوڤخستنى مندال

بريتييه له شكستخواردنى لڤرسراوان سهبارت به چاودڤيرى مندال له داببنکردنى پڤداويستيه سهرهگييهگانى basic needs و پڤويستيهگانى ديكهى لهلايهنى گهشهى جهستهى و ژيرى و دهرورونى و كۆمهلايهتتيانهى تهندروست. نيشانهگانى ئەم سهرنهكهوتنه ئەمانهن: بهدخوراكي inadequate nutrition، بهدواداچوون و سهرپهرشتيكردى نهگونجاو improper supervision، داببننهکردنى چاودڤيرى تهندروستيانهى پڤويست، داببننهکردنى پڤداويستيه فيرگارويه سهرهگييهگان.

106 – CHILD PROTECTIVE SERVICES (CPS) خدمات حماية الطفل

خزمهتگوزاريهگانى پاراستنى مندال

كۆمهليك خزمهتگوزارى مرويى، كۆمهلايهتى، نوژدارى، ياسايى و دالدهدهرييه، كه لهلايهن دامهزراوه فهرميهگان داببن دهكرين بۆ ئەو مندالانهى كه دايك و باوكيان يان كهسانى سهرپهرشتيكران caregiver، ناتوانن پڤداويستيه سهرهگييهگانيان بۆ داببن بكهن. ئەركى پسرپورى كۆمهلايهتى كه لهو بوارهدا كار دهكات، بريتييه له: هاريكارى دهسهلاته فهرميهگان legal authorities بۆ راييكردى ليكۆلينهوه پڤويستهگان سهبارت به دهستنيشانکردنى رادهى پڤداويستى مندالان بهمجوره خزمهتگوزاريانه و يارمهتيدانيان له بهدهستهينانى خزمهتگوزاريهگان و ههندي جاريش داببنکردنى ئەو خزمهتگوزاريانه لهلايهن خودى پسرپورهوه. جگه لهمهش پسرپورى كۆمهلايهتى بهگشتى له گرفتهگانى خراب مامهلهکردن و فهرامۆشکردنى

نایاسایی دهکۆلتیتهوه، وپرای ئەمانەش هەڵدەستیت بە ئەنجامدانی پرۆسەی هەلسەنگاندن و دارشتنی راسپاردەکان بۆ لایەنە فەرمییەکان.

107 – CHILD PSYCHOANALYSIS

التحليل النفسي للطفل

دەرروونشیتەئکاریی مندال یان دەرروونشیکاری مندال

بەکارهێنانی بیردۆزی دەرروونشیتەئکاریی و رینگاو شیوازەکانیەتی لە یارمەتیدانی مندالاندا بۆ زالبوونیان بەسەر مەلانی دەرروونیەکان (psychic conflicts) و شلەژانە هەلچوونیەکان (سۆزداریەکان) emotional disturbances کە کاریگەرییان هەیە لەسەر تەندروستی مندالەکان و رینگرن لە بەردەم گەشەکردنیان بەشیوەیەکی تەندروستانە.

108- CHILD PSYCHOTHERAPY

العلاج النفسي للطفل

دەرروونچارەسەریی مندال - چارەسەری دەرروونیی مندال

چارەسەری نەخۆشییە ژیریەکان و مەلانی دەرروونی و کیشەکانی نەسازان یان نەگونجان و گرتەکانی گەشە دەرروونیە لەلای مندالان، ئەم چارەسەرە بەهۆی کۆمەڵێک لە پەڕانەوه دەبیت، وەک: نوژداری دەرروونی psychiatrist، پەڕی دەرروونی psychologist، پەڕی کۆمەڵایەتی social worker و کارمەندانی دیکە باری تەندروستی دەرروونی و ژیری. ئەمجۆرە چارەسەرییە پشت دەبەستیت بە بەکارهێنانی هەموو رینگە چارەکانی دەرروونی، بەلام بە پلە جیاواز. لە شیوازە باوەکانیش کە لە دەرروونچارەگەریی مندال بەکاردین، ئەمانە دەخەینەروو: چارەسەرکردن بە یاریی play therapy، چارەسەرکردن بە بەکارهێنانی گروویە بچووکهکان small - group therapy، چارەسەرکردنی دیاریکراو یان پالپشتیکراو supportive therapy.

چاودپیری مندالی ((خۆشگوزهرانی مندالان))

بهشیكه له خزمهتگوزارییه مروییهكان human services و پرۆگرامهكانی چاودپیری كۆمهلایهتی social welfare programs كه ئامانجی پاراستنی مندالان و چاودپیرکردنیان، وپرای فهراهه مکردنی چاودپیری تهندروستی پیویست، زۆریه ی ئه و پرۆگرامانه كاردهكهن بۆ پاراستنی مندالان له و بارودۆخانهی كه یهكانگیر دهبن لهگهڵ خواستهكانی گهشهی تهندروستانهی مندالهكان.

دریژخایهن

بارودۆخیکی دژواره، یان رهفتاریکی نائاساییه، abnormal behavior یاخود حالهتیکی نهخۆشییه، بۆ ماوهیهکی دوورودریژ بهردهوام دهبیته. زۆریه ی پسپۆران پێیان وایه ئه و گرفتانهی شهش ههیف یان زیاتر بهردهوام دهبن، گرفتی دریژخایهن، ئهوانه ی كه له شهش ههیفیش كه مته بهردهوامییان ههیه، گرفتی توندوتیژ یان لیواریانهن acute.

نیشانهكانی شهكهتبوونی دریژخایهن

شلهژانیکی جهستهیه physical disorder، نیشانهكانی بریتیین له: زیادهپهوی له خهوتن و دهبنگی بهردهوام، كه م چالاکی و بیهیزی low energy، وهنهوزدان sleepiness، كه متهرخه می و بیههستی apathy، جگه له وهش ههندی گرفتی دهروونی و كۆمهلایهتی، هاوده من لهگهڵ نیشانه ناوبراوهكان، وهكو: په ریشانی،

خەمۆكى، لەمپەرە كردهىي يان پيشەيىهەكان vocational difficulty و مەملانى
خيزانىيەكان family conflicts.

112- CIRCULAR CAUSALITY

الاستدلال السببي الدوري

ئەنجامگىرىي ھۆكارەكى خولوخول (ناوبەناو)

بەپىي تىۋرە سىستەمىهەكان systems theories، چەمكىكە ھۆكارى رووداو event
يان رەفتار behavior ياخود كيشە problem رووندەكاتەوہ؛ بەو پىيەى بەشيكە لە
زنجىرەيەك ھۆكارى ئالوزاو كە كارىگەر بوون و كارلىكيان لەگەل يەكدى ھەيە
بەشپوھەيەكى بەردەوام؛ لەبەرئەوھى رەفتار بەشيك يان توخمىكە لە سىستەم،
كارىگەرى دەپىت بەسەر رەفتارىكى دى كە ئەمەى دواييان بەگوپرەى رۆلى خۇى
كارىگەرى بەسەر رەفتارى يەكەمەوہ دەپىت و بەشپوھى خولىي بەردەوام دەپىت.

113 – CITY PLANNING

التخطيط المدني

پلاندانانى شار

ھەول و تىكۆشىنىكى رىكخراوانەيە systematic efforts ئامانجى پەرەپىدانى
ناوچەكانى نىشتەجىبوونە (شار، گوند، گەرەك) ئەمەش لە رىگاي ديارىكردى
كارە لەپىشىنەكان و ئامانجەكان و جىبەجىكردىيان. پىرۆسەى پلاندانان زۆرتر
بايەخ بە گۆرانكارىيە مادىيەكان دەدات، وەكو: پەرەپىدانى ژىرخان
infrastructure و گرنگيدان بە لايەنە جوانكارى و ھونەرىيەكانى شارو
باشتركردى پىكارە فەرمىيەكان و پتەوكردى پىرۆگرامە چاودىرىيە تەندروستى
و كۆمەلايەتىيەكانى ھاوولانتىان.

114 – CIVIL DISORDER

الشغب المدني

نازاوگېرې مەدەنى

پەشۋىي يان نازاۋەگېرېيەكى بە كۆمەلئىيە public disturbance كە كۆمەلئە كەسىك ھەلدەستىن بە ئەنجامدانى كارى توندوتىزانە يان ناسروشتى violent activities كە دەبىتە مايەى نازارو زيانگەياندىن بە ئەوانى دىكەو سامان و دارايى و مولك و مال.

115 – CLASSIFICATION

تصنيف او تبويب

پۆلئىنكارى يان جياگردنەوہ – رېزبەندىكارى

پرۇسەى رېكخستى زانىاريەكانە the process of organizing information بەشۋەدەيەك كە بشىت بۇ تىگەيشتن و شىتەلكارى و بە ئاسان سوود لىۋەرگرتن و بەكارھىنانى. بۇ نمونە: كارکردنى پسپۆرى كۆمەلئىيەتى لەسەر پۆلئىنکردنى گرفتاران و سوودمەندانى خزمەتگوزارى دامەزراۋەو دابەشکردنغان بەپىي تايبەتمەندىيە ديارىكراۋەكان وەكو: تەمەن age، پەگەز gender، داھات، بارى كۆمەلئىيەتى، بارى تەندروستى، جۆرى گرفت، دوایین سەردانى بۇ نەخۇشخانەو جۆرى نەخۇششىيە ژىرىيەكەى type of mental illness.

116 – CLIENT - CENTERED THERAPY

العلاج الذي يركز على العميل

چارەسەرى گرفتار تەوەر يان ئەو چارەسەرى جەخت دەكاتە سەر گرفتار -

چارەسەرى چر لەسەر گرفتار - چارەسەرى بەسەنتەربوونى خزمەتخواز

جۆرىكە لە جۆرەكانى چارەسەرى دەروونى، پشت دەبەستىت بەو گریمانەيەى كە پىيوايە گرفتار ھىزىكى ھاوشان و پەگ داکوتاۋى ئەوتۆى ھەيە كە دەتوانىت گەشەو پەرە بە وزەو توانستەكانى بدات بۇ رووبەرووۋونەوہى ئەو كىشەو

ئاستەنگانەى كە رېگرن لەبەردەمىدا. لەم پرۆسەيەدا رۆلى چارەساز سنووربەند دەكرىت بە ئەنجامدانى ئەم ئەركانە:

فەراھەمكردنى ئەندازەيەكى گونجاو لە پشتگيرىكردن support و ھاوكارى warm و ھاوسۆزى empathy و گرنگىيەدان care و ھاندان encouragement و رپونكردنەو clarity كە وزە بەخشە بۇ گرفتار لە چۆنيەتى مامەئەكردن لەگەل گرفتەكانى. لەلايەكى دىكەو لەمجۆرە چارەگەريەدا پيويست ناكات چارەساز دەستپوھردان بكات بە بەكارھيئەنى شيوازە راستەوخۆكانى وەك نامۆزگارى advice و بەرەنگاربوونەو confrontation و بەرەبەرەكانى توانستەكان.

117 – CLIENT DUMPING

التخلص من العميل

پزگاربوون لە گرفتار (خزمەتخواز)

زاراوەيەكە بۇ ناساندنى ئەو مامەئە نائاكارىيە unethical practice بەكاردەھيئەت كە لەلايەن پسيپۆرانى كۆمەلايەتییەو پيادە دەكرىت؛ ئەويش برىتييە لە راگرتن يان كۆتاهيئەن بە پيشكىشكردنى خزمەتگوزارىيەكان بە گرفتارانىك كە ھيشتا پيويستىيان بە خزمەتگوزارى ھەيە. بەگشتى سەرھەلدانى ئەمجۆرە ھەلسوكەوتە لە ئەنجامى بىتوانايى گرفتارەوھە لە ھەمبەر تىچووى ئەو خزمەتگوزارىيەنە. ئىنجا بۇ رزگاربوون لە گرفتارەكان، پسيپۆران پەنا دەبەنە بەر سى شيواز، كە ئەمانەن:

1. وەكو ئەمەى كە پسيپۆر بە گرفتار بليت ئەو ئامانجانەى لەسەريان رېككەوتبووين، جىبەجىكراون.
2. ياخود پسيپۆر گرفتارەكە بۇ لايەنىكى دى رەوانە دەكات.
3. يان پسيپۆر دەست دەكات بە سنوورداركردنى داخووزىيەكان demands و گۆرانكارىيەكان changes و راسپاردەكان recommendations بەشيويەكى نائەقلانى، بۇ ئەوھى ببىتە ھۆكارى كۆتاهيئەنى چارەسەر end treatment لەبارىكدا كە گرفتار پابەند نەبىت پىيەوھ.

خود چاودىرىيى گرفتار (لېتوئىزراو)

پېكارىكە پىسپۇرانى كۆمەلەيتى لى بىۋارى كارتىيا كىرەۋىيى پاستەۋخۇ direct practice بەكارى دېنن بۇ پېۋانى رەفتارەكانى گرفتارو ئەو گۇرانكارىيانەى بەسەر ئەو رەفتارانەدا دېن، ئەمەش بەھۇى پاسپاردنى گرفتار بەۋەى سەرنج بختە سەر ئەو رەفتارانە - بەدەر لەو چاۋپىكەوتنە فەرمىيانەى كە لەگەل چارەسازدا ئەنجامىان دەدات - ئەمەش بە بەكارهېنانى پېكارە پېكخراۋەكان systematic procedures و ئەو ئامېرانەى بۇ پېرۇسەى هەئسەنگاندن assessment tools پېۋىستىن. جگە لەمەش داۋا لە گرفتار دەكرىت كە تۇمارىك ئامادە بكات بۇ تۇماركردنى رۇزانە diary و لىستىكىش بۇ فېرىۋون يان هېمادانان ((لىستى چاۋدىرى)) checklist ياخود تۇمارىك بۇ زانىنى ژمارەى چەندبارە بوونەۋەى رەفتار. دۋاجار خود چاۋدىرىيى گرفتار يەككە لە نامرازە كاراكان بە تايبەتى ئەگەر ۋەكو ئامېرىكى تەۋاۋكەر بۇ ئامېرەكانى دىكە بەكار بېت.

كۆ سىستەم يان تۇرى گرفتار

سىستەم system برىتییە لە كۆمەلەيك توخى بەناۋىەكاجوۋ كە خەسلەتى كارلىكى دووسەرەيان هەيەۋ لە هەمان كاتدا يەكەيەكى تەۋاۋ و ئالۇزكاۋ پېكىدېنن. رەنگە سىستەم ماددى ((مايەكى))، مىكانىكى، كۆمەلەيتى يان تېھەلكىشى هەموۋ ئەمانە بېت. بۇ نموونە: سىستەمى كۆمەلەيتى خىزان، گروپ، دامەزراۋەى كۆمەلەيتى و فېركارى. سىستەمى گرفتار پېكىدېت لە گرفتارو كەسانى نزيك لە دەۋرۋبەرى، تايبەت ئەۋانەى كە كارىگەرىيان هەيە بەسەر ژيانىيەۋە يان ئەۋانەى ھاۋكارن لە چارەسەرى گرفتەكەيدا، بۇ نموونە پىسپۇرى كۆمەلەيتى هەلدەستىت بە

ئەنجامدانى چاوپىتكەوتىن لەگەل تاكەكانى خىزان family members ى گرفتارو
ھاوئل و مامۇستاو ھاوپىشەكانى وەكو بەشىك لە تۆرو سىستەمى گرفتار، بۇ
دەستكەوتنى ئەو زانىارىيانەى پەيوەستىن بە گرفتەكەپەو، يان بۇ بەشدارى
پىكردى ئەو كەسانە لە پىرۇسەى چارەسەرىدا treatment process.

120 – CLINICAL SOCIAL WORK الخدمة الاجتماعية (العيادية)

خزمەتگوزارى كۆمەلايەتتى نۆرپىنگەى (دېدەنگەى)

جۆرىكى تايبەتكراو لە جۆرەكانى دەستياخستنى راستەوخۇ لە خزمەتگوزارى
كۆمەلايەتدا، زۆربەى جار لەنىو نووسىنگەى پىسپۆرى كۆمەلايەتتى
بەپىوەدەچىت. ھەندى لە پىسپۆران چەمكى خزمەتگوزارى نۆرپىنگەى وەكو
ھاوواتا بۇ چەمكى كاركردىن لەگەل بارەكان social casework يان
خزمەتگوزارى كۆمەلايەتتى دەروونى Psychiatric social work بەكاردىنن،
كەچى ھەندىكى دىكە پىيان وايە بۇ ھەر زاراوہىەك لەم زاراوانە مەبەستى
جىاواز ھەيە. بەگشتى بەرپىسىارىتتى پىسپۆرى كۆمەلايەتتى نۆرپىنگەى
جەختكردەنەوہىە لەسەر گرنگىدان بە لىكۆلىنكارى لەلايەنى كەسىى و ژىنگەى
گرفتار وپىراى دەستياخستىن و چارەسەركردىيان.

121 – CLINICAL المعالج العيادي

چارەسازى نۆرپىنگەى

پىسپۆرىكى پىشەيە، بەشىوہىەكى راستەوخۇ يارمەتى گرفتارەكانى دەدات،
زۆربەى جار ئەم پىشەيە لە نۆرپىنگە يان نەخۇشخانە ياخود نووسىنگەى
تايبەت و زۆرى دىكەش لە ژىنگە پارىزراوہكان يان كۆنترۆلكرراوہكان

controlled environment پراكتيزه دەكات. پوختەى ئەرکەکانى چارەسازى
نۆرىنگەيى، ئەمانەن:

لىكۆلىنەوۋە لە كىشەگە، ھەئسەنگاندن assess دەستنىشانکردن diagnosis
ى بارى گرفتار، دەستياخستنى راستەوخۇ direct intervention بۇ
بەدېھىئانى ئامانجە ديارىكراوۋە ويستراوۋەگان. ئەم چەمكە ئەو پىسپۇرە
كۆمەلايەتتە دەگرىتەوۋە كە كاردەكات بۇ دابىنکردنى ھاوگارى و
خزمەتگوزارىيە راستەوخۇگان direct services بۇ گرفتارەگانى (تاك و
گرووپ و خىزان) لە نووسىنگەى تايبەتى خۇيدا.

122 – COCAINE

الكوكايين

كۆكايين

دەرمانىكى بېھۇشكارە - قەدەغەگراو و ناياسايە - لە روۋەكى كۆك دەردەھىئىرئىت،
بەكارھىئەرانى ھەست بەم حالەتانە دەكەن: چالاكى، لەشسووكى، ھىزو وزە،
گۇرئانكارى، متمانە بەخۇبوون و ھەستيارى لە رادە بەدەر. ئەم بېھۇشكارە چەند
ناويكى دىكەشى ھەيە، وەكو: coke (وەرگىراوى كۆكايىنە)، سنۆو snow (لە رەنگى
بەفر وەرگىراوۋە). بەكارھىئانئىشى بەزۇرى لە رېگەى بۇنكردەوۋە دەبىت، ھەندىك
جارىش لە رېگەى سرنج لەگەل تىكەلەى چەند ماددەيەكى بېھۇشكارى دىكەى وەك
ھىرۆين Heroin بەكاردئىت، يان بەشىۋەى دوگەل ھەلمزىن. زۇربەى پىسپۇران پىيان
وايە كە كۆكايين نابىتە ھۆكارى ئالودەبوونى جەستەيى، بەلكو دەبىتە ھۆكار بۇ
ئالودەبوونى دەروونى، بەشىۋەيەك وەكو خووپىۋەگرتنى لىدئىت لاي كەسى
بەكاربەر. جگە لەمەش كۆكايين دەبىتە ھۆى تىكچوونى كۆئەندامە دەمار
deterioration of the nervous system و داھىزرانى بارى تەندروستى
بەشىۋەيەكى گشتى. سەربارى ئەم گرفتانەش: پارانويا يان بەدگومانى paranoia،
خەمۆكى depression و ورنەكردن hallucination.

123 – CODE OF ETHICS

القيم الأخلاقية للمهنة

بهها ئاكارىيەكانى پيشە - كۆدەكانى رەوشتزانى

كۆمەللىك ئىدوان و دەربىرپنە statements كه بهها values و بنهما principles و رېسا rules كانى پيشە رووندەكاتهوه. ئەو بههاو بنهماو رېساينەش كاردەكەن لەسەر رېكخستن regulating ى هەئسوگەوت و رەفتارەكانى ئەو كەسانەى كه سەر به پيشەكەن.

124 – CODEINE

الكودين

كۆدين

كۆدين بېھۆشكارىكە لە مۇرفين وەرگىراوه، كاردەكات لەسەر خاوكردنەوهى كۆئەندامە دەمارى ناوەندى، دەرمانىكى هېوركەرەوهيه pain - relieving drug، هەندى كات لە بواری نوژداريدا بەكاردىت، لە پىكەتەى هەندى دەرماندا هەيه، وەكو شروپى كۆكە ((كۆخە)) cough syrups. بۆى هەيه كۆدين ببىتە مايهى ئالوودەبوون ئەگەر بەشيوهيهكى بەردەوام و بۆ ماوهيهكى دوورودرئىر بەكاربەئندىت.

125 – COGNITION

المعرفة

زانين - ژيركارى - زانينخوازى

پرۆسەيهكى ژيرمەنديه the mental process بهو پىيهى بههۆيهوه مرؤف هۆشيارو ئاگادار دەبىت به ژينگەى ناوهكى و دەرەكى بەشيوهيهكى بەردەوام. سەرجهم پرۆسەكانى زانين برىتين له: هەست و دەرککردن recognizing، ئاگايى و

تېگەشتن understanding، بەبىرھاتنەوہ remembering، بەيەگگەياندن، پەندىارى، ھزىن ((بىرکردنەوہ))، ھۆشمەندى و ھەئسەنگاندىن.

العلاج المعرفي السلوكي COGNITIVE - BEHAVIORAL THERAPY 126 –

چارەسەرى ژىرخوازى پەفتارى - چارەسەرى ژىرکارانە پەفتار

رېگابەكە بۇ چارەسەرى و ھاوكارىكىردنى تاكەكان، بۇ چارەسەرىكىردنى گىرقتەكانيان بە پەپرەوكىردنى بۇچوون و شىوازگەلىكى دىارىكىراو بەم تىۋرانەى خوارەوہ: پەفتارگەراىى behaviorism، فىربوونى كۆمەلايەتى social learning، چارەسەرى كىردەى يان ئەرىنى action therapy، چارەسەرى تەوەر كار task – centered therapy (جىبەجىكىردنى چەند كارىكى سنووردار)، چارەسەرى ژىرکارانە cognitive therapy (پشتبەستوو بە نموونەى مەعرىفى)، تىۋرى ئەرگەرى لە خزمەتگوزارىى كۆمەلايەتى functional social work، ھەموو ئەم چارەسەرانە جىواوزن لەو چارەسەردى ناسراوہ بە چارەسەرى لەپىرناخبىنى insight therapy. تايبەتمەندىيەكانى چارەسەرى مەعرىفىانەى پەفتارى برىتىن لە: كورتى و پوختى، كورتخايەنى ماوہى چارەسەرى و دەستىاخستىن، جەختكىردنەوہى زىاتر لەسەر كاتى ئىستا لە ھەمبەر رابردوو، وردبىنى لە ئامانجەكان، چاوخستنە سەر گىرتى ھەنووكەى تا رادەيەكى زۆر.

النمو المعرفي COGNITIVE DEVELOPMENT 127 –

گەشەكىردنى ژىرکارانە - گەشەى زانىنپانە - گەشەى مەعرىفى

ئەو پىرۇسەيە كە بەھۇيەوہ تاك تىوانستە ژىرىيەكانى وەكو دەرركىردن و تىگەشتىنى زانىارىيەكان و ھەئسەنگاندىن بەدەست دىنىت. تىۋرى ژىركارى ((ژان پىاژى)) - Jean Piaget - باشرىنى ئەو تىۋرانەيە كە لەو بوارەدا نووسراون، چونكە قۇناغەكانى گەشەى مرققى دابەش كىردووہ بۇ:

1 - قۇناغى ھەستەبىزۇك sensorimotor ((ھەستى - جوولئەيى))، كە سەرەتاي لە دايكبوون تا تەمەنى دوو سالى دەگرېتەوہ. بە يەكەم قۇناغ لە قۇناغەكانى گەشەى مرۇف دادەنرېت كە بە بېرکردنەوہى ھەستەكى و كارامەيى جوولئەيى جيا دەگرېتەوہ، ئەمەش يارمەتى مندال دەدات بۇ شارەزابوون لە ژىنگەى دەوروبەرى و مامەلەكردن لەگەلئىدا.

2 - قۇناغى پېش كاراندن preoperational ((پېش پړوسە پايىكارىيەكان))، كە لە تەمەنى دووسالئەوہ دەست پېدەكات و تا تەمەنى ھەوت سالى بەردەوام دەبېت، ئەمەش قۇناغى دوومە كە مندال تيايدا دەست دەكات بە بەكارھيئانى ھيماو توانستە ژىرىيەكانى، وپراى مامەلەكردن لەگەل شتەكان و بابەتەكان و جياكردنەوہيان لە يەكدى.

3 - قۇناغى كاراندنى كۆنكرېت concrete operations ((قۇناغى پړوسە ژىرىيە ھەستېپىكراوہكان))، كە لە تەمەنى ھەوت سالى تا يازدە سالى دەگرېتەوہ، ئەمەش قۇناغى گەشەى توانستە ژىركارىيەكانە، چونكە تيايدا تاك فيرى بەكارھيئانى ژىربېژەكى دەبېت و كار دەكات بۇ دۆزىنەوہى پەيوەندىيەكان لە نيوان شتەكاندا.

4 - قۇناغى رېكارە فەرمىيەكان formal operations ((قۇناغى بېرکردنەوہى واتادار و رووت))، كە لە تەمەنى يازدە سالى تا قۇناغى ھەرزەكارى دەگرېتەوہ. ئەمەش ئەو قۇناغى گەشەكردنەيە كە لە كات و ماوہى ھەرزەكارىدا دەردەكەويٹ و ئەم تايبەتمەندىيانەى ھەيە: تېپرامان، زيادبوونى توانست لە بەكارھيئانى ژىربېژى و توانا ژىرمەندىيەكان، تواناى مامەلەكردن لەگەل بابەتە ئالۆزەكان بە شيوازگەلئىكى جياواز.

گرفته زیرکاريهکان - شلهژانه زیرکاريهکان

بريتييه له گرفتگه لیک که پرۆسه زیرکاريهکان دهکاته نامانج، وهکو: دهرکردن دووچاری فريوخواردنی ههستهکی و وړینه دهبيت، ناگایي تووشی وړبوون و ههلهکردن و فرهسهرنجدان دهبيت، یادگا گیرۆدهی به بیرهاتنهوهی له رادهبهدهرو بیرچوونهوه دهبيت، هاوبیریتی دووچاری بزړگان و چهقبهستوویی و گرفتهکانی زمان و گوگردن دهبيت، کونترۆل پهکی دهکوهیت، بیرکردنهوه گیرۆدهی خود بیرکردنهوهو بیرکردنهوهی گومانای دهبيت، هۆشیاری تووشی گرفتاری و راوهی و دۆشدامان دهبيت.

شیوازی زیرکارانه

باشترین ریگایه که تاك بیگریته بهر بۆ ریكخستنی زانیاریهکان و مامهلهکردن لهگه لیاندا organizing and processing information، چونکه چهند جیاوازییهك له نیوان تاکهکاندا ههن، سهبارمت به شیوازی دهرکردن و بهبیرهاتنهوهو تیگهیشتن و چارهسههرکردنی گرفتهکان، که دواچار ئەم گرفتانه کاریگهیریان دهبيت بهسهر شیوازی تاکهکان له ریكخستنی زانیاریهکان و مامهلهکردنیان، ئەوچار ههندی کەس ههن ئارەزووی زۆریان ههیه له شیتەلکاری زانیاریهکان نهوهکو شتی دی، ههندیکی دیکهش پهوتی سهراپاگیری global شتهکانیان به دلّه.

بیردۆزی زیرکارانه - بیردۆزی زیرکاری هزری

چهمگه لیکی concepts پهیوهستداره بهشیوازی گهشهی توانسته زیرییهکانی تایبەت به وەرگرتنی زانیاریهکان و ریگهی مامهلهکردن و بهکارهینانیان. ئەم

تيۆره پيداگري دهكات لهسەر ئهوهى كه بيركردنهوه thinking و ئامانج goals
رهفتار دياريدكهن، نهوهك بههره يان رهمهك ياخود پائنه ره نهستيهكان
unconscious motivation

131-COGNITIVE THERAPY

العلاج العقلي المعرفي

چارهسهرى ژيركارانه يان هزرى

بريتيه له دهستياخستن يان چارهسهرى نۆرپنگه يى clinical intervention
(چارهسهرى چاوديرپيانه))، پشت دهبهستيت به پهيرهوگردنى چهكهكانى تيۆرى
ژيركارانهى فيربوون (زانست ههست و هوشه؛ لهنيوان ورووژينه ر و وهلامدورهوه،
يان له نيوان ورووژينه رو ئامانج) كه جهخت دهكات ه سهر پرۆسه ي بيركردنهوهى
هوشيارانه (ئاگايانه) conscious thinking processes و پائنه رهكان
motivations و ئه وهكارانهى بوونه ته مايه ي رهفتارنواندن له لايه ن گرفتاره وه.
نموونه نوييه كان بۆ ئهمجۆره چارهسهريه بريتين له:

چارهسهرى ژيرمه ندانه - سۆزدارانه rational – emotive therapy و چارهسهرى
راسته قينه ((واقيعى)) reality therapy و چارهسهرى بوونگه رايانه existential
therapy.

132 – COLEADERSHIP

المعاون أو القيادة المساعدة

ياريدده ر يان رابه رايه تى يارمه تيدەر

له دهروونچاره گه رى گرووپ group psychotherapy و كارکردن له گه ل گرووپه كانى
خزمه تگوزارى كۆمه لايه تى social work with groups به ماناى دهستبه كاربوونى
دوو كه س يان زياتر له پسپۆرانه بۆ مامه له كردن له گه ل گرووپيک. ههر پسپۆرپک
به پيى چهند ريكاريكى دياريكراو كارده كات و هه لدهستيت به ئه نجامدانى رۆلبينينى
سنووردار، بۆ ئاراسته كردنى پرۆسه به كۆمه لايه كان facilitate group processes.

- لەگەڵ ئەوەی پەیرەوکردنی ئەم رێگایە لە هەندێ روووە بە ئالۆز دادەنرێت، بەلام کارپیکردنی رەنگە سوود بەخش بێت لەم لایەنانەدا:
1. سەرنجدانی گشت بوارە جیاجیاکانی پرۆسە بەکۆمەڵییەکان ((گرووپییەکان))، بەشیوازی جۆراوجۆر.
  2. دەرخستنی رەفتارەکانی ئەندامانی گرووپ، بەتایبەت ئەو رەفتارانەى دەرکەوتنیان سەختە لە هەبوونی تاکە رابەرێک.
  3. پۆلگێرپان (پۆل - یاریکردن)ى جیاوازو دابینکردنی دەرڤەتی گەورەتر بۆ بەکارهێنانی شیوازگەلی چارەسەری جۆر بەجۆر.
  4. زیادبوونی ئاستی زانین و زانیاری و بەهاو ئاراستە لەپیشینەکانی ئەندامانی گرووپ.

133 – COLLABORATION

التعاون

ھاریکاری یان ھەرموھزی

ئەو رێکارەییە کە بەھۆیەو ھاوکاری لە نیوان دوو کەسی پەسپۆر یان زیاتر بنیات دەنرێت بۆ خزمەتگوزاریی گرفتار (تاک - گرووپ - خێزان)، بۆی ھەییە ھەر پەسپۆرێکیان سەربەخۆ کار بکات، وێرای ھەبوونی جۆرێک لە پەییوەندی و ھاوئاھەنگی coordination لە نیوانیاندا، بە مەبەستی دوورکەوتنەو لە پەشکەشکردنی خزمەتگوزاریی دوودیوانە duplication of services. دەشگونجی پەسپۆرانیك وەکو ئەندامانی گرووپێک یان تیپێک کار بکەن، بۆیسی ھەییە ھاوکاری لە نیوان کۆمەڵێک لە دامەزراوەو رێکخراوەکان لە بەرنامەگەلیکی جیاوازدا ساز بکەیت.

134 – COLLABORATIVE THERAPY

العلاج التعاوني

چارەسەری ھەرموھزی

شیوہییەکە لە شیوہەکانی چارەسەرکردن کە پشت دەبەستێت بە ھاوکاری لە نیوان دوو پەسپۆری کۆمەڵایەتی یان زیاتر، کە ھەر یەکیکیان چارەسەرکردنی یەکیک لە

تاکهکانی خیزان دهگریته ئەستۆ، ئەمەش بە هاوئاھەنگی لە نیوانیاندا. بۆ نموونە: بۆ چارەسەری گرافتە خیزانییەکان لە نیوان ژن و میردیکدا، پەسپۆری کۆمەلایەتی هاوکاری میردەکە دەکات و خانمە پەسپۆری کۆمەلایەتیش هاوکاری ژنەکە دەکات.

135 – COMMUNICATION

الاتصال

بە یەگەپشتن – نیوانداری

پەرۆسەى گۆرپنەوہى پەيامى واتادارە لە نیوان تاکەکاندا لە میانەى سیستەمیى هیماى هاوبەش یان بەهۆى زمانىکى هاوبەش. توخمە سەرەگییەکانى پەرۆسەى بە یەگەپشتن بە پى تىۆرى زانیارى information theory ئەمانەن: نینەر sender، پەيام message، کەنال channel، وەرگر receiver و کاریگەرى effect. بەلام زانیانى دەروونزانیى کۆمەلایەتى جەخت لەسەر گرینگى هەریەک لەمانە دەکەنەوہ: لایەنە ژیرکاری و دەروونى و هونەرییەکانى پەرۆسەى نیوانداری، ئەو پەيامەى واتاکانى لە خۆ گرتووہ؛ هەر بۆیە زانیانى ناوبراو دەستیانکرد بە پەرەپیدانى نموونەییەکی نوئى کە جگە لە توخمەکانى پىشوو ئەم دوو توخمەش لە خۆ دەگریت:

1. سروشتى ئەو کارلیکانەى کە پوودەدەن لە نیوان توخمەکانى پەرۆسەى پەيوەندى.

2. هەلومەرجى ژینگەى یان بەشداربوو لە پەرۆسەى گواستەوہدا. لەبەر گرنگى نامرازەکانى گەياندى تايبەت بە پەيوەندییە کەسیتییەکان interpersonal کە دەرڤەت دەرڤەخسینن بۆ کارلیک و لە یەکدی گەپشتن لە نیوان نینەرو وەرگر - لە پىشەى خزمەتگوزارى کۆمەلایەتیدا - لیڤەدا نامازە بە هەندیکیان دەکەین:

1. کۆنفرانس یان کۆبوونەوہ تاکیهکان individual conferences or meetings .
2. کۆنفرانسە دەستگەلیەکان group conferences .

3. تابلوی ئاگادارییه‌کان یان په‌خسنامه‌کان bulletin board.
4. راپورتته نووسراوه‌کان written reports .
5. یاداشتنامه‌و په‌راوی تئیبینییه‌کان memos and notes.
6. دانیشتنه‌کانی مه‌شکردن training sessions.
7. سیستمی به‌لگه‌دار به زانست و تیگه‌یشتن یان سیستمی کۆنترۆلکردن - check of system.
8. کارنامه‌کان agendas.
9. سه‌ندوقه‌کانی پۆسته mailboxes.
10. تۆماری دانیشتنه‌کان minutes.

136 – COMMUNITY MENTAL HEALTH CENTER مرکز الصحة النفسية

بنکه‌ی ته‌ندروستی ده‌روونی - سه‌نته‌ری ده‌رووندروستی

رېځخراویکی خۆجییه local organization، کار ده‌کات بۆ دابینکردنی کۆمه‌لێک له خزمه‌تگوزارییه ده‌روونی و کۆمه‌لایه‌تییه‌کان بۆ ئەو که‌سانه‌ی که له ناوچه‌یه‌کی جوگرافی دیاریکراودا ده‌ژین. نموونه‌ی خزمه‌تگوزارییه‌کانیش وه‌کو: خزمه‌تگوزاریی خه‌واندن inpatient، خزمه‌تگوزاریی نۆرینگه‌ ده‌ره‌کییه‌کان outpatient، خزمه‌تگوزاریی فریاکه‌وتن emergency، خزمه‌تگوزاریی گوێزهره‌وه transitional services، پرۆگرامه‌کانی تایبه‌ت به‌ چاودێریی منداڵان و به‌سالاچووان programs for the elderly and children، ئەو پرۆگرامانه‌ی گرنگی ده‌ده‌ن به‌ ئالووده‌بوون و ئالووده‌بووان programs that deal with alcohol and substance abuse، پرۆگرامه‌کانی چاودێریی پاشه‌کی یان چاودێریی داها‌توو follow – up care (چاودێریی دوا‌ی ده‌رچوون له‌ نه‌خۆشخانه).

پيکھستنى كۆمەلگە - پيکھستنى كۆمەلگەنى خۇجىيى

پرۇسەيەكە لە پرۇسەكانى چارەسەرکردن و دەستياخستن intervention process لە خزمەتگوزارىيى كۆمەلەلايەتيدا، رېكخەرى كۆمەلەلايەتى بەكارى دىنىت بۇ يارمەتيدانى ئەو تاك و گرووپانەى كە لە ناوچەيەكى جوگرافى ديارىكراودا دەژين و بە دلگەرمىيەو ھاوبەشى دەكەن لە مامەلەكردن لەگەل كيشە كۆمەلەلايەتییەكان social problems. ليرەدا رېكخەرى كۆمەلەلايەتى. پشت دەبەستىت بە كارى ھەرەوھى رېكخراو يان پلان بۇ دارپژراو planned collective action لە ئەنجامدانى پرۇسە پيويستەكان بۇ بەدەستھينانى ئامانچە ھاوبەشەكان. نمونەى ھەندىك لە پرۇسەكانيش ئەمانەن:

1. ھاوکارىکردن لە دەستنيشانکردنى ناوچەكانى كيشەكە (يان سنوورى كيشەكە) identifying problem areas.
2. شیتەلگارىيى ھۆكارەكان analyzing causes.
3. پيکھينانى پلانى كارو چارەسەرکردن يان دەستياخستن formulating plans.
4. گەرەن بەدوای شيوازەكان و دەستنيشانکردنinan developing strategies. ((ستراتيژيەتى پەرەپيدان)).
5. تەيارکردنى سەرچاوه پيويستەكان mobilizing necessary resources.
6. ديارىکردن و پەيوەنديکردن بە رابەرە خۇجىيەكان identifying and recruiting community leaders.
7. ھاندان بۇ بنياتنانى پەيوەنديى دوو لايەنە بۇ يەكخستنى ھەولەكان encouraging interrelationship to facilitate their efforts.

قەرەبووکردنەوہ

قەرەبووکردنەوہ میکانیزمیکی ژیرانەییە mental mechanism سەبارەت بەوگەسەیی کە پەنای بۆ دەبات، بۆ داپۆشیینی کەموکۆری یاخود ناتەواوی یان خەوشیکی خۆی. بۆ نموونە: زیادەرەوی لە خۆ دەرخستن بەوہی کە کەمترین کەموکۆری پێوہ دیاربێت یان زۆرتەری سەرنجراکێشان، یاخود زیدەرپۆیی لە چالاکیی نواندن بۆ پەرکردنەوہی کەلینیک لە لایەنیکی کەسایەتی. بەگشتی قەرەبووکردنەوہ بە دوو شیواز ئەنجام دەدریت:

- 1 - قەرەبووکردنەوہی راستەوخۆ direct compensation، چونکە بەپێی ئەم شیوازە ئارەزوویەکی بەتین لای تاک بوونی ھەییە بۆ سەرکەوتنی لە لایەنیکی یان لە بواریکی کە رووبەرەوی شکست یان کەموکۆرتی دەبیتەوہ.
- 2 - قەرەبووکردنەوہی ناراستەوخۆ indirect compensation لەمەدا خۆی دەنوینیت کە تاک ئارەزووی سەرکەوتنی ھەییە لە لایەنیکی یان لە بواریکی کە شکستی نەخواردوہ.

کارکردنی پشتبەستوو بە لێھاتوویی (لێوہشاوہیی)

لێھاتوویی بە واتای بوونی توانستە بۆ دابینکردنی پێداویستیەکانی کارو ئەرکە پەیوہندارەکان بە کەسیکەوہ. لێھاتوویی لە پیشەیی خزمەتگوزاریی کۆمەلایەتیدا بە واتای بەدەستھێنانی زانین و شارەزایی و کارامەیی پێویستە بۆ ئەنجامدانی پرۆسەو چالاکییە پیشەییەکان. ئەو پراکتیزەکردنەیی پشت دەبەستیت بە لێھاتوویی بە مانای توانا بوونە لەسەر بەرچاوخستنی پیشەو فەراھەمکردنی پێداویستیەکانی پیشەکە بەرامبەر بە گرفتارو کۆمەلگەو پیشە.

مەرجەكانى پراكتىزەكردن برىتىن لە:

1. بەدەستەيىنانى رېزىلېنان و شاياندىن (بىروانامە و مۇلەت)ى گونجاو.
2. دابىنكردنى كارامەيى پېويست بۇ ئەنجامدانى كارو چالاكايە پيشەيىهكان.
3. توانا بوون لەسەر بەردەوامبوون لە بەدەستەيىنانى زانين لە ميانەى فيركردنى بەردەوام continuing education.
4. بەشداريكردن لە پىرۇسە سەرىپەرشىكارىيەكان participating in agency supervision.
5. بەشداريكردن لە خولە پىسپۇرپىهكان كە لە ناوہو دەروہى دامەزراوہدا in - service training ئەنجام دەدرين.

140 – COMPULSION

القهر

پارايى - ناچارى (خۆسەپىن)

برىتىيە لە:

- 1 - ئارەزوويەكى بەھيزو دووپاتەوہبوو بۇ رەفتاركردن بەشيوازيكى ديارىكراو، زۇربەى جار ئەمجۇرە رەفتار نواندىنە بۇ رزگاربوونە لەو دلەپراوكى و پەريشانى anxiety يەى كە لە ئەنجامى دزايەتى بىرۇكە ideas و ئارەزووہكان wishes پەيدا دەبىت كە ناگونجىت بەشيوازي راستەوخۇ گوزارشتى لىبكرىت. نموونەى وەسواسە ناچارىيەكانىش ئەمانەن: شۇردنى دەستەكان بەشيويەكى دووبارە كە كۇنترۇلكردنى سەختە، گومانى بەردەوام، شەيدايى دزىكردن ((ئارەزووى دزىكردن)).
- 2 - وەسواس بە ماناى ناچاركردنى كەسىك دىت بۇ ھەئسوكەوتكردن بە خواستى كەسىكى دىكە.

شلەژانى خۆسەپىنى (ناچارى) كەسايەتى

جۆرىكە لە جۆرەكانى شلەژانە كەسپىيەكان، - تاك - ى تووشبوو ھەموو يان زۆربەى ئەم تايبەتمەندىيانەى ھەيە: رەفتار كاملى perfectionistic behavior (خۆ بەكامل زانين)، سووربوون لەسەر ھاندانى كەسانى دى بۆ ھەئسوكەوتكردن بەشىووزىكى ديارىكراو، توانايەكى سنووردار بۆ گوزارشتكردن لە ھەستى خۆشەويستى و سۆزو مپھرەبانى، خۆ خەرىككردن بە درىژە پىدانى بىبايەخ، بىتوانايى لە جياكردنەوھو بپياردان.

رۆلى ئەلىكترۆنى

جۆرىكە لە پەيوەندىكردن type of communication ى دووپاتە لە نيوان تاك و ئەوانى دى. تايبەتمەندىيەكانى برىتىن لە: رەفتارى لەبارو دروست، ھىمنى و دەرئەبرىنى ھەستەكان feelings. جگە لەمەش كەسى ئەلىكترۆنى بەوھ ناسراوھ كە زۆر ھەستياروھ لە ھەمبەر ھەرەشەكاندا خۆى وا نيشان دەدات كە وەلامدەرەوھەكانى بى زيانن، ھەستەكانىشى دەشارىتەوھ بەھۆى دەربرىنى وشەى زل و قەبە يان واتادار big words.

بوارى: جەختكردن - جەقەبەندى - چركردنەوھ

چەمكىكە لە خزمەتگوزارى كۆمەلايەتيدا بەكاردەھىنرئىت بۆ ئامازەكردن بە كۆمەلئىك لە بەرنامەكانى خويندن يان شارەزايىيە فيركارىيە فەرمىيەكان، كە ئامانجى تەياركردنى خويندكارانى خزمەتگوزارى كۆمەلايەتییە بە زانين و

شارەزايى و كارامەيىيە پىسپۇرپىيەكان لە بوارە سنووردارەكاندا، بەشىۋەيەك كە بىيىتە مايەى رەنگدانەوەى گرنگىيىدان و ئاراستە پىشەيىيەكانيان. قوتابخانەكانى خزمەتگوزارىيى كۆمەلايەتى لەرپووى چۆنىيەتى بوارەكانى چەقبەندى جياوازيان ھەيە، بەلام بۆى ھەيە بگوتريپت زۆربەى ئەو قوتابخانانە، ئەم بوارانە بەپيى بەرنامەو رېگاو جۆرو ئەو گرفتانە ديارى دەكەن كە مامەلەيان لەگەل دەكەن يان بەپيى بوارەكانى پراكتيزەكردن. ئەو بوارانەى پەيوەستن بە رېگاكان برىتتين لە: ليكۆلئىنەوەى بار يان ليكۆلئىنەوەى ھالەت case work، كاركردن لەگەل گرووپەكان ((كاركردنى دەستەيى)) group work، رېكخستنى كۆمەلگە community organization، توپزىنەوە research، ھەلئسەنگاندن evaluation، پراكتيزەكردنى نۆرپىنگەيى راستەوخۆ direct clinical practice، كارگىپى - راميارى و پلانندانان - administration - and planing، چارەسەرى خيىزانى family therapy، پراكتيزەى گشتيى خزمەتگوزارىيى كۆمەلايەتى generic social work practice. بەلام ئەو بوارە چەقبەندييانەى پشت دەبەستن بە بوارى پراكتيىكى ئەمانەن: چاودىپىرى مندال child welfare، خزمەتگوزارىيى كۆمەلايەتىيى خويىندىنگەيى school social work، دەرووندىروستى mental health، خزمەتگوزارىيى كۆمەلايەتىيى نوژدارى medical social work، خزمەتگوزارىيى كۆمەلايەتىيى لادىيى rural social work، خزمەتگوزارىيى كۆمەلايەتىيى پىشەسازى industrial social work، خزمەتگوزارىيى كۆمەلايەتىيى تاوانكارى criminal justice، خزمەتگوزارىيەكانى خيىزان و مندالان family and children's services. بەلام بوارەكانى چەقبەندى تايبەت بە مامەلەكردن لەگەل گرفته ديارىكراوہكاندا برىتتين لە: مامەلەكردن لەگەل گرفتهكانى ئالوودەبوون substance abuse، ھەزارى poverty، توپزە تايبەتەكان يان دانىشتوانانى تايبەت special populations.

چارهسەری هاوکات - چارهگەری هاو دەم

لەمجۆره چارهسەرییەدا پەسپۆری کۆمەلایەتی پشت دەبەستیت بە چاوپێکەوتنی گرفتاران یان تاکەکانی خیزانیەک لە رینگە ئەنجامدانی دانیشتنە تاکییەکان individual sessions بەشیوەی جیاگراوه لە ماوێهەکی کات دیاریکراودا. ئەم شیوازه لەو هەلومەرجانەدا بەکار دێت کە پێویستیان بە ئەندازەیهکی زۆر لە رازپاریزی confidentiality هەیه، لە هەمان کاتدا بۆ هاندانی بەشداربووان سەبارەت بە گوزارشتکردن لە هزر و هەستە تایبەتەکانیان لەوکاتەدا کە ناتوانن لەبەردەم ئەندامانی دیکەدا دەریبێرن. چارهگەری هاو دەم پێچەوانەیی چارهگەری هاوبەشە conjoint therapy کە ئەمەى دووهمیان پشت بە چاوپێکەوتنە بە کۆمەلایەتیەکان (گرووپیەکان) دەبەستیت.

شلەژانی رەفتار - یان گەرفتی هەلسوکەوت

خوو یان رەفتاریکی نالەبار و نەگونجاولە maladaptive behavior بەروونی لە میانەى قوناغى مندالی childhood و هەرزەگاری adolescence دەردەکەوێت. تایبەتمەندیەکانی بریتین لە: دەستدریژی بۆ سەر ئەوانی دیکە و پێشیلکردنی مافەکانیان، پێشیلکردنی رێساو یاسا کۆمەلایەتیەکان و نەریتە رەفتارییەکانی تەمەن - گونجاو - violation of age – appropriate norms and social rules.

شلەژانی رەفتار چوار جۆری هەیه کە بریتین لە:

1. کەموکۆری لە پرۆسەى بە کۆمەلایەتیبوون ((بێگەیاندى کۆمەلایەتی)) کە هۆکارەکانی بریتین لە: توانانەبوون لە بێکەینانی پەيوەندیی دۆستانەى

سەرکەوتوو، بېھیزی کارتیکردن، بايهخندان به ههست و سۆزی ئهوانی دیکه و چهقبهندی له دهوری خود((خود چهقبهندی)).

2. جوۆری کۆمهلايهتی (کۆمهلايهتیانه) socialized بهوه ناسراوه که توانای پیکهینانی پهيوهندی دوستايهتی سنوورداری ههیه، وپرای توندوتیژی بهرامبهه به کهسانی بیانی.

3. جوۆری دوژمنکاری aggressive که تایبهتمهندی پرفتاری تاوانکاری و توندوتیژی جهستهی بۆ سهر ئهوانی دیکه ههیه.

4. جوۆری نادوژمنکارانه nonaggressive که نيشانهکانی بریتین له: درۆکردن به بهردهوامی، خۆدزینهوه له بهجیهینانی ئهركهگان و راکردن بۆ دهرهوهی مال.

146—CONFIDENTIALITY

السریة

نهینیاریزی - پاز پاریزی

یهکیکه له بنهماکانی کارکردن له خزمهتگوزاری کۆمهلايهتیدا که بهرپرسیاریتی پاراستنی ههموو زانیارییه تایبهتییهکانی پهيوهست به گرفتارو ئاشکرا نهکردنیا - بهبی رهمهندی گرفتار - دهگریته ئهستۆ. نموونهی زانیارییهکانیش ئهمانه: راپۆرته تایبهتهکانی پهيوهست به ناسنامهی کهسایهتی گرفتار، ناوهپۆکی چاوپیکهوتنهکان، بیروپای پيشهییانهی پسپۆری کۆمهلايهتی دهربارهی بارودۆخی گرفتار، ناوهپۆکی تۆمارو راپۆرتهکان. بهلام له ههندیك ههلو مهرجی دیاریکراودا بۆی ههیه پسپۆری کۆمهلايهتی پهنا بباته بهر ئاشکراکردنی ههندیك لهو زانیارییهکانه بۆ لیپرسراوان، بهتایبهت له حالهتهکانی: خراب مامهلهکردنی مندالان، کاره تاوانکارییهکان، خۆدزینهوه له بهجیهینانی ئهركهگان و ههلاتن له مالهوه.

مملانی

مملانی له نیو گروپ و کۆمه‌لگه‌کاندا به واتای هه‌وئدانه له نیوان دوو لایه‌ن یان زیاتر له پیناو به‌دییه‌نانی نامانجه دژواره‌کان، مملانی له تیروانیی دهره‌وونزانان بریتییه له مملانیی دهره‌وونی mental struggle له نیوان دوو پالنه‌ر یان دوو هاندەر یاخود دوو خواستی کۆمه‌لایه‌تی یان زۆرتیرین دژواری و له یه‌کنه‌چوو‌ه‌کان.

به‌رپۆه‌بردنی مملانی

رێکارێکی چاره‌سه‌رییه، بۆ چاره‌سه‌ری مملانی به‌کارده‌یت له نیوان کارمه‌ندانى دامه‌زراوه‌دا. کورته‌ی ئەم رێکاره به‌مجۆره‌یه که پسیپۆری کۆمه‌لایه‌تی ئەم کارانه ئەنجام ده‌دات: یارمه‌تیدانی لایه‌نه ناکۆکه‌کان له‌سه‌ر دیاریکردنی سروشتی په‌یوه‌ندییه باوه‌کانی نیوانیان، لایه‌ردنی به‌ربه‌سته‌کانی به‌یه‌گه‌یشتن - په‌یوه‌ندیکردن - communication barriers، دیاریکردنی کێشه‌کان، دیاریکردنی سه‌رچاوه‌کان، هاندانیان بۆ وتووێژ، کارکردن به‌یه‌گه‌وه بۆ چاره‌سه‌رکردنی گرفته دیاریکراوه‌کان. هه‌ندیک له پسیپۆران ئاماژه بۆ چوار هه‌نگاوی بنه‌رته‌ی ده‌که‌ن بۆ مامه‌له‌کردن له‌گه‌ڵ مملانی، که ئەمانه‌ن:

1. دهرککردن و تیگه‌یشتنی مملانی.
2. هه‌سه‌نگاندنی هه‌لومه‌رج.
3. هه‌لبژاردنی شیوازه گونجاوه‌کان بۆ مامه‌له‌کردن.
4. ده‌ستیاخستن ((چاره‌سه‌رکردن)).

چاره سهرکردنی مملانییی

چاره سهری مملانییی بریتییه له پرۆسهی سنووربهندیی eliminating یان که مکردنه وهی minimizing کاریگهریی ئەو ناکۆکی و مملانییانهی که له نیوان دوو لایهن یان زیاتر سهرهه لده دهن و کێبه رکێ ده کهن له پیناو به جیهی پینانی ئامانجه جیا جیاکان. لیڤه دا پسیۆری کۆمه لایه تی بو چاره سهری مملانییکه، به م شیوازانه ده ستیاخستن بو پرۆسه که ده کات:

روونکردنه وه clarifying، فیڤکردن educating، چاکسازی یان نیوه ندگیری mediating، دانوستان negotiating و پیشنیازکردن بو چاره سهری جیگروهه propose alternative solutions.

پرووبه پرووبوونه وه

پرووبه پرووبوونه وه به مانای په سه ندکردنی ربه تارو هه لسوکه وت و گفتاره نانسایی و نه خوازاره کانی تاکه به راشکاوی، جگه له مهش پروونکردنه وهی ئەنجامه کان consequences به پیکوپیکێ. وێرای ئەمهش به مانای لیها تووی دیت سه بارهت به پروونکردنه وهی ربه تاری ناله بارو هه لسه نگاندن و به رهنگار بوونه وهی. سه رباری ئەمانهش پرووبه پرووبوونه وه کاریکی ئاگایانه و وستراره. پرووبه پرووبوونه وه شیوازیکی چاره سه ریه، ئامانجی به دیه پینانی ئەم مه به ستانه یه:

1. زانیی ربه تاری نه گونجاو و هه لسه نگانندی.
2. ناسینی شیوازه کانی پرووبه پرووبوونه وه که گرفتار ده یگریته بهر بو زال بوون به سه ر پرووبه پرووبوونه وه دا.

3. ئاشنا بوون بە ھۆکارەکانی گۆرپن و ھەلگىرپانەو ھەرزو ھەستەکان دەبن، وىپراى مامەلەکردن لەگەلئاندا.

4. تىگەپشتن لە لایەنە بىھيزەکانى كەسايەتى گرفتارو پالپشتىکردنيان.

5. ناسينەوہى لایەنە بىھيزەکان بو دەربازبوون لىيان.

رۆوبەرۆوبوونەو ھەرزو ھەستەکانى گۆرپن بەھيزى لەسەر زۆرپەى گرفتاران ھەپە، بەتايەت ئەگەر ئامادەباشى پەسەندکردنيان نەبىت؛ بۆپە لەسەر پىپۆرى كۆمەلایەتى پىويستە كە كەى؟ و چۆن؟ ئەم شىوازە بەكار بىنيت بەشىوہپەك كە دەستەبەرى بەدەستەپىنانى ئامانجى وىستراو بكات. رۆوبەرۆوبوونەو ھەرزو ھەستەکانى چارەسەرى، لەم بارانەدا بەكارديت:

ھالەتەکانى لە يەکنەچوون و دژپەكى لە نىوان گفتارو کرداردا، ھالەتەکانى گۆرپن و شىواندن و ھەلگىرپانەو ھەرزو ھەستەکانى گۆرپن لە نىوان پاستەقینەو ئەندىشەدا، ھالەتەکانى ھەستکردن بە بىدەسەلاتى و پەككەوتن و ئاومىدى، ھالەتەکانى رەتکردنەو ھەرزو ھەستەکانى چارەسەرى، ھەلومەرجەکانى پابەند نەبوون بە ياساو سىستەم و رىكارەكان كە پىشووتر رىككەوتنى لەسەر كراو.

لە كۆتاييدا بەكارھىنانى بەرھەنگابوونەو، خوازيارە لە پىپۆرى كۆمەلایەتى كە رەچاوى ئەم مەرجانە بكات:

1. ھەلئىزاردنى كاتى گونجاو، واتە لە دواى پىكھىنانى پەيوەندى پىشەپى و ھەستکردنى گرفتار بە ئامادەباشى و پەسەندکردنى ئەم شىوازە.

2. ھەلئىزاردنى شوپىنى گونجاو، واتە شوپىنىك كە بنەماى رازپارىزى تىادا پارىزراو بىت.

3. ھەلئىزاردنى شىوازى يان زمانى رۆوبەرۆوبوونەو بەكارھىنانى لە كاتى پىويستادو لە ھالەتى ھەستکردن بە بوونى مەترسى لەسەر گرفتارو ئەوانى دىكە.

151 – CONSCIAENTIZATION

الوعي والتوعية

هۆشيارى و هۆشياركردنه وه

پرۆسەيەكە ئامانجى بەرزكردنە وهى ئاستى هۆشيارىيى گرفتاران و هاوكاريكردنيانە بۇ دەرکكردن بە گرفتەكان problems و ئامانجەكان objectives و بەھاكان values و ھەستكردن بە گرنگيان.

152 – CONSCIOUS

الوعي أو الشعور

هۆشيارى يان ھەست (پەروا)

بريتييه لە هۆشيارىيى ژيرانە mental awareness سەبارەت بە ژینگەى دەوروبەرو ھەستەكان feeling و ھزرەكان thoughts، ئەمەش بەشيكە لە پرۆسە ژيريەكان.

153–CONSCIOUSNESS-RAISING

رفع مستوى الوعي

بەرزكردنە وهى ئاستى هۆشيارى (ئاگابى)

بەرزكردنە وهى ئاستى هۆشيارى، پرۆسەيەكە ئامانجى يارمەتيدانى تاك يان گرووپە بۇ دەرکكردنى رەوشى كۆمەلايەتى social condition و ھەستكردن بە بەھاكەى و بايەخدان بە زانينى ھۆكارەكان و گرنگيدان بەو ھزرانەى كە لە رابردوودا گرنگيان نەبوو.

154 – CONSENSUS

الإجماع أو الاتفاق

كۆدەنگى - ھاوپاۋون يان رېككەوتن

پرۆسەيەكە ئامانجى بەدەستەينانى رېككەوتنيكى گشتييه لە نيوان كۆمەلئىك لە تاكەكان يان گرووپەكان سەبارەت بە ئامانج و ھەولە ھاوبەشەكان mutual interests و رېگەى

بەدییەنایان. بەشیوەیەکی گشتی ئەم پرۆسەییە ئاراستەیی بەلای چەقەبەندیی ئامانجەکان و بەها ھاوبەشەکان دا، وێرایی بەرزەفتکردنی ناکوکییەکانیش.

155-CONSEQUENCE

النتیجة

ئەنجام

ئەنجام لە تیۆری پەفتارگەراییدا بە مانای پرووداوە event کە بەدوای پەفتاردا دیت و کار دەکات لەسەر زۆربوون increase ی یان کەمکردن decrease دەوێ ئەگەرەکانی سەرھەڵدانی ئەو پرووداوە. بۆی ھەبە ئەنجام ھیچ کاریگەرییەکی بەسەر پەفتارەووە نەبیت.

156 – CONSULTATION

استشارة

پاویژکردن – پاویژکاری

پەیوەندییەکی کەسییە لە نیوان تاك یان دامەزراوەدا کە دارای شارەزاییەکی تایبەتمەندە لە بواریکی دیاریکراودا. ھەر تاکیك یان ھەر دامەزراوەیەك پێویستی بەو شارەزاییە دەبیت، بۆ چارەسەرکردنی گرفتیک یان رووبەرۆوبوونەووی بارودۆخیک. "ئالفرید کادوشن" Alfred Kadushin پێیوایە پاویژکردن لە خزمەتگوزاریی کۆمەلایەتیدا پرۆسەیی چارەسەرکردنی گرفتە problem - solving process (بە تایبەت گرفتە پەیوەستارەکان بە کارکردنەو) پشت دەبەستیت بە ئامۆژگاری کردن و پرس و پاویژ بە تاك یان گرووپ یاخود خیزان یان کۆمەلگە.

157-CONTINUOUS REINFORCEMENT

التعزيز المستمر

بەھیزکردنەووی بەردەوام - پالپشتیکردنی بەردەوام

بەھیزکردنەووی بەردەوام لە تیۆری ھەموارکردنی پەفتاردا بریتییە لە سیستەم یان خشتە ((خشتە کار)) schedule ، کار دەکات بۆ بەھیزکردنەووی پەفتار یان

هەئسوكهوتە سنووردارە وىستراوھكان كە پيشووتر رېككەوتنى لەسەر كراوھ لە نيوان پىسپۆرى كۆمەلايەتى و گرفتاردا، ئەمەش بەردەوامى دەبىت ھەر كاتىك ئەمجۆرە رەفتارە لە ئارادا بىت.

158 – CONTRACT

العقد

گرڤبەست – گرڤبەند

رېككەوتنىكى نووسراو written يان زارەكىيە oral لە نيوان پىسپۆرى كۆمەلايەتى و گرفتاردا، كە ئەمانە لە خو دەگرىت: رەزامەندى ھەر يەككىيان لەسەر ئامانجەكانى پرۆسەى يارمەتيدان، شىوازە پىويستەكان بۆ بەدەستھينانى، كاتى ديارىكراوى پىويست بۆ كارکردن، چالاكى و بەرپرسىارىتيە پەيوەستەكان بە ھەر يەككىيان، رېساو رېكارە رېكخراوھكانى كارکردن.

159–CONTRACTING

التعاقد

پەيمان بەستن – رېككەوتن

رېكارىكى چارەسەريە therapeutic procedure پشت دەبەستىت بە گەنگەشەکردنى ئامانجەكان goals و رېبازەكان method و بەرپرسىارىتيەكان يان ئەركە چارەسەريە ھاوبەشەكان لە نيوان پىسپۆرى كۆمەلايەتى و گرفتاردا، وپراى گەيشتن بە تىگەيشتنىكى روون و رېككەوتن لەبارەيەوھ.

160 – CONVERSION

التحول

خۆگۆرپن – وەرچەرخان

مىكانىزمىكى بەرگرىيە defense mechanism كار دەكات لەسەر گۆرپنى دلەپراوكى - پەريشانى - anxiety و مەملانى دەررونيەكان emotional conflicts بۆ پرۆسە

بىزۆكئىيەكان يان ھەستەكئىيەكان ياخود جەستەيىيەكان يان نىشانەكانى symptoms نەخۇشى، ۋەكو ئازارو لە دەستدانى ھەست و ئىفلىج بوون paralysis.

161 – CONVERSION DISORDER

اضطراب التحول

گرفتى خۇگۇرپىن - شلەزانى جىگۇرپكى

يەكئىكە لە جۇرەكانى يان شىۋەكانى گرفتە تەنئىيەكان ((گرفتى سۇماتۇفۇرم)) somato form disorders كە ھەندىك نىشانەى جەستەيىيە physical symptoms لەخۇ دەگرىت، بەلام ھۆكارەكان ئەندامىيى نىن. زۇربەى جار ئەم چەشنە گرفتانە نىشانەى پەيوەست بە نەخۇشىيەكانى كۆئەندامە دەمار neurological disease لەخۇ دەگرىن، ۋەكو: شەپەرە paralysis و سىر بوون ((گۇتبوون)) anesthesia و كوپىرى blindness و ۋەستانى دل seizures و ھاوشىۋەكانى.

162 – CONVERSION SYMPTOMS

أعراض التحول

نىشانەكانى خۇگۇرپىن - نىشانەكانى جىگۇرپكى

كۆمەئىك سكالانى دەردەدارى جەستەيىيە خاۋەن ھۆكارى دەروونىيە psychogenic، ئەم زاراۋىيە لە تيۇرەكانى زانستى دەروونچالاك ((سايكو دىنامىك)) دا بەكاردىت بۇ ئامازەكردىن بە پىرۇسەى گۇرپىنەۋەى كۆمەئىك لە بىرەكان thoughts و پائىنەرە drives نەستىيەكان و ناھەموارەكان بۇ سىما يان نىشانە جەستەيىيەكان كە زۇربەى جار پەيوەستە بە كۆئەندامە دەمار nervous system.

163 – COPING MECHANISM

الحويل التكيفية

مىكانىزمەكانى راھاتىن

مىكانىزمەكانى راھاتىن كۆمەئىك رەفتارو تايبەتمەندىي كەسايەتىن personality patterns كە تاك بەكارىان دىنىت بۇ راھاتىن لەگەل فشارە زىنگەيىيەكان environmental pressures بەبى ھىچ روودان يان گۇرپىنك لە ئامانجە بىنجىنەيىيەكان.

کارامه پیه کانی راهاتن (گونجان) - کارامه پیه کانی خوگونجاندن

رەفتارگەلیکی کاران effective behaviors، کە تاك بەکاریان دینیت بۆ دوورکەوتنەووە لەسەرچاوەکانی ناخگرژی stress، نموونەى کارامه پیه کانی بريتین لە: دەستکەوتنی زانیاریه پيوسته کان، پلاندانان بۆ داھاتوو، جەلەوگيرى لە ھەست و ھەلچوون و پائەنرەو رەمەكەکان، گەران بەدوای رینگە چارەو شیوازە گونجاوہ نوێکان بۆ بەجیھینانی ئامانجەکان.

چاکسازی

پیشە یان پسیپۆریه کە، کار دەکات بۆ گۆرین change ی رەفتارەکانی نەوجەوانانی لادەر و باشترکردنی ئەو رەفتارانە بە گرتنەبەری شیوازی جیا جیای وەکو: بەندکردن و بەئیننامە parole، دواخستنی سزادانیان ھاوکات لەگەڵ چاودیرکردنیان probation، پرۆگرامە فیکراریه کان educational programs و خزمەتگوزاریه کۆمەلایه تییه کان.

رێنمایی و راپۆزکردن (رێنمایی دەررونی)

رێکارێک یان شیوازیکە لە شیوازه کانی دەستیاخستن و چارەسەری، کە پسیپۆری کۆمەلایه تیى نۆرینگه یی clinical social worker بەکاری دینیت، بەمەبەستی ئاراستەکردنی guiding تاك و گرووپ و خیزانەکان، بۆ رووبەر و بوونەوہى بارودۆخ و گرافتە دیاریکراوہ کان. ئەم رێکارە لە پەپرەوکردنی شیوازی چارەسەریدا، کۆمەلێک

چالاقى و پرۇسەى پيشەىى لەخۇ دەگرىت، لەوانە: ئامۇژگارىكردن، ھاوكارىكردن لە دۇزىنەوہى رېگە چارەو جىگرەوہكان، يارمەتىدان بۇ دارشتنى ئامانجەكان و پلانى كار، دابىنكردى زانىارىيە پىويستەكان providing needed information.

167 – CRISIS

أزمة

قەيران (تەنگزە)

قەيران چەمكىكە كارمەندانى بوارى خزمەتگوزارىي كۆمەلايەتى بەكارى دىنن بۇ روونكردەوہى دوو شتى لە يەكدى جياواز. لەلايەك قەيران بە واتاى شارەزايى يان گوشارە دەروونىيە ناوہكىيەكانە (گۇرانى بارى دەروونى تاك)، لەلايەكى ديكەوہ بە ماناى ھەلومەرج يان رووداويكى كۆمەلايەتى social event نەخوازراوہ كە دەبىتە ھوى پەكخستنى تاك يان گرووپ لە بەجىھىناني رۆلەكانيان بەشيوہيەكى سروشتى.

168- CRISIS CARE CENTERS

مراكز الرعاية خلال الأزمة

سەنتەرەكانى چاودىرى لە كاتى قەيراندا

بەشيك يان لايەنىكە لە دامەزراوہكانى خزمەتگوزارىي كۆمەلايەتى و چاودىرىي تەندروستى، كار دەكات بۇ دابىنكردى فرياكوزارىي خىراو كورتخايەن short - term emergency assistance لە كاتى قەيرانەكاندا، جگە لەمەش يارمەتى تاك و گرووپەكان دەدات (لەرۋوى: جەستەيى، دەروونى، كۆمەلايەتى و ئابوورى) بۇ ئاسايىكردەوہى بارى گوزەرانىان بۇ قۇناعى بەر لە قەيران precrisis. لايەنى ناوبراو ھەلدەستىت بە دابىنكردى خزمەتگوزارىيە جۇراوجۇرەكان، لەوانەش: خزمەتگوزارىيەكانى دالەدان و گوزەرانكردن، خزمەتگوزارىيە خۇپاريزىيەكان لە خۇكوژى suicide prevention، مشورخۇرى و ئامۇژگارىكردى قوربانىان، دالەدانى مندالانى دەربەدەر، چاودىرىكردى مندالانى پشتگوپخراو يان ئەوانەى بە خراپى

مامەلەیان لەگەڵ دەکریت، خزمەتگوزارییەکانی پەيوەست بەو نەخۆشەکانی نەخۆشی درێژخایەنیان ھەبێت.

169 – CRISIS HOT LINE

الخط الساخن خلال الأزمة

ھێڵی گەرم لە کاتی قەیراندا

سیستەمی پەيوەندیکردنە communication system، کار دەکات بۆ دابینکردنی پەيوەندی تەلەفۆنی خێرا و راستەوخۆ immediate and direct telephone contact لەگەڵ قوربانیانی قەیرانەکان لە بارە تەنگایەکاندا. ئەم سیستەمە پێویستی بە جۆریکی تاییبەتە لەو کارمەندانەکانی که خاوەن ئەزموون و ڕاهینانی گونجاو سەبارەت بە پێشوازیکردن لە پەيوەندییە تەلەفۆنییەکانی قوربانیان و مامەلەکردن لەگەڵ گرتە دەروونی و کۆمەڵایەتیەکانیان بەشیوەیەکی خێرا و راستەوخۆ. ئامانجەکانی ھێڵی گەرم بریتین لە: ھاوکاریکردنی ئەو کەسانەکانی لە مائەوە ڕایانکردوووە runaways، ڕیگرکردن لە خۆکوژی، مامەلەکردن لەگەڵ بارەکانی توندوتیژی خێزانی family violence.

170 – CRISIS INTERVENTION

التدخل خلال الأزمة

دەستیاخستن لە کاتی قەیراندا

پراکتیزەکردنی چارەسەرییە therapeutic practice بۆ ھاوکاریکردنی گرفتاران لە کاتی قەیرانەکاندا بەکاردێت، بە مەبەستی پالپشتیکردن و بەھێزکردنی شیوازە ڕاهاتووکانیان که یارمەتییان دەدات بۆ گەشەو گۆڕانی ئەزەرنی. پڕۆسە دەستیاخستن چەقەبەندی دەخاتە سەر: ھاوکاریکردنی ئەو گرفتارانە بۆ ئەووی دان بە بوونی گرفت دابنێن، زانی و دەرکردنی کاریگەریی گرتەکە لەسەریان، فێربوونی ڕەفتار و شیوازە نوێکانی ڕاهاتن لەگەڵ شارەزابوون لە ھەلۆیستە داھاتوووە ھاوشیوەکان.

قۇناخەكانى قەيران

بريتييه له كۆمەللىك گۆرانكارى زنجيرهىي كە بەسەر تاكدا دېن له ئەنجامى بەركەوتنى لهگەل قەيراندا. ئەم گۆرانكارىيانە لەم خالانەدا كورت دەكەينەو:

1 - هەلۆيىست يان رووداويكى مەترسىدار hazardous event كە دەبىتتە ھۆكارى فشار ھىنان، بۆى ھەيە ئەمە له رېگەى رووداويكەوہ بىت يان بەھۇى چەند رووداويكى زنجيرهىي نازار بەخش.

2 - بارىكى ھەلچوونى نائاسايى كە برىتييه له پەرىشانجالييهكى له رادەبەدەر بەھۇى بارودۇخەكەوہ، ئەم پەرىشانىيە چەند بارە زياد دەكات لەوكاتەى كە تاك شكست دىنيت له ھەمبەر خۆگونجاندىن لەگەل ھەلومەرجهكەدا، ئەمەش بەھۇى بەكارھىنانى شىوازى نادروست.

3 - قۇناغى توندى و بەھىزى active state قەيران و چالاکبوونى، ئەمەش بارى ناھوسەنگىيە disequilibrium كە ئەم تايبەتمەندىيانەى ھەيە: شلەزانى دەروونى و جەستەيى psychological and physical turmoil، تىكچوونى ھەوسەلەو بىرگردنەوہ، كرددەوى نائاسايى و بى مەبەست، سەرقالبوونىكى نازاربەخش بەو بارودۇخەى كە بووہتە ھۆكارى قەيرانەكە.

4 - قۇناغى گەرانەوہى ھوسەنگى و پىكھىنان reintegration، لىرەدا تاك خۇى رادىنيت لەگەل ھەلۆيىستەكەو شىوازى نوئ و كارا فىر دەبىت يان بەدەست دىنيت بۆ مامەلەگردن لەگەل ھەلۆيىستە ھاوشىوہكان له داھاتوودا.

تېۋرى قەيران

كۆمەللىك تىگەيشتنكارى پەيوەستدارە بە وەلامدەرەوہكانى خەلك، كە بەھۇى رووبەروبوونەوہيان بۆ ھەلۆيىستە نوپكان يان شارەزاييە ناراهاتووہكان ھاتوونەتە

ئاراۋە. ئەم بارودۇخ و ئەزمونانەش بۇى ھەيە بەشپۆەى جياۋاز دەرېكەون، ۋەكو:
كارەساتى سروشتى natural disasters، لە دەستدانى ئازىزىك significant loss
يان شتىكى بايەخدار، گۇرئانكارى لە پىگەو بارى كۆمەلايەتى change in social
status، گۇرئانكارىيە پەيوەستدارەكان بە قۇناخەكانى گەشەى مرؤىى life –
cycle changes.

173 – CULTURAL DEPRIVATION

الحرمان الثقافي

بېبەشبوونى كۆلتوورى

ناديارى يان كەموكۆرى كۆمەلئىك لە شارەزايەكانى بېگەياندىنى كۆمەلايەتتەيە كە
تاك پىويستى پىيانە بۇ خۇرپاھىنانى لەگەل ھەلومەرچە كۆمەلايەتتەيە نوپكان
بەشپۆەيەكى كاراۋ كارىگەرانە. كەسى بېبەشيش، ئەو كەسەيە كە كارامەيەيە
كۆمەلايەتتەيەكان social skills و بەھاكان values و ھاندەرە motivations
پىويستەكانى مامەلەكردن لەگەل ژىنگەى دەوروبەردا، لە دەست دەدات.

174 – CULTURAL LAG

التخلف الثقافي

دواكەوتووى كۆلتوورى - كەلئىنى كۆلتوورى

بىرتتەيە لە پاراستنى داب و نەرىتەكان customs و خوۋەكان habits و ئامرازو
ئامپەرەكان technologies ((تەكنەلۇژيا)) كە مرؤف بەكارىان دىنئىت بۇ دابىنكردنى
ھەموو ئەو شتانەى پىويستن بۇ ئاسوودەيى و خۇشگوزەرانى خۇى، ھەرچەندە كۆن
و دواكەوتووش بن لە ئاست پىۋەرە كۆلتوورىيە باۋەكان.

175 – CULTUR

الثقافة

كۆلتوور – پووناكبىرى

كۆمەلئىك داب و نەرىت و خوۋخەدو كارامەيى و ئامرازو كارى ھونەرى arts و
زانستى science و ياسايەيە كە تايبەتمەندى كۆمەلە خەلكىكە لە ماۋەيەكى
ديارىكراۋدا.

زەبىرى كۆلتوورى - ھىدمەى كۆلتوورى

بارىكى پەشۋكان و سەرلىشىۋان confusion و خەمۆكى و پەرىشانىيە كە دووچارى تاك دەبىتەۋە؛ لەۋكاتەى تىكەل بە كۆلتوورىكى دى يان كۆلتوورىكى لاۋەكى subculture دىكە - دەبىت و دۇنيا نىيە لە رېساکانى.

پرۇگرام يان بەرنامەى خويىندن

پرۇگرامىكى وانەبى يان فىركارى سىنووردارە، لە دامەزراۋە فىركارىيەكاندا پەپرە دەكرىت بۇ تەياركىدى تاكەكان بە زانين و شارەزايى و پسپۇرپىتى، ئەم پرۇگرامە لە خزمەتگوزارى كۆمەلەيەتيدا چەند بەرنامەيەكى خويىندن courses ى زۆرە مىلى و ئارەزوومەندانەى جۆر بەجۆرۇ جيا جيا لەخۇ دەگرىت، وپراى ئەزمونە پراكتىكىيە مەيدانىيەكان.

گرھتى ھەوسەئەى خولاوخول (ناوبەناۋ)

شلەژانىكى بىبارانەيە ((بى ھەوسەئەى)) mood disturbance، لە دوو سال زياتر بەردەوام دەبىت، نىشانەكانى برىتىن لە: خەمۆكى depression و سووكە شەيدايى - گلاراۋى - يان شىتۆكەبى hypomania.

(D)

179 – DAY CARE

الرعاية النهارية

چاودىرىي رۇزانە

كۆمەللىك پروگرامى programs جۇراچۆرە بۇ چاودىرىي مندالان و گەورەسالان و ئەو كەمئەندامانەي پىشت بە كەسانى دىكە دەبەستىن بۇ دابىنكردىنى پىداويستىيەكانيان لەوكاتەي كە سەرپەرشتكارانيان نانا مادەن. جگە لەمەش ئەم زاراوہيە ئاماژە دەكات بە بەرنامەگەللىكى چاودىرىي تەندروستى و جەستەيى بۇ ھەموو ئەو كەسانەي كە بە شەو دەگەرپىنەوہ مائەكانيان.

180 – DAY HOSPITAL

المستشفى النهاري

نەخۇشخانەي رۇزانە

لايەنلىك ياخود دامەزراوہيەك يان سەنتەرىك يان پىروگراممىكە بۇ گەورەسالان و ئەو كەمئەندامانەي handicapped كە لە مائەكانى خۇيان دەژين و رۇزانە ھەندى خزمەتگوزارىي نوژدارى و كۆمەلايەتى لە شوپىنلىكى ھاوشىوہى نەخۇشخانە وەردەگرن.

بەرزەھتکردنى رېژەى مردن - كۆنترۆلگىردنى رېژەى مردن

كۆمەللىك كارو چالاككېھە actions ئامانجى كەمكردنەوہ decrease ى رېژەى مردنە death rate. ئەم چالاككېھەش بىرىتىن لە: پارىزگارى لە تەندروستى گىشى، خۇراك nutrition ى تەندروست، خۇپارىزى لە نەخۇشكېھەكان disease prevention، بايەخدان بە بەرنامەكانى تەنايى و ئاسوودەيى safity، پېشنىيازكردن بۇ دانانى ئەو ياساينەى پارىزگارى لە ژىنگە دەكەن environmental initiative، دووركەوتنەوہو خۇلادان لە جەنگەكان avoidance of wars.

مەرگىخوۋى - ئارەزوۋى مردن

جۆرە رەفتارىك يان بىر كىردنەوہيەكى ئاراستەكراوہ بەرەو مەرگىدۆستى oriented toward death، ئەمەش لە رېگەى ئازاردانى جەستەيىانەى دەروون، بەپىي تىروانىنى ھەندىك لە تيۇردانەرانى دەروونشيتەلكارى، ھەموو كەسىك بەشىوہيەكى نەستى ئارەزوۋى مەرگىخوۋى ھەيە؛ بەلام بەرېژەى جىياواز.

چەق لادان - بېئىناگايى - ناسەنتەرى - چەق لابرەن - سەرنجپراكىشان

بىرىتىيە لە سەرنجدان و چەقبەندى گىرفتار بۇ بابەتىك يان لايەنىكى گىرفتەكەى، كە كەمترىن گىرنگى و كارىگەرى ھەيە.

ناسەنتەربوون - دابىران لە ناومند

دابەشکردن و بلاوکردنەوه diffusion ى بەرپرسىارىتى responsibility و پرۆسەکانى پلاندانان planning و جىبەجىکردنە implementation تايبەتەکانى پەيوەست بە روودانى گۆرانكارى لەسەر ئاستى دەسلالتى بالآ لە رېكخراوئىك يان دامەزراوئەكدا بۆ نزيكترين و نزمترین ئاستى دەسلالت لە هەمبەر ئاريشەيەك يان شوئىنى رووداوئىك.

أنظمة دعم القرار

185 – DECISION SUPPORT SYSTEMS (DSS)

سىستەمەکانى پالېشتىکردنى برىاردان

يەكئىكە لە شىوازەمکانى بەرپۆبەردن و کارگيرى administration كە پشت دەبەستىت بە بەكارهينانى سىستەمى كۆمپيوتر computer systems ى بۆ كۆکردنەوهى داتا و زانیاریەكان data gathering و پۆلئىنکردنەيان categorizing، سەربارى پېشكەشکردنى بۆاردەى هەمەجۆر بۆ برىاردان. ئەم پرۆگرامە كۆمەلئىك لە زانیاریە سەلئىنراو سەنوردارەكان كە پېشووتر رېككەوتنى لەسەر كراو - بەكاردينئىت لەگەل كۆمەلئىك لە رېسا بنەرەتییەكانى كردهى برىاردان. جگە لەمەش پېشنىيازى گونجاو دەكات بۆ پشتبەستن بەم رېساو زانیاریانە، وئېرى دەرەت رەخساندن بۆ بەرپۆبەردن لە پەسەندکردن يان رەنکردنەوهى برىارەكان.

نظرية القرار

186 – DECISION THEORY

بیردۆزى برىاردان

رېبازىكى وردكارانەيە بۆ برىاردان، پشت دەبەستىت بە بەكارهينانى ئامرازو هۆكارە devices جياوازهكان، لەوانەش: يارىکردن gaming ((بەكارهينانى تاکتیک))، پلانهكان plans، چاولئیکەرى modeling.

كۆدكردنەوہ - ھېمالادان - بەھېماكردنەوہ - كۆد دانانەوہ

بەپىي تىۋرى گەياندىن communication theory يان تىۋرى ((نيوانبەندى)) برىتتپە لە پىرۋسەى گۆپىنى دەرپىنەكان يان ھېما زاركى و نازارەككىپەكان verbal and nonverbal cues و ئامازە جەستەپپەكان body gestures و ھىي دىكەش لە ئامازەكان بۇ پەيامە massages زانراوكان و گەياندىن بە كەسى دەستنىشانكراو يان وەرگر.

شكستخواردن لە قەرەبوو كوردنەوہى ئاساپى

شكستخواردن لە قەرەبوو كوردنەوہى ئاساپىدا برىتتپە لە لاوازبوونى كارە ئاساپپەكانى ژىرىي يان مىكانىزمەكانى بەرگرى ياخود پىرۋسە ھزرىپە بىرسازانىپپەكان coherent thought processes، زۆر جارپش كارەكە دەگاتە ئاستى شلەژانى ژىرىي.

مىكانىزمەكانى بەرگرى كوردن - مىكانىزمە بەرگرىپپەكان - خۇپاراستن

برىتتپە لەو پىرۋسە دەروونىيانەى كە تاك پەنايان بۇ دەبات بۇ خۇپارىزى لە: دلەپراوكى (پەرىشانى) anxiety و ھەستەكانى تاوانبارىيى guilt feelings و ھزرە ناپەسەندەكان unacceptable thoughts. نمونەى ئەم پىرۋسانەش برىتتپە لە: نكولپكردن، خۇلادان، وازلىپھىنان، پىشتگولپخستن، لابردن، زىدەپرۋپى، گۆشەگىرى، پەتكردنەوہ، خۇخستە شوپن، كىپوونى سەرەتايى و لاوەكى، پاشەكش (گەرەنەوہ)، بىر كوردنەوہى چەوت، قەرەبوو كوردنەوہ، لووتبەرزى و دوژمنكارى.

بەرگریاری – بەرگریکاری

بەرگریکاری بریتییه له ههسته وهرییهکی بۆ ئەندازه excessive sensitivity بۆ رەخنە criticism و پەنابردن بۆ هه‌لۆیسته بەرگریکارییهکان یان ئەو رەفتاری که تاك پەنای بۆ دەبات بۆ دوورخستنه‌وهی سەرنجدانی که‌سیکی دی سەبارەت بە خەوش و که‌موکورتییەکانی.

چاودیری کۆمه‌لگه‌ی خۆجیایی

پڕۆسه‌ی ئازادکردنی نه‌خۆش و میوانانی دامه‌زراوه‌کان و ئەو که‌سانه‌شه که پشت دهبه‌ستن به ئەوانی دیکه بۆ دابینکردنی پێداوێستییه‌کانیان له ده‌زگا دالده‌ده‌ره‌کان، به‌گرمانه‌ی ئەوه‌ی که له توانادا هه‌یه چاودیریان بکریت به‌هۆی پڕۆگرامه‌ خزمه‌تگوزارییه‌ خۆجیاییه‌ بنه‌رته‌یییه‌کان community - based services، چونکه مانه‌وه‌یان له‌نیۆ دامه‌زراوه‌کاندا به‌ پێویست نازانریت. به‌ واتایه‌کی دی به‌ باشتر زانیی پێشکه‌شکردنی خزمه‌تگوزارییه‌کانه‌ له‌ ماله‌کانیاندا.

که‌تن و لادان

شکسته‌خواردنی که‌سیکه‌ سەبارەت به‌ ئەنجامدانی ئەره‌که‌کان duties و به‌لێن و پابه‌ندییه‌کانی obligations، ئەم زاراوه‌یه‌ به‌لای پسرپۆرانی کۆمه‌لایه‌تییه‌وه به‌گشتی گوزارشته‌کردنه‌ له‌و کاره‌ نایاساییانه‌ی که‌ گچکه‌سالان ((هه‌رزه‌کاران)) youngsters ئەنجامی دده‌ن به‌هۆی سەرنه‌که‌وتن له‌ کاره‌کانیان به‌پێی خواسته‌

په سەند كراوه reasonable demands بنچینه ییەگانی دەسەلاتداران و ئەو كەسانەى چاودیرییان دەكەن.

193 – DELINQUENT

الجانج

كەتنكار – لادەر

كەتنكار كەسیكى ناكامە minor كە نەگەیشتۆتە تەمەنى پىگەیشتن (لە هەژدە سال كەمترە) و هەئدەستىت بە ئەنجامدانى ئەو كارانەى كە پىچەوانەى ياساو بەها كۆمەلایەتییەگانن.

194 – DELIRIUM

الهدیان

ورپنە - وهزارە - بەهەئەدابردن

حائەتیکە لە شپرزەیی و بزركان و سەرلێشیوان state of confusion، نەخۆشییەكى تىكەل و ئالۆزكاوه، هەستى مرۆف دووچارى تارمايى و لىلى و ناروونى دەكات و خەيال و داغە لىدان و سەرلێتىكچوون delusions و ورپنەکردن hallucinations و بىرۆكەى هەلێتو پەلێت و ترس بە دواى خۆیدا دىنىت. هۆكارەكەشى بریتىیە لە: ژاراویبوون، تادارى، هیدمە و پەشۇكان، بەكارهێنانى ئەلكەهۆل و داودەرمانى هۆشبەر.

195 – DELIRIUM TREMENS (DTs)

هەنیان ارتعاشی

ورپنەى لەرزانه

شیۆهیهكە لە شیۆهگانى ورپنەکردن، هۆكارەكەى بریتىیە لە دابران یان كیشانەوهو وازهێنان withdrawal ی كەسیك (كە ئالووده بوونەكەى بى ئەندازەیه) لە

بەكارهينان يان وەرگرتنى ماددە ئەلگەھۆلئىيەكان. نىشانەكانى تووشبوو برىتىن لە: بەرزبونەھەى پلەى گەرمى لەش، دلەپراوكىي توندو بەھيىز، خەوزپان، ترس، ئارھەى زۆر، بىزاربوون بە كەمترىن دەنگە دەنگ، بىنىنى دىۋەزمە - مۆتەكە - لە خەودا، ئەگەر چارەسەرى بۆ نەكرا، نەخۆشەكە بەخىرايى دەچىتە دۆخى وپىنەو سەرلىتىكچوون. نىشانەكانى تووشبوونىش بەزۆرى لە رۆژىك تا چوار رۆژ لە سەرەتاي وازھىنان يان دابراپان و كىشانەھەدا دەردەكەون.

196 – DELUSIONAL (PARANOID) DISORDER **الاضطراب الهذائي**

شلەژانى (پارانۆيد - گومانگرتوو) وپىناوى - گرفتى باومرچەوتى

برىتىيە لە شلەژان يان گرفتى ژىرىي mental disorder، كەسى تووشبوو بەردەوام وپىنە دەكات لە بابەت: ھەستى خۆبەزلزانىن ((دردۆنگى گەورەى - مەزنى)) grandiosity و چەوساندنەوہ persecution و بۆچوونى توندپروانەى دىكەش كە تووشبووہكە باومرچى پىيەتى.

197 – DEMONSTRATION **الشرح بالأمثلة والتجارب**

رافەكردن بەھۆى نموونەو تافىكارى (سەلماندن)

بەپىي تىۋرى گۆرانى كۆمەلايەتى social change theory ئەم پىرۆسەيە بە واتاي ئەنجامدانى كۆمەلئىك چالاكى و كاروبارە، بە مەبەستى سەرنجراكىشانى خەلك public و سىياسەتمەداران بۆ ئارىشەو ھەولە ھاوبەشەكان. جگە لەمەش ئەم زاراۋەيە بەسەر ئەو رەفتارانەدا جىبەجى دەبىت كە ئامانجيان روونكردنەھەى چۆنيەتى ئەنجامدانى ھەر كارىكە بەشپۆھەكى ئەرىنى و زۆر كارىگەرانە. بۆ نموونە ھەلسانى پىسپۆرى كۆمەلايەتى بە ئەنجامدانى روونكردنەھەى رىيازو شىۋازەكانى گەياندن و پەيوەندىي گونجاو ئەرىنى، بەھۆى شىۋازى رۆل يارىكردن role playing ((رۆل بىنىن)).

نكولپكردن

ميكانيزمىكى بەرگىرىيە كە تاك پەناى بۇ دەبات، بۇ پاراستى گىانى خۇى لە دلەراوكى (پەرىشانى) و ھەستكردن بە تاوانبارى، ئەمەش بەھۆى پشتگوپخستى ھزرو ھەلچوون و ئارەزوو ناپەسەندەكان.

وابەستەى - پشتپېبەستى - پشتبەستى - (نەبوونى)

حالەتى پشتبەستە بە ئەوانى دى، بۇ تىركردى پىداويستىيەكان و بەدەستەينانى پالپشتى support. بۇ نموونە ئارەزووى پشتبەستى بە ئەوانى دىكە بۇ دابىنكردى خۇراك و بىرپاردان و خۇپارىزى و ھەستكردن بە ئاساپش و ئارامى و پەنادان. ئەم پىرۇسەيە بۇى ھەيە شتىكى سروسىتى بىت، تايبەت لە قۇناغى منداليدا؛ بەلام دەرکەوتنى لە قۇناغى پىگەپشتىندا دەبىتە ھۆى دەرکەوتنى نىشانەكانى نەخۇشى دەمارپەشىوى symptomatic of neurosis و گەرپانەوە regression يان ناھاوسەنگى دەرروونى.

گرفتى كەسايەتى وابەستە

جۇرىكە لە جۇرەكانى شلەزانە كەسىتىيەكان، خەسلەتەكانى كەسى توشبوو بىرتىن لە: نەرىنىبوون، ئامادەيەكى بىسنوور بە كارىگەرىبوونى passive بۇ زۇربەى پەيوەندىيەكانى، رىگەدان بە كەسانى دى بۇ وئەستۇگرتنى بەرپىسارىتىيەكانى، متمانە بەخۇنەبوون، ھەستكردن بە كەنەفتى و لاوازى، ئارەزووى رىگەدان بە ئەوانى دىكە بۇ خرابەكارى و ئازاردان.

لهدهستدانی كهسایهتی - كهسیتی ونكردن - كهسایهتی سرپنهوه

حالتیکی ژیرییه، نیشانهکانی بریتین له: هستکردن به لهدهستدانی كهسایهتی، هستکردن به ناراستیتی، هستکردن به كهوتنه نیو بارودوخی ناراست unreal situation ((خه یالی))، هستکردن به دابرائی دهروون و جهسته له ژینگه‌ی دهروروبه‌ری. ئەو گۆرپانکاری و بیرکردنه‌وانه به‌شیوه‌یه‌کی باو لای ئەو كهسانه سهر هه‌لده‌دهن كه دووچاری گوشارو ناخگرژیی توند بوونه‌ته‌وه یان به‌ركه‌وته‌ی قه‌یرانه‌كانن crisis یاخود تووشبووی شله‌ژانه ژیرییه دیاریكراوه‌كانن وه‌كو دهمار په‌شیوی neurosis و ناخشیواوی psychosis.

گرهتی لهدهستدانی كهسایهتی

جۆریكه له شله‌ژانه ژیرییه‌كان mental disturbance كه كهسی تووشبوو به‌مجۆره شله‌ژانه؛ ده‌توانیته‌ خۆی بگۆنجینیته‌ له‌گه‌ل مملانی و دل‌ه‌راوکی ناوهمکییه‌كان internal conflicts and anxiety به‌هۆی گۆشه‌گیری دهروونی ((دهروون وابه‌سته‌یی)) psychology cadetachment، (گۆشه‌گیری دهروونیش بریتیه له دابرائی و دووركه‌وته‌وه‌ی له كیشه كۆمه‌لایه‌تییه‌كان و گۆشه‌گیر بوون له خه‌لكی به‌هۆی به‌ده‌مه‌وه‌نه‌چوون و هاوسۆزی) یان به‌هۆی سه‌رقالبوون به‌هه‌ست و سۆزی په‌یوه‌ست به‌رهوشی نادیار.

خه‌مۆکی - دلته‌نگی

كۆمه‌لیك په‌رچه‌گه‌ردارو هه‌ستیار و هه‌لچوونه، به‌شیوه‌یه‌کی گشتی نیشانه‌كانی ئەمانه‌ن: خه‌م و په‌ژاره sadness، وه‌ دابه‌زین discouragement، ناوهمیدی

dispair، رەشبینى دەربارەى ئايىندە pessimism about the future، ئاستەنگى لەبىرگىردنەوهدا، سىستېبونى ھىزە ژىوارى و جولىئىنەرەكان، دابەزىنى چالاكىي ئەرکەكى، بۇى ھەپە خەمۇكى نىشانەى تىرىشى ھەپپت، وەكو: وپپنەى نەخۇشى، تراويلكەى خۇ تاوانبارکردن، ھەستى چەوساندنەوہ، خەيال و داغە لىدان، ورووژان. خەمۇكى سى ئاستى بەھىزى ھەپە: خەمۇكى سووك، خەمۇكى تووند، وپپنەى خاكەسارى، ترسناكتىن خەسلەتەكانى خەمۇكىش؛ نارەزووى خۇ كوشتنە، ئەم نارەزووش بەدرىژاىى ماوہى تووشبوون بە نەخۇشپەكەو بگرە تا قۇناغى چاكبوونەوہش بوونى ھەپە.

204 – DEPRESSIVE REACTION

استجابە اکتئابىيە

وہلامدەرەوہى خەمۇكىيانە - كاردانەوہى خەمۇكىيانە

بارىكە لە پەژارەى و رەشبینى و ناھومىدى و كەمچالاکى بە ھۆكارى لەدەستدانى نازىزىك. ئەم زاراوہپە ھاوواتاى تىرىشى ھەپە - بەپپى نىشانەكان - وەكو:

1. گرفتى دوو جەمسەر bipolar disorder.
2. خەمۇكى سەرەكى major depression.
3. گرفتى بى ئومىدى و بى ھىواىى dysthmic disorder.
4. شلەژانى ناوبەناو - يان خولگەپپانە - cyclothymic disorder.

205 – DEPRIVATION

الحرمان

بېبەشبوون

حائەتىكى ھەستکردنە بە نارازىبوون و تىرنەبوون يان كەموكورتى لە تىرکردنى پىداوېستىيە جەستەپى و دەروونى و كۆمەلاپەتتپەكان unmet or incompletely met physical, social, or emotional needs.

فهرامؤشكراو - پشتگوئخراو

كەسىكى ئاوارە homeless و بىكارە unemployed. ئەم زاراۋىيە بۇ مال و سامانىش بەكار دىت - وەكو گەپىن و كەشتى - كە خاۋەنەكەى جىي ھىشتىبى يان وازى لىي ھىنابىت abandoned.

ھەستىرپىنەۋە - دامالنى ھەستىارى

پىرۆسەى سنووردار كىردنى ۋە لاملەدەرەۋە reactions جەستەيى و دەروونىيە دىيارىكراۋەكانە، يان كەمكىدەنەۋەى كارىگەرىيان لەسەر تاك. پىسپۇرى كۆمەلەيەتى شىۋازى ھەستىرپىنەۋەى بەرنامەدار systematic desensitization بەكار دىنەت بۇ يارمەتيدانى ھەندى لە گىفتارەكان لە چۆنىەتى مامەلە كىردن لەگەل ھەندى لە مەترسىيەكان fears و زالبوون بەسەرىاندا، جگە لە چۆنىەتى مامەلە كىردن لەگەل چەشنگەلى لە رەفتارە ناكاراكان ineffective behavior patterns. لەم بوارەدا زانا ((ۋۆلپى 1958 - wolpe)) چارەسەرىكى دۆزىيەۋە، نىۋى لىنا چارەسەرىي ھەستىرپىنەۋەى desensitization therapy كە پشت دەبەستىت بە خاۋكىدەنەۋەى گىرژى ماسولكەيى و روۋبەروۋبوۋنەۋەى نەخۇش بەرامبەر ئەۋ بارودۇخانەى كە بە شىۋەى خەيالى نەۋەك راستەقىنە؛ وروۋزىنەرى ترس و دلەپراۋكىن، وپراى ھاۋكارىكىدەنىشى لەسەر پراھىيان بۇ خەيالىكىدەنى ئەمجۆرە ھەلۋىستانە، بۇ چەندان چارو بەرگە گىرتنى فشارەكانى، بەبى وروۋزانى ترس يان پەرىشانىيەكەى، كە ھانى دەدات بۇ رەفتارىك بەۋەى دوورىبخاتەۋە لە ھەلۋىستىك يان وروۋزىنەرىك. ئىنجا دواى فېرېۋونى ئەم رەفتارە ناسايىيە كە لە بارودۇخىكدا بە خەيال ئەفراندوۋىيەتى، دەيگوازىتەۋە بۇ ھەلۋىستە ھاۋشىۋەكان لە ژيانى رۇزانەيدا، كە ئىتر فېرېۋوۋە چۆن كاردانەۋەى دەبىت بەرامبەرىان بە رەفتارىكى ناسايى.

گرتن يان بهند کردن – زیندانی کردن

گرتن يان بهند کردنی که سیکه له دامه زراوه یه ک institution يان زیندانیك Jail یا خود شوینی دیکه ی بهند کردن، به هوکاری یاسایی.

لابردن - نه هیشتن - له ناوبردن

پروسی لابردهی مادده هوشبهره کان the process of removing drugs و مادده کیمیاییه زیانبه خشه کانی دیکه یه له جهسته دا، بۆ ماوه یه کی دیاریکراوی نهوتۆ، که ریگه به گه پاندنه وهی ئه رکه جهسته یی و دهروو نییه کان بدات.

پروسی نه هیشتن کوتایی پی دیت به هو ی قه دهغه کردنی مادده هوشبهره کان له تاکه کهس، به لام ده بیت هاوته ریب بیت له گه ل: ره خساندن هیوری و پاریزی گونجاو proper diet، دابین کردنی چاودیری نه خوشه وانی nursing care، دهرمانی گونجاو suitable medication و خزمه تگوزارییه کۆمه لایه تی و دهروو نییه کان.

قوتابخانه ی گه شه کردن - ریپازی گه شه سهندن

له کارتیا کردنی راسته وخۆ direct practice دا به واتای نه و رهوته دیت که لیکنده وه بۆ رهفتاری مرؤف دهکات به پیی گۆرانکارییه پیشبینیکراوه کان که له میانه ی قوناخه جیاوازه کانی گه شه ی مرؤفدا دهرده که ون. نه و گۆرانکارییه نه م لایه نانه دهگریته وه: جهسته یی، دهروونی، کۆمه لایه تی، ژیرمه ندی و ژینگه یی.

211 – DEVELOPMENTAL ARITHMETIC DISORDER

اضطراب المهارات الحسابية المرتبط بمراحل النمو

گرفتہ کارامہیہ زمرہیہکانی پھیوست به قۇناغەکانی گەشەسەندن

بریتیہ له بیتوانایی inability له بەدەستەینانی کارامەییە زمرەییەکان arithmetic skills، بەلام دوور له: لاوازی فیروون یان سستی پروسە به کۆمەلایەتیوون یاخود کەمو کورتی زیرەکی.

212 – DEVELOPMENTAL COORDINATION DISORDER

اضطراب المهارات الحركية المرتبط بمراحل النمو

گرفتە کارامەییە بزۆکیەکانی پھیوست به قۇناغەکانی گەشەسەندن

بریتیہ له کەموکوری له گەشە کارامەییە بزۆکیەکان motor skills، مندالی تووشبوو یان بالقی تووشبوو بهم گرفتە، ئەم نیشانانە هەیه: کەموکورتی له سازاندنی جوولە جەستەییەکان، لاوازی له سووکەلەیی جەستەیی ((لەشسووکی))، بیتوانستی یان نەگونجانی جوولە جەستەییەکان. جگە لەمانەش مندالی تووشبوو بهم گرفتەوه؛ کەمتر له هاوتەمەنەکانی ئەمجۆره چالاکییانە ئەنجام دەدات: یاری تۆپین و پیلایو لەپیکردن، خۆینلنەوهو نووسین. ئەمەش به مانای ئەوه نییه کە کەموکوری یان بیتوانایی جەستەیی physical disability یاخود دواکەوتنی زیرمەندی mental retardation هەیه.

كۆسپهكانى پەيوەست بە گەشەسەندن

رەھبەتچىكە لە ئەنجامى تووشبوون بە نەخۇشى يان پەشپويى بۆ ماوهى ياخود كەموگورى يان سستى و لاوازى لە گەشەدا؛ پېش قۇناغى پېگەشتن سەر ھەلەدەت. نموونەى لەمپەرەكانىش برىتىن لە:

1 - ئىفلىجى مېشك cerebral palsy كە نىشانە جەستەبىيەكانى بە ئاستەنگەكانى جوولەكردن دەست پى دەكات، تا گەشتن بە گرافتەكانى ئاخاوتن، جگە لەمەش دەبىتە ھۆكارى ئىفلىجىبوونى ھەردوو نيوەگۆى راست و چەپى مېشك ياخود دەبىتە ماىەى ئىفلىجىبوونى نيوەى مېشك و لەرزۇكى. زاناكان ئىفلىجىبوونى مېشك دەبەستەنەو بە تېكچوونى پېشكات لە ژيانى نيو مانلادان كە دەبىتە ھۆى پووكانەو لە ھەردوو بەشى مېشكدا، بۆشى ھەيە بېتە ھۆى خوئىنەربوون يان خنكانى ساتەوختى لەداىكبوون.

سەرەراى ئەوھى كە چارەسەرىكى رېشەيى بۆ ئەمجۆرە تەگەرەيە بوونى نىيە، بەلام چەند جۆرىكى چارەسەرى ھەن كە بە شىوازە چارەسەرىيە كارا و سوود بەخشەكان دادەنرېن لە پىرۆسەى سنووردارکردنى كارىگەرىيە ئەمجۆرە كۆسپ و تەگەرەنە، نموونەى شىوازە چارەسەرىيەكانىش، ئەمانەن: چارەگەرى سىروشتى physical therapy، چارەسەرى پېشەيى occupational therapy، چارەسەرىكردن بە گەفتوگۆ ((ئاخاوتن)) speech therapy، چارەكردنى دەروون كۆمەلايەتتايە ((دەروونى - كۆمەلايەت)) psychosocial therapy، چارەسەرىيە بەھۆى بەكارھىنانى ئامرازو ئامپەرەكان appliances.

2 - پەركەم - فى - خوودارى epilepsy يان دەردەكەوتن، كە برىتتايە لە پەشپويى كۆتەندامە دەمار بەشپوھى نۆرەزالى ((دووپاتە بوون)) - يان ناوبەناو - لە چەند كاتىكى نارېكخراودا - ماوہكانى نارېكن - ، كە بە ھۆيەو كەسى پەركەمدار دەكەويتە سەر زەوى و دووچارى گىزىبوونى ماسوولكەكانى دېت و لەھۆش خۆى دەچېت. لە خوودارى سووكدا - يان فى بچووك - بۆ ماوہبەكى كەم ھۆشى لە دەست

دەدات. لە ھەندىك باریشدا وەكو جیگرەوھەك بۇ شىۋەى نۆرەزالی يان ھاوشىۋەيان نەخۆشەكە تووشى تاوگىرى خوودارى دەبىت. زۆر كەرەتان لە پاش نۆرەزالی، نەخۆشەكە ھەست بە لە دەستدانى توانستى جوولەيى دەكات و بەشىۋەى نىمچە ئاگا لەو دۇخەدا دەمىنیتەوہ كە بە وړبوونى فىدارى دەناسریت. لەسەردەمى ئىستاشدا زۆربەى پسپۆران زاراوہى پەشىۋى يان نەخۆشى نۆرەزال seizure disorder بەكاردىنن بۇ ئەم رەوشە تەندروستىيە.

3 - ياورەيتى داون يان مەنگۆلىزم (كۆنیشانە مەنگۆلىيەكانى داون) Down's syndrome – mongolism كە داھىنراوى ((لانگدون داون - Langdon Down)) د. ناوى مەنگۆلىشى بۇيە بەسەر داپراوہ چونكە نیشانە جەستەيەكانى نەخۆش ھاوشىۋەى نیشانە مەنگۆلىيەكانە، لەگەل ئەوھشدا لىكچوونەكە پروالەتییەو دەشیت بە ئاسانى جياكردنەوہ بكریت لە نىوان تووشبووى نەخۆشى مەنگۆلى و كەسى بە رەگەز مەنگۆلى. نیشانەكانى تووشبوونى ئەم نەخۆشىيە، بەمشىۋەيە كورتكراونەتەوہ: روو تەختى دەموچا، لارى چاوەكان، بچووكى سەر، گىژو وىژى، سروشتى سۆزدارى وىپراى گەپشتنى نەخۆش بە ئاستىكى تەمەنى ئەوتۆ كە پىنج سال لە تەمەنى ئاسايى خۇى پىگەيشتوو تر ديارە، سەرەپراى ئەمانەش ھەستكردنى نەخۆش بە دلخۆشى كاتىك لاسايىكەرەوہى رەفتارى كەسانى دەوروبەريەتى.

4 - دواكەوتنى ژىرىى mental retardation، برىتییە لە دواكەوتنى گەشەى زىرەكى، چەندان ناوى ھەيە، وەكو: كەموكورى ناوہزى، لاوازى ژىرىى، پاشكەوتنى ژىرمەندى. كۆمەلىك ھۆكار ھەن بۇ تووشبوون بەم نەخۆشىيە، لەوانەش: ھۆكارە بۇ ماوہىيەكان organ damage، بىبەشبوونى كۆمەلايەتى social deprivation.

5 - خود تەنيايى يان تەنيايىخوازى autism، پەشىۋىيەكى تايبەتە بە گەشە، كۆنیشانەكانى كەسى تووشبوو برىتین لە: ئارەزوو نەبوون و گرنگىنەدان بە جىھانى دەرەكى، بىتوانايى لە پىكەينانى پەيوەندى سەرکەوتووانە لەگەل ئەوانى دىكەو شتەكاندا، خۆبەدەستەوہدان و گرنگىدانى تەواو بە خولياو ھەستە ناوہكىيەكان، لاوازى كارامەيە كۆمەلايەتى و نىواندارىيەكان، پەپرەوكردنى رىبازو شىۋازى نااسايى بۇ سازكردنى پەيوەندىيەكان لەگەل

ئەوانى دىكە، ۋەلامدەرەۋەى رانەھاتوۋانە بۇ ھەست و سۆزەكان. دواچار خود تەنبايى بە روونى لاي گچكەسالان و شىرەخۇران دەردەكەۋىت و بە خود تەنبايى مندالى infantile autism ناسراۋە.

214 – DEVELOPMENTAL DISORDER

اضطرابات النمو

گرفتەكانى گەشەسەندەن

كۆمەلئىك تىكچوونى - شلەژانى - ئەركەكى و جەستەيى و ژىرىيە، بەر لە قۇناغى پىگەيشتن لە تاكدا دەردەكەون. پسپۇران حياۋازى لە نىۋان دوو جۇر لە گرفتەكانى گەشەدا دەكەن، كە برىتىن لە: گرفتى سەرتاپاگىر: pervasive ۋەكو خود تەنبايى مندالى infantile autism، گرفتى گەشەى سەرتاپاگىرى بىنەرەتياىنەى مندالىيەتى childhood onset pervasive developmental disorder. گرفتى ديارىكراۋ: specific ۋەكو گرفتەكانى خويىندەنەۋە reading و ژمىرەزانى arithmetic و گرفتى زمان language disorder.

215 – DEVELOPMENTAL EXPRESSIVE LANGUAGE DISORDER

اضطراب القدرة على التعبير اللفظي المرتبط بمراحل النمو

گرفتى تواناي دەربرىنى زارەكى پەيوەست بە قۇناغەكانى گەشەسەندەن

گرفتىكى پەيوەستدارە بە قۇناغەكانى گەشەى مرۇف، لە نىشانەكانى بىتوانايىبوونە لە بەكارهينانى زمان؛ بۇ پەيوەندىكردن لەگەل كەسانى دى بەشىۋەيەكى كارىگەرەنە. ئەم بىتوانايىيە چەند نىشانەيەكى ھەيە، ۋەك: سنووردارى وشەكان limited vocabulary و گۆكردنباىن بەشىۋەيەكى چەوت، بەكارهينانى كورتە پستە، دارشتنى پستە ۋەستەۋاژەكان بەشىۋەيەكى سادەو ساكار، پەپرەۋەكردنى شىۋازى نائاسايى لە سازكردنى وشەكان، نزمى ئاستى گەشەى زمان بەشىۋەيەكى گشتى. ئەو نىشانانە traits بە نەگونجاۋ دادەنرېن بۇ پاشخانى كولتورى cultural background كۆمەلگەى خۇجىيى، جگە لەۋەش ئەو نىشانانە لىكەۋتەى ھىچ كام

لەمانە نین: بێتوانایی یان لاوازی بیستن، کەموکۆری لە پڕۆسەى فێرکردن، کەم شارەزایی پەيوەست بە پڕۆسەى پێگەیاندى کۆمەلایەتى.

216 – DEVELOPMENTAL EXPRESSIVE WRITING DISORDER

اضطراب القدرة على التعبير الكتابي المرتبط بمراحل النمو

گرفتى توانای دەربڕین بەشیۆهێ نووسین پەيوەست بە قۆناغەکانى گەشەسەندن

گرفتییى پەيوەستدارە بە قۆناغەکانى گەشەکردن، لە نیشانەکانى بێتواناییە لە چۆنیەتى نووسین بەشیۆزێكى دروست کە یارمەتیدەر بێت بۆ پەيوەندیکردن بە ئەوانى دیکە؛ بەشیۆهێهێكى کارىگەرانه. ئەم بێتواناییە ئەمانە لەخۆ دەگریت: لاوازی لە چۆنیەتى رینووس poor spelling، هەلەکردن لە بەکارهێنانى خالبەندى punctuation errors، لاوازی لە ریکخستى برگەکان poor paragraph organization، نارۆشنى لە دارشتنى وشەو رستەکان. ئەو نیشانانە بە نەگونجاو دەزانرین بۆ تەمەنى تاك و کولتوورى کۆمەلگەى خۆجیى، جگە لەوەش ئەو نیشانانە دەرھاوێشتەى هێچ یەکیک لە مانە نین: کارىگەرییە فێرکارییەکان educational influences، کەموکۆری و لاوازی لە ئەرکەکانى کۆئەندامە دەمار.

217 – DEVELOPMENTAL LANGUAGE DISORDER

اضطراب المهارات اللغوية المرتبط بمراحل النمو

گرفته کارامەبێهەکانى ناخواتن پەيوەست بە قۆناغەکانى گەشەسەندن

کەموکۆرییەکە لە پەرەپێدانى کارامەى زمانپاروى language skills، کە هۆکارەکەى پەيوەست نییە بە دواکەوتوویى ژیریى یان لاوازی لە تیگەشتن و دەرککردن، مندالی تووشبوو بەمجۆرە گرفتە یا ئەوەتە بەشیۆهێهێكى رەوان فێرى ناخواتن نەکراوە یان دووچارى گرفتى توانای دەربڕین هاتووە یاخود لە ناخواتنى کەسانى دى تیناگات.

218 – DEVELOPMENTAL READING DISORDER

اضطراب مهارت القراءة المرتبط بمراحل النمو

گرفته کارامه‌ییه‌کانی خویندنه‌وه په‌پوهست به قۇناغه‌کانی گه‌شه‌سەندن

که‌موکورییه له په‌ره‌پیدانی کارامه‌ییه‌کانی خویندنه‌وه reading skills که درئه‌نجامی هیچ یه‌کێک له‌مانه‌ی خواره‌وه نییه:

لاوازی فی‌رکردن، که‌موکورتی له پرۆسه‌ی به‌کۆمه‌لایه‌تیوون، تی‌کچوونی ر‌شته‌ی بیستن و بینین ((بیسته‌کی و چاوه‌کی)) visual or hearing impairment، بی‌توانایی له بیر‌کردنه‌وه‌و دهر‌ککردن و تی‌گه‌یشتن intelligence deficits. تووشبووی ئەم گرفته‌رووبه‌رووی ئەم ناسته‌نگانه‌ دهبیته‌وه:

سه‌خت‌بینی له خویندنه‌وه‌دا، شی‌وه‌و مانا گۆرینی وشه‌و ر‌سته‌کان یان گۆرینی شوینه‌کانیان، زیاد‌کردنی هه‌ندی وشه‌و ر‌سته، به‌یه‌کبه‌ستنه‌وه‌ی وشه‌کان به‌شی‌وه‌یه‌کی دشوار.

219 – DEVELOPMENTAL RECEPTIVE LANGUAGE DISORDER

اضطراب القدرات الاستيعابية للغة المرتبط بمراحل النمو

گرفتی توانا‌کانی فی‌ربوونی زمان له قۇناغه‌کانی گه‌شه‌کردندا

گرفتی‌کی په‌یوه‌نداره به قۇناغه‌کانی گه‌شه، نیشانه‌کانی ئەمانه‌ن: لاوازی له تی‌گه‌یشتن و دهر‌ککردنی زمانی ئاخوتن spoken یان نووسین written. ئەم گرفته‌ش دهر‌نجامی هه‌بوونی لاوازی و که‌موکوری نییه له پرۆسه‌ی فی‌رکردن و به‌کۆمه‌لایه‌تیوون یاخود گرفته‌تایبه‌ته‌کانی بیستن hearing problems.

220 – DEVELOPMENTAL STAGES

مراحل النمو

قۇناغه‌کانی گه‌شه‌سەندن

زنجیره‌یه‌ک گۆران‌کاریی جه‌سته‌یی و ژیرمه‌ندییه که له قۇناغه‌جیاوازه‌کانی گه‌شه‌ی مرفۇدا دینه‌ئاراهه. سه‌ره‌ه‌ئدانیشیان له چه‌ند ماوه‌یه‌کی دیاریکراو دایه

كە كۆمەلنىڭ تايىبەتمەندىيان لىدەكە وپتە وەو بۆى ھەيە ديارىكردن و پىشبينىيان لەبارەو ە بكرىت.

221 – DIAGNOSIS

التشخيص

دەستىشانكارى - دەستىشانكارى

دەستىشانكارى برىتتىيە لەو پىرۇسەيەى كە لە ميانەيدا گرفتىكى ديارىكراو (جا) گرفتى نوژدارى يان دەروونى ياخود كۆمەلآيەتى بىت) دەستىشان دەكرىت، وپراى زانىنى ھۆكارەكانى و پلاننانان بۆ چارەسەركردى. ئەم دەستىشانكارى پىرۇسەيەكى بىنەرەتتىيە لە پىرۇسەكانى خزمەتگوزارى كۆمەلآيەتى لەپال پىرۇسەكانى لىكۆلىنەو ەو چارەسەركردى. زۆر لە پسپۇران بەكارھىنانى زاراو ە ھەلسەنگاندن assessment يان؛ بەلاو ە پەسەندترە لە زاراو ە دەستىشانكارى، ئەوئش بەھۆى پەيوەستبوونى زاراو ە دووھىيان بە بوارى نوژدارىيەو، كەچى ھەندىكى دىكە زاراو ە دەستىشانكارى بۆ گوزارشتكردى لە پىرۇسەى لىتوئزىنەو ە ھۆكارەكان بەكاردىنن و زاراو ە ھەلسەنگاندنىش بۆ ئامازەكردى بە پىرۇسەى كۆكردىنەو ە زانىارىيە سەربارەكانى پەيوەست بە ئارىشەكە.

222 – DIAGNOSTIC AND STATISTICAL MANUAL OF MENTAL DISORDERS (DSM - III)

الكتيب التشخيصي والإحصائي للاضطرابات العقلية

نامىلكەى دەستىشانكارى و ئامارى بۆ گرفته ئاومزىيەكان

برىتتىيە لە چاپى سىيەمى نامىلكەى دەستىشانكارى و ئامارى بۆ گرفته ئاومزىيەكان كە لەلايەن يەكئىتى نوژدارانى دەروونى ئەمەرىكى لە سالى 1980 دا

بلاؤكراوتەتەوہ. ئەم نامىلكەيە پۇلئىنكارىيەكى فەرمى بۇ گىرقتە ژىرىيەكان خستۇتەروو، بۇ ئەم مەبەستەش پشتىبەستووہ بە پىناسەگردنى ھەر گىرقتىك و پىدانى ھىمايەكى ژمارەيى و خەسلەتى سازىنراو بۇ جىاگردنەوہى لە گىرقتەكانى دىكە. دەستىشانگردنى گىرقتەكانىش لەمىانەى ھەلسەنگاندنى پىنج تەوہر يان ئاست خراونەتەروو:

تەومرى يەكەم ئەو گىرقتانە دەگرىتەوہ كە پەيوەستىن بەو نەخۇشانەى چارەسەرى لە نۇرپىنگەكان وەردەگىرن، وىپراى ھەلومەرج و بوارە سەرەگىيەكانى پەيوەست بە پىرۇسەى چارەسەرى. بۇ ئەم بارودۇخانە ھىماى ((كۆدى)) - v - دانراوہ كە برىتتىيە لەو ھەلومەرج و ھۆكارانەى بوونەتە مايەى پەنابردنى تاك بۇ گەپان بەدواى پىسپۇرانى بوارى ژىرىي و دەرووندروستى سەبارەت بە وەرگرتنى چارەسەرى. بۇ ھەر رەوشىكىش ھىمايەكى ژمىرەيى دانراوہ، بۇ نموونە: گىرقتى لىوارى ئەركەكىي ھزرى borderline intellectual functioning ھىماكەى برىتتىيە لە (V 65,89)، خۇ نەخۇشخستىن يان خۇدەرخستىن وەك نەخۇش malingering ھىماكەى پىكھاتووہ لە (V 65,20)، خۇ دزىنەوہ لە بەرپىرسىارىتتىيەكان و ئەنجامنەدانى ئەركەكان و گىرقتەكانى خويىندنى ئەكادىمى academic problems كۆدەكەى بەمشىوہىە: (V 62,30)، گىرقتە پىشەيىەكان occupational problems ھىماكەى بەمجۆرەيە: (V 62,20)، ئەو گىرقتانەى لە نىوان دايباب و مندالەكانىيان سەرھەلدەدن parent – child problems ھىماكەى ئاوايە: (V 61,20)، گىرقتەكانى ھاوسەرىتى marital problems ئەمە كۆدەكەيەتى (V 61,10).

تەومرى دووہم گىرقتەكانى كەسايەتى و گىرقتەكانى تايبەت بە گەشە لەخۇ دەگرىت. تەومرى سىيەم تايبەتە بە نەخۇشىيە جەستەيىەكان و رەوشگەلىكى پەيوەست بە دەرووندروستى. تەومرى چوارەم تەرخانكراوہ بۇ پىزىشى دەروونى كە پشت دەبەستىت بە پىدانى ھىماى ژمارەيى وەكو ئامازەدانىك بۇ تووندىي يان بەھىزى ئەو فشارانەى بەشدارىيان لە گىرقتە ھەنوگەيىەكە كىردووہ. تەومرى پىنچەمىش بەكار دەھىنرىت بۇ

نامازەدان بە ۋادەى بالا (بەرزترىن ئاست) بۇ بەجھەتتە كۆمەلەيتە و پىشەيەنەى نەخۇش و سوود بىننن لە كاتى دەستبەتالى لە سالى رابردوودا.

223 – DIAGNOSTIC SCHOOL IN SOCIAL WORK

المدرسة التشخيصية في الخدمة الاجتماعية

قوتابخانەى دەستنىشانكارانە لە خزمەتگوزارى كۆمەلەيتە

ئاراستەيەكە لە خزمەتگوزارى كۆمەلەيتە پىداگرى دەكات لەسەر بەكارهەيتەنى شىوازو كارپايە تيۆريەكانى كارلىكى دەروونى psychodynamic ((دەرووندىنامىكى)) و تيۆرى گۆرانی كۆمەلەيتە social change، جگە لەمەش سوورە لەسەر بەكارهەيتەنى چارەسەرى ئاراستەى ناخىنەنە insight oriented treatment. لەسەرەتای كارەووە ئەم زارەووە بۇ جياكردنەووە نىوان دوو رەوت بەكارهەيتەنرەو، كە يەكەمىان پىپۆرانی كۆمەلەيتە سەر بەم قوتابخانەيەن - قوتابخانەى دەستنىشانكارانەى خزمەتگوزارى كۆمەلەيتە - ، دوو دەمىشيان ھاوړپىكانىان كە سەر بە قوتابخانەى ئەركگەرايى functional school ن لە خزمەتگوزارى كۆمەلەيتە.

224 – DIFFERENTIAL DIAGNOSIS

التشخيص الفارق

دەستنىشانكردنى جياكارانە

پىرۆسەى ھەلاوردنى گرتە ژىريەكان و كىشە كۆمەلەيتە ھاوشىوھكانە لە ميانەى چەقەندى بۇ سەر خەسلەت و تايبەتمەندىيە بى ھاوتاكانى ھەريەكىيان.

225 – DIFFERENTIAL RESPONSE

استجابة فارقة

وہلامدەرہوہی جیاکەرہوہ

بەپێی تیۆری فیروونی کۆمەلایەتی و تیۆری رەفتاری بریتییه له وهلامدەرہوہیەك كه له ئەنجامی ورووژینهەر stimulus یكى دیاریکراو له نیوان کۆمەلایکی جیاواز له ورووژینهەرەکان دەرەکهوئیت؛ بۆ نموونه: مندال له دایبەهوه فیۆی زەرەدەخەنە دەبیت لهوکاتەى که یهکیکیان زەرەدەخەنەیهك بکات.

226 – DIFFERENTIATION

التمایز او التفاضل

جیاوازی یان بالابوون

بەپێی تیۆری سیستەمی خێزانی family system theory، جیاوازی بریتییه له توانستی یهکێک له ئەندامانی خێزان بۆ سەر بەخۆی لهرووی ناسنامەى کهسایەتی identity و هزر thought و ههست و ههڵچوونهکانی emotions؛ جیاواز له ههموو ئەندامانی دیکەى خێزانهکەى.

227 – DIPSOMANIA

هوس ادمان الخمر

شەیدایی گێرۆدە بوونی ئەلکەهۆل - کلاراوبوون بۆ مەى

خولیاپهکی نائاسایی abnormal و نهگونجاوه insatiable بۆ خواردنهوهى ئەلکەهۆل.

228 – DIRECTIVE THERAPY

العلاج التوجيهي

چارەسەری ئاراستەکاری

رێگایهکه بۆ ئاراستهکردن و رێنماییکردن counseling، پشت به پسرۆی کۆمەلایەتی دەبەستیت بۆ ئەنجامدانی: پێشکەشکردنی پێشنيازو زانیاری و سەرچاوهو ئامۆژگاری و راپۆرتی تايبەت به رەفتاری ئاسایی و کارا بۆ گرفتار.

پراكتيزه‌ی راسته‌وخۆ

چەمكىگە پىسپۇران لە خزمەتگوزارى كۆمەلايه‌تيدا بەكارى دىنن بۇ چۇنيه‌تى قەبارەو جۇرى ئەو خزمەتگوزارى و چالاكياتىنەى پيشكەش بە گرفتارانى دەكەن. پراكتيزه‌ی راسته‌وخۆ پشت دەبەستىت بە وەديه‌ينانى ئامانجە چارەسەرييه‌كان لە ميانەى پەيوەندىکردنى كەسانە personal contact ى راسته‌وخۆ لەگەل گرفتارو كارىگەريى دەستبەجى ((يه‌كسەر)) immediate influence. ئەم چەمكە پيچەوانەى پراكتيزه‌ی ناراسته‌وخۆ indirect practice يە كە پشت دەبەستىت بەو چالاكياتىنەى لە هەولئى بەدەستەينانى ئامانجە كۆمەلايه‌تییەكان و پەره‌پيدانى دەرفەتەكانى گوزەران دان.

كارامەتييه‌كانى پراكتيزه‌ی راسته‌وخۆ

بريتييه لە توانای گۆرپنەوه‌ى زانين لە خزمەتگوزارى كۆمەلايه‌تيدا بۇ چەند چالاكياتىنەى چارەسەرانەى كارىگەر بۇ گرفتارەكان. هەندىك لە تويزەران ئەم كارامەتييه‌يان دابەش كەردوو بەسەر سى چەشندا:

- 1 - كارامەتييه‌ ناوەكيتيەكان inner skills، بریتين لە كارامەتييه‌ ژيركاربيەكان cognitive skills و كارامەتييه‌ دەركراوەكان perception skills.
- 2 - كارامەتييه‌ كارلتيكيتيەكان interactional skills، بریتين لە كارامەتييه‌كانى پەيوەست بە نامادەکردنى پرۆسە تايبەتەكان بۇ هەر قۇناغىك، كارامەتييه‌كانى پەيوەست بە مامەلەکردن لەگەل هەست و سۆز، كارامەتييه‌كانى پەيوەست بە مامەلەکردن لەگەل زانياربيەكان.
- 3 - كارامەتييه‌ ستراتيجييه‌كان (گرنگەكان) strategic skills، بریتييه لە كارامەتييه‌كانى مامەلەکردن لەگەل رەفتارەكان و گونجان لەگەل گرووپەكان و كارامەتييه‌ بونىادى گرووپ building group و كارامەتييه‌ ئاراستەکردنى پرۆسەكانى

گرووپ و کارامەیی خویندن و کارامەیی راھینانی ئەندامانی گرووپ بۆ بەدەستھێنانی شارەزایی.

231 – DIRECT TREATMENT

العلاج المباشر

چارەسەری راستەوخۆ

کۆمەڵێک کارپایی و شیوازی چارەسەرییە لە خزمەتگوزاریی کۆمەڵایەتی نۆزینگەیییدا، ئامانجی داھینانی ھەندیک گۆرانکارییە لە کەسایەتی گرفتار لە میانە پەيوەندی کەسانە راستەوخۆ، (ماری ریچمۆند - Mary Richmond) لە پێشەنگەکانە کە ئەم چەمکە بەکارھیناوە بۆ نامازەدان بە پرۆسە کارتیکیکردن کە پشت دەبەستێت بە پەيوەندیکردنی کەسانە و پەيوەندی رووبەر - face - to - face لە نیوان پەسپۆری کۆمەڵایەتی و گرفتاردا.

232 – DISABILITY

العجز

پەككەوتن - كەنەفتی - كەمئەندامی - پەككەوتەیی - ناتوانایی

بریتییه لە بیتوانایی لە ئەنجامدانی چالاکییە activities ئاساییەکان بەھۆی رەوشی جەستەیی یان ژیری یا نەخۆشی، بەردەوام دەبێت یان چاوەروانی بەردەوامبوونی لێ دەکرێت بەدریژایی تەمەنی مرۆف یان بۆ ماوہیەکی نادیار یاخود بۆ ماوہیەکی دیاریکراو.

233 – DISASTER

كارثة او نكبة

کارەسات یان بەلا ((نەگبەتی))

پووداویکی سروشتی natural یان پێشەسازی (دەستکردی مرۆف) نائاساییە، لە کات و شوێنیکی دیاریکراودا روودەدات و بەشیوہیەکی گشتی دەبێتە ھۆکاری زیانگەیانندن

بە مولك و مال و تەندروستى و ژيانى مرۇف، جگە لەمەش دەبىتە مايەى كۆسپ و تەگەرەو پەكخستن بۇ ھەندى لە دامەزراوہ كۆمەلايەتتەيەكان؛ لە بەجىھىنانى ئەركەكانيان بەشيوەيەكى سروشتى گونجاو.

234 – DISASTER SYNDROME

أعراض الكارثة

كۆنیشانەى كارەسات

كۆمەلەك گىرتى دەروونى و كۆمەلايەتتەيەكە قوربانى تەنگزەو كارەساتەكان بەدەستتەيەو دەنالىن، دەشى نیشانەكانى بەسەر چوار قۇناغدا دابەش بەكەين:

- 1 - قۇناغى پىشزەبر preimpact كە نیشانەكانى برىتىن لە پەرىشانى و ترس و نىگەرانى apprehension پەيوەست بە ھەرەشەو ئاگادار كىردنەو.
- 2 - قۇناغى زەبر لىدان impact و روودانى مەترسى، كە لە ميانەيدا كۆمەلگە دەست دەكات بە رىكخستى ھەولەكانى بۇ مامەلە كىردن لەگەل رەوشەكەو كەمكىردنەو كارىگەرىيەكانى.
- 3 - قۇناغى پاشزەبر post impact، نیشانەكانى ئەمانەن: ئاستىكى بالا لە وزەو و رەبەرزى و ھىزو توانا بۇ خۇگونجاندىن و ھاوكارى كىردن.
- 4 - قۇناغى ئائومىدى disillusionment، لەوكاتەدايەكە كۆسپ و ئاستەنگەكان بۇ خەلكى ئاشكرا دەبن، كە كارەساتەكە بەدواى خۇيدا جىيى ھىشتوون.

235 – DISCHARGE PLANNING

خطة الخروج

پلانى دەرجوون - پلانى چوونەدەرەو - ((پلانى دواى دەرجوون لە نەخۇشخانە))

جۆرىكە لە خزمەتگوزارىيە كۆمەلايەتتەيەكان كە لە نەخۇشخانەو دامەزراوہ چارەسەرىيەكان پىشكەش دەكرىت بە ئامانجى يارمەتيدانى نەخۇش و گىرتاران؛ بۇ سوود وەرگرتن لە خزمەتگوزارى و پرۇگرام و سەرچاوە جىگرەوہ رەخساوہكان

له دەررەوہی نەخۆشخانە یان دامەزراوہ، وێپرای ھاوکاریکردنیان بۆ خودچاودێریی له دواى دەرچوونیان له نەخۆشخانە. ئامانجەکانی پلانی دەرچوون دەشیئت لەم خالانەدا کورت بکەینەوہ:

1 - ھاوکاریکردنی نەخۆش و خانەوادەکەى و ئەوگەسانەى پەيوەندییان بە نەخۆشەگەوہ یان بە گەرفتەگەپەوہ ھەپە، ئەمەش بە مەبەستى تیگەپشتن لە سروشتى گەرفتەگەو ئاسەوارەکانى و راھاتن لەگەل پۆلە نوێکاندا.

2 - پوونکردنەوہى پۆلى ھەریەگەیان لە پڕۆسەى چارەسەریدا.

3 - ئامادەکردن یان دابینکردنی چاودێریی داھاتوو ((چاودێریی دواى دەرچوون)).
لێژنەى پەسپۆرانی کۆمەلایەتیى نوژداری (یەکییتی نەخۆشخانە ئەمریکییەگان) پلانی دەرچوونیان بەمشێوہیە ناساندوہ:

((پلاندانانی سەرگەوتوو بۆ دەرچوونی نەخۆش لە نەخۆشخانە بریتییە لە پڕۆسەپەکی چروپرو ریکخراو، پشت دەبەستیت بە تیمکاری (ھەرەوہزی) team work بەجۆریک دەستەبەری بەردەوامبوونی دابینکردنی چاودێری بۆ ھەموو نەخۆشیک بکات. ئەم پلانیەش پێویستە رەنگدانەوہى پێداویستیەکانى نەخۆش و خانەوادەکەى بیئت لە رووی نوژداری و دەرروونی و کۆمەلایەتیەوہ، بەتایبەت پێداویستیە راستەوخۆکان گەوا نەخۆش پێویستی پێیان ھەپە دەسبەجی لە دواى دەرچوونی؛ ئەمەش بۆ گەمکردنەوہى ھەستى ترسناکی و پەریشانى گە زۆریک لە نەخۆشان لە ئەنجامى دەرچوونیان لە نەخۆشخانە بەھۆپەوہ ئازار دەچێژن. وێپرای ئەمەش پلانی دەرچوون پڕۆسەپەکی ھەرەوہزییە گە ھەریەک لە تیمى چارەسەرى و نەخۆش و خانەوادەکەى لە بەرپۆەچوونیدا بەشداری دەکەن، ئەمەش بە مەبەستى دەستەبەرى دابینکردنی خزمەتگوزارییە گونجاوہگان گە یارمەتیدەر دەبیئت لە باشترکردنی ئەو ئەزمونەى لە نەخۆشخانەدا بەدەست ھینراوہ)).

تېۋورى دابران يان ئازادبوون

دېدگايەكە لىكدانەو دەكات بۇ پىرۇسەى چوونە نىو سالىەو. ئەم ئاراستەيە دەئيت: هەندى لى مروفەكان كاتى تەمەنيان بەرەو هەلگشان دەچىت، بەرەبەرە وايان لىدېت زۇرتەر بەخۇيانەو سەرقال بن ((خۇخەرىكردن)) self – preoccupied و كەمترين پەيوەنديان بە كەسانى دىكەو هەبىت و كەمترين گىرنگيدانان بە جىهانى دەرەككەيەو هەبىت، لەبەرئەو پاشەكشى لە كۆمەلگە دەكەن. ئەم تېۋرە وى دەبىنىت كە كۆمەلگەش خۇى لەو گەورەسالانە بەدوور دەگرىت، ئەنجامەكەشى برىتتەيە لە دابران يان كەنارگرىى دووسەرە لە نىوان هەردوو لايەن، كە ئەمەش بۇ خۇى دەبىتە مايەى تىرنەكردنى خودو نارازىبوون لە ژيان. هەندى لە توپزەرانىش وى دەبىن كە ئەمە رپسايەكى گشتى نىيەو زۇر گەورەسال و بەتەمەن هەن ژيانىكى بەختەوەرانەى چالاكانە بەسەر دەبەن لە ماوەى قۇناغى پىگەيشتنى پاشكات late adulthood بى ئەوەى هېچ نىشانەيەكى نارازىبوونيان لى دەرەكەوئيت.

كابانى بى مال و حال - بېۋەژنى بى دەرەمەت و لىقەوماو - كابانى بىنەوا

بېۋەژن يان دەستبەردراوئىكە كە زۇربەى سالانى تەمەنى چاودىرىكەرى خانەوادەكەى family's caretaker بوو، لەگەل ئەوەشدا هېچ مولك و مالىكى نىيە يان تواناى ساماندارىتتېبوون و بەدەستەئىنان و پەرەپىدانى كارامەيىەكانى نىيە كە يارمەتيدەرى بىت بۇ خۇبژىوى.

گرفتى كۇران - شېرزەمى كۇران

گرفتىكى دەروونكۆمەلايەتتەيە ((دەروونى - كۆمەلايەتتە)) psychosocial problem كە تاك پىيەوە گرفتار دەبىت لە ئەنجامى ناچاربوونى بۇ خۇگونجانان

لەگەڵ شارمەزایە کۆمەڵایەتیەکان یان زانیاریە ناپەڕهاتوووەکان unfamiliar ی پەيوهست بە گەشه. ئەم گەرفته بۆی هەیه کاتی بیٔ، زۆربەى جاریش بەسەر ئەو کەسەدا زال نابیٔ کە خاومن کارامەییەکی راهأوانەى باشە good coping skills.

239 – DISPLACEMENT

الإزاحة

گۆرپنى رەوتى چەپنراوەکان - جیگۆرکى - لادان - وەلانان

میکانیزمی بەگریکارییە کە تاك پەنای بۆ دەبات، بە مەبەستی کەمکردنەوهی: هەستەکانی پەڕیشانی کە هاوھەلؤیستی هزرەکانن thoughts، هەستەکان feelings، خولیا wishes دیاریکراوەکان. بۆ ئەم مەبەستەش تاکەکەس هەلدهستیٔ بە گۆرپنەوه - جیگۆرکى - یان ئاراستەکردنەوهیان بۆ هزر و هەست و ئارەزووی دیکە کە زیاتر پەسەندکراو acceptable و شایانترین بۆ بەرگەگرتن و پەسەندکاری tolerable.

240 – DISPOSITION

الإستعداد لإنهاء عملية التدخل

ئامادەسازی بۆ دواپهینان بە پرۆسەى دەستیاخستن

بریتییه لەو ریکخستن و ریکارانهی کە پسپۆرانی بواری چاودیریی تەندروستی و چاودیریی کۆمەڵایەتی بەکاریان دینن لە بەرژەوهەندی نەخۆش و گرفتارەکانیان بۆ کۆتایپهینان بە پرۆسەى دەستیاخستن. ئامادەکارییەکانیش بریتین لە: ئەنجامدانى پرۆسەى ئاراستەکردن referral ی گرفتار بەرەو سەرچاوه گونجاووەکان، دانانى پلان و پرۆگرام بۆ چاودیریی داهأوو ((چاودیریی دواى دەرچوون)) follow - up care یان بەجیهینانى ئامانجەکان کە لە سەرەتای پرۆسەى دەستیاخستن ((چارەسەرکردن)) ریککەوتنى لەسەر کراوه، بەجۆرک کە ئیتر بە پيوست نازانریت بەردەوامى هەبیٔ.

گرفتاری پھتار شیواو - گرفتاری پھتاری لیکھ لوشاوه

کۆمہ لیک پھشیوی پھیوہستداره به گهشه، چونکه پھتاری تاك به شیوهیه کی به ردهوام له پیکداچووندایه له گهه چالاکیه کۆمہ لایه تییهکانی کهسانی دهووبهاری. نموونهی ئەم پھشیوییانە، ئەمانەن:

1 - گرفتاری کیماسی فره چهقبهندی attention deficit hyperactivity disorder (ADHD).

2 - گرفتاری هه لسوکهوت conduct disorder.

درز بردن - یان لیکترازان (لیکداپران)

میکانیزمیکی بهرگریکارانهیه که تاك پهناي بو دهبات به نامانجی دوورخستنهوه یان دواخستنی ههست و سۆزی affect، که بهگشتی لهباری ناساییدا ههمرایه لهگهه هه لویستیک؛ بو دوورخستنهوهی پهریشانییهک که ئەگهاری روودانی نییه، بۆ ههیه دوورخستنهوه یان دواخستن بو بیرۆکهیهک یان شتیک object یان کهسیک person ی دیاریکراو بیته به هه مان هۆکار که ئەمیش دوورخستنهوهی دلهراوکی - پهریشانی - یه.

رۆتی خلهفینراو (سهرحیغبراو - چهواشهکراو)

جوړیکه له نیوانداری (بهیهگهه یشتن) communication ی دووبارهکراوی پهیوهندی کهسیک به ئەوانی دی، بهتایبهت ئەندامانی خیزانهکهی، ئەمجوره

نیواندارییه ئەم نیشانانەى هەبە: تەمومزای و تەکینەووە خۆدزینەووە بەپێچ و پەنا *evasiveness*، گۆرین یان پەرتەوازەبوونی سەرنج و ناگایى *diverting attention*، خۆتێهەلقورتاندى بەدەستەوازەى نەگونجاو (کە پەيوەندى بە بابەتەووە نییە)، بابەت گۆرین *changing the subject*، جوولەکردن بە شیوازی سەرنجراکێش. کەسى خەلفینراویش وا باسى لێووەکراوە کە: کەسىکى ترسنۆکە لە ناست هەپەشەى پەيوەندى نەزیکەکان یان بەهێزەکان *close relationships*، هەولێ خۆپاریزی دەدات بەهۆى ئەمشێووە گۆرین و جیگۆرکێیانەووە.

244 – DIVORCE THERAPY

علاج الطلاق

چارەسەرى تەلاق ((جیابوونەووە)) - دەستبەردارى -

شیوازیکە لە شیوازەکانى دەستیاخستنى نۆرپینگەى بۆ هاوکارىکردنى ئەو ژن و مێردەى کە جیابوونەووەیان پەسەند کردووە. ئەمجۆرە چارەسەرى بريتییە لە: هاوکارىکردنى هاوسەران بۆ بىرکردنەووە لە جیگرەووەکانى لیکجیابوونەووە، سنووردارکردنى ئاریشەکانى نەسازان، گرنگیدان بە پیداوێستى و بەرژەووەندى مندالان، گفتوگۆ کردن لەسەر شیوازی جیابوونەووە بەرێگایەکى دروست و بى زیان. سەبارەت بە راهیان و چۆنیەتى پیکهینانى پەيوەندى نەزیکەکان و خۆگونجاندن لەگەڵ شیوازە نوێکانى ژيان *new life - styles* بۆ قوئاعى دواى دەستبەردارىبوون یان تەلاقدان.

245 – DOMESTIC VIOLENCE

العنف الأسري أو العائلي

توندوتیژی خیزانى یان مالباتى ((خانەوادەبى))

بریتییە لە خراب مامەتەکردن لەگەڵ مندالان و سالمەندان و ژن یان مێردو هیتیش - کە لە مالباتدا دەژین - لەلایەن ئەندامىکى دیکەى خیزان یان یەکیکى دى

كە لە مائەكەدا لەگەڵيان دەژييت. جگە لەمە ئەم چەمكە ئەو كيشە كۆمەلايەتتيانەش دەگريتهوه كە هەرەشەي ژيان و life و تەندروستی health و خاوەنيتي property بەدواي خوياندا هيناويانە سەبارەت بە كەسيك، لە ئەنجامي رەفتاري كەسيكي دي لە تاكەكاني خيزان.

246 – DREAM ANXIETY DISORDER اضطراب القلق المرتبط بالأحلام

گرفتي پەريشاني پەيوەست بە خەو بينين - شەرزەيي دلهراوگيي پەيوەست بە خەون
گرفتيكي پەيوەستدارە بە نووستن sleep disorder، كەسي توشبوو بەم گرافتەوه، ئەم نيشانانەي هەيه: بيداربوونەوهي دووپاتە، بێرگەوتنەوه يان گيرانەوهي هەندى لە خەونە بيزاركەرو ترسناكەكان بە دوورو دريژي.

247 – DRIVE الحافز

پالئەر - بەگەرخەر - دنەدەر - هاندەر
بەيي تيبوري دەروونشيتەلگاري بريتييه لە پالئەر يان هاندەر urge يكي ناوهكي يان هۆكار impulse يكي بەگەرخەر و دنەدەر motivates ي رەفتاري پووالهتي overt behavior مروفه، كە دەكريت پەي پي بريت بەبي پەنابردنەبەر نامرازە دياريكراوهكان، ئەم رەفتارەش پيچەوانەي رەفتارە شاراوەكانە covert behavior.

248 – DRUG ADDICTION إدمان المخدرات

ئالوودەبوون بە هۆشبەرمكان
بريتييه لە وابەستەيي جەستەييانه physiological dependence ي كەسيك بەهوي بەكارهيناني دەرمان و ماددەي هۆشبەر بەشيويهكي دووبارەگراو (جەستە پشت دەبەستيت بەو ماددانە لە راييكردي ئەركەكاني بەشيويهكي سروسشتي

ناسوودەگەر) ئىنجا لەوکاتەى كەسەكە ئەو ماددە ھۆشبەرانیەى لى دەپدرىت يان لى قەدەغە دەكرىت، نىشانەكانى لىپران و نەھىشتن يان نىشانەكانى كىشانەوھ withdrawal symptoms لى دەردەگەون، رىكخراوى تەندروستى جىھانى World Health Organization (WHO) ش بەمشىوھىەى ناساندووه: حالەتىكى بىھۆشبوونى كاتى يان درىزخايەنە، زىان بە تاك و كۆمەلگە دەگەيەنىت، ھاودەمە لەگەل بەكارھىنانى دووپاتەى دەرمان و ماددەى ھۆشبەرى سروشتى يان دەستكردو ناوتتەكراو. ئەم حالەتە تايبەتمەندىيەكانى برىتىن لە: فرە ئارەزوومەندى، خواستى ناچارى بۆ بەردەوامبوون لە بەكارھىنان و وابەستەيى دەروونجەستەيى. لە بارى لىپران يان قەدەغەكردنى ماددەگەشدا كەسەكە نىشانەكانى لىپرانى لى دەردەگەون كە بەپى جۆرى ماددە ھۆشبەرەكان جىاوازيان ھەيە، بۆ نمونە لە بارى ئالوودەبوون بە تريك و لىوەرگىراوكانى نىشانەكانى لىپران برىتىن لە: زۆر ئارەقەكردن، لەدەستدانى ئارەزووى خواردن ((دلتەبەردن))، خەمۆكى، ھەستكردن بە وەرسابوونىكى ھەمەلايەن، گرفتى پلەى گەرمى، رشانەوھ، سىكچوون، گرزبوون، لەرزىن و راجلەكان، بزركان، ورپنە، ئەم نىشانانە لە رۆزى چوارەمى لىپران يان نەھىشتن و قەدەغەكردنى ھۆشبەرەكە، ئەوپەرى كارىگەرييان دەبىت.

249 – DRUG DEPENDENCE

الاعتماد على المخدر

وابەستەبوون بە ماددەى ھۆشبەر - پشتبەستن بە ماددەى ھۆشبەر

برىتىيە لە خراب بەكارھىنانى ماددەى ھۆشبەر و پشتبەستنى، بەجۆرىك بىتتە ماىەى ئالوودەبوون addiction يان خووپىوگرتن habituation.

250 – DRUG HABITUATION

الاعتیاد على المخدر

خووپىوگرتن بە ماددەى ھۆشبەر

خووپىوگرتن بە ماددەى ھۆشبەر جىاوازه لە ئالوودەبوون، خووپىوگرتن پىويستىيەكى دەروونىيە بە ماددەى ھۆشبەر كە دەبىتە ماىەى وابەستەيى

دەروونىيەنە psychological dependence يان ئاساسوودەيى دەروون لە كاتى نەھىشتن و لىپرانى ماددەى ھۆشبەر، بەلام ئالوودەبوون پىداوويستى وابەستەيى جەستەيىيەنە physical dependence.

251 – DYNAMIC

الدينامية أو القوى المحركة

دېنامىكى يان ھىزە بزوينەرەكان – بزوينەرەكارى

بەپىي تىۋرى كەسايەتى theory personality، داينامىك ئاراستەيەكە گرنىگى دەدات بە كارىگەرىي پىرۇسە دەروونىيە ناوەككىيەكان intrapsychic influences و پىرۇسەى بىرگىردنەوہى ھەستى و نەستى conscious and nonconscious thought processes و ئەو دياردە ئاودەزىيانەى كە شياوى بىنين (وہكو ھاندەرو پالئەرو مەلمانى و مىكانىزمە بەرگىرەكان) لەسەر رەفتارى تاك. بەپىي تىۋرى بوار field theory يش برىتييە لە ھىزى بزوينەر يان ئەو ھىزەى كارىگەرىي بەسەر بوارى دەروونىيەوہ ھەيە. بەپىي تىۋرى سىستەمى كۆمەلايەتى social system theory ش برىتييە لە ھەولدان لە پىناو پاراستنى ھاوسەنگىي و سەقامگىرىي زىوارى homeostatic stability بۇ رووبەروو بوونەوہى گۆرانكارىيە زىنگەيەكان.

252 – DYSFUCTION

الاختلال الوظيفي

ئەركەپشيوى - تىكچوونى ئەركەكى - لاسەنگى فەرمانى (ئەركى) - كەموكورتى

فەرمانى - دژە ئەرك

ئەركەپشيوى برىتييە لە ھەبوونى كەموكورى لە سىستەمدا كە دەبىتە ھوى پىگىرى يان تەگەرە لەبەردەم راپىكردنى ئەركەكانى بەشىۋەيەكى سىروشتى. ئەم زاراوہيە

هاوواتای زاراوهی پهککهوتنه malfunction که به مانای کهموکوپری یان لاوازییه له
راییکردنی کارهکان بهشیوهیهکی سروشتی و راهاتووانه.

253 – DYSSOCIAL

لا اجتماعي

ناکومه لایه تی

له پرووی کومه لایه تییه وه که سایه تییه کی نه خوښه، نه م زاراوهیه به سهر نه و که سه دا
جیبه جی دهبیت که هه ل سوکه وت و رهفتارکردنی به پی پی پپوهره کومه لایه تییه
تایبه تکراره گانه به گروهیه خو جی ییه کان یان کولتوره لوه کی ییه کان (لقه کولتور)
subculture که گه شهی تیا دا کردوون، به پیچه وانه وهش دزی پپوهره کومه لایه تییه
تایبه تکراره گانه به کومه لگه ی مه زن. که سی ناوبراو پیشیلی یاساکانی کومه لگه
دهکات به شیوهیه کی دووباره گراو، وپرای نه نجامدانی رهفتاری تاوانکارانه.

254 – DYSTHYMIC DISORDER

اضطراب القنوط

گرفتی ناومیدی

گرفتی که په یوه سته به مزج و هه وسه له mood disorder، نیشانه گانی به ریژه ی
جیاواز بریتین له: په ژاره یی sadness، ره شبینی pessimism، بیئومیدی
hopelessness و خه مباری و ناهومیدی despair. هۆکاری نه م گرفته بو دلته پراوکی
anxiety و ململانی ناوه کی ییه کان internal conflicts ده گه ریته وه. نه م گرفته
پیشتر به دهمار په شیوی په ریثانی anxiety neurosis ناسراو بوو.

(E)

255 – EATING DISORDERS

اضطرابات الأكل

گرفته‌كانى خواردن

كۆمه‌ئىك گىرتى دەروونىيە، لە قۇناغى شىرەخۆرىيى ((ساوايەتى)) و مندائىتى پىشكات و ھەرزەكارى سەرھەلدەدەن. دەرگەوتنىيان بەشپۆدى رەفتارى نەگونجاو و ناتەندروستە لە خواردن و خواردنەویدا. جۆرەكانى برىتىن لە:

1 - بى ئىشتىي ناساق anorexia nervosa ((ئانورېكسىي دەمارى)) كە برىتییە لە: وازلىھىننى قايلىكارانە لە خواردن بەھۆى گىرتى ھەلچوون، خۆمەلاسدانى جۆرىك لە پووبەرووبوونەوہى گەشە لە پەناى ئەم گىرتەوہ، بوونى جۆرىك لە بەرەنگارىبوونەوہى دوژمنكارانە بۇ خواستەكانى دايباب، خودسزادان بەھۆى ھەستىردن بە تاوان، ترس لە دووگىيانى - لای ئافرەتان - بەھۆى خراب حالىبوون لە پىرۆسەى دووگىيانبوون. نىشانەكانى برىتىن لە دلنەبردن ((بى ئىشتىيى))، كەمبوونى كىشى لەش، وەستانى سوورى مانگانە و رشانەوہ.

2 - چلېسى bulimia بىپرا دە يان چلېسى قايلىكەر كە برىتییە لە برىسىتى بەردەوام و تىرنەخۆرانە.

3 - ئارەزووى ناسروشتىانە بۇ خواردن pica كە برىتییە لە ھەزىكى شىلگىرانە بۇ خواردنى بىسوودو نازىينەر يان خواردن و بەكارھىننى خۆراك و ماددە دەستىردەكان يان پىشەسازىيەكان.

4 - گىرتى ھەرەسى تەندروستى لای شىرەخۆران ((ساوايان)) rumination disorder of infancy كە مەبەست لىي دووبارە رشانەوہ ((ھىنانەوہ)) يە لەگەل ئەوہى كە ھىچ نىشانەيەك بوونى نىيە لەسەر دل تىكەلھاتن يان نەخۆشى جەستەيى.

المنظور الذي يدرس العلاقة بين الكائنات الحية وبيئاتها

**ئەو ئاراستەى لىكۆلئىنەو لە پەيوەندىي نىوان بوونەومرە زىندووەكان و
زىنگەكەيان دەكات - ديدگای زىنگە ناسيانە - تىپروانىنى زىنەومرناسى**

ئاراستەيەكە orientation لە خزمەتگوارىي كۆمەلەيەتيدا، گرنگىي دەدات بە كاريگەريي زىنگەى دەوروبەر environmental contexts كە مروف تىيدا دەژييت. ئەو چەمكەنى پەيوەستن بەم ديدگايەو برىتين لە: بنەماكانى گونجان adaptation، مامەلەكردن transaction، سازانى هاوشيوە goodness of fit لە نىوان مروف و زىنگەكەيدا. جگە لەمەش يەكەى چەقمەدار لە پروفەسى دەستياخستندا برىتيە لە سنوورىكى هاوبەش لە نىوان تاك يان گرووپ ياخود خيزان و زىنگەى دەوروبەردا.

خريطة العلاقات

نەخشەى پەيوەندىيەكان

هياكاريەكە diagram پسپورى كۆمەلەيەتى بەكارى دىنييت بۆ ويئاكردن و خەسلەت نيشاندانى كۆمەلەئىكى جۇراوجۆر لە كاريگەرييتى دووسەرەييانە reciprocal influences لە نىوان گرفتارو ئەندامانى خيزانەكەى يان كەسە نزيكەكانى ياخود لە نىوان گرفتارو دامەزراو كۆمەلەيەتى و كارتىكەرە زىنگەيەكاندا.

الدور التعليمي أو التربوي

رۆلى فيركارى يان پەروەردمىي

لە خزمەتگوزارىي كۆمەلەيەتيدا برىتيە لە ئەرك و بەرپرسيارىيتى پسپورى كۆمەلەيەتى، كە راھىنانى گرفتار لەسەر كارامەيە گونجاو پىويستەكان

adaptive skills له خو دهگريټ، كه بههوى ئه مانه وه پيک ديت: ته يارکردنى گرفتار به زانياريه کان به شيوازيكى زانراو و ساکار، پيشکه شکردنى ناموژگارى و پيشنياز، يارمه تيدانى له ديارکردنى جيگره وه کان و زانينى دهره نجامه کان، رفته رفته نواندن، فيرکردنى ريگا و شيوازه کانى چاره سه رکردنى کيشه کان problem - solving - techniques، روونکردنه وهى هزرو ههست و هوش.

259 – EFFICACY

الفعالیه والكفایة

چالاکى و ليهاتوويى

بريتيه له ريزه به دهسته ينانى نامانجه ويستراوه کان. ئه چمه كه له خزمه تگوزارى كومه لايه تيدا به واتاى ته واناييه بو يارمه تيدانى گرفتار له به دهسته ينانى نامانجه کانى پرۆسه ده ستياخستن له كاتماوه يه كى ديارى كراوى په سهند كراودا reasonable time period.

260 – EGO

الأنَا

خۆم - (من)

(من) بريتيه له خودو به شيكيشه له ژيرمه ندى mind كه نيوه نديگيرى دهكات له نيوان خواسته كانى جهسته demands of the body و داخوازييه راسته قينه كانى جيهانى دهره كى يان زينگه يى. (من) پيک ديت له: زانين cognition و دهرکردن perception و ميكانيزمه بهرگريكاره کان defense mechanism و بيرگه memory و ئاراسته كردن يان بهرزه فتى بزوكى motor control.

261-EGO BOUNDARY

حدود الأنا

سنووری (من)

بریتییه لهو سنوورهی که (من) دیاری دهکات له نیوان خود self و ژینگه environment دا.

262 – EGO FUNCTIONING

وظيفة الأنا

ئهركی (من)

شیوازی (من) ه له مامه له کردن deal یدا له گهال خواسته گانی کومه لگهیی demands of society، کاردهکات له سهه نیوه ندگیری mediates له نیوان ملامانی دروونیه ناوه گیه کان internal psychological conflicts و پروداوه کان یان راستاندنه دروونیه کومه لایه تییه کان psychosocial realities.

263 – EGO IDEAL

الأنا المثالي

منی نموونهیی - خوومی نموونهیی

بریتییه له ئامانجه که سیتی و پیوره ئه رینییه کان positive standards و بهرته ماییه بالا کان highest aspirations و تاکه کهس یان نهو که سانهی که تاک دهیانکات به سه ره شقی خوئی emulated (به هوئی لاساییکردنه وهو شوینپی هه لگرتنه وهیان).

264 – EGO INTEGRATION

تکامل الأنا

تهواوکارییی (من)

بریتییه له پیکه یانی گونجان و ریکه وتن و سازانی ناوه کی inner harmony و سازبوون له نیوان توخمه جیاوازه گانی که سایه تی تاک.

265 – EGO – ORIENTED SOCIAL WORK

منظور الخدمة الاجتماعية الذي يركز على الأنا

تېرۋانينى چەقەمدارانەى خزمەتگوزارىي كۆمەلآيەتى بۇ (من)

جۆريكە لە جۆرهكانى خزمەتگوزارىي كۆمەلآيەتىي نۆرپىنگەيى كە پشت دەبەستىت بە بنەماكانى دەروونزانيى (من) و كار دەكات بۇ جىبەجى كوردنى.

266 – EGO PSYCHOLOGY

علم النفس الأنا

دەروونزانيى (من)

ئەو رووانگە دەروونزانييە كە بايەخ دەدات بە گرنگىي گەشەي كەسىتى مرؤف و تواناكانى بۇ چارەسەرى كىشەكانى، ويپراي مامەلەكردنى لەگەل رووداوه كۆمەلآيەتبيەكان.

267 – EGO STRENGTHS

قوى الأنا

هيزى (من) - تواناكانى (من)

بەپيى تيؤرى دەروونزانيى ديناميك (هيزى بزوينەر)، بريتييه لە برى وزەى دەروونىي degree of psychic energy بەردەستى تاك بۇ چارەسەرى گرتەكانى و چارەكردنى مەملانى دەروونىيە ناوەكبيەكانى و بەرگريگردن لەخوى دژ بە ناخگرژييه دەروونى و زينگەبيەكان mental and environmental distress، جگە لەمانەش هيزى (من) بە ماناي توانستى تاك ديت بۇ بيرگردنەوهى تەندروستانەو دەركگردن و تيگەيشتن و بەرزەفتگردنى خود دژى پالئەرەكان، بۇ بەدەستەينانى پەزامەنديى دەروونى.

پیری یان هه لکشانی ته مهن

پیری یان هه لکشانی ته مهن، بریتییه له به سالآچوون، ئەم زاراوهیه تایبه ته بهو کهسانه ی که ته مهنیان له (65) سال به ره و ژووورتره. به لام زاراوه ی پیش - پیری تی pre - elderly تایبه ته بهو کهسانه ی که ته مهنیان له (65) سال که متره.

لالی ئارمزوومه ندانه

بریتییه له ره تکرده وهی ئاخوتن یان قسه کردن refusal to talk له زۆریه ی بارودوخه کۆمه لایه تییه کاندای - به شیوه یه کی نزیکراره - له کاتی کدا که توانستی ئاخوتن و دهر برین بوونی هه یه، ئەم ره وشه هه یچ په یوه ندییه کی به هۆکاره ئەندامییه کانه وه physical causes نییه، ئەم ئاریشه یه به شیوه یه کی گشتی لای مندالانی گچکه سال سه ره ه لده دات له و کاتانه ی که ناچار ده کرین به شداری بکه ن له بۆنه و کۆبوونه وه کۆمه لایه تییه جیا جیا کاندای.

شیاووی لیها تووی، شایسته یی - شیاووون

به راورد کردن و تی رکردنی کۆمه لیک له ئه رک و کاروباری سنوورداره بۆ به ده سته ینانی چه ند مافیکی دیاریکراو. جگه له مه ش ئەم زاراوه یه وه کو پیوه ری ک له سیسته می چاودیری کۆمه لایه تی به کاردی ت criteria used in welfare systems بۆ ده سته یان کردنی کهسانی خاوه ن پیداو یستی، بۆ نمونه: بۆ ئەوه ی که سیک شیاو ی به ده سته ینانی هاوکاری بی ت له رووی ده سته به ری کۆمه لایه تییه وه،

پېښته رېزامېندىي دېرېرېت لېسېر پابېندېوونى بې جېبېجې كړدى هېندى
مېرچى پېوېست بې داھات يان لايېنېكانى ئابوورى و تېمېن و زورى دېكېش لېو
مېرچانې كې دامېزراوې فېرمى دياريان دېكات.

اضطراب التخلص من البول والبراز   271 – ELIMINATION DISORDER

گړتې رزگارېوون لې مېزو پاشېرې - گړتې خۇخائېكړدنېوھ

نېوونى توانى بېرېزھتېكړدنې لې پړوسېكانى رزگارېوون لې مېزو پاشېرې، كې هۇكارمكې
بوونى گړتېكې نېندامى physiological disorder نېيې، جۇرېكانى نېمانېن:
1 - بېرېزھتېنېبوون لې پړوسې پېسايېكړدن encopresis كې چارېسېرگړدى
ئاسانترې لې بېرېزھتېنېبوونى مېزكړدن.
2 - مېز بېخۇداكړدن enuresis لې خېودا، بېشېوېيېكې خۇنېوېستانې.

الهروب أو الفرار   272 – ELOPEMENT

ھېلاتن يان راکړدن

بېرېتېيې لې جېھېشتن يان دېرچوون يان ھېلاتن running away ى نېخۇشانى
نېخۇشخانې ئاوېزى و دامېزراوېكانى دېكې، بېجې ئاگادارى و رېزامېندىي
بېرېرېسانى نېو شوېنانې.

الضعف أو الهزال   273 – EMACIATION

لاوازى يان لېرې - سېسېلېي - بوذېلېي

بېرېتېيې لې لاوازى يان لېرېولاوازېيېكې زور بېھوى بېرېتېي starvation يان
نېخۇشى دېسې disease.

ئازادبوون - پزگار بوون (رزگارى)

سەربەخۇبوونى تاك يان ئەندامىكە لە ھەر گرووپىكى كۆمەلەيەتيدا social group، لە ژىر دەستەلاتى ئەوانى دى، بۇ نموونە دەگونجىت نەوجەوانىك لەبەرزەفتى باوانى دەرچىت بە دەستوبردكردن لە پروسەى ھاوسەرگىرىدا.

275 – EMERGENCY BASIC NEEDS SERVICES

الخدمات الطارئة لتوفير الحاجات الأساسية

خزمەتگوزارىيە خىراكان بۇ دابىنكردى پىداويستىيە بىنەرەتتىيەكان

كۆمەلە پزگارىمىكە ئامانجى دابىنكردى پىويستىيە مروىيە سەرەككىيەكانە لە كاتى تەنگزەو قەيرانەكاندا. لەو پىداويستىيەش خۇراك food، شوپىنى ھەوانەو ھەوانەو shelter، پۇشاك clothing، وزە fuel بۇ تاك و خىزانەكان. ئەمچۆرە خزمەتگوزارىيەش بە خزمەتگوزارىيە كاتى دادەنرىت، پىشكەش بە كەسانىك دەكرىت تا ئەوكاتەى بۇ خۇيان تواناى بەدەستەيىنانى پىداويستىيەكانىان دەبىت.

276 – EMERGENCY FINANCIAL ASSISTANCE المساعدة المالية الطارئة

يارمەتتىيە داراييە ھرىاگوزارىيەكان

بەرنامە گەلىكە ئامانجى دابىنكردى يارمەتتىيە داراييەكانە بەشىوھى نەختىنە cash بۇ تاك و خىزانەكان لە كاتى بارگرزى و تەنگزەكاندا. ئەمچۆرە خزمەتگوزارىيە بە خزمەتگوزارىيەكى كاتى دادەنرىت كە مەبەست لە پىشكەشكردىدا بەرگرتنە لە برسىتى hunger و خۇپاراستن لە بىبەشبوون و كەساسى deprivation.

هەلچوون يان سۆز – تاوگىرى

هەست feeling يان ورە mood ياخود سۆز effect يا بارىكى ژىرمەنلىيە astat of mind، لە ئەنجامى ھۆكار ياخود پالئەرىكى ناومكى يان دىرمكى internal or external object سەرھەلئەت، ھاوگات لەگەل خۇيدا ھەندىك گۆرانكارى جەستەيى و پەفتارى دىنئىتە ناراھ.

هەلچوونەکانى پەيوەست بە تەلاق (جىابوونەوہ) – دەستبەردارى

برىتییە لە ھەست و سۆزو ھەلچوونەکانى پەيوەست بە لىكجىابوونەوہى ژن و مێرد، زۆربەى جار ھاوسەران ھەست بە ئازار pain و پەرىشانى و دلەپراوگى anxiety توورەيى anger دەكەن بەھۆى دەستبەردارىبوون.

ناسەقامگىرى سۆزدارانە - ناجىگىرى سۆزدارانە

ئارەزوو يان خواستىكە بۆ گۆرىنى ورەو ھەوسەلە بەشپۆدەيەكى دووپاتەو راپەنراو، ئەم خواستە نىشانەيەكە لە نىشانەکانى گرتە وىژدانىيەكان ((سۆزدارىيەكان)) affective disorders و پىنەگەيشتوويى - نەپەسيوى - immaturity.

ھاوبەشى وىژدانى - ھاوخەمى - ھاوسۆزى - ھاودئى

برىتییە لە توانای تىگەيشتن understand و دەرککردن بە بارى سۆزدارانە emotional state ى كەسىكى دىكە.

پراكتيزه پشتمهستوو به ئەزمونگهري

جۆريکه له جۆرهکانی دەستياخستن ((چارهسەرکردن)) له خزمهتگوزاری کۆمهلايهتیدا، پشت دەبهستیت به: بهکارهینانی توێژینهوه وهکو ئامرازو ئامیریک بۆ کارتیاکردن و چارهسەری ئەو کیشانهی ڕووبه‌ڕووی تاکه‌کان دهبنه‌وه، کۆکردنه‌وهی داتا و زانیارییه‌کان به‌شيوه‌یه‌کی ڕێکخراو بۆ چاودێریکردنی پڕۆسه‌ی دەستياخستن، دیاریکردنی گه‌رفته‌کان، دیاریکردنی شیوازه‌کان techniques، به‌دهسته‌ینانی ئەنجامگه‌لیکی شیاو بۆ پیاوانه‌کردن measurable، هه‌لسه‌نگاندنی کاریگه‌ریتی و لیها‌توویی effectiveness پڕۆسه‌ی دەستياخستن به‌شیوازیکی ڕێکخراو.

282 – EMPLOYEE ASSISTANCE PROGRAMS (EAPs)

برامج مساعدة العاملين**پروگرامه‌کانی هاوکاریکردنی کرێکاران یان کارمه‌ندان**

کۆمه‌لیک خزمه‌تگوزاری پێشکه‌شکراوه به کرێکاران، به‌مه‌به‌ستی یارمه‌تیدانیان بۆ زالبوون به‌سه‌ر هه‌ندی له‌و گه‌رفته‌یه‌ی کاریگه‌رییان ده‌بیت له‌سه‌ر به‌ره‌م و راییکردنی کاره‌کانیان. وا باوه که ئەم پروگرامانه له جی‌کارو ئەو شوینانه‌ی کرێکاره‌کان ناماده‌بوونیان هه‌یه، پێشکه‌ش ده‌کریت. خزمه‌تگوزارییه‌کانیش بریتین له: پێشکه‌شکردنی پرس و ڕاوێژو ڕێنمایی بۆ به‌کاربه‌رانی ئەلکه‌هۆل و مادده‌ هۆشبه‌ره‌کان، چاره‌سەری خێزانی family therapy، پرس و ڕای پێشه‌یی career counseling و کارناسانی له پڕۆسه‌ی گواستنه‌وه بۆ دامه‌زراوه کۆمه‌لايه‌تییه جیا‌جیا‌کان.

بەرنامەكانى كارکردن - بەرنامەكانى كارپېدان (دامەزراندن)

كۆمەللىك بەرنامەى فەرمى و نافەرمىيە، ئامانجى دابىنکردنى ھەلى كارە بۇ تاكەكانى كۆمەلگە، ئەم بەرنامانە ئەمانە لەخۇ دەگرن: بەرپرسىيارىيەتى جياكردنەوھى كارەكان بە مەبەستى پېدانى كرېي گونجاو، بەدەستەيئان و سوودگەياندن بە كرېكاران، دابىنکردنى ھەلى يەكسان equal opportunities بۇ ھەموو تاكېك بە دابىنکردنى دەرفەتى رەخساو بۇ راھيئان.

284 – EMPLOYMENT TRAINING PROGRAMS

البرامج التدريبية للحصول على عمل أو وظيفة**بەرنامە مەشقكارىيەكان بۇ دەستكەوتنى كارو پيشە**

چەند بەرنامەيەكى راھيئانكارىيە، ئامانجى يارمەتيدانى ئەو تاكانەيە كە پشت دەبەستن بە ھاوكارىي گشتى يان فەرمى بۇ ئەوھى ئەو تاكانە زۆرتىن متمانەيان بەخۇيان ھەبىت - لەرووى ئابوورىيەوھ - بەرنامە مەشقسازىيەكان ھەلدەستن بە يارمەتيدانىان، بەم شىوازانە: راھيئانى ئەو تاكانە لەسەر گەران بەدوای دۆزىنەوھى كارىكى گونجاو و پارىزگارىکردن لەو كارە، يارمەتيدانىان بۇ فېربوونى كارامەيە پېويستەكان و ھەگەر خستنى ئەو كارامەيەيانە، دابىنکردنى خزمەتگوزارى و چاودىرىي رۇژانە بۇ مندالانى كرېكارە بەشداربووھكان؛ لەماوھى راھيئانەكەدا، ئەمەش لەرېگەى چەند بنكەيەكى تايبەتەوھ.

285 – EMPOWERMENT

التمكين**بەتواناکردن - پېر تواناکردن - تواناسازى**

لە خزمەتگوزارىي كۆمەلایەتيدا برىتییە لە پېرۆسەى بەھىزکردن و پالېشتىکردنى لایەنە كەسىتتى و كۆمەلایەتى و ئابوورى و رامىيارىيەكان بۇ تاك و گرووپ و

خیزانەکان، وپرای کارتیکردن و بەرهو باشتربردنی رهوش و بارودوخیان
.circumstances

286 – EMPTY NEST

المأوى الخالي

پهناگه‌ی چۆن - لانه‌ی خالی - ((هیلانه‌ی خالی)) - لانه‌ی به‌تال

زاراوه‌یه‌که گوزارشت له خیزانیك ده‌کات له دواى رۆیشتنى منداڵه‌کانیان له مائه‌وه،
به‌هۆی گه‌وره‌بوونی ته‌مه‌ن و سه‌ربه‌خۆ بوونیان.

287 – ENABLER

المساعد

یارمه‌تیدەر یان یاریده‌ده‌ر

ئهو كه‌سه‌یه كه توانای سازاندنی شته‌کانی هه‌یه، له خزمه‌تگوزاریی كۆمه‌لایه‌تیدا
ئهو دیدو ئاراسته orientation یه كه چه‌قهنه‌دی ده‌خاته سه‌ر:
1 - پته‌وكردن enhance ی تواناكانی گرفتار بۆ چاره‌سه‌ری گرفته‌كانی.
2 - به‌ده‌سته‌پێانی ئامانجه سنوورداره‌كان به‌هۆی ته‌یارکردنی گرفتار به زانیاری و
سه‌رچاوه پێویسته‌كان.
3 - به‌هه‌یزکردنی كارامه‌یه‌یه‌كانی راهاتن coping skills لای گرفتار.
4 - گۆرانکاری له هه‌لومه‌رجه ژینگه‌یه‌یه‌كان كه كاریگه‌رییان ده‌بیت له‌سه‌ر
پیشه‌وتنی رهوشی گرفتار.

288 – ENABLER ROLE

دور المساعد

رۆنی یارمه‌تیدەر

ئهم زاراوه‌یه له خزمه‌تگوزاریی كۆمه‌لایه‌تیدا بریتیه له به‌رپرسیاریتی
responsibility پسیپۆری كۆمه‌لایه‌تی به‌رامبه‌ر به یارمه‌تیدانی گرفتار بۆ ئه‌وه‌ی

توانای راهاتن capable ی هه بیټ له گه ل ږهوش و فشاره بهر هه لستکاره کان. کارامه یی ه پوښسته کان بۆ به دهسته یانی ئه م ږۆله، بریتین له: بوژاندنه وهی هیواو هومید، که مکړدنه وه یان سووکړدنی شیوازهکانی بهرگری و به گژاچوونه وهی سوژو هه لچوون، ناسینی هه ست و هوش و مامه له کړدن له گه لیان یان بهرزه فکړدنیان، دیاریکړدنی لایه نه به هیزه کان له که سایه تی گرفتارو پالپشتیکړدنی، دابه شکر دنی کیشه کان بۆ به شی بچووک که شیواو مامه له کړدن و چاره سه رکړدن بیټ، پاریزگاریکړدن له ږیژه یه کی بهرزی چه قمه دار focus ی بۆ سه ر ئامانجه کان و ږیگاگان یان شیوازهکانی گه یشتن به و ئامانجان ه.

289 – ENCOUNTER GROUP

جماعة المواجهة

دهسته ی بهرگریکار - گرووی ږوبه ږوبوونه وه - گرووی بهر هه لستکار

ئهمومونگه لیکي گرووی چروپږه له ماوه یه کی کورتخا به ندا an intense and short – time group experience، له و ئهمومونگه له دا بنه ماو شیوازهکانی ږیگای چاره گه ری شیوه گیرانه gestalt therapy و دهر وونچاره گه ری گرووی group psychotherapy به کار ده هیئرین به ئامانجی پته وکړدنی گه شه ی که سیانه ی ئه ندامانی گرووپ. ئهم ئهمومونگه له له لایه که وه چه قبه ندی ده خاته سه ر یارمه تیدانی ئه ندامانی گرووپ بۆ زیاتر هه ستر دن و هوشیار یبوون به خودی خو یان، له لایه کی دیکه شه وه بۆ زیاد بوونی ږرۆسه کان ی په یوه ندیکړدن و کار لیکي کراوه له نیوان خو یاندا.

290 – ENDEMIC

مرض او امراض مستوطنة

نه خو شی یان دهر ده خو جیبییه کان - نه خو شییه ته شه نه سه ندو وه کان

ئهم زار او هیه به کار دیت بۆ وه سفکړدنی دیار ده یه ک phenomenon یان کیشه یه کی کومه لایه تی social problem یان دهر دیک disease ی تایبه ت به دانیش تان

population ى كۆمەلگە خۇجىيەكان، ياخود كولتورېك culture له كولتورەكان
يان ناوچەيەكى جوگرافىيى دىيارىكراو geographical area.

291 – ENDOGENOUS DEPRESSION

الاكتئاب الداخلى او الباطنى

خەمۆكى ناوھكى يان ناخەكى

برىتتية لهو خەمۆكىيەى كه له ئەنجامى پروسە ژىرمەندى و دەرروونىيەكان يان ئەندامىيە
ناوھكىيەكان پەيدا دەيىت. وا زانراو كه ئەم زاراوھىە بۇ وەسفىردنى خەمۆكىيەك
بەكارديت؛ له كاتى پەيدا بوونىدا هيج ھۆكارىكى وەك فشارو رووداوى ناخۇش له زىانى
كەسەكەدا بوونى نيە.

292 – ENTREPRENEURIAL PRACTICE

الممارسة التمهيدية

پراكتيزەى بەئىندەرانه

له خزمەتگوزارى كۆمەلايەتيدا برىتتية له كۆمەلئىك چالاكى و پروسە كه ئامانجى
دابىنكردنى خزمەتگوزارى مرويى و كۆمەلايەتتية بەرامبەر به دەستكەوتى
ماددى. نموونەى ئەم چالاكىيانەش برىتتین له: دامەزراندنى نۆرېنگە تايبەتەكان بۇ
خزمەتگوزارى كۆمەلايەتى، پىشكەشكردنى خزمەتگوزارى راپۇژكارانه بۇ
دامەزراو كۆمەلايەتى و رېكخراو خۇجىيەكان بەرامبەر به وەرگرتنى كرى fees،
دامەزراندنى دامەزراو تايبەت به دابىنكردنى خزمەتگوزارىيە كۆمەلايەتتيةكان
وەكو قوتابخانە تايبەتەكان به مندالانى كەمئەندام، دوستكردنى چەند
دامەزراوھىەك بۇ دامەزراندنى ئەو پسپۆرە كۆمەلايەتتيةكانە كه دانەمەزراون،
دامەزراندنى دەزگای تايبەت بۇ رايئانى كارمەندانى دامەزراو تايبەتەكان،
پىكھىئانى پەناگەو شوئىنى دالدەدان بۇ چاودىرى تويژە تايبەتەكانى وەك مندالان
و بەسالأچووان.

چارەسەرى ژینگەيى

لە چەمكە سەرەككەيەكانى رېڭكاي خزمەتگوزارىيى تاكە، جەخت دەكات لەسەر گرنگىيى كاريگەرئىتى ھىزە دەرەككەيەكان outsid forces بۇ سەر گىرفتى تاك و كاركردن بۇ ھەمواركردنى؛ بەھۆى شىۋازى جۇراوجۇر، ۋەكو: ديارىكردن دەرەمەتە خۇجىيە بەردەستەكان و ئاراستەكردن تاك بۇ سوود لىۋەرگرتىيان يان يارمەتيدانى تاك بۇ بەدەستەيىنانيان، خستەپرۋى پىداۋىستىيەكانى تاك بۇ ئەۋانى دى، بەرگىكردن advocacy لە مافەكانى تاك لەبەردەم لايەنە فەرمىيەكان، نىۋەندىگىرى mediation، ھەندى لە پىسپۇرانى كۆمەلايەتى زاراۋى دىكە بۇ ئەم چالاككەيەنە بەكاردىنن ۋەكو: چارەسەرى ناراستەوخۇ indirect treatment يان ھەموارى ژینگەيىانە environmental modification.

وباء

294–EPIDEMIC

پەتا - درم

دەرگەۋتى دەرديك يان پەشىۋىيەك يا كىشەيەكى كۆمەلايەتى و بلاۋبوۋنەۋەى بەشىۋەيەكى زنجىرەيى و كاريگەرىيى بەسەر زۇرئىك لە كۆمەلاننى خەلك لە ماۋەيەكى كورتخايەندا.

الصرع

295 – EPILEPSY

گەشكە - پەركەم - فى - خوودارى

تىكچوۋنىكە ((پەشىۋىيەكە)) لە كۆئەندامە دەمار روودەدات، نىشانەكانى برىتىن لە: بوورانەۋەى دووپاتەۋ خۇنەۋىستانە، گرژبوۋنى ماسوولكەكان - زۇرپەى جار

نەك ھەموو جاران - ، زۆرۈك لە پىسپۇران لەم سەردەمەدا ئەم نەساغىيە بە شلەژانى لەناكاو ناودەبەن.

الخدمات المترابطة 296 – EPISODE OF SERVICES (EOS)

خزمەتگوزارىيە ھاوبەندەكان

يەككە لە ئامانجە تايبەتەكان كە كاردەكات بۇ دابىنکردنى خزمەتگوزارىيە كۆمەلەلەيتىيەكان بۇ گرفتار، بەھۇى بەكارھىننى سەرجم جىگرەو شياوھكان لەلەين تيمىك لە پىسپۇرانى كۆمەلەلەيتى social work team كە ئەمانە لەخۇ دەگرىت:

- 1 - بەجىھىننى ھەئسەنگاندن assess ى پىداويستىيەكانى گرفتار - زۆربەى جار بە ھاوبەشى گرفتار بەرپۆو دەچىت - لەلەين تيمى چارەسەرىيەو.
- 2 - گۆرىنى پىداويستىيەكان بۇ ئامانجەلەيكى راستەقىنە realistic goals.
- 3 - گەنگەشەکردن discuss ى سەرجم شىواو ئامرازەكان techniques و دەرامەتە resources شياو پىويستەكان بۇ بەدەستەھىننى ئامانجەكان.
- 4 - ھەلپۇاردن select ى گونجاو ئاسانكار لە ئامرازەكان - مەبەست لە ئامرازەكانى خالى سىيەمە - و سوود لىوەرگرتنىان.

المساواة 297 – EQUALITY

يەكسانى

بەھايەكى بنچىنەيە لە خزمەتگوزارىيە كۆمەلەلەيتەيدا afundamental social work value كە ئەم مانا مەبەستانەى ھەيە: يەكسانى لە نىوان تاكەكان لە پووى دەرامەت و ھەلى رەخساو opportunities، يەكسانى لە شارەزاگردنىان بۇ بەدەستەھىننى خزمەتگوزارىيەكان equal access to services، مامەلەکردنىان بەشىوھيەكى يەكسان لەلەين سەرجم دامەزراو كۆمەلەلەيتى و فىركارى و چاودىرىيەكان.

298 – EQUAL RIGHTS

الحقوق المتساوية

مافه يەكسانەكان

بريتييه له ئەرك obligation ى كۆمەلگە يان دامەزراوھىەك بەرامبەر بە تاگەكان و كارمەندان، سەبارەت بە مامەلەكردنيان بە ئەندازەى يەكسان، لە ھەموو چالاكى و راييكارى و خزمەتگوزاريەكان؛ وپراى يەكسانيان لە دەرفەتە رەخساوھكان و بەدەستھيئەتە خزمەتگوزاريە پيويستەكان، بە چاوپوشيكردن لە پيگەو پلەيان لەنيو كۆمەلگەو دامەزراوھكاندا.

299 – EQUILIBRIUM

التوازن

ھاوسەنگى – پارسەنگ

بريتييه لە مانەوھى جەستە لە بارىكى جيگيردا، يان مانەوھى چەسپاو لە بواريكى ژينگەبيدا، ياخود مانەوھى كۆئەندامە دەمار لە بارىكى نەگۆردا. جگە لەمەش ھاوسەنگى پيويستى و ئامانجىكى بوونەوھرى زیندوو، خو ئەگەر پارسەنگ لاسەنگ بوو جوولەى جەستەى و دەروونى توشى شلەژان دەبيت و لەو شلەژاويەش بەردەوام دەبيت تا ھاوسەنگى بۆ دەگەرپتەوھ. ھاوسەنگى جيگيربوون بە ماناى نەبوونى بارگرزى نيبە، بەلگەو بە واتاى بوونى چەند ھيژىكە، بۆى ھەيە فرە چالاكى و چەقبەندى ئەوتۆ بن كە يەكدى پەلكيش بکەن و ھەر يەككيان كۆنترۆلى ئەو ئەنجامانە بکات كە ئەوھى ديكە ھيئاويەتە ئارا. جگە لەوانەش ھاوسەنگى دووچارى پەشيوى دەبيت لەوكاتەى كە پائەنرەك يان ورياكەرەوھىەك يا لەمپەرەك دەردەكەوئيت.

300 – ERGONOMICS

علم المطابقة بين الإنسان والوظيفة

زانستى ھاوتاکردن لە نيوان مرؤف و پيشەكەى - ژينگە کارتوئىزى - ئەندازەى مرؤى

زانستىكە ئەمانە لەخو دەگریت: ليكۆلينەوھو شيتەلكارى بۆ رەوشى كارکردن analysis of working condition، پەيوەنديەكانى نيوان كارمەندان employee

relations، ئەو ئامپىرانەى tools كارمەندان بەكارى دېنن، شىۋازەكانى كاركردن working patterns بە مەبەستى دۆزىنەوہ يان فەراھەمكردى گونجاوى لە نىۋان تاكەكەس و كارەكەيدا يان لە نىۋان كارو تاكەكەسدا to fit the person with the .job and the job with the person

301 – ESTRANGMENT

النفور والعداء

ناھەزى و رەقەبەرايەتى - رىق لىبۇونەوہو دزايەتكردن - نامۆبۇون

برىتتىيە لە نەبۇونى يان پىچرانى پەيوەندى و دووركەوتنەوہو ناكۆكى و رەقەبەرايەتى لەگەل خزمان يان ھاورپىيان بەھۆى خەمساردى و گوپپىنەدان و بۇونى جياوازييەكان.

302 – ETHICS

علم الأخلاق أو الأخلاق

پەشتناسى يان ئاكار - ئاكارناسى

پىرپۆيەكە بۇ بنەما ئاكارىيەكان، دەرخەرى راست و ھەلەكانە، جگە لەمەش پىكھىنەرى بەھا ئاكارىيەكانى پىشەيە كە پىشەگەر پىيەوہ پابەندەو لە ميانەى كاركردنشى پەپرەوى دەكات.

303- ETHNIC GROUP

الجماعة العرقية

گروپى نەزادى - گروپى رەجەلەك

كۆمەلە كەسىكن كە لە زمان language و داب و نەرىت customs و مېژوو history و كۆلتوور culture و ئايىن religion و رەگەز origin دا ھاويەشن.

304 – ETHNIC – SENSITIVE PRACTICE

الممارسة المبنية على الإحساس بالهرق أو الأصل

کردارى بنیاتنراو لهسەر ههستی نهزادی یان رهگهزی - مامه له کردنى ههسته وهر نهزاد

بریتییه له جه ختکردنه وه لهسەر گرنگی و بهای توانسته تایبه تییه کان special capabilities، میژووی پرووناکییری، پیداو یستییه دانسه کان unique needs و تایبه تکراره کان به گرووی نهزادی له میانهی مامه له کردن له گه ئیاندایا له کاتی چارهسهری پیشه ییانه.

305 – ETHNOLOGY

علم الأجناس البشرية

نهزاد زانی - نهزاد ناسی

لیکۆلینه وه یهکی زانستیانه یه scientific study له و هۆکارانه ی تایبه تمه ندییه مرۆیییه کان و رهفتاره ئازه ئیییه کان پیکدینن؛ له میانهی بهراورد کردنی هۆکاره بۆماوه ییه کان genetic و تایبه تمه ندییه جهسته ییه کان و پیرای هه لسه نگانندی شیوازه کانی گه شه و سازانه وه له گه ل ژینگه ی ده و روبه ردا.

306 – ETIOLOGY

علم أسباب الأمراض

زانستی هۆکاری نه خۆشییه کان (هۆکارزانی)

ئه و زانسته یه که له هۆکاری تووشبوون به نه خۆشی و شله ژان و گرفتیه کان ده کۆلێته وه.

307 – EUGENICS

علم تحسين النسل

زانستی چاک کردنی وه چه - وه چه سازی

زانستی که پشت ده به ستییت به بیرو که دانان و کارتیا کردن، ئامانجی باشت کردنی توخمی مرۆیی و سنووردار کردنی ئه و په شیویانه یه که هۆکاره کانیان بۆماوه ییه. کارتیا کردن له م زانسته دا ده گریت به دوو به شه وه:

بهشی يهكهم: پيى دهوترىت وهچهسازى نهرينى negative eugenics كه نامانجى وهستاندى وهچه خستنهوهيه له نيوان نهو تاكانهى له پرووى جهستهيهوه له ناستى شياودا نين؛ نههمش بههوى: هاننهدانيان بؤ هواسهرگيرى، دوورخستنهوهى چهند توپزىكى نامؤ و نهخؤش - له پرووى ژيرى و جهستهيى - بؤ دامهزراوه تايبهتايهكان، قهدهغهكردنى سك و زا.

بهشى دووهم: پيى دهگوترىت وهچهسازى نهرينى positive eugenics، نامانجى زيادكردنى ژمارهى نهو تاكانهيه كه خاوهن ليهاوويى جهستهيى و دهروونين، بؤيه هانيان دهدات بؤ هواسهرگيرى و وهچه خستنهوه.

308 – EXCEPTIONAL CHILDREN

الأطفال المميزون

منداله جياوازهكان

زاراوهيهكه بهسهر نهو گچكه سالانه - مندالانه - جيبهجي دهبيت كه پيوستيان به چاوديريى فيركارى و نهزمونى كؤمهلايهتى و چاوديريى چارهسهرى تايهت يان نائاساييه، نههمش بههوى نائاساييبون يان سنووردارى توانسته ژيرى و جهستهيى و كؤمهلايهتايهكانيان. بؤ نموونه: مندالانى دواكهوتوو له پرووى ژيرييهوه mentally retarded بهتايهت نهوانهى دهشى سووديان پيىگهينريى له رپىگهى دامهزراوه فيركارى و مهشكاراييه تايهتهكان كه كاردكهن بؤ يارمهتيدانى نهو مندالانه به مبهستى سوود وهرگرتن له گشت توانستهكانيان، مندالانى كهمنهدام يان جهسته شياو، مندالانى تووشبوو به گرفته عهقلايهكان mental disorders، مندالانى بههرمهند special talents نهوانهى كه ناستيى بالايى زيرهكى intelligence يان توانستى جهستهيى نائاساييان هيه.

309 – EXPERIMENTAL THERAPY

العلاج الإختباري

چارهسهرى نهزمونكارانه - چارهگهرى تافيكاران - چارهسهرى نهزمونگهرى

شيوهيهكه له شيوهكانى دهروونچارهگهرى كؤمهلايهتايانه psychosocial therapy و چارهسهرى نؤرپنگهيبانه clinical treatment بهزورى بؤ كاركردن لهگه

گرووپه كاندا به كارديت، جهخت دهكاته وه له سهر: به كارهيئاني شيوآزي ئه نجامداني چالاي، چاره سهر كردني مملاني و ناكوكي و هه لويسته كان، رول ياري كردن ((رولگيران))، رويبه رويبوونه وه، وروژاندي هه لويسته هاوشيوه كان بؤ ئه زمونه راسته قينه كان له چاره سهر كردندا. له م چاره سهر يه دا چاره ساز جه قبه ندي ده خاته سهر رهوشي هه نووكه يي گرفتارو دوورخستنه وه ي له وه سفردني ئه زمونه رابردو وه كان.

310 – EXTENDED CARE FACILITIES

مراكز الرعاية طويلة الأمد

بنكه كانى چاوديري دريژخايه ن

بنكه يه كي نه خو شه وانويه بؤ چاوديري كردني ئه وه نه خو شانهي كه پيوستيان به چاوديري تايبه ت هه يه بؤ ماويه كي دريژخايه ن (زياتر له 100 رۆژ)، له م بنكه يه دا كۆمه لئيك له پسيوران و كه ساني پيشه يي كارده كه ن، وه ك: پزيشكي پسيور medical director (كه سهر پهرشتي هه موويان ده كات)، سهرۆكي به شي پهرستاري nursing director، سهر پهرشتياري نه خو شكارى nursing supervisor، كۆمه لئيك برينپيچ و نه خو شه وانى كارامه skilled nursing staff، پسيوري دابه شكارى خوراك يان خواردن dietician، پسيوري چاره سهرى سروشتى physical therapist، پسيوري چاره سهرى پيشه يي occupational therapist و پسيوري كۆمه لايه تي social worker.

(F)

311 – FACE SHEE

صفحه الوجه

لاپەرەى رۇخسار

لاپەرەى يەكەمە لە تۆمارى گرفتار client's record يان رۇوپەرەى يەكەمە لە پرسىارنامە questionnaire. لاپەرەى رۇخسار پىكھاتووه لە داتاي زانىارىيەكان identifying data ى پەيوەست بە بابەتى تۆماركراو يان نووسراو لە تۆمار يان لە پرسىارنامەدا، زانىارىيەكانىش برىتىن لە: تەمەن age، رەگەز gender، داھات income، ژمارەى ئەندامانى خىزان family members و پەيوەندىيە رابردووھكان لەگەل دامەزراوہ prior contacts with the agency دا.

312 – FACILITATION

التسهيل والتيسير

ئاسانكارى و رۇخۇشكردن

شىوازىكە لە شىوازەكانى دەستياخستن لە خزمەتگوزارىيى كۆمەلايەتيدا، پسپۇرى كۆمەلايەتى پابەند دەكات بە: ورووژاندى سەرنج خستنه سەر پەيوەستى و پەيوەندىيەكان لە نىوان سىستەمە ناوھكى و دەرەكىيەكانى گرفتارو باشتر كردنيان، يارمەتيدان بۇ دروستكردنى سىستەمى نوى يان پتەوكردنى سىستەمە بەردەستەكان. جگە لەمانەش پسپۇرى كۆمەلايەتى پابەند دەكات بە رۇلبىنين وەك يارىدەدەر enabler و پالپشتىكەر supporter و ناوبژيوان mediator و نىوہنديار broker، زەمىنە خۇشكردن لەبەردەم گرفتار بۇ گەيشتن بە نامانجە ويستراوہكان.

شېۋازىكى دىكە كە پىسپۇرى كۆمەلەيەتى بەكارى دىنەت، برىتتېيە لە: وروۋزاندنى زانىارى و بىرۆكەكان، هاندان و ئاراستەگردنى پىرۆسەى گوزارشتگردن لە ھەستەكان، لىكدانەوھى رەفتارەكان، گەنگەشەگردنى چارەسەرى و جىگرەوھەكان، پىوونگردنەوھى ھەلۆيستەكان، دابىنگردنى پىشتىگرى، دنەدان، دىنەيىدان و پىوونگردنەوھى ھۆكارەكان.

313 – FACILITATOR ROLE

دور المسهل والميسر

رۆلى ئاسانكارو سانكار

برىتتېيە لە بەرپىسارىتې پىسپۇرى كۆمەلەيەتى كە ئەمانە لەخۇ دەگرىت: كارناسانى و سانايى سەبارەت بە ئامادەكارى بۇ گۆرانكارى، ئەمەش بەھوى كۆگردنەوھى كۆمەلەك لە تاكەكان و باشترگردنى ئامرازەكانى گەياندن لە نيوانىندا، ئاراستەگردنى چالاكى و دەرامەتەكانىان channeling their activites and resources، تەيارگردنىان بە ئەزموون و شارەزايى پىويست.

314 – FACT - GATHERING INTERVIEW

مقابله جمع الحقائق

چاوپىكەوتنى كۆگردنەوھى راستىيەكان - چاوپىكەوتنى بەدەستەيىنانى زانىارىيەكان

جۆرىكە لە چاوپىكەوتنەكان كە پىسپۇرى كۆمەلەيەتى لەگەل گرفتار ئەنجامى دەدات، پىداگرى دەكات لەسەر كۆگردنەوھى يان بەدەستەيىنانى ھەندى زانىارى كە لە رابردودا دەستنىشان كراون. بەدەستەيىنانى ئەم زانىارىيەنەش بە رىگەى ئاراستەگردنى پىسارى راستەوخۇ و تۆمارگردنى وەلامە دىارىكاراۋەكانەوھ دەبىت. ھەرچەندە ئامانجەكە بە پەلى يەكەم چارەسەرانە نييە، بەلام ھەلە رەخساۋەكان بۇ گرفتار لە ميانەى چاوپىكەوتن بۇ گوزارشتگردن لە ھەستەكانى ventilate feelings و مامەلەگردن لەگەل گرفتهكەى سنووردار دەبىت.

شلەژانی دەستکرد یان ھەلبەستراو - شلەژانی خۆسەپپین

شلەژانی دەستکرد بە رووالت ڕەفتاریکی نائاسایی و نیشانەییەکە لە نیشانەکانی تووشبوون بە نەخۆشییە ژیریەکان، بەلام ڕەفتاریکی ھەلبەستراو و خۆسەپپینە، دەکریت لەلایەن خاوەنەکەییەو بەرزەفت بکریت، ئەم گرتە ھاویشووی خۆ نەخۆشخستە malingering، بەلام جیاوازییەکە لەگەڵ ئەوا لەو دەدایە کە هیچ ھۆکاریکی ڕوون و ئاشکرا لەمەیاندا بوونی نییە، وپرای بێتوانایی لە بەدەستھێنانی هیچ سوودیێک لە میانە ی ڕەوشەکەدا.

نەخشە ی خێزان

خستەروویەکی وینەیی یان وینەگەرییە بۆ بنیادی خێزانی family structure دەربارە ی گرتیێک یان بابەتیکی دیاریکراو. ئەم شیوازە پشت دەبەستیت بە پیشچاوخستنی ھەر تاکێک لە تاکەکانی خێزان لە شیووی بازنەییەکی یان چوار لایەک؛ ئینجا ڕوونکردنەووی سروشتی پەییوونیدی لە نیوان ھەر تاکێک لەگەڵ سەرجم تاکەکانی خێزانەکە ی، ئەمەش بەھۆی کۆمەلە ھیلکارییەکی جۆراوجۆر.

ئەفسانە خێزانییەکان

زاراویەکە لە چارەگەری خێزان family therapy بەکار دەھینریت بە مەبەستی نامازەدان بە کۆمەلێک بیروباوەر beliefs ی بنیاتنراو لەسەر راستییە میژوییە

شېۋېنراو و گۆرپنراوھكان كە ھەموو ئەندامانى خېزان بەراستىيان دەزانن. ئەم باوھپانە دەبنە ماىەى خزمەتكردن بە ئاراستەى پتەوكردىن ياساكانى خېزان، كە ئەمەش لەلاىەن خۇىەوھ كارىگەرىى دەبىت لەسەر شىۋاى كارلىك و مامەئەى ھەر تاكىك، جگە لەمەش دەبىتە ھۆكارى دەستەبەرى سەقامگىرىى خېزانى.

318 – FAMILY PROJECTION PROCESS **عملية الإسقاط الأسري**

پرۆسەى لكاندى خېزانى - پرۆسەى خستنه سەرى خېزان

زاراوهىەكە لە چارەسەرى خېزانىدا بەكاردىت وەك ئاماژەدان بە رېگا يان شىۋاى ھەندى لە تاكەكانى خېزان - بەتايبەت داىباب - لە بەسەر داسەپاندى ((لكاندى)) ھۆكارى مەملانى و ناكۆككىيەكان بۆ تاكەكانى دىكەى خېزان بەتايبەت مندالان؛ جا لە ئەنجامى ئەم پرۆسەىدا ھەندى لە مندالان دەبن بەسەرچاوى پەشىۋى و نەخۇشىيە خېزانىيەكان family's ills.

319 – FAMILY RULES **قواعد الأسرة**

رېساكانى خېزان

بەكارھىنانى ئەم زاراوهىە لە چارەسەرى خېزانىدا بۆ گوزارشتكردنه لە چەند نموونەىەك لە رەفتارە دووپاتەكان و بۆچوونە ھاوبەشەكان mutual expectations كە رېكخەرى رەفتارن لەنىۋ خېزاندا، بۆ نموونە: بۆچوونى ھاوبەش لە نىۋان تاكەكانى خېزان بەوھى كە ھىچ يەككە لە تاكەكانى خېزان راشكاوانە ھەستى خۇشەويستى و بەزەىى بۆ تاكىكى دىكەى خېزان دەرنابرىت.

320 – FAMILY SERVICE ORGANIZATIONS **مؤسسات الخدمات الأسرية**

دامەزراوھكانى خزمەتگوزارىيە خېزانىيەكان - رېكخراوھكانى خزمەتگوزارىى خېزان

ئەمانە دامەزراوھى كۆمەلاىەتىن، كاردەكەن بۆ دابىنكردىن كۆمەلئىكى جۆراوچۆر لە خزمەتگوزارىيە مروىيەكان - بەتايبەت بۆ خېزانداران لە ھەردوو رەگەز - بۆ

خیزانه‌کان. نمونه‌ی خزمه‌تگوزارییه‌کانیش ئەمانه‌ن: چاره‌سه‌ری خیزانی، فیرکردنی خیزان family education، چەند چالاکییه‌کی کۆجییی که یارمه‌تیده‌ر ده‌بن له‌گه‌شه‌ی تهن‌دروستانه‌ی خیزان.

321 – FAMILY THERAPY

العلاج الأسري

چاره‌سه‌ری خیزانی

رێگایه‌که له‌ رێگا‌کانی خزمه‌تگوزاریی کۆمه‌لایه‌تی بۆ ده‌ستیاخستن ((چاره‌سه‌رکردن))ی خیزان یان کۆمه‌لێک له‌ تاکه‌کانی. ئەم رێگایه‌ چه‌قبه‌ندیی ده‌خاته‌ سه‌ر تاکه‌کانی نیو خیزان و جووری په‌یوه‌ندییه‌ که‌سییه‌کان interpersonal pattern و رێگا‌و شیوازه‌کانی به‌یه‌گه‌گه‌یشتن. ئامانجی ئەم رێگایه‌ له‌م چوارچۆیه‌دا بریتیه‌ له‌: روونکردنه‌وه‌ی رۆله‌کان roles و ئه‌رکه‌کان و هاندانی ره‌فتاره‌ په‌سه‌نده‌کان له‌ نیوان تاکه‌کانی خیزان. چاره‌سازی به‌کاره‌ینه‌ری ئەم رێگایه‌ گرنگی ده‌دات به‌ چاودیریکردنی هه‌ل‌سوکه‌وت یان ره‌فتاره‌ زاره‌کی verbal و نازاره‌کی nonverbal یه‌کان یان ره‌فتاره‌ ئەنجام‌دراوه‌کانی تاکه‌کانی خیزان، جگه‌ له‌مه‌ش زۆرت‌رین بایه‌خ به‌ ره‌وشی هه‌نووکه‌یی ده‌دات نه‌وه‌ک به‌ میژووی خیزانی.

322 – FAMILY VIOLENCE

العنف الأسري

توندوتیژی خیزانی

ره‌فتارگه‌لیکی نه‌یارو دوژمنکارانه‌یه aggressive and hostile behaviors له‌نیو تاکه‌کانی خیزاندا، مایه‌ی سه‌ره‌له‌دانی نازارو زیانگه‌یاندنی جه‌سته‌یی و ده‌روونییه - هه‌ندی جار مردنیش - بۆ هه‌ندیک له‌ تاکه‌کانی خیزان. نمونه‌ی ئەم ره‌فتارانه‌ش، ئەمانه‌ن: توندوتیژی یان لێدانی جه‌سته‌یی، ده‌ست‌ریژی rape، په‌ک‌خستنی مال و سامان، بێبه‌شکردن له‌ پێداویستییه‌ سه‌ره‌کییه‌کان.

چاودیڤیری خیزانی

یەکیکە لە بوارە پراکتیکییە fields of practice بنچینەییەکانی خزمەتگوزاریی کۆمەلایەتی و جۆریکیشە لە جۆرەکانی دەستیخاستنی پیشەیی بۆ تاکەکانی خیزان. ئەم چاودیڤیریە پشت دەبەستێت بە دابینکردنی کۆمەلایەتی جۆراوجۆر لە خزمەتگوزاری و چالاکى، وەکو: پرس و راپۆرت یان راپۆرتەکان لە پرۆسەى هاوسەرگى marriage counseling، ئاراستەکردنی دایباب بۆ باشترین شیوازی چاودیڤیری و پەرودەیی بۆ منداڵەکانیان، دابینکردنی خزمەتگوزارییەکانی پاراستنی منداڵان child protective services، دابینکردنی هاوکارییە داراییەکان، دابینکردنی چاودیڤیری تەندروستی، دابینکردنی خزمەتگوزارییە فیزیکی و ئەرکییەکان.

پرۆسەى پێدانی زانیاری - گێرانهوهی زانیارییەکان

بریتییه لە پرۆسەى گواستنەوهی زانیارییەکان transmitting information ی پەيوهست بە ئەنجامی کارى یان رەفتارىک بۆ تاک یان بۆ گرووپ. ئەم پرۆسەیه رێخۆشکەرە بۆ هەڵسەنگاندنی ئاست و کاریگەری رەفتار یان کار؛ بەم هۆشەوهە کاردەکات بۆ هەموارکردنی، وێرایی فەراهەمکردنی ئەو هۆکارانەى یارمەتیدەر بۆ سەرکەوتنی. ئەم پرۆسەیه لە بواری کارگێڕی خزمەتگوزاریی کۆمەلایەتی social work administration دا بەکار دەهێنرێت بۆ: ئەنجامدانی پرۆسەکانی سەرپەرشتیکردن supervision، هەڵسەنگاندنی کەسانە personal evaluation، هەڵسەنگاندنی راپۆرتەکانی تاییبەت بە گرفتاران client reports، پێوانەکردنی ئەنجامەکان outcome measures، هەموو ئەمانەش بە مەبەستی هاوکاریکردنی

كارمەندانى بواری خزمەتگوزارىيى كۆمەلایەتییە بۇ باشتر رایەلەكردنى كارى پيشەییان یان پیدانى هەندیک ئامازە پیدراوی ئەرینییه بۇ ئەوہی بەشیوازیکی گونجاو کارەکانیان ئەنجام بەدن.

325 – FETAL ALCOHOL SYNDROME

الأعراض الجنينية الناجمة عن الكحول

كۆنیشانەى ئەلكەھۆلى كۆرپەلە - نیشانە ئەلكەھۆلىيەكان بەسەر كۆرپەلەوہ

شیوہگەلیکی ھەمەجۆرە لە زیانەكان damages تووشى كۆرپەلە دەبیٹ لە ئەنجامى خواردنەوہى بریكى زۆر لە ئەلكەھۆل لەلایەن دایكەوہ. نموونەى زیانەكانیش بریتین لە: دواكەوتنى گەشە growth retarded، دواكەوتنى ژیریى mental retardation، گەشەى نائاسایی لە كاسەى سەرو چواردەوریدا.

326 – FIELD INSTRUCTION

التدريب أو التعليم الميداني

پاھینان یان فیترکردنى مەیدانى

لە فیترکردنى خزمەتگوزارىيى كۆمەلایەتییە social work education دا بریتییه لە بەشیكى گرنگ و تەواوگەر لە پروگرامى خویندى قۇناغى بەكالۆریۆس BSW و ماستەر MSW كە دەرفەتى پۆیست بە قوتابیان دەدات لە ژیر چاوەدیریى و سەرپەرشتى پسپۆران. ئەم بەشەى پروگرامەكان پشت دەبەستیت بە: یارمەتیدانى خویندكاران بۇ دیاریکردنى كارامەییە پيشەییەكان professional skills (ئەو كارامەییانەى بەدەستەینانیاں زۆر پۆیستە)، بەدەستەینانى بەها پيشەییەكان، گۆرینی ئەو زانین و زانیارییەى كە لەنیو ھۆلەكانى خویندىن بەدەست ھاتوون بۇ كارامەییە پيشەییەكان.

بواره‌گانی کارتیاکردن - بواره پراکتیکیه‌گان

زاراوه‌یه‌که ئاماژه بۆ کۆمه‌لێکی جیاوازو جۆراوجۆر له بواره‌گانی کارتیاکردنی پیشه‌یی له خزمه‌تگوزاریی کۆمه‌لایه‌تیدا ده‌کات. کار کردنی له هه‌ر یه‌گیک له بوارانه‌دا خوازیاری دابینکردنی ئەندازه‌یه‌کی دیاریکراوه له کارامه‌یی و توانسته تایبه‌تی و پێویسته‌گان له که‌سی پسیۆری کۆمه‌لایه‌تیدا، ئەمه‌ش بۆ ئەوه‌ی که یارمه‌تیده‌ری بی‌ت له رایه‌له‌کردنی کاره‌که‌ی به‌شیوازیکی دروست. ده‌سپێکی ده‌رکه‌وتنی ئەو بوارانه‌ش بۆ سالی (1920) ده‌گه‌رپێته‌وه، له‌وکاته‌ی که کارمه‌ندانێ خزمه‌تگوزاریی کۆمه‌لایه‌تی، هه‌ستیان به‌وه‌کرد که بۆ تاکه که‌سیک زۆر سه‌خته کار له‌سه‌ر چه‌ندان جۆر و گه‌رتی جیاوازا بکات، دیارترینی بواره‌گانی که له‌وه‌ سه‌رده‌مدا ده‌رکه‌وتن، ئەمانه بوون:

چاودێریی خێزان family welfare، چاودێریی منداڵ child welfare، خزمه‌تگوزاریی ده‌روونکۆمه‌لایه‌تی psychiatric social work، خزمه‌تگوزاریی کۆمه‌لایه‌تی پزیشکی medical social work، خزمه‌تگوزاریی کۆمه‌لایه‌تی خۆیندنگه‌یی school social work، دواتریش ئەم بوارانه ده‌رکه‌وتن: خزمه‌تگوزاریی کۆمه‌لایه‌تی پیشه‌سازی industrial social work، خزمه‌تگوزاریی کۆمه‌لایه‌تی پیشه‌یی occupational social work، خزمه‌تگوزاریی کۆمه‌لایه‌تی پیریزانی gerontological social work، خزمه‌تگوزاریی کۆمه‌لایه‌تی لادیی forensic social work، خزمه‌تگوزاریی کۆمه‌لایه‌تی دادوه‌ری nural social work، خزمه‌تگوزاریی کۆمه‌لایه‌تی له داموده‌زگانی پۆلیس دا.

بوازی راهێنان

یه‌گیکه له خواسته‌گانی فێرکردنی خزمه‌تگوزاریی کۆمه‌لایه‌تی که فێرخوازی پابه‌ند ده‌کات به راهێنان و کارکردن له دامه‌زراره‌یه‌کی کۆمه‌لایه‌تیدا، به‌م هۆیه‌وه داوا له

قوتابى دەكرىت بۇ ماوهى (16) تا (20) كاژىر، ههفتانه له يهكك له دامهزراوهكاندا رايانان بكات له ميانه سالى يهكه مى پرؤگرامى خويندندا، هه مان ماوهش له سالى دووهدا. رايانانكهشى له ژىر چاودىرى و ئاراستهكردن و سه رپهرشتىي راستهوخو close supervision ى كارمهندانى دامهزراوهكه و ئه و كهسانه دهبيت كه كاردكهن لهسه رتهياركردى قوتابى به دهرفته رخصاو؛ بۇ سوود وهرگرتن له و زانين و شارهزاييهى كه له هوئهكانى خويندندا بهدهستى هيئاو و گورينهوهيان بۇ نهزمونى مهيدانى و كردهيى.

329 – FINANCIAL MANAGEMENT

التدبير المالي

خه مخورى دارايى - به تهنگه وه هاتنى دارايى - هه نسوراندى دارايى - ته گبى سازى

پرؤسه يه كه نامانجى ريكخستن و ئاراستهكردى داها ت و خه رجيه كه سيه كان و به رزه فته كرنديانه. ئه م پرؤسه يه ئه مانه له خو ده گريت: توماركردى داها ت و خه رجيه كان به شيوه يه كى ريكخرا و و گونجا و. پاريزگار يكر دن له تومار كرا وه كان، ديار يكردى كار ه له پيشينه كان، ديار يكردى كاتى گونجا و بۇ كه رسته كر ين، به فيرؤ نه دانى مال و سامان، دانانى بودجه. ئه و پسپوره كومه لايه تيه ي كه له بو ارى كار گيريدا كار دهكات، گرنگى ده دات به م پرؤسه يه وه كو به شيك له به رپرسيار يتيه كار گيريه كان. به لام ئه و پسپوره كومه لايه تيه ي كه له بو ارى كارتيا كرنى راسته وخودا كار دهكات، سوود له و پرؤسه يه وهرده گريت بۇ رايانانى هه ندى له گرفتاره كانى به ريگاو شيوازه كار گيريه كان.

330 – FIXED – INTERVAL SCHEDULE

جدول الفسحة الثابت

خشته ي نيوانبه ند چه سپاو يان جيگير

ريكار يان شيوازه يا خود خشته يا سيسته ميكي به هي زكر دنه وه reinforcement system ى ريكخرا وه، له شيوازه هه مو ارى ره فتار behavior modification دا

بەكاردەھيئەتتە، بەجھيئەتتە ئەم رېكارە برىتتە لە بەخشيىنى (پيشكەشكردن - پيدان) بەھيىزكردنەو (وچان - پشوو - كات)، دواى تىپەپوونى ماوھىكى ديارىكراو لە پاش كۆتايى ھاتنى كارىك يان دەرگەوتنى وەلامدانەوھىكى خوازراو، بۇ نموونە: كاتبەخشيىن بە مندائىك بۇ ماوھى (15) خولەك دواى تەواوبوونى لە بەجھيئەتتە ئەركەكانى قوتابخانە.

331 – FLAT AFFECT

الإنفعال السطحي

ھەلچوونى رووكەشى يان پروالەتى

برىتتە لە بىبارى و تىكچوونى ھەوسەئەو گويپىنەدان و دەرئەپىنى ھىچ سۆزدارىيەك emotion لە كاتى بىستنى ھەوالىكى ناخۆش يان ھەوالىكى دلخۆشكەر. ھەندى جارىش ئەم بارە بە نىشانەيەك لە نىشانەكانى شىزوفرىنيا schizophrenia يان خەمۆكى depression دادەنرەت.

332 – FLIGHT INTO ILLNESS

الهروب إلى المرض

ھەلاتن بەرەو نەخۆشى - پاكردن بەرەو نەخۆشى

لە كاتىكدا كە مەرفۇ لەگەل ھەلگەوتى دەرەكى و ناوھكى ناسازىت، ئىدى بەرەو نەخۆشى ھەلدى تا بەم ھۆيەوھ لە مەلانى پاكات، ئەمەش بەھۆى پەرەپيدان بە نىشانەكانى نەخۆشىيەوھ دەبەت. ئەم دياردەيە بۆى ھەيە لە نۆرپىنگەكانى خزمەتگوزارىيە كۆمەلەيەتيدا بەرچا و بکەوئەت، لەو كاتەى كە بەشىوھىيەكى كتوپر نىشانەكانى نەخۆشى لە گرفتارىكدا دەرەكەون، سەبارەت بە كيشەيەكى ھەنووكەيى presenting problem لە دوایىن قۇناغى چارەسەريدا. ئەم دياردەيە بە خۇوانىشاندىك دادەنرەت لەلەيەن گرفتارەوھ سەبارەت بە پشتبەستنى بە پىسپۆرى كۆمەلەيەتى يان ئەزموونە گواستراوھكان transference experience، ھەر

بۇيە گرفتار ھەست و سۆزۇ بۇچونەكانى كە لە كەسانى ناسياوھو پېشتر لە ژيانيدا بەدەستى ھىناون، دەگوازيتهوہ بۇ پىسپۇرى كۆمەلايەتى و پەنابردىشى بۇ گواستەوہ وەك جۇرىك پووبەروبوونەوہ پېشان دەدات دژى بىرگەوتنەوہى رابردو و يان دژى سنوورداركردى پەيوەست بە پېشبينى كۇتاييھاتنى چارەسەرى و بەسەرچوونى ماوہى دئنيايى بوون كە لە قۇناغى چارەسەريدا ھەستى پېكردوہ.

333 – FOLLOWING RESPONSES

الاستجابات التابعة

كاردانەوہ پاشكۇكان

لە چاوپيكةوتنەكانى خزمەتگوزارىي كۆمەلايەتى social work interviews دا برىتتييە لە وەلامدانەوہى راستەوخۇ - لەوكاتەى گرفتار كاريك يان رەفتاريك ئەنجام دەدات - لەلايەن پىسپۇرى كۆمەلايەتتييەوہ؛ بەمەش گرفتار ھەست بەوہ دەكات كە پەيامەكەى گەشتووہو بەھەند وەرگىراوہ لەلايەن پىسپۇرەوہ. بۇ بەدەستەھينانى ئەم ئامانجەش، پىسپۇرى كۆمەلايەتى خۇى بەدوور دەگرىت لە ئاراستەكردى پرسىيار يان گفتوگۇى راستەوخۇ directing discussion، بەلكو بەھۇى دوو ريگاوہ ئەم كارە ئەنجام دەدات، يەكەميان: بەكارھينانى ئەو دەرپرپنە زارەككيانەى كە ورياكەرەوہو سەرنجراكيشن attentiveness، بۇ نمونە: بەئى، ئافەرين، چاكت كرد، ريزم ھەيە... تاد. دووهميان: دارشتنەوہى ئاخاوتن paraphrasing و پوختە كردنى.

334 – FORCE FIELD ANALYSIS (FFA) أسلوب تحليل القوى أو العوامل

شيوازي شيتەلكارىي ھيزەكان يان ھۆكارەكان

شيوازيك يان ئامرازيكە بۇ چارەسەركردنى كيشەكان، بەشيوہيەكى ئاسايى لەم بوارانەدا بەكاردىت: پرۆسەكانى پلاننانانى چاودىريى كۆمەلايەتى social welfare، پرۆسە كارگىرپيەكان، ريكخستنى كۆمەلگە بە ئامانجى ھەئسەنگاندنى

ئاستى بەرگىرى و رەتكردنەوہ يان پەسەندکردنى گۇرۇنكارىيە ديارىكراوہكان. ئەم پىرۇسە شىتەلكارىيە ئەمانە لەخۇ دەگرىت: ديارىكردنى ئەو ھىزە كۆمەلەيەتتىانەى كە دنەدەر و ھاندەرن بۇ گۇرۇنكارى وەكو (ھەلگشانى تىچووى پىرۇگرامە ھەنووكەيىەكان، ناكارىيى و بىتوانايى لە بەدەيھىئانى ئامانجە چاوپوانكراوہكان) و دانانى ئەو ھىزانە لە لىستىكدا بۇ ئاسانكردنى پىرۇسەى مامەلەكردن لەگەلىاندا، ديارىكردنى ئەو ھۇكارانەى كە پىشېبىنى دەگرىت تەگەرە بىخەنە بەردەم گۇرۇنكارى وەكو (ترسى كارمەندان لە كار لەدەستدان و لەدەستدانى دەسەلاتەكانيان)، لە كۇتايىشدا دىدىكى ديارىكراو لەبەرچاوپ دەگرى، بەمەبەستى سنوور دانان لەبەردەم ھۇكارو ھىزەكان، يا زياد كىردنى چالاككىيان، لە وەدەيھىئانى گۇرۇنكارىيى خوازراو.

335 – 4H CLUB

نادى الأربع H

يانەى چوار H

پىكخراوئىكى نىودەولەتتىيە international organization بۇ لاوان و گچكەسالان - ئەوانەى گىرنگىي دەدەن بە بواری كشتوكال و كارە نىومالىيەكان - . ئامانجى ئەم يانەيە برىتتىيە لە پەرەپىدانى چوار لايەن بۇ ئەندامەكانى:

1. بەھرەو زىرى Head.
2. دل Heart.
3. دەستەكان ((ھەردوو دەست)) Hands.
4. ساخلمى Health.

336 – FORENSIC SOCIAL WORK

الخدمة الاجتماعية القضائية

خزمەتگوزارىيى كۆمەلەيەتتىيە دادومرى

پىراكتىزە كىردنىكە لە خزمەتگوزارىيى كۆمەلەيەتتىيە، چەقبەندىي دەخاتە سەر مامەلەكارى لەگەل پىرسە ياسايىەكان gal matters، ئەمەش بەھوى راھىئانى پىسپۇران لە بواردەكانى پارىزەرى و دادومرى و پىرس و بابەتەكانى چاودىرىي كۆمەلەيەتتىيە، لە ھەمان كاتدا راھىئانى پىسپۇرانى كۆمەلەيەتتىيە سەبارەت بە پىرسە

ياساييه كان. جگه له مەش ئەمجۆره پراكتيزه كردنه ئەمانه له خو دەگریت: دابینکردنی گەواھینامە تايبەتمەندەکان expert testimony یان ئامادەکردنی پسیپۆران بۆ شایەتیدانیان لەبەردەم دادگاگان لە چەند لایەنیکی فرە جوڤدا، وەك: چاودیڤیری جیگرەووە بۆ مندالانی ناکام custody of children، تەلاق ((جیابوونەو)) یان - دەستبەرداری - divorce، لادانی نەوجەوانان juvenile delinquency، بەرپرسیاریتی خزمان relative's responsibility، مافە تايبەتییهکانی پەيوەست بە لایەنە جوڤاوجۆرهکانی چاودیڤیری welfare rights.

337 – FRAIL ELDERLY

المسن المحتاج إلى رعاية

پیری نیازمەند بە چاودیڤیری

چەمکیكە بەکاردەھێنریت بۆ: ھەر پیرێك كە نازار بچېژیت بەدەست گيروگرفتی جەستەیی یان دەروونی یا شیاوی تووشبوون بێت پێیانەووە پۆیستی بە دابینکردنی ھەندێ جۆری چاودیڤیری دەرووندروستی و کۆمەلایەتی ھەبیت، بەھۆی توانا نەبوونی بۆ دابینکردنی پێداویستیە سەرەکییەکانی.

338 – FREE ASSOCIATION

التداعي الحر

پێكبەستنهووی نازادانە - گێرانەووی نازاد

پێکارێکی چارەسەرییە a therapeutic procedure، بەزۆری لە بواری دەروونشیتەلکاری و رێگا چارەسەرییەکانی دیکە بەکاردێت كە جەخت دەخاتە سەر پڕۆسە چارەسەری ناخیبینی ئاراستەگراو insight – oriented therapies. پوختەي ئەم شیوازە بریتییه لە: ھاندانی گرفتار لەلایەن چارەسازەووە بۆ گوزارشتکردن لە ھەر بیرۆکەو ھەستیکی دووپاتەوہبوو لە مێشکی گرفتاردا encouraging the client to express whatever thoughts or emotions come to mind. ھەرۆھا رەخساندنی دەرفەت بۆ گرفتار بۆ دەربیرینی

مەبەستەكانى بەشىۋەى زارەكى بەبى ھىچ خۆتېھەلقورتاندىن يان رېنمايى كىردىكى
ياخود بىرپاردان لەسەر كاتىكى دىيارىكراو لەلايەن چارەسازەوہ.

339 – FREE PLAY

اللعب الحر أو التلقائي

يارى نازادانە يان خۇكارانە - يارى خۇپسك يان رېكنەخراو

يارى نازادانە يان خۇپسك وەك نامراز يان ھۇكارىكە بۇ گوزارشتكىردن لە دەرىپىنى
مىلاننىكان لەلايەن مىندانەوہ كە كاردەكات لەسەر كىردنەوہى دەمارە
ھەئچوونىيەكان. نموونەى يارىيەكانىش برىتىن لە: يارىكىردن بە بووكەئە،
كەلوپەلى جوانكارى نىومال، قور، لەم، ئاو و رەنگەكان. ئىنجا لە ميانەى
بەردەوامبوون لەسەر يارىيەكان و ئەو گىفتوگۇيانەى بەھۇيانەوہ دىنە ئاراوہ، مىنال
ھەستەكانى خۇى دەردەبىرپىت، وەك ھەستى رقبەبەرايەتى، خۇشەويستى، ترس... و
پىۋەندىيە زىندەكىيەكانى خىزان وەك ئەوہى شارەزايان دەبىت.

340 – FRUSTRATION

الإحباط

ناھومىدى - ھەناسەساردى - نوشىتى

نائارامىيەكە tension لە ئەنجامى چەند رەفتارىكەوہ سەرھەلدەدات كە تەگەرە
دەخەنە بەردەم تاك يان دواى دەخەن لە بەدەستەيىنانى ئامانجەكانى. بېھومىدى
دوو جۇرى ھەيە؛ كەسانە و ژىنگەيى. ناھومىدى كەسانە personal frustration
ھۇكارەكەى دەگەرپتەوہ بۇ لاوازى كەسانە، وەك دابەزىنى ئاستى زىرەكى يان
ھەبوونى كەموكورى و نەخۇشى، بىئومىدى ژىنگەيىانەش environmental
frustration ھۇكارەكەى برىتىيە لە ھەبوونى كۇسپ و تەگەرە ژىنگەيىەكانى وەك:
ھەژارى و كۆت و بەندە كۆمەلاپەتتەيەكان.

بەرگه گرتنى ئاۋمىدى يا ھەناسە ساردى

بريتييه له تواناي بەرگه گرتنى ئاۋمىدى كە لە دواختنى بەدەستەينانى نامانجەوہ سەرچاۋەى گرتوۋە.

دەربەدەر بوونى ھزر - بەرتەوازە بوونى ئاۋەز

بارىكى دەروونىيە - يان رەوشىكە سەرچاۋەىگە دەروونىيە ھەيە psychogenic condition - دەبىتە ھۆى بىررۆيىن يان زەينكوپىرى ياخود فەرامۆشى يا لەدەستەدانى بىرەۋەرى و دەربەدەربوون يان بەجىھىشتنى مال و كار و زىنگەى ناسايى؛ ئەمەش بەھۆى كەوتنە ژىر كاريگەرىي گۇشارە ناۋەكى و دەركىيە چاۋەرۋاننەكراۋەكان لەلایەن كەسى تووشبوو بەم حالەتەۋە.

پىزلىننى كاركردانه - نرخاندى كاركردانه - ھەئسەنگاندى ئەركەكى يان ھەرمانى

كۆمەلە پىۋەرۋە رىكارىكى رىكخراون systematic procedures كە پىسپۇرى كۆمەلەلەيتى بەكارىان دىنىت - بەتايبەت لە بوارى چاۋدېرى تەندروستى - بۇ دىيارىكردى تواناي گرفتار لەسەر دابىنكردى پىداۋىستىيە كەسىيەكان. رىكارەكانىش برىتىن لە: ھەئسەنگاندى تواناكانى گرفتار بۇ ئەنجامدانى كارو چالاكىيە پىۋىستەكان لە زىانى رۆژانەيدا the ability to carry out needed activities of daily living (ADL)، بەدەستەينانى ئامرازو ھۆكارە پىۋىستەكان بۇ ئەنجامدانى كارو چالاكىيەكان.

لاوازی کارکردانه یا فهرمانی

نهبوونی توانای به جیهینانی هندیك پیشبینی expectations و بهرپرسیاریتییه responsibilities بههوی لاوازی یان کیماسیی جهستهیی یاخود ژیرمهندی؛ بۆ ماوهیهکی کاتی. هندی له پسپۆران ئەم زاراوهیه بۆ ئەو کەسانه بهکاردینن که پرووبه پرووی ههلوێستگه لیککی نهوتۆ دهنهوه که بههویانهوه توشی پهکخستنی ههندهکی دهن، بهلام دهنانن زۆربهی نهرکه پیشبینیکراوهکان نهنجام بدن نهک ههموویان. جگه لهمه، ئەم زاراوهیه بهسهر ههموو ئەو ههلومهرجانهشدا جیهجی دهبیته که دهنه مایهیی لاوازیبوونی توانای تاک بۆ بهرزهفتکردنی هندی له نهرکه ژیهوهرییهکان vital functions.

345- FUNCTIONAL SCHOOL IN SOCIAL WORK

المدرسة الوظيفية في الخدمة الاجتماعية

قوتابخانهی نهرکهراییی له خزمهتگوزاریی کۆمه لایهتیدا - قوتابخانهی کارکردانه له

خزمهتگوزاریی کۆمه لایهتیدا.

یهکیکه له ریبازه پراکتیکییهکانی خزمهتگوزاریی کۆمه لایهتی، پشت دهبهستیت به چهمی نیازمهندی و سووربوون و ویست will، جهخت دهکات لهسهر پرۆسهکانی لیکۆلینهوهی دهستنیشانکارانه diagnostic inquiry و میژووی کۆمه لایهتی social history، تیۆری دهروونشیکاری بهکاردینیت، نهخشهی پلانی کار بهشیوهیهکی چهقمه دارانه دادهرپژیت، به وردیهوه ماوهی دهستیاخستن دیاری دهکات.

پارەپېدان - پارەدارکردن

دياريکردنى بېرە پارەيەکه بۇ بەکارهينان له جيبهجي کردنى پرؤگرامه دياريکراوهکان له ماوهيهکی دياريکراودا.

گهړان بهدوای دابینکردنى دارایی - گهړان بهدوای پارەدارکردن

پرؤسهی بهدواگهړان و کۆکردنهوهی مال و دارایی پېويسته بۇ دابینکردنى پرؤگرامهکان. شيوازه بهکارهينراوهکانی کۆکردنهوهی مال و دارایی بریتين له: هاوکارييه خیرخوازييهکان philanthropic contributions، بهخشيته تايبهتییهکان private donations، بهخشيته و خهلاتهکان grants، باجهکانی خزمهتگوزاری fees for service، وهبهرهينان investment.

کاردانهوه پشتگیرهکان - وهلامدرووه پتهوکهرهکان

یهکیکه لهو شيوازانهی که پسپۆری کۆمهلايهتی له میانهی چاوپیکهوتنه پيشهيهکان بهکاری دینیت؛ بۇ هاندانی گرفتار لهسەر پهيوهنديکردن و گفتوگو کردن به روونترین clarity و قوولترین depth و چهقبهنديترین شیوه، ئەمەش به نامانجی پتهوکردنى پهيوهندي و هاريکاری يان پهيوهندي پيشهیی working relationship. ئەم کارو چالاکیيه پشت دهبهستیت به: گوڤگرتنی ئاگایانه يان گوڤ لیگرتنی ئەريتی لهلايهن پسپۆری کۆمهلايهتیهوه بۇ ناخاوتنهکانی گرفتار، ورووژاندنی گرفتار بۇ قسهکردن به شيوازیکي نامانجدار، بهدهمهوهچوونی ناخاوتنهکانی گرفتار بههوی بهکارهينانی شيوازی کورتکردنهوهو پوختکردنهوه paraphrasing.

(G)

349 – GANG

عصابة أو شلة

دەستە يان تاقەم - تاقەمچەتە - دەستەگەرى

يەكەيەكى كۆمەلەيەتتە، لە كۆمەلە تاكىك تاكىك دىت - كە زۇرچار مېرمندال يا نەوجەوانن و رەنگە گەورەترىش بن - شتىكى ھاوبەش كۆيان دەكاتەو، وەكو: تەمەن، شوپىنى دانىشتن، كولتوور، ئامانج؛ كە ھەلدەستەن بە ئەنجامدانى چالاكى دژە كۆمەلگە.

350 – GANSER'S SYNDROME

زملة جانسر (اعراض الإجابات المتقاربة أو المتزامنة)

ھاوئى گانسېر (نیشانەكانى وەلامدانەو ھاوشېوكان يان ھاوكاتەكان)

كۆنیشانەكانى گانسېر

نموونەى جۆرە رەفتارىكە كە ھەندى لە گرفتاران ئەنجامى دەدەن، ئەویش برىتتە لە وەلامدانەوئى ناپەسەندو گائتەجارانە بۆ پرسىارەكانى پسپۆرى كۆمەلەتتەى لەلایەن گرفتارەو. ئەنجامدەرانى ئەم رەفتارە برىتتە لە: مندالان يا گچكەسالانى - مېرمندالانى - شەرمەن يان ياخى defiant or shy youngsters و نىشتەجىيانى بەندىخانە. ھەندى جار ئەم رەفتارە بە نیشانەكانى تووشبوون بە ناخگرزى تووند يان خەمۆكى ياخود شىزۇفرىنيا دادەنرئت.

گشتاندىن - بەگشتى كىردىن

1 - گشتاندىن: بىرىتىيە لە دارشتى بىرۆگەيەك يان بىرپاردانىك دەربارە تويژىك لە خەلك يان دياردەيەك يا بابەتيك ياخود رووداويك؛ بەھوى پشتبەستن بە ئەزمونە ديارىكراوھكان.

2 - گشتاندىن: كىردارىك يان رەفتارىكە كە پىك دىت لە خۇلادانى تاك لە گەنگەشەكردنى كىشە كەسىيەكان و سەيركردنىان وەك كىشەى گشتى يان باسكردنىان بەشىۋەيەكى گشتىندراو، وەكو ئەوئەگەل گىفتار دەئىت: ((ھەموو خەلكى ناكۆكىيان ھەيە))، ئەمەش بەمەبەستى شاردنەوئە ناكۆكىيەكەى لەگەل ھاوسەرەكەيدا.

3 - گشتاندىن: لە خىزمەتگوزارىي كۆمەلەيەتيدا ھۆكارىكە بۇ روونكردنەوئە راستكردنەوئە ئەزمونەكانى گىفتار لەگەل كەسانى دىكە بەكاردىت، وەكو ئەوئە پىسپۇرى كۆمەلەيەتى بە گىفتار دەئىت: ((ھەموو كەسىك ھەست بە خەمۆكى دەكات لە گاڤىك لە كاتەكاندا)).

گىفتى پەرىشانى گشتىندراو - شەئزانى دلەپراوكىي گشتى - شىپىزەبى نىگەرانى گشتى

جۆرىكە لە جۆرەكانى دلەپراوكىي ناچارى anxiety neurosis يان پەوشى پەرىشانى anxiety state، نىشانەكانى بىرىتىن لە: گىرژە بزۆكى motor tension لەرزىنەر، توانا نەبوونى بۇ خاوبوونەوئە ھەستكردن بەسەرەوتن، بىزاربوون و ناانامى، ترس لە داھاتوو - نايىندە - ((ترس و دلەپراوكى))، جگە لە فرە چالاكى hyperactivity وەكو: ئارەقەكردن، سىپوونى دەست و قاچەكان، سەرسووران يان گىژبوون، تىكچوونى گەدەو پىشۋى، زىاد بوونى پىژەى لىدانى دل و ھەناسەدان، ورد

نەبوونەوہ لە شتەکان (کەم سەرنجدان)، خەوزران، زوو ھەلچوون و توورە بوون، دان بەخۆدانەگرتن بەشیوہیەکی گشتی.

353- GENERIC SOCIAL WORK

الخدمة الاجتماعية العامة

خزمەتگوزاری کۆمەلایەتی گشتی

ئاراستەییەکە لە خزمەتگوزاری کۆمەلایەتیدا، سوورە لەسەر گرنگی بەدەستھێنانی زانین و کارامەییە بنچینەییەکانی پەيوەست بە پیشکەشکردنی خزمەتگوزارییە کۆمەلایەتیەکان. پەسپۆری کۆمەلایەتی گشتیش؛ پەيوەستە: خاوەنی زانینە بنچینەییەکان بێت لە چەند بواریکەوہ - پەيوەستیش (مەرجیش) نییە تەنیا لە بواریک لە بواریکانی پراکتیکیدا پەسپۆر بێت - ، توانای مامەلەکردنی ھەبێت لەگەڵ بارە جیاوازەکاندا، دەتوانێت دەستیاخستن لە چەندان جۆری جیاواز لە سیستەمە کۆمەلایەتیەکاندا بکات.

354 – GENOGRAM

رسم عرقي

ھێنکاری نەزادی

ھێنکارییەکە diagram لەلایەن کارمەندانی بواری چارەسەری خێزانیدا بەکار دەھێنرێت بۆ باسکردن و ناساندنی پەيوەندییە خێزانییەکان family relationships لایەنی کەم بۆ سێ نەوہ یان سێ پشت. ئەم ھێنکارییە وینەییە پشت دەبەستێت بە بەکارھێنانی: شیوہی بازنەیی بۆ رەگەزی مێیینە، شیوہ چوارگۆشە بۆ رەگەزی نێرینە، ھێلە ئاسۆییەکان بۆ ئاماژەدان بە باری ھاوسەرگیری، ھێلە ستوونییەکان بە ئاراستەیی بازنەو چوارگۆشەکان بۆ ئاماژەکردن بە منداڵان. بۆی ھەبە ئەم وینەکیشییە ھێمای تر یان روونکردنەوہی نووسراو لەخۆ بگرێت بۆ

ئامازەدان بە رووداۋە گىرنگەكان لە ژيانى خىزاندا، ەك: مردن، تەلاق، ھاوسەرگىرى
و پىشانى ھەندى لە رەفتارە دووپاتەو بەدوايەكتر ھاتووەكان.

355 – GERONTOLOGICAL SOCIAL WORK

الخدمة الاجتماعية في مجال الشيخوخة

خزمەتگوزارى كۆمەلایەتى لە بواری پیریدا

ئاراستەو پىپۆرىيەكى وردكارانەيە لە خزمەتگوزارى كۆمەلایەتیدا، بايەخ بە
چارەسەرى دەروونكۆمەلایەتییانە psychosocial treatment دەدات، وپراى
كارگىرى و پەرەپىدانى پىپۆگرام و خزمەتگوزارىيە كۆمەلایەتییە پىپۆستەكان بۆ
تويىزى سالمەندو بەتەمەن و پىرو بەسالأچووان.

356 – GESTALT THERAPY

علاج الجشطلت

چارەسەرى گشتالت - چارەگەرى شىۋەگىرانە

شىۋازىكە لە شىۋازەكانى چارەسەرى دەروونى، ئامانجى ھاوكارىكىردنى تاكە بۆ
يەكخستنى (تەواوكارىيە پىپۆسە ژىرمەندىيەكان لە كەسايەتییەكى ئاسايى و كارادا)
ھزرو ھەست و رەفتارەكانى، وپراى خۆئاراستەكىردنى بەرەو ئەزموونە
ھەنووكەيەكانى بە باشترىن شىۋازى راستەقىنە.

تايبەتمەندىيەكانى ئەم چارەسەرىيە برىتىن لە: چەقەندىيە خستەسەر
ئاگاداربوون بە كردارو رەفتارەكان و لە ئەستۆگرتنى بەرپىسارىيتيان، دەرپىنى
خۆكارانە بۆ ھەست و ھزەرەكان spontaneity of emotional expression و
دانپىنان بە بوونى كەلپىن يان ئاۋەژووگىردنەۋەى بىرگىردنەۋەى كەسانەى تاك.

357 – GOAL – DIRECTED BEHAVIOR السلوك الموجه نحو إنجاز هدف

پهفتاری ئاراسته كراو به ره وهدیهینانی ئامانج

هه موو كارو چالاكییه كی ئاراسته كراوه بۆ بهدیهینانی ئامانج یان ئامانجه روون و دیاریكراوهكان.

358 – GOAL – SETTING

وضع الأهداف

دیاریکردنی ئامانجهكان

یهكیكه له پرۆسه پیشه ییه كانی خزمه تگوزاری كۆمه لایه تی كه ئامانجی هاوكاریکردنی گرفتارانه بۆ: روونکردنه وه clarify و دهستنیشانکردن define ی ئه و ئامانجانه ی كه ئاره زوو مهندن له به جیهینانیاندا؛ له میانه ی پرۆسه ی دهستیاخستن، دیاریکردنی ئه و ههنگاوه steps کرده یانیه ی كه پێویسته ئه نجام بدرین بۆ به دهسته یینانی ئامانجه پێش نیاز كراوه كان كه پێشوتر رێككه وتنی له سه ر كراوه، دیاریکردنی كاتیکی دیاریكراوی پێویست بۆ به جیهینانی هه ر ههنگاوێك.

359 – GO - BETWEEN ROLE

دور الوسيط

رۆلی ناوهندیار یان رۆلی نیوانگیر

پرۆسه ی نیو بژیکردنه، له و كاته دا دیته ئاراهه كه پسپۆری كۆمه لایه تی دهستیاخستن دهكات له نیوان لایه نه مملانیكاره كان یان ناكۆكه كان (هاوسه ران - یان منداڵ و یهكێك له دایبایی یان ههردووکیان) یاخود له نیوان دوو ئه ندام له ئه ندامانی گرووپه كۆچاره سه ر ییه كان؛ ئه مهش به ئامانجی پته وکردنی تیگه یشتنی هاوبهش له نیوانیاندا، وپرای كه مکردنه وه ی راده ی بارگه رزی.

360 – GOOD - FAITH BARGAINING

التفاوض بحسن نية

دانوستان به نيازپاكي

بريتييه له: پابه ندردنى دوو لايه نى ناكوك (وهك هاوسهران يان نه نامانى خيزان) بو گهنگه شه كردنى نهو بابته تانهى جيگه نى ناكوكين له نيوانياندا؛ به عه قلىكى كراوه، كار كردن له پيناو ههل ره خساندن بو سرجه م لايه نه كان به مبهستى گف توگو كردن و به شدارى كردنى يه كسان.

361 – GOODNESS OF FIT

حسن المطابقة او الملائمة

هاوتاكردن به باشى يان گونجاندن

رېژه سازان و گونجان له نيوان پيداويستى و توانست و نامانجه كان له گه ل خواسته جهسته بى و كومه لايه تيبه كانى ده ورو بهر.

362 – GRIFE

الأسى

په زاره

ههستكردنه به داخ و په زاره يه كى زور توندو دريژ خايه ن؛ به هو نى له دهستدان loss نى شتيك يان نازيزي ك.

363 – GRIFE REACTION

استجابة الأسى

وهلامدان هوى په زاره - به ده موه جوى په زاره

ههستكردنه به خه م و په زاره يه كى زور؛ به هو نى له دهستدانى كه سيك يان شتيكى خو شه ويست، نه موش ههستيكى ناسايى بوارى خو رزگار كردنى تي دايه به شيويه كى په يتا په يتا له ماويه كى ديارى كراودا؛ له لايه ن كه سانى ته ندروست.

مامه له كردن له گه ل په ژاره

قوناغكه ليكي د هروونی بهیكه وه به ستر او ه كه به دواى له دهستاندا دیت و هاوکار ده بیټ له راهاتن له گه ل په وشه كه به شینه یی و ناساییب و ونه وه ی بارودوخه كه. قوناغكه كانیس نه مانه ن:

- 1 - سه رقالبوون به بیركه و تنه وه ی رووداوه كان reminiscences و بیركردنه وه له نه زموننه رابردووه كان و ناخاوتن له باره یانه وه.
- 2 - گوزارشتكردن له ههسته expresses emotions په یوه ستداره كان به له دهستانه وه.
- 3 - په سه نكردن accept ی له دهستان.
- 4 - راهاتن adjust له گه ل په وشه نویكه دا.
- 5 - پیکهینانی په یوه نندی تازه - نوى - .

گروپ - دهسته - تاقم - كومه نيك

كومه له كه سيكن كه به رژه و ونندی هاوبه ش mutual interests كویان ده كاته وه؛ توانای په كگرتن و راهاتن و نه نجامدانی كاری ریکخراویان پیکفه هه یه. گروپه بنه رته تییه كان، بریتین له:

- 1 - گروپى سه رته تایی ((دهسته ی به رایى)) primary group تایبه تمه نندیه كانی نه مانه ن: په یوه نندی رووبه روو face to face، به شداریكردن له زوربه ی تایبه تمه نندی و خه سلته traits و كارتیكردنه كان interactions.
- 2 - گروپى دووهمین ((دهسته ی لوه كى)) secondary group پیچه وانه ی دهسته ی به راییه؛ چونكه نه ندامه كانی په كدی نابینن مه گه ر به ده گمه ن نه بیټ، ته نیا له په ك تایبه تمه نندی یان خه سلته هاوبه شن و په ك به رژه و ونندی شیان هه یه. له

خزمەتگوزارىي كۆمەلەلەتەتەدا چەند جۆرە گرووپنى تەرىش ھەن، وەك: گرووپى تاكەدەدار single session group، گرووپى تاكەبەت theme group، گرووپى خەد يارمەتە self - help group، گرووپى ماراسۇن يان غاردانى marathon، گرووپى كراوہ open - ended group.

366 – GROUP CLIMATE

المنخ السائذ فى الجماعه

بارودۇخى باو لەنىو گرووپدا - دۇخەزالى گرووپ

برىتەيە لە بارودۇخى دەروونى و كۆمەلەتەتەي گرووپ، ھەستە كۆمەلەتە - مەزاجى گرووپ - يان ھەوہسى گرووپ group leader یشى پى دەلەن. رابەرى گرووپ group mood بەشەوہەكى گشتە توخى بارودۇخ بۇ وەسكردنى ھەلومەرجى باوى نىو گرووپ بەكاردەنەتە، وەكو ئەوہى كە دەلەتە: دۇخەكە لەنىو گرووپدا رقاوى و خەمۇكەيەنەيە يان خۇشى و شادمانەيە يان دلكارنەيە يان خود گومانوويە، بەگشتە رابەرى گرووپ ھەول دەدات كاريگەرى بەسەر دۇخەزالى نىو گرووپدا ھەبەت يان دۇخەكە بەكاردەنەتە بۇ كاريگەرىبوون بەسەر ئەندامانى گرووپ. بارودۇخى باو لەنىو گرووپدا كاريگەر دەبەت بە ئاراستە و ھزرو ھەست و سۆزەكان بەھوى يەكەك يان زياتر لە ئەندامانى گرووپ؛ چونكە بوى ھەيە ئەندامانى ديكەش بەمەوہ كاريگەر بن.

367 – GROUP COHESIVENESS

التماسك الجماعي

يەككەتوويى گرووپ

ئاستە كەشكردن attraction و لە يەككى نەزىكبوونەوہە لە نىوان ئەندامانى گرووپ يان برى سوودى دووسەرەيە لە نىوان ئەندامەكاندا يان خود پەشەبەنەكراوہ لەلەيەن كەسانى ديكە.

گوازمه ريان كارىگه رى گرووپ - ته نينه وهى گرووپ

پرۆسهى هاوبه ندى يان هاوپرپيه تى و هه فالئىنى و په يوه ندى كردنى دوو لايه نه يه له نيوان نه ندامانى گرووپدا، كه ده بېته هوى پېكه ينانى يان كارىگه رى ده بېت له سه ر پېكه ينانى بارودوخ و هه ستى به كۆمه لى.

جموجولى گرووپ - جوولتهى گرووپ

پرۆسهى ئالوگۆر كردنى زانىارى و نه زموون و هه ست و سۆزو كارىگه رى دوو لايه نه يه له نيوان نه ندامانى گرووپ. نه م پرۆسه يه ده شى هه موار بكرىت يان به رزه فت بكرىت به هوى رابه رى گرووپ. نه م پرۆسه يه به كارد هه ينىر يت بو به ديه ينانى نه و ئامانجان هى كه پيشووتر ديارى كراون له پيناو به رزه وه ندى گرووپدا. دينامىكى گرووپ چوار لايه نى سه ره كى له خو ده گرىت، كه نه مانه ن: پرۆسه كانى په يوه ندى كردن له نيو گرووپدا، كيش كردن و سه رنجرا كيشانى گرووپ، ئامرازه كانى كۆنترۆلى كۆمه لايه تى، رۆشن بى رى گرووپ، هه موو نه و ئامرازه كانى كارىگه رى زورىان ده بېت له سه ر جموجولى گرووپ.

دهروونچاره گه رى گرووپ - چاره سه رى دهروونى ده ستگه لى

چۆرىكه له جۆره كانى دهروونچاره سه رى كه ئامانجى چاره سه ركردنى هه ندى له شله زانه دهروونى به كانه؛ به هوى كۆكردنه وهى كۆمه لىكى بچووك له گرفتاران له يه ك كاتدا. نه مجۆره چاره سه رى به پشت ده به ستىت به پرۆسه كانى كارلىك كردن

interactions و ئالوگۇرۇپكىرىدى زانىيارى و ئەزموون و ھىزو ھىستىكان لە نىوان ئەندامانى گرووپدا؛ بە مەبەستى بەدىھىننى ئامانجە چارەسەرىيەكان. زۇر لە پىسپۇرانىش زاراۋى دەروونچارەگەرى ۋەكو ھاۋواتا بۇ زاراۋى كۇچارەسەرى group therapy بەكاردىنن، بەلام جىاۋازى لە نىوان ھەردوۋ جۇرەكەدا ھەيە؛ دەروونچارەگەرى جۇرىكە يان ئەو شىۋازەيە كە بايەخ بە چارەسەرىكىرى گىرقتە دروونىيەكان دەدات لە پىرۇسەى كۇچارەسەرى، بەلام كۇچارەسەرى جگە لە چارەسەرىكىرى گىرقتە دروونىيەكان؛ چارەسەرى كىشەكانى نەسازان (نەگونجان)ى كۇمەلايەتى social maladjustment ش دەكات. وپراى ئەمەش بەشدارى دەكات لە چەمكى كاركردن لەگەل گرووپە كۇمەلايەتییەكان social group work و ھەردوۋ چەمكىنى پىشوو؛ لە روۋى ئامانج و ئامرازەكان، جگە لەمەش چەقبەندىيەكەى تايەتكراۋ نىيە بە دەروونچارەگەرى و گىرقتەكانى نەسازانى كۇمەلايەتى، بەلكو لايەنى تىرىش لەخۇ دەگرىت، ۋەك: فىركردن education و گەشە growth و پىگەياندىنى كۇمەلايەتى (بەكۇمەلايەتییوون) يان جقاتىكرن socialization.

371 – GROUP THERAPY

العلاج الجماعي

چارەسەرى بە كۇمەل - كۇچارەسەرى

پىگاو رىبازىكە لە رىبازەكانى دەستياخستن (چارەسەرىكىرى) لە خىزمەتگوزارى كۇمەلايەتىدا، ئامانجى چارەسەرىكىرى گىرقتەكانى نەسازانى كۇمەلايەتى و شلەژانە دەروونىيەكانە لە رىگەى كۇكردنەۋەى دوو تاك يان زياتر بە سەرىپەرشى پىسپۇرى كۇمەلايەتى. ئەم رىگايە پىشت بەو پىرۇسە كارلىكىيانە دەبەستىت كە لە نىوان ئەندامانى گرووپدا روودەدەن لەمىانەى وتوۋىژو بىرورا گۇرپىنەۋەو ھەست و ئەزموون و زانىارىيەكان؛ بۇيە داۋا لە ئەندامانى گرووپ دەكات بەشدار بن لە چارەسەرىكىرى گىرقتى ئەو ئەندامانەى دىكە كە گىرقتەكانىيان ھاۋشىۋەن لەگەل گىرقتى ئەماندا. جگە لەمەش ئەم رىگايە پىشت دەبەستىت بە: گىتوگۇكردن دەربارەى رىگاو شىۋازەكانى چارەسەرىكىرى ئەم گىرقتانە، ئالوگۇرۇپكىرى ئەو

زانيارىيانەى كە پەيوەستىن بە سەرچاۋە بەردەستەكان، دەربرىنى ھەست و سۆز لەلايەن ئەندامانى گرووپ بەشپۆزىكى ئامانجدار كە ھاوكارىيان بىت بۆ مامەلەكردن لەگەل ئەم ھەست و سۆزەدا. ژمارەى ئەندامانى گرووپ زۆربەى جار (3 - 6) ئەندامە؛ لە شوپىنىكدا - كە چارەساز ديارى دەكات - لەگەل چارەسازدا كۆ دەبنەوہ بۆ ماوہى (90) خولەك لە ھەموو ھەفتەيەكدا. گرووپە چارەسەريەكان چەند شپۆھيەكى جياجيايان ھەيە، وەك: گرووپە داخراوہكان closed groups كە رپگە بە وەرگرتنى ئەندامى نوئ دەدات دوای تەواوبوونى دانىشتنى يەكەم، گرووپە كراوہكان open groups پپچەوانەى گرووپە داخراوہكانە.

372 – GUIDANCE COUNSELOR

المشرد الموجه

پابەرى ئاراستەكار

پيشەيەكى پسيپۆرە، خودان زانين و شارەزايى و كارامەيى پپويستە لە بوارى: پلاننانان، دۆزىنەوہى جپگرەوہكان، ھاوكارىكردن بۆ روونكردنەوہى ئامانجەكان، دابىنكردنى زانيارىيەكان، پيشكەشكردنى ئامۆگارى، ئاراستەكردنى پرۆسەى خود ئاگايى ((ئاگابوون لە خود))، كاركردن بۆ پيشكەشكردنى ئاراستەى زانستى، لپكۆلپنەوہكردن لەبارەى داوونەرىتەكان و چۆنىتتى مامەلەكردن لەگەلپان، چارەسەركردنى گرتەكان.

373 – GUILT FEELING

الشعور بالذنب

ھەستكردن بە تاوان يان گوناھ - ھەستى تاوانبارى

وہلامدانەوہيەكى ھەلچووناويە، لپكەوتەى دەرکكردنى تاكە بە ئەنجامدانى كردار يان رەفتارىكى ھەلە ياخود شكستھپنان لە راپپكردنى كارپكى ديارپكراو يا پيشپلكردنى پپوہرە ئاپپنى و كۆمەلپەتپپەكان. سەربارى ئەمانەش وەلامدانەوہ لەدەستدانى شكۆمەندپى خودو ئارەزووى قەرەبووكردنەوہ لەخۆ دەگرپت.

(H)

374 – HABITUATION

إعتیاد

پراھاتن

شیوازیكە بۆ پراھاتن كە تاك پەنای بۆ دەبات؛ بۆ سنووردارکردنی هەندئ لە وەلامدانەوه یان ورووژینەرە دووپاتەووەبوو نەویستراوەکان یان بۆ ئەوەی خۆی لێیان رزگار بکات. پسیۆری کۆمەلایەتی ئەم زاراوەیە بەگاردینیت بۆ ئاماژەدان بە پراھاتن بە ماددە سێرکەرەکان کە بە روونی لە نیشانەکانی کێشانهوه withdrawal symptoms دا دەردەکەوێت.

375 – HALLUCINATION

الهلوسة

ورپنەکردن - وەزارە - هەلۆسە هینەرەکان

دەرککردنیکی ئەندیشەییە بۆ هەندئ لە دیاردەو بابەت و ئەو شتانەى كە لە واقعیی دەرەکیدا بوونیان نییە؛ جگە لەمەش ورپنەکردن بە نیشانەیهك لە نیشانەکانی ناخشیاوی دادەنرێت. جۆرەکانی ورپنە بریتین لە:

1 - ورپنە بیستراوەکان auditory hallucination بریتییە لە گوێببستبوونی ئەو دەنگانەى كە لە راستیدا بوونیان نییە، لە هەموو ورپنەکان بەربلاوترە؛ ساکارترینی ئەمجۆرە ورپنەیه گیزە گیز - ویزە ویز - و گوئ زرنگانەوویە، بۆی هەیه نەخۆش ((کەسى تووشبوو)) گوێببستی دەنگ و وشەکان بێت بە گوێیهك یان بە هەردوو گوئی، لەوانەیه دەنگەکان خۆبەزلزان یان تۆمەتبارکردن یاخود چەوساوهیى بن.

- 2 - ورپنه بېندراوهكان visual hallucination دهرکهوتنی بهشیوهی بروسکهی تیشک یان رهنگیکه؛ یاخود نهبوونی توانای له یهکجیاکردنهوهی ناراستهگانه.
- 3 - ورپنه بونکراوهكان olfactory hallucination ئەمهیان به دهگمەن روودهات؛ هاندەرە بۆ ئەوهی کهسی تووشبوو ((نهخۆش)) ههست به بۆنی بۆگەن و گازەکان بکات.
- 4 - ورپنه پېستییهکان hapitic hallucination وهک ههستکردنی نهخۆش بهوهی که شتیك له ژیر پېستییهوه خشکهی دپت یان یهگیك نازاری ددهات.

عملاء يصعب الوصول إليهم 376 – HARD - TO - REACH CLIENTS

ئەو گرهتارانەى بە سهختى دەست دەکەون

ئەو تاك و گرووپ و خیزان و كۆمه‌لگه‌يانه ده‌گرێته‌وه كه پېوستییان به هاوكاریی تایبه‌تکراو و ده‌ستیاخستن ((چاره‌سه‌رکردن))ه له بواړی خزمه‌تگوزاریی كۆمه‌لایه‌تییه‌وه. به‌لام ئەوان به‌هۆی چه‌ند هۆكارییكى جیاواز ناتوانن سوودمه‌ند بن له‌و خزمه‌تگوزارییانه، هۆكاره‌كانیش ئەمانه‌ن: نه‌بوونی په‌یپېردن و زانینیان به بوونی ئەو خزمه‌تگوزارییانه، نه‌بوونی مه‌رجی هاندان تیاياندا بۆ سوود وه‌رگرتن له خزمه‌تگوزارییه‌كان، به‌هۆی ترسانیان له خزمه‌تگوزارییه‌كان و ئەو رېكارو پابه‌ندیانه‌ى به دوايانه‌وه دپن به پپى تپروانینی خۆیان.

الرعاية الصحية 377 – HEALTH CARE

چاودپیری تهن‌دروستی

كۆمه‌لایك كارو چالاکییه، ئامانجی: خۆپارێزییه له نه‌خۆشییه جه‌سته‌ی و شله‌ژانه ژیرییه‌كان، دۆزینه‌وهو چاره‌سه‌رکردنیان، پته‌وكردنی پرۆگرامه‌كانی چاودپیری

جەستەيى و دەروونى و كۆمەلەيەتى بۇ تاكەكانى كۆمەلگە. بەشىۋەيەكى گشتى سىستەمى چاودىرى تەندروستى لەمانە پىكدىت:

1 - ئەو تاكانەى دابىنكردى خزمەتگوزارىيەكان دەگرنە ئەستۇ، وەك: پزىشكان، پەرستاران، پىسپۇرانى كۆمەلەيەتى و دەروونى و كەسانى دىكەش كە بەشىۋەى فەرمى لەو بوارەدا كاردەكەن.

2 - ئەو دامەزراوانەى كە كاردەكەن بۇ گەياندى ئەو خزمەتگوزارىيە، وەكو: نەخۇشخانەكان، بىكە تەندورستىيەكان، نۇرپىنگەكان و چارەخانە جۇراوجۇرەكان.

3 - تاقىگەو دامەزراۋەكانى لىتوئىزىنەو و فىركارى و پلاننانان.

4 - دامەزراۋە خۇجىيەكان كە كاردەكەن بۇ يارمەتيدانى تاكەكان بۇ خۇپارىزى لە نەخۇشىيەكان.

5 - ئەو كەسانەى كاردەكەن بۇ يارمەتيدانى خەلك بەشىۋەيەكى گشتى، بۇ ئەو وى ئەو خەلكانە زياتر بايەخ بە لەشساغى خۇيان بەن يان بۇ ئەو بەگەرپىنەو سەر بارى تەندروستى سىروشتى ياخود بۇ كەمكردەنەو شوىنەوارە يەكەدوای يەكدا ھاتوۋەكانى تووشبوون بە نەخۇشى.

378 – HEALTH PLANNING

التخطيط الصحي

پلاننانانى تەندروستى

ھەموو كۆشش و ھەولدانىكە لەپىناو دەستەبەرى دابىنكردى چاودىرى تەندروستى و دەروونى و كۆمەلەيەتى بۇ تاكەكانى كۆمەلگە؛ لەگەل جەختكردەنەو لە وەگەرچىستى سەرچەم دەرامەتە بەردەستەكان لە بوارى چاودىرى تەندروستى بەشىۋازىكى تەندروست و كارا.

پرۇسەى پلاننانانى تەندروستى لە رىگەى دامەزراۋەكان و رىكخراۋە دەولەتى و دامەزراۋە پزىشكىيە تايبەتەكان و دامەزراۋە فىركارىيەكانەو پىك دەھىنرەت. پلاننانانى تەندروستى ئەمانە لەخۇ دەگرەت: بەرنامە خۇپارىزىيەكان، پرۇگرامى دۇزىنەو پىشكات بۇ نەخۇشىيەكان، چارەسەركردن، چاودىرى داھاتو

((چاودىرى دواى دەرچوون))، بىپار وەرگرتن سەبارەت بە پىداوېستىيەكانى دامەزراو بە كارمەندان لە داھاتوودا، چۆنەتى سەرمایە پىدان و بەرزەفتکردنى تىچووى چاودىرىکردن، دىارىکردنى شوپى گونجاو بۇ دروستکردنى دامەزراو تەندروستىيەكان، دىارىکردنى شىوازە چارەسەرىيە گونجاوھەكان بۇ رووبەرووبوونەھەى نەخۆشىيەكان، سەربارى ئەمانەش گرنگىدان بە ژىنگەو دەرووبەر.

379 – HELPING RELATIONSHIP

علاقة المساعدة

پەيوەندىيە يارمەتيدان

بريتىيە لەو پەيوەندىيەى كە لە نيوان پىسپۆرى كۆمەلايەتى و گرفتاردا دروست دەبىت و گەشە دەكات؛ بە ئامانجى فەراھەمکردنى دۆخىكى لەبار كە ھاوكار بىت بۇ كارکردن و پىشكەشکردنى خزمەتگوزارىيە وىستراو. پەيوەندىيە يارمەتيدان ئەم تايەتمەندىيانەى ھەيە: ئالوگۆرى ھەلچوونە پىگەيشتووەكان، كارتىكکردنى دىنامىكىيانە كە خەسلەتى كارايى و گۆرىنى بەردەوامى ھەيە، پەيوەندىيەکردنى ژىرمەندىيە و رەفتارىيە كارايانە.

380 – HELPLESSNESS

العجز أو الضعف

پەككەوتن يان لاوازى – بىتوانايى

ھەستکردن بە پەككەوتن يان لاوازى جوړىكە لە رەفتار نواندن؛ بەگشتى لای ئەو قوربانىيانە دەردەكەوئىت كە بە خراپى مامەلەيان لەگەل كراوہ - وەكو ژنانى خىزاندارو مندالان - بەجوړىك وایان لىھاتووہ كە بە نەرىنى ھەلسوكەوت بەرامبەر ھەلوئىستە مەترسیدارەكان دەكەن و ملكەچى بارودۆخەكە دەبن و باوھەريان وایە كە رىگای رزگاربوون و گۆرىنى دۆخەكەيان نىيە يان پىيان وایە كەسانى دىكەى وەكو ئەوانىش يارمەتى پىويست و كارايان بۇ دابىن ناكړئ.

گشتگیرى – سەرتاپاگیر

ئاراستەيەكە دەرککردن و چارەسەرکردنى گرفتەكانى تاك بەشيۆەيەكى گشتگیر بە پيويست دادەنيت. ئەم ئاراستەيە وەكو يەكەيەكى يەكپارچەى تەواوکارانە دەروانيتە تاك و جەخت دەكاتەووە لەسەر گرنگيى ھۆکارە كۆمەلایەتى و دەرروونى و جەستەيى و رۆشنبريەكان و کاریگەرييان بەسەر تاكەووە.

خزمەتگوزارى تەندروستى لەنيۆ مالاندا

كۆمەلەيك پەرۆگرامى پزىشكى و نەخۆشەوانى و چاوديريى داھاتووە ((چاوديريى دواى دەرچوون لە نەخۆشخانە)) كە بۆ نەخۆشان لە مالەكانيان دابىن دەكرىت، لەم رۆووە كەرتى تايبەت ھەلەدەستىت بە دابىنکردنى زۆربەى ئەم خزمەتگوزارى و پەرۆگرامانە بەھوى كۆمەلە پىپۆرىكەووە، ئەم خزمەتگوزارىيانە ئاسوودەيى زياترو تىچووى كەمتر لەخۆ دەگرن سەبارەت بە نەخۆش لەچا و چاوديريىکردنى لە نەخۆشخانەدا.

سەردانى مالەكان

سەردانى مالان لە خزمەتگوزارى كۆمەلەيەتيدا بەواتاى چوونە نيۆ مالى گرفتارە؛ بە ئامانجى دابىنکردنى خزمەتگوزارىيە كۆمەلەيەتيە پىپۆرىيەكان. سەردانىکردنى مالان بە بەشيك لە كارو چالاكيەكانى خزمەتگوزارى كۆمەلەيەتى دادەنرىت؛ ھەر لەوكاتەووە كە ئەم پيشەيە سەريھەلداووە، ھەر بۆيە بەكارھيئەتى

ئەم شىۋازە لەبەر چەند ھۆكارىك پەپرەو كراو، بۇ نموونە: پىسپۇرى كۆمەلەيتى ھەلدەستىت بە سەرادنكردى مال لەبەرئەوھى گرفتار تواناى نىيە بگات بە دامەزراوھى فەرمى بەھۆى ھەبوونى لەمپەرىك؛ يان پىسپۇرى كۆمەلەيتى پىي وايە پىرۇسەى يارمەتيدان بۇى ھەيە كاريگەرىي زياترو كاراترى ھەبىت ئەگەر لە ژىنگەى ئاسايى و راھاتووانەى گرفتاردا ئەنجام بىرئىت.

384 – HOSPITAL SOCIAL WORK الخدمۋ الاجماعىة فى المىششفىات

خزمەتگوزارىي كۆمەلەيتى لە نەخۇشخانەكان

ئامانجى خزمەتگوزارىي كۆمەلەيتى لە نەخۇشخانەكاندا بىرىتىيە لە دابىنكردى خزمەتگوزارىيە كۆمەلەيتىيەكان لە نەخۇشخانەكان و چارەخانە جىاجىاكاندا. نموونەى ئەو خزمەتگوزارىيەكانەش كە لەم بوارەدا پىشكەش دەكرىن ئەمانەن: خزمەتگوزارىيە خۇپارىزىيەكان preventive services، خزمەتگوزارىيە راھىنەرانە rehabilitative، خزمەتگوزارىيە چاودىرىي داھاتوو ((چاودىرىي دواى دەرچوون)) follow - up، پلاننانى دەرچوون discharge planning، كۆگردنەوھى زانىارىيەكان، پىشكەشكردى ھاوكارىيە ئابوورىيەكان، رەخساندى دەرڤەتى راوئىزكردى بۇ نەخۇش و خانەوادەكانىان، ھاوكارىيەكردىان بۇ مامەلەكردى لەگەل شوينەوارى دەرروونى و كۆمەلەيتىيە كەلەگەبوو لەسەر نەخۇشەكان.

385 – HUMAN DEVELOPMENT النمو الإنسانى

گەشەكردى مرقىي - گەشەپىدانى مرقىي

كۆمەلەئىك گۆرانكارىي جەستەيى و دەرروونى و كۆمەلەيتىيە كە بەشىۋەيەكى گشتى لە ژيانى مرقىدا روودەدەن، ئەم گۆرانكارىيەكانە خەسلەتى بەردەوامبوونىان ھەيەو بەشىۋەى زنجىرەيى يان يەكبەدواى يەكدا دەرەكەون؛ سىڤەتى كەلەكەبووانەيان

ھەيە لەگەڭ گۇرئانكارىيەكانى دى. گەشەكردنى مرؤيى و گۇرئانكارىيە ياورەكانى لە ھەر قۇناغىكدا بەجۇرىك دەردەكەون؛ بۇى ھەيە پىشېنىكراو بن بەلام رېژەى ئەم گۇرئانكارىيانە لە كەسكەوہ بۇ يەككى دىكە جىاوازە.

386 – HUMANISTIC ORIENTATION

التوجه الإنساني

ئاراستەى مرؤفدۇستانە

كۆمەئىك چەمك و بەھاو شىوازە كە جەخت دەكات لەسەر بايەخى سوود وەرگرتن لە توانستە بەردەستەكانى مرؤف بۇ تىرو تەسەلكردنى پىداوئىستىيەكانى و بەرەنگارىبوونەوہى گرفتەكانى. ئەو پىسپۇرە كۆمەلايەتتىيەى كە باوهرى بەم رېبازە ھەيە؛ مەيلى يارمەتيدانى گرفتارەكانى ھەيە بەھۇى پەيوەندىيى چارەسەرانە therapeutic relationship و چەقبەندىيى دەخاتە سەر رەوشى ھەنووكەيى گرفتار؛ زياتر لەوہى چەقبەندىيى بختە سەر رابردووى گرفتار.

387 – HYPERACTIVITY

النشاط الزائد

زىادەرؤيى چالاكى - فرە چالاكى - چالاكى لە رادەبەدەر

برىتتىيە لە فرە چالاكى ماسوولكەيى، خەسلەتى جوولەى خىراو بەردەوامى ھەيە؛ وچاندانى نىيە. رەنگە ئەم حالەتە نىشانەيەك بىت لە نىشانەكانى تووشبوون بە پەريشانى يان دەمارپەشئوى، ياخود لىكەوتەى زىان يان تىكچوونى (نۇرگانى - ئەندامى -) مىشك organic brain damage بىت، يان لە ئەنجامى شلەژانە دەروونىي يان دەمارىيەكانەوہ بىت. ئەم زاراوہيە بە دىيارىكراوى شوئىنى زاراوہى گرفتى ناناگايى ((يا كەم سەرنجدان)) attention deficit disorder ى گرتەوہ.

(I)

388 – IATROGENIC

المرض الطبي

نەخۇشىي پزىشكى (دەروونى - جەستەيى)

ئەم زاراۋىيە ئامازەدانە بە نەخۇشىيە دەروونجەستەيەكان كە دەرھاۋىشتەي پۈرسەي دەستياخستن و چارەسەرگىردنن. نەخۇشىي نوژدارى بە واتاى دەرگەوتنى نەخۇشىيەكى نوپىيە بۇ نەخۇش لە ئەنجامى دەستياخستن - چارەسەرگىردن - لەلايەن پزىشكەۋە ياخود لە ئەنجامى زۆر بەكارھىنننى چارەسەرگىكى دىيارىكراۋەۋە. ئەم زاراۋىيە بەشىۋەيەكى فراوانتر بەكاردېت بۇ ئەۋەي ھەموو ئەو نەخۇشيانە بگىرئەۋە كە لە ئەنجامى دەستياخستن سەريان ھەلداۋە لەلايەن پىسپۇرى پىشەيى لەنيۋىشياندا پىسپۇرى كۆمەلايەتى، يەككىك لەو نەخۇشيانەش پىشتبەستنى گرفتار بە پىسپۇرى تايبەتمەندو ترسانى لە كارگىردنە دوور لەو پىسپۇرە.

389 – IDEATION

التصور أو التخيل

ۋىناكارى يان ئەندىشەگىرى

پۈرسەيەكە كە لەميانەيدا بىرۆكەيەك گەلآئە دەبىت. بۇ نموونە ئەو كەسەي خاۋەن ۋىناگردنى خۆكۆژانە suicidal ideation يە بىر لە مردن دەكاتەۋە يان مەرگىخۋازە ياخود بىرگىردنەۋە لە چەند كارىكى دىيارىكراۋ كە يارمەتىدمرى دەبن لە گەيشتن بە ئامانج.

هەستی تەنیايي پان خۇخستنه شوپن (لهخۇچوواندن - لهخۇگرتن)

پرۆسەيەکی ژیرمەندییە کە بەهۆیەووە کەسیک وینەيەکی عەقلىيانەى mental image کەسیکی دیکەى لا دروست دەبیت کە بە گرنگی دەزانیت، پاشان دەست دەکات بە بیرکردنەووەو رەفتارکردن و هەست دەرپرین بەشیوازی کەسەکە. بەشیوہیەکی گشتی ئەم پرۆسەيە کار دەکات بۆ بەهیزکردنی گەشەى کەسانە .personal growth

المريض أو العميل المستهدف 391 – IDENTIFIED PATIENT OR CLIENT**نەخۇش پان گرفتاری بەئامانجگراو (دەستنيشانکراو - ئامانجدار)**

يەکیکە لە ئەندامانى خيزان، پان ئەندامیکە لە گرووپیکى کۆمەلایەتیدا؛ دەستنيشانکراو - کراووتە ئامانج - (بەشیوہیەکی پرووالەتى نەک بەشیوہیەکی راستەقینە) بۆ ئەوہى چارەسەرى بۆ بکريت، يارمەتى بديريت، خزمەتگوزاريە کۆمەلایەتییەکانى پيشکەش بکريت. ئينجا وەکو نەخۇشیک پان شيتیک سەيرى کەسى ناوبراو دەکريت؛ جياواز لە ئەندامانى دیکەى خيزانەکەى پان ئەوانى دى، لەگەڵ ئەوهدشا هەموويان هەمان ئەو گرفتانەيان هەيە کە کەسە دەستنيشانکراوہکە هەيەتى؛ ئەگەر لەویش زياتريان نەبیت، وەکو ئەویش نيازمەندن بە هاوکارىکردن بەلکو زياتريش.

392 – IDENTITY**هوية****ناسنامە - پیناس - شوناس**

هەستکردنى تاکە بە خودو تاکايەتى خۆى uniqueness و توانا هەبوونى بۆ پاراستنى بەهاو رەفتارو هزرە تايبەتەکانى.

قەيرانى ناسنامە - قەيرانى شوناس

بريتييه له سەرلېشېوان و نارۆشنى رۆلى تاك له ژياندا، چونكه تاك ماوهيهك به گومان و دردۆنگييهوه سهبارت به توانا ئامادهباشى خۆيهوه بۆ گوزهران بهپيى چاوهروانى ئەوانى ديكه؛ گوزهران دهكات. بهشيوهيهك واى لى ديت له كهسايهتى خۆى دنيا نييه، ئەمەش له حالهتيك رپوودهدات كه تواناى بهجيهينانى چاوهروانييهكانى نييه.

نەگونجان

تيرپوانىنى تاكه بۆ خودى خۆى يان دەرککردنيهتى به توانا نەبوونى له بهجيهينانى هەندى داخوازی يا چاوهروانييه كۆمهلايهتبييهكان social expectations.

بیتوانایی یان لاوازی

بیتوانایی تاكه له دابینکردنى چاودیرى پيوست بۆ خودى خۆى؛ وپراى برپاردانى تەندروست، ئەمەش به هۆكاری لاوازی له رایهلهکردنى ئەرکه جهستهی و ژیرمهندييهكانى.

پالنه ريان هاندەر

خەلات يا شتيكى گرانبههايه، دهبيته مايهى هاندانى تاك بۆ ههئسوكهوت و رەفتارکردن؛ بهشيوهيهك كه بيگهيهنيت به وهدهستهينانى ئەو رەفتاره.

سەربەخۆیی لە ژياندا

بریتییە لە توانای تاق بۆ خۆژیانندی سەربەخۆیانە؛ بەبێ پشتبەستن بە کەسانی دیکە، لە رووالتەکانی: توانای تاق لە هەلسوورانندی کاروبارەکانی ژياندا، توانستی تاق بۆ دەسلالت بە کارهێنان بەشیوہیەکی تەندروستانە سەبارەت بە مال و سامانی، راپیکردنی کارو چالاکییە پێویستەکانی رۆژانە. جگە لەمەش ئەو پرۆگرامانە کە ئامانجیان یارمەتیدانی تاکەکانە بۆ ژینی سەربەخۆیانە؛ کاردەکەن بۆ پتەوکردنی تواناکانی تاق لەسەر خود چاودێریی لە رووی نوژداری و کۆمەلایەتی و داھینانی گۆرانکارییە پێویستەکان لە مائەکەیدا بۆ ئەوەی بە ئاسانی بە هەموو ژووو شویئەکانی دیکە ناو مال بگات و سوودیان لێوەرگرێت.

کارمەند یان کرێکاری خۆجیبی

یەکیکە لە تاکە چالاکوانەکانی کۆمەلگەیی خۆجیبی لە بواری هاوکاریکردنی پسرۆران بۆ بەجیھتینی هەندئ ئامانجی خۆجیبیانە. کارمەندی خۆمالی یان خۆجیبی بۆی هەیه خۆبەخش بیت یان کرئ وەربرگرت، رۆلی ئەم کرێکارە بریتییە لە: یارمەتیدانی پسرۆران لە دیاریکردنی سەرچاوەی گرتەکان، ئاشناکردنی تاکەکانی کۆمەلگە بەو خزمەتگوزارییانە خراونەتە روو، پیکهینانی پەيوەندی لە نیوان گرفتاران و پسرۆران، ئاراستەکردن و رینمای.

پراکتیزە نارااستەوخۆ

بریتییە لە کۆمەلگەیی کارو چالاکی کە پسرۆری کۆمەلایەتی ئەنجامیان دەدات، ئەم پسرۆرە لە بواری کارگێری و توێژینەووە نەخشەکیشانی پرۆگرامەکان و دارشتنی

بەرنامە سىياسى و فىركارىيەكاندا كار دەكات و ھىچ پەيوەندىيەكى راستەوخۇى لەگەل گرتارندا نىيە. پراكتىزەى ناراستەوخۇ يەكىكە لە ھۆكارە بنچىنەيەكان كە پراكتىزەى راستەوخۇ پىشتى پىدەبەستىت؛ ھەربۇيە ئاستىكى بەرزى ھەيە لە بايەخ پىدان.

400 – INDIRECT TREATMENT

العلاج غير المباشر

چارەگەرى ناراستەوخۇ

ئەم زاراوويە ئامازەکردنە بۇ پرۆسەى دەستياخستنى ژىنگەيى كە ئامانجى ھەموارکردن يا گۆرپىنى ژىنگەى ماددى و كەسانەى گرتارە. ئەو شىوازانەى لەم لايەنەو بەكاردىن، ئەمانەن: شىوازی نىوۋەندگىرى mediation، فىرکردن، بەرگى لە مافەكانى گرتار، دىيارىکردنى دەرامەتە ژىنگەيە بەردەستەكان locating resources. ئەم پرۆسانە پىويستىان بە ھەمان ئەندازەيە لە كارامەيەكان كە شىوازی چارەگەرى راستەوخۇ خوازيارىانە.

401 – INDIVIDUALIZATION

الفردية

تاكگەرايى - تاكخووزى

بنەماو بەھايەكە لە بەھاكانى خزمەتگوزارىى كۆمەلايەتى، ئەم بنەمايە پىشت دەبەستىت بە تىگەيشتنى گرتار ۋەك كەسىك كە تاكايەتى و تايبەتمەندىى خۇى ھەيەو جىاي دەكاتەو لە كەسانى دى.

402 – INDIVIDUATION

التفرد

كارى بەتەنيا - تەنياگىرى

پرۆسەيەكە بەھويەو تاك دەتوانىت دەرك بە خودى خۇى و جىواوزىى لەگەل ئەوانى دىكەدا بكات. بەگىشتى ئەم زاراوويە بەگاردەھىنىرپىت بۇ ۋەسفىردنى پرۆسەى

گەشەى مندالان و گچكەسالان ((ميرمندان)) و سەربەخۆبوون و جيابوونەوەيان لە دايباب يا ئەوانەى سەربەشرتيان دەكەن.

403 – INDUSTRIAL SOCIAL WORK الخدمۃ الاجتماعية الصناعية

خزمەتگوزارى كۆمەلايەتتى پيشەسازى - خزمەتگوزارى كۆمەلايەتتى لە بوارى

پيشەسازىدا

كارتياكردنى خزمەتگوزارى كۆمەلايەتتىيە لە بوارى پيشەسازى و ئابوورى و دامەزراوە بەرھەمھيئەكاندا؛ بە ئامانجى: بەھيژكردنەوەى پڕۆگرامەكانى چاودىرى كۆمەلايەتتى بۆ كارمەندان، دابىنكردنى خزمەتگوزارىيە چارەسەرى و مەشقسازىيەكان، باشتكردنى رەوشى كاركردن لەنيو دامەزراوەو دەرەوەى دامەزراوەدا.

404 – INEQUALITY تفاوت او تباين

جياوازى يان نايەكسانى

بريتىيە لە جياوازى و نايەكسانى كۆمەلايەتتى لەلايەنە جياوازەكاندا، وەكو: هيژ، دەسەلات، ھەل رەخساندن، زىدەماقى privileges، داد و يەكسانى justics.

405 – INEQUITY ظلم وعدم انصاف

جەورو ستەم و بىدادى - نادادپەرەومى

جياوازى دەرفەتە رەخساوەكانە لەبەردەم تاكەكان، بۆ بەدەستھيئەتتى چارەسەرى يان خزمەتگوزارىيەكانى دىكە. پسيپورانى كۆمەلايەتتى ئەم زاراوہيە بەكاردينن وەك

ئامازەدان بەو ھەلومەرجە كۆمەلایەتییانەى كە بەھۆیەو ھەندئ ئە تاكەكان رپووبەرپووی چەند كۆسپ و تەگەرەبەك دەبنەو ھە كە رپگرن لەبەر دەم بەدیھینانی ھەندئ ئە ئامانجە كۆمەلایەتییەكانیان، كە چى بۆ ھەندىكى دىكەیان دەرفەتى رەخساو ھەيە.

زاراوى inequity جىاوازى ھەيە لەگەل زاراوى inequality، يەكەمیان بەواتاى بوونى كەموكۆرى دىت سەبارەت بە ھەلى دادپەرورەى و فرە مافى (وھكو نەبوونى دەرفەتى رەخساو بۆ بەرگرى لەخۆ كەردن لەبەر دەم دادگادا)، بەلام دووھمیان زىاتر بەسەر جىاوازى نىوان تاكەكان جىبەجى دەبىت لە بەدەستەينانى خزمەتگوزارىيە فىركارى و تەندروستى و ھىي دىكەش.. لە خزمەتگوزارىيە گشتىيەكان.

406 – INFANTILIZATION

الصغر

بچووکی - مندالی - مندالیتی - بە مندالی مانەو

ھاندانى كەسەك بە ئاشكراو راشكاوى يان بە نھىنى بۆ ھەلسوكەوت و رەفتار نواندن بەشىوازی مندالانە كە ھاوشیوھى رەفتارى گچكەسالان بىت. نموونەى ئەمچۆرە ھاندانە لای ئەو دایك و باوكانە دەردەكەوئ كە زیدەرپۆی دەكەن لە لایەنگرى مندالەكانیان بەھۆى دواندنیان بە زمانى مندالان و بايەخ نەدان بە پابەندکردنیان بۆ رەفتار نواندن بەشىوھەك كە گونجاو بىت لەگەل ئاستى تەمەنیان.

407 – INFORMATION AND REFERRAL SERVICES

خدمات التحويل وتوفیر المعلومات

خزمەتگوزارى گواستەو ھە دابىنکردنى زانیارییەكان

نووسینگەيەك يان بەشىكى تايبەتە لە دامەزراو كۆمەلایەتییەكاندا، كار دەكات بۆ: ئاشناکردنى تاكەكان بە خزمەتگوزارى و پرۆگرامە رەخساوھكان لە كۆمەلگەدا،

رېكاره پېويستهگان بۇ بەدەستھېناني ئەو خزمەتگوزاريانەو سوود لېوەرگرتنيان،
هاوکاریکردنيان له پرۆسەي بەدواداگەپانی دەرامەتە جیگرەوہگان لەمەر
پیداويستیەکانیان.

408 – INFORMED CONSENT

الإعلام بالموافقة والقبول

دەربرینی رەزامەندی و پەسەندکردن - رەزامەندی نیشاندان

رېپیدانی گرفتارە بە پسیۆری کۆمەلایەتی و دامەزراوەو کەسانی دیکەي پسیۆر، بۇ
بەکارھینانی رېکارە چارەسەرییە دیاریکراوەگان؛ لەنیویشیاندا پرۆسەکانی
دەستنیشانکردن و چارەسەری و بەدواداچوون و توێژینەوہ. رەزامەندی
پابەندبوونە بە پارێزگاریکردن لە رازپاریزی ھەموو زانیاری و راستینەگان و
زانیی مەترسییە بەدواپەکدا ھاتووہگان و جیگرەوہ بەردەستەگان.

409 – IN - SERVICE TRAINING

برنامج التدريب الداخلي

بەرنامەي مەشقی نیوخۆي - مەشقی خزمەتگوزاری نیوخۆي

بەرنامەيەکی فیۆرکاری و مەشقاکییە، دامەزراوەي فەرمی بۇ کارمەندان رېکی
دەخات، کەسیکی پسیۆر سەرپەرشتی دەکات کە رۆلی لەم پرۆسەيەدا بریتیە
لە: یارمەتیدانی کارمەندان بۇ بەدەستھېنانی زانیاری و کارامەيی پېويست بۇ
بەجیھینانی نامانجەکانی دامەزراوە، باشترکردنی راییکاری پيشەيی بۇ
کارمەندان و راپەراندنی کاروبارو چالاکییە سنووردارەگان. زۆریەي جاریش
رېکخستنی ئەمجۆرە بەرنامانە لەنیو دامەزراوەدا بەرپۆہ دەچن بۇ ماوہیەکی
دیاریکراو.

لەپەر ناخبینی یان دەروونبینایی - تیزبینی - توانای تیگەشتن

پرۆسەى خودناسى و هەستکردنە بە هەست و سۆزو پائەنەر و گرفتەکان، لە هەندیک شىوازی دەروونچارەگەرى و خزمەتگوزارىی کۆمەلایەتیی نۆرینگەیییدا؛ ئەم زاراوەیە ئاماژەدانە بە زیادکردن یان بەرزکردنەوهى ئاستى هۆشیاریی گرفتار سەبارەت بە مەملانی ناوخواییه لەمیژینەکان و هۆکارەکانیان.

پەسەندکردن - رەزامەندی - قایل بوون

پرۆسەیهکە کۆمەلە ریکاریک procedures لەخۆدەگریت کە دامەزراوە کۆمەلایەتییهکان بەکاریان دینن لەپینا و باشتین ئەنجامی شیوا لەکاتی یەکەمین چاوپێکەوتن لەگەڵ گرفتاردا. ریکارەکانیش بریتین لە:

- 1 - ئاشناکردنی گرفتار بەو خزمەتگوزارییانەى کە دامەزراوە پیشکەشى دەکات.
- 2 - تەیارکردنی گرفتاران بە زانیارییه پێویستەکان لەبارەى مەرجى بەدەستەینانى خزمەتگوزارى و ئەو ریکارانەى پێویستە بەدواداچوونیان بۆ بکریت و پیرای وەلامدانەوهى پرسیارەکانیان.
- 3 - بەدەستەینانى زانیارییه سەرەتاییهکانى گرفتار.
- 4 - گەشتن بە بۆچوونیکى سەرەتایی لەبارەى سروشتى گرفتەکان.
- 5 - گەشتن بەرپیککەوتن لەگەڵ گرفتاردا سەبارەت بە ئامادە دەربیرینی بۆ پەسەندکردنی خزمەتگوزارى.
- 6 - دیاریکردنی کەسێکى لێهاتوو بۆ پیشکەشکردنی خزمەتگوزارى یان کارکردن لەگەڵ گرفتاردا.

رېبازى ته‌واوکارى - ميتؤدى ته‌واوکارى

شيوه‌يه‌که له شيوه‌کانى کارتياکردن له خزمه‌تگوزارى کؤمه‌لايه‌تيدا، پيوستى به بوونى ناستيکى به‌رز هه‌يه له زانين و نه‌زموون و کارامه‌يى پيشه‌يى و باش به‌کاره‌ينانى چه‌مک و شيوازه پيشه‌يه‌کانى کارکردن له‌گه‌ل تاك و خيزان و گرووپه‌کاندا. پيوسته له‌سه‌ر نه‌و پسپورەى که نه‌م رېبازه په‌پرەو ده‌کات؛ تواناى به‌کاره‌ينانى هه‌موو رېبازه‌کانى خزمه‌تگوزارى کؤمه‌لايه‌تى هه‌بيت به يه‌ک راده‌و هه‌مان ناست.

چارسه‌رى هزريانه

ميكانيزميكى به‌رگرى و ره‌وتىكى كه‌سانه‌يه كه تاك په‌ناى بؤ ده‌بات بؤ دوورخستنه‌وهى هه‌ست و هه‌لچوونه ديارى‌كراوه‌كان، بويه تاك پشتى پي‌ده‌به‌ستيت بؤ شيته‌لكارى گرفت و مملانيكى به‌شيوه‌يه‌كى باب‌ه‌تيانه‌و به‌پيى توانا يان به‌شيوه‌زيكى نه‌وپه‌رى ژيرمه‌ندانه.

رېژهى زيره‌كى - به‌رکه‌وتى ژيرى

پيوه‌ريکه راده‌وى زيره‌كى كه‌سيك به‌شيوه‌يه‌كى نزيك‌كراوه ديارى ده‌کات به‌هوى نه‌نجامدانى تافى‌کردنه‌وه‌يه‌كى تايبه‌ت. ئامانجى تافى‌کردنه‌وه‌كه برىتیه له ديارى‌کردنى توانستى كه‌سه‌كه بؤ به‌کاره‌ينانى چه‌مکه‌كان، پيکه‌ينانى په‌يوه‌ندى و پاريزگارى‌کردنى، به‌ده‌سته‌ينانى زانياريه په‌يوه‌ستداره‌كان به ژينگه‌وه، تواناى

كەسەكە بۇ رووبەروو بوونەوہی ھەئۆیستە نوپكان و خۇگونجاندىن لەگەئیان. ئەنجامى تاقىكردنەوہكەش بە ئامازەدەرى توانستى ژىرىەتى كەسەكە دادەنرئیت. ئەم تاقىكارىیە لە پړۆسەى دەستنىشانكردنى نەخۇشییەكانىش بەكاردیئت؛ لەبەرئەوہى تىكړای نمرەى پېوانى (100) (IQ) نمرەى، ئینجا ئەو كەسەى كە نمرەى (90 - 100) بەدەست دینئیت بە كەسىكى ئاسایى دادەنرئیت، بەلام ئەو كەسەى كەمتر لە (70) نمرە بەدەست دینئیت بە كەسىك دادەنرئیت كە پېویستى بە یارمەتى تايبەتكراو و فیکردنى تايبەت ھەیە.

النشاط أو العمل الفرقي المتبادل INTERDISCIPLINARY ACTIVITY – 415

كاروچالاکى یان ھەرەوہزى - کارى بە کۆمەئى

دەستياخستنىكى ھەرەوہزكارىیە لەلایەن كۆمەئىك لە پىسپۆرانەوہ بۇ بەرژەوہندى دەستياخستنىكى ھەرەوہزكارىیە لەلایەن كۆمەئىك لە پىسپۆرانەوہ بۇ بەرژەوہندى گىرفتار. بۇ نموونە: دەستياخستنى نوژدارو پىسپۆرى كۆمەلایەتى و دەرووناس و دەستەى نەخۇشەوانى؛ لە ھاوكارىكردنى حالەتى تاك یان گرووپ یان خیزان و پړاى یەكخستنى ھەولەكانیان لەم بواردەدا.

416 – INTEREST GROUP

جماعة الميول والاهتمامات المشتركة

گرووپى ئارەزوو و ھاودەمى (بايەخپىدانى ھاوبەش)

كۆمەلە كەسىكن، خاوەنى ئارەزوو interests و ئامانج goals و بايەخپىدان concerns و ويست desires ى ھاوبەشن. بەگشتى پړىك دەكەون لەسەر ئەنجامدانى كارو چالاکى سوودبەخش و یەگگرتوو. ئەو دەستەبە بەناوى گرووپى ئارەزوو تايبەتەكان special interest group یش ناودەبرئین.

417 – INTERNATIONAL CLASSIFICATION OF DISEASES(ICD)

التصنيف الدولي للأمراض

پۆلئىنكردىنى نۆۋدەۋلەتتى نەخۇشىيەكان

پۆلئىنكردىنىكى ئاماركارىيە بۆ سەرجەم نەخۇشىيەكانى مرۇف، لەوانەش نەخۇشىيە ئاۋەزىيەكان. ئەم پۆلئىنكارىيە لەلايەن رېكخراۋى تەندروستى جىھانى World Health Organization(WHO)بېرىرى لەسەر دراۋە.

418 – INTERPRETATION

التفسير

لېكدانەۋە - راقەكردن - پروونكردنەۋە

شېۋازىكە لە شېۋازەكانى دەستياخستن لە خزمەتگوزارى كۆمەلەيەتيدا، ئامانجى پتەۋكردنى پرۆسەى دەروونبىنايى و ئاراستەكردنىيەتى بەھۋى راقەۋ پروونكردنەۋە لېكدانەۋە.

419 – INTERPROFESSIONAL TEAM

الفريق المهني

تىمى پىشەيى

تىمىكى بچوۋكى رېكخراۋە، پىسپۇرانى بۋارە جىاجىياكان و خاۋەن ئاراستە جىاۋازەكان لەخۇ دەگرېت؛ كە زانين و زانىارى و ئەزموون و كارامەيەيەكان بەكاردىنن و بەيەكەۋە كاردەكەن لەپىناۋ چارەسەركردنى كىشەيەك يان بەدەيەينانى ئامانجىكى ھاۋبەش. ئەندامانى تىمەكە بەشدارى دەكەن لە: بەگەرخستنى بەھرە تايبەتەكانيان، بەكارهينانى پرۆسەكانى پەيوەندىيى دوو لايەنە و بەردەۋام، continuous intercommunication، دووبارە پشكنين reexamination،

هه ئسهنگاندن evaluation له پیناو ودهیپینانی ئامانجه هاوبه شهکان و له نهستۆ گرتنی بهرپرسیاریتییه بهدوايه کدا هاتوو هکان؛ سه بارهت به کاروبارهکانیان. نمونهی تیمه پیشه ییه راهیئراوهکانیش، وهکو: تیمی دهر ووندروستی mental health team که به شیوهیهکی گشتی پیکدیت له نوژداری دهر وونی psychiatrist، دهر وونناس psychologist، پسپۆری کۆمه لایهتی social worker و ((نه خوشه وان))ی دهر وونی psychiatric nurses یان په رستاری دهر وونی.

420 – INTERVENTION

تدخل

دهستیاخستن - چاره سه رکردن - دهسومردان

پروژهی نیوه ندگیرییه له نیوان کۆمه لیک له تاکه کان یان رووداوه کان یا هه ئویسته کان یا خود چالاکییه پلانداره کان یا مملانی نیوخوییهکانی تاکه کان. دهستیاخستن له خزمه تگوزاریی کۆمه لایه تیدا زارواوه یه که هاوواتای وشه ی چاره سه ر treatment ه له بواری نوژداریدا. زۆربه ی پسپۆرانی پیشه ی خزمه تگوزاریی کۆمه لایه تی به لایانه وه باشتره وشه ی دهستیاخستن به کاربه یئندریت له بری وشه ی چاره سه ر؛ چونکه دهستیاخستن جگه له چاره سه رکردن هه موو کارو چالاکییهکانی دیکه ش له خو دهگریت که پسپۆری کۆمه لایه تی نه جمیان ده دات به ئامانجی خو پاریزی تاک و گرووپه کان له تووشبوون به گرفته کان یان یارمه تیدانیا له چاره سه رکردنی گرفته کان، یا خود به دهسته یینانی ئامانجه سنوورداره په سه ندکراوه کان. نمونه ی نه و چالاکیانه ش نه مانه ن: دهر وونچاره گه ری، دهستیاخستن بو به رگریکردن له به رژه ونیدییهکانی گرفتاران، چاکسازی، پلانی کۆمه لایه تی، ریکخستنی کۆمه لگه، گه ران به دوای دهرامه ته کان و په ره پیدانیا ن.

جاوپيکهوتن

كۆبونەوھى پىسپۇرى كۆمەلایەتى و گرفتاره به نامانجى چارەسەرکردنى گرفتیک. جاوپيکهوتنەکان له خزمەتگوزارى كۆمەلایەتیدا جياوازن به جياوازی نامانجەکانیان؛ له وانهش: جاوپيکهوتنى ئاراستەکراو directive interview، جاوپيکهوتنى ئاراستە نەکراو، جاوپيکهوتنى کۆکردنەوھى راستینەو زانیاریەکان intake، fact - gathering interview، جاوپيکهوتنى وەرگرتن ((پەسەندکردن))، interview، جاوپيکهوتنى چارەسەرى، جاوپيکهوتنى تاکیانە ((تاکە کەسى))، جاوپيکهوتنى به کۆمەلى يان ھاوبەشى.

خشتهى جاوپيکهوتن

ئامرازيکه به شيوهيهكى گشتى له كۆنگرهو جاوپيکهوتنەکاندا بەکار دەھيئريت كە نامانجى كۆکردنەوھى راستینەو زانیاریەکان و ئەنجامدانى پرۆسەى رپوويوى surveys يە بۆ ئاراستەکردنى تاك بەرەو زانیاریە خوازراوھکان. بۆى ھەيه خشتهيهك كۆمەليک پرسيارى داخراو closed - ended questions يان پرسيارى كراوھ open- ended questions لهخۆ بگريئت.

زاراويبوون يان مەستبوون

حالتەتيكى مەستيبە بەھوى بەکارھينانى ماددە ئەلکەھۆلى يان سڤکەرەکان. بەگشتى رەفتاره ھاوتەريبەکانى ئەم حالەتە بریتين له: گەشانەوھ يان بووزانەوھيهكى کاتى،

گۆقتارى ناروون، سستى له جوولهدا، كهموكوپرى له رايه لكاريدا، بيتوانايى له بپارداندا، نه بوونى خولياو ئارەزوو له راپەراندنى ئەرکه كۆمەلایه تىيەكاندا.

424 – ISOLATION

العزلة

گۆشەگىرى - دوورەپەرئىزى - كەنارکەوتن - دابراو

گۆشەگىرى يان پەرگىرى له ئەوانى دى؛ بارىكە لىكەوتەى حالەتتىكى دەروونىيە، وەكو ترسان يا رقبوونەو له پەيوەندىبەستىن بە كەسانى دىكە بەهۆى ھەستىردن بە كەموكوپرى ياخود خۆبەگەورە زانين يان جياوازيکردن. لەتپۇرى دەروونشیتەلگارى گۆشەگىرى بە مىكانىزمىكى بەرگىرىکردن دادەنریت كە تاك پەناى بۆ دەبات بەمەبەستى دابرىنى ئەوہى روى داوہ له ھەمان كاتدا رپىگىرىکردن له دووبارەبوونەو ھەيدا بۆ ئەوہى نەبیتە بەشپىك له ئەزموونى تاك و شارەزايىيەكانى، جا لەو كاتەى شتىكى ناخۆش روودەدات؛ تاك بۆ ماوہىيەك دەوہستى و خۆى تەرىك دەكات له بەسەرھاتەكە، لەگەل ئەوہشدا ئەزموونى تاك بە دوورەپەرئىز بوون له بىر ناكرىت، بەلكو گۆشەگىر بوون دەبیتە ھۆى دامرگانەوہى ئەو ھەلچوونەى كە ھاودەمى ئەزموونەكە بوو، وپراى كپىردنى ئەو ھزرو ھەست و سۆزەى كە پەيوەستىن بە ئەزموونەكەوہ، ئىدى ئەزموونەكە بە گۆشەگىرى دەمىنیتەوہو ھىچ رۇلپىك نابىنیت له ژيانى رۇژانەى تاك له رووى ھزرىيەوہ.

(J)

425 – JOINT INTERVIEW

مقابله مشتركة

چاوپيڭكەوتنى ھاوبەش

جۆرىكە لە جۆرەكانى چاوپيڭكەوتن لە خزمەتگوزارىي كۆمەلايەتيدا، چەند شيوەيەكى جۆراوجۆرى ھەيە، وەكو: چاوپيڭكەوتنى پىسپۆرى كۆمەلايەتى لەگەل گرفتارو ژمارەيەك لە كەسە نزيكەكانى وەك باوك و برا يان ئەو كەسانەى پەيوەندىيەكيان بە گرفتەكەيەو ھەيە؛ وەك ھاوكارو ھاوئەل و مامۆستاكانى، چاوپيڭكەوتنى پىسپۆرى كۆمەلايەتى لەگەل ژمارەيەك لە گرفتاران لە يەك كاتدا، چاوپيڭكەوتنى گرفتار لەگەل كۆمەلئيك لە پىسپۆرانى كۆمەلايەتى لە يەك كاتدا.

(K)

426 – KOHLBERG MORAL DEVELOPMENT THEORY

نظريه كوهلبرق عن تطور الأخلاق

تېۆرى كۆھلبېرگ دەربارەى گەشەکردنى رەوشت يان ئاكار

كۆمەلە چەمكىكە كە (لورنس كۆھلبېرگ) پيشنيازى كردوو ھەق رافەو پوونكردنەو ھەى چۆنيەتى گۆرانى ھزرە رەوشتدارييەكان (ھەلەو راسە) لە قۇناغە جياجياكانى تەمەندا. كۆھلبېرگ شەش قۇناغ يان ئاستى بۆ گەشەى ئاكارى ديارى كردوو، بەكورتى دەيانخەينە روو:

- 1 - قۇناغى پەيرەوكردى ياساو رپساكان بەمەبەستى خۇلادان لە سزاكان.
- 2 - قۇناغى گوپراپەلى بەمەبەستى بەدەستەينانى پاداشتهكان.

- 3 - قۇناغى پابەندبوون بە دەستور بەمەبەستى بەدەستەيتانى رېزو خۇشەويستى ئەوانى دى، يان بۇ خۇلادان لە رِق و كينەيان.
- 4 - قۇناغى گەشەكردن كە برىتییە لە ھەستکردن بە تاوانبارى لەكاتى ئەنجامدانى كرددوھ چەوتەكان.
- 5 - قۇناغى دەر ككردن بە بوونى بەھاو بیروباوهرى دژوارو دژكارو دژبەيەك، وپراى ھەستکردن بە پېويستبوونى دەرچوواندى بپيارى روون و بئلايەنانە.
- 6 - قۇناغى پەيىردن بە رەوايەتى بنەما رەوشتيیەكان لەسەر ئاستى كۆمەلگەى خۇجیى و بەئیندان بە پابەند بوونيانەوھ.
- كۆھلبیرگ پېى وايە كە زۆربەى تاكەكان بە قۇناغى يەكەم و دووھمدا لە ماوھى قۇناغى ھەرزەكارى پېشكاتدا تېپەر دەبن. سەبارەت بە قۇناغەكانى پېنچەم و شەشەمیش كۆھلبیرگ پېى وايە زۆربەى تاكەكان لە دوای تەمەنى بیست سالىدا ئینجا دەر فەتى گەيشتيان بۇ دەرەخسیت.

مرآحل الموت عند كوبرلر 427 – KUBLER - ROSS DEATH STAGES

قۇناغەكانى مردن لای كوبرلر

كۆمەلئىك وەلامدەرەوھى دەرروونى پەيوەست بە مردنە؛ كە خانمە توپزەر "Elisabeth kubler" پېيان گەيشتووه، ئەويش لەميانەى چاوپېكەوتنى بەو نەخۇشانەى كە تووشى دەردى ئەوتۇ ھاتبوون بەرەو مەرگى دەبردن. ئەو وەلامدەرەوانە پېنچ قۇناغیان ھەيە:

- 1 - قۇناغى نكولى denial و گۆشەگىرى isolation.
- 2 - قۇناغى توورپىي anger.
- 3 - قۇناغى سازشكردن يان گەنگەشەكردن bargaining.
- 4 - قۇناغى خەمۆكى depression.
- 5 - قۇناغى پەسەندكردن يا قەبوولكردن يان رازىبوون ((رەزامەندى)) acceptance.

"كۆبلەر" نامازى بەوھداوہ كە نەخۇشەكان لە وەلامدانەومكانيان پابەند نابن بە رېزبەنلىى قۇناغەكان، بەلكو ھەندىكيان لە قۇناغىكەوھ بۇ قۇناغىكى دىكە دەچن و پاشان بۇ ھەمان قۇناغى راپردوو دىگەرپنەوھ، ھەندىكى دىكەشيان بەم قۇناغانەدا تېپەر نابن

(L)

428 – LANGUAGE DISORDER

إضطراب اللغة

گرفتگی زمان - شله‌زانی زمانی

گرفتگی که له گرفته‌کانی گه‌شه، بریتییه له تیگه‌یشتن و په‌یپیردنی زمان به‌سه‌ختی یان ناسته‌نگی له دهربرینی زماندا. ئینجا له جوړی دهربرانه expressive type ی گرفته‌کانی زمان؛ تاك خاوه‌ن تیگه‌یشتنیکی راست و دروسته له ناستی زماندا، به‌لام شکست دینیت له دهربرینی هندی له وشه و پیته‌کان. به‌لام له و جوړی که په‌یوه‌سته به وەرگرتن و پیوتنه‌وه receptive type دا؛ تاك شکست دینیت له تیگه‌یشتن و دهرکردنی زمان، هوکاره‌کشی لای هندی له مندالان ده‌گه‌رپته‌وه بو که‌موکوری هه‌سته‌کی sensory deficitis، لای هندیکی دی ده‌گه‌رپته‌وه بو گرفته‌کانی په‌یوه‌ست به توانا‌کانیان سه‌بارت به گپ‌رانه‌وه یان بیرکه‌وتنه‌وه recall و ته‌واوکاری integration و پیکه‌ستنه‌وه یان پیکه‌یاندنی شته‌کان.

429 – LEARNING DISABLED

ضعف التعلم

لاوازی له فیرووندا

زاراوه‌یه‌کی وه‌سفییه بو نه و مندالانه‌ی خاوه‌ن زیره‌کیه‌کی ناسایی یا سه‌رووی ناستی مامناوه‌ند بن، به‌لام ناسته‌نگی فیروونیان هه‌یه، له و ناسته‌نگانه‌ش: که‌موکوری له خویندنه‌وه dyslexia دا، سه‌ختی له نووسین dysgraphia دا، گرفتگی ژماره و ماتماتیکی dyscalculia.

سوورې ژيان

كۆكراوهى گۆرانكارىيە پەيوەستەكانە بە تەمەن و گەشەى مرؤف له چركەساتى بوون تا مردن، باوەروايە كە زۆربەى خەلكى له ماوهى ژياناندا بە كۆمەلەك گۆرانكارى هاوشيوە تىپەردەبن كە بوى هەيه پيشبينيكرائو بن.

نموونه يان جوړى ژيان - تهرزى ژيان - مؤدېلى ژيان - شيوازى ژيان

رېنگايەكە له رېنگاكانى كارتياكردن له خزمەتگوزارى كۆمەلايەتيدا، پشت دەبەستىت بەو ديدگايەى كە چەقبەندى دەخاتە سەر پەيوەنديەكانى نيوان گرفتارو ئەو ژينگەيەى تىيدا دەژييت. پسپوړى كۆمەلايەتى تايبەتمەندى ئەم رېنگايە پى وايە: ئەو كيشانەى رووبەرووى گرفتار دەبنەو وەكو پەرچەكردار وان يان له ئەنجامى شيوازى مامەلەكردنى گرفتارە لەگەل ژينگەى دەوروبەرى كە تىيدا دەژييت، پيوستە له چارەسەريدا چەقبەندى بخريتە سەر بارسووكى تواناكانى گرفتار، كەمكردنەوهى گوشارە ژينگەيەكان، گيرانەوهى شيوازەكانى مامەلەكردنى گونجاو لەگەل ژينگەدا.

گرفتى پەيوەست بە شيوازى ژيان - شلەژانى پەيوەست بە شيوازى ژيان

چەند گرفتىكى تەندروستين ھۆكارەكەيان برىتییە لەو رېنگايەى يان ئەو شيوازەى كە تاك پەپرەوى دەكات لە ژياندا، ھۆكارى ئەم گرفتانە پەيوەندى نىيە بە نەخۆشییەكانەو. نموونەى گرفتەكانيش، وەكو: قەلەوى، بيهيزى جەستەى كە لە ناكامى ئەنجامنەدانى مەشقى وەرزشیەو پەيدا دەييت.

ھاوبەندى - تۆرپەندى

ھاوبەندى لە خزمەتگوزارى كۆمەلەلەتتەدا بىرىتىيە لەو چالاكىيە كە ئامانجى سوود وەرگرتنە لەسەر جەم دەرامەتە بەردەستەكانى ژىنگەى دەوروبەرى گرفتار؛ وەكو: دامەزراو كۆمەلەلەتتەىكان و كارمەندەكانى، گرووپە خۆبەخشەكان، كەسە نىزىكەكان و يەكخستى ھەولەكانىيان بۇ خزمەتگوزارى و ھاوكارىكىردنى گرفتار.

سەرپەرشتىكىردنى راستەوخۇ

رېنگايەكە يان شىۋازىكە ئامانجى پتەوكردنى كارامەيە نۆرېنگەيەكانە لە خزمەتگوزارى كۆمەلەلەتتەدا. كورتەى ئەم شىۋازە بىرىتىيە لە چاودىركردنى پسپۇرى كۆمەلەلەتتەى لەلەين سەرپەرشتىارەو (ئەمەش لەو كاتەدايە كە پسپۇرى كۆمەلەلەتتەى مامەلە يان چارەسەرى يەككى لە گرفتارەكان دەكات) بەھۆى شاشەيەكى تەلەفزيۇنى داخراو يان ھاۋىنەيەكى يەكروو - يەك ئاراستە - و تەياركىردنى پسپۇر بە زانىارى و رېنمايى وپېشنىازو ئاراستەو ئامۇژگارى و ئەو شىۋازانەى كە يارمەتتەى دەدەن لە بەدەيەننى ئامانجەكانى و فېربوونى سەبارەت بەم پىرۇسە چارەسەريە.

چاودىرى درىزخايەن

بىرىتىيە لە كۆمەلەلەتتەى خزمەتگوزارى تەندروستى و كۆمەلەلەتتەى و دەروونى تايبەتمەند بۇ ماوئەيەكى درىزخايەن - بەشىۋەيەكى رېزەي - پېشكەش بەو تاكانە دەكرىت كە ھەندى لە توانا ئەركىيەكانىيان لەدەست داو؛ ئەمەش لە رېگەى نووسىنگە تايبەتەكان و دامەزراو كۆمەلەلەتتەى خۆجىيەكانەو ئەنجام دەدرىت.

تويۇزى بەساللاچووانىش بە گەورەترىن تويۇز دادەنرېن كە پيويستىيان بەمجۆرە چاودىرييە دەبىت، ئەگەرچى تويۇزى دىكەش ھەن بۇى ھەيە سوود لەم خزمەتگوزارىيانە وەرېگرن؛ لەوانەش: كەمئەندامان، نەخۇشانى تووشبوو بە نەخۇشىيە عەقلىيەكان كە گەبىشتوونەتە قۇناغى پېگەبىشتن، تووشبووانى نەخۇشىيە دريۇزخايەنەكان و قوربانىيانى نەخۇشى ئايدز.

436 – LOSS

فقھ

لەدەستدان - ونكردن

حالەتتىكى لەدەستچوونى شتىكى ديارىكراوہ كە پيشووتر كەسيك ھەيبووہ. لەوانەيە لەدەستدان لە ئەنجامى مردن يا دەستبەردارى ((تەلاق)) يان كارەسات ياخود پرووداوه تاوانكارىيەكانەوہ بىت. لەپاستيدا حالەتى لەدەستدان لە گرنگترىن توخمەكانى قەيرانى خزمەتگوزارىيى كۆمەلايەتى و ھۆكارە سەرەككىيەكانى خەمۇكىشە بەشيوہى جياواز. زۆربەى پىسپۇرانى كۆمەلايەتئىش كاتى خۇيان بۇ ھاوكارىكردىنى تاك و خيۇزانەكان تەرخان دەكەن بۇ ئەوہى لەگەل حالەتى لەدەستداندا بسازيۇن؛ ئەمەش بەھوى بەكارھيۇنانى شيوازى قەرەبووكردەنەوہو دۇزىنەوہى بۇاردەكان لە ماوہى كورتخايەن و دريۇزخايەندا.

(M)

437 – MACRO ORIENTATION

التوجه العام

ئارپاستەى گشتى - ئارپاستەى زل يان گەورە

ئارپاستەى گشتى لە خزمەتگوزارىي كۆمەلايەتيدا جەخت دەخاتە سەر گرنگيى كارىگەريى ھىزە كۆمەلايەتى و راميارى و ميژوويى و ئابوورى و زىنگەيىھەكان بۇ سەر رەوشى مرؤيى، ئىنجا چ بىيئە ھۆكارى دۆزىنەوھى گرفتى تاكەكان يان بىيئە مايەى رەخساندى دەرفەتى گەشەو تيروتەسەلبوونى پيويست. ئەم دىدگايە پيچەوانەى ئارپاستەى تايبەتە micro orientation يان ئارپاستەى ورد - بچووك - .

438 – MACRO PRACTICE

الممارسة العامة

كارتياكردنى گشتى - پراكتيزەى زل (شپوازى گەورە) - پيادەكردنى گشتى

كارتياكردنى خزمەتگوزارىي كۆمەلايەتییە بە ئامانجى باشترکردنى خزمەتگوزارىيە كۆمەلايەتییەكان و داھىنانى گۆرانكارىي پيويست لەسەر ئاستى كۆمەلگەدا. كاروچالاكییە بەكارھىنراوھەكانى ئەم بوارە بریتىن لە: كارى راميارى political action، پيچكىستنى كۆمەلگە، ھەلمەتى فيركردنى سەرتاسەرى يان گشتى، بەرپوھبردنى دامەزراوھەكانى چاودىريى كۆمەلايەتى و بەشەكانى خزمەتگوزارىي كۆمەلايەتى لە دامەزراوھە جياجياكاندا.

بیرکردنەوہی جادوویی

بیرۆکەییەکی ئەندیشەییە کە تاك وینای دەکات لەبارەى کارىگەرىی بیروبۆچوون و ویستەکانى بەسەر ژینگەى دەوروبەرىدا، لەوبابووەرەشدايە ئەو بیروبۆچوون و نازەزووانەى دەبنە ھۆکارى سەرھەڵدانى داھینانەکان. بیرکردنەوہى ئەفسووناوى بریتىیە لە بیروبابووەرى راھاتووانە یان ناسایى لای: مندالانى خوار تەمەنى (5) سالى و ھەندى لە کەسانى نەخویندەوارو ھەندىک کۆمەلگەى گۆشەگىر. جگە لەمانەش بیرکردنەوہى خەيالى يەکیکە لە نیشانەکانى تووشبوون بە نەخۆشىی بەدگومانى paranoia لە کۆمەلگە ھاوچەرخەکاندا.

رېگەى باو - دەرڤەتى تاقىکردنەوہ

مەبەست لە رېگەى باو بریتىیە لە ھىنان و نامادەکردنى کۆمەلئىک لەو کەسانەى کە بە چەند خەسلەتئىكى ديارىکراو جيا دەکرىنەوہ؛ بۆ ژینگەى ژيوەرى و کردەيى و فيرکاريى گشتى يان ناسايى، وەکو رېگەدان بە کۆمەلئىک لە مندالانى کەمئەندام (خاوەن پىداويستى تايبەت) لە رپووى جەستەيى يان فيرکارى بۆ چوونە نيو پۆلى قوتابخانەى ناسايى و بەجىھىنانى ئەو کارو چالاکیانەى کە مندالانى ناسايى ئەنجامى دەدەن. ئەم پرۆسەيە دەرڤەتئىكى باش بۆ ئەو تاکانە دەرڤەخسینئىت لە پرۆسەى بەکۆمەلایەتیبوون و تىکەلاوبوون لەگەل تاکە ناسايیەکاندا، بەلام لەلایەكى دیکەوہ رەنگە دووچارى مەترسییەکانى رەتکردنەوہى کۆمەلایەتى و کەموکوپى چاودىرى تايبەتى ببنەوہ.

خەمۆكى گشتى - خەمۆكى سەرەكى - خەمۆكى گەورە

جۆرئىكە لە جۆرەکانى شلەزانە دەروونىيەکان، نیشانەکانى تووشبوون بەم نەخۆشىیە بریتين لە: لەدەستدانى بايەخپىدان يان گرنگى نەدان بە کاروچالاکییە

ئاساييهكان، ئامادەكى بۇ ورووژان، نەبوونى ئارەزووى خواردن، خەوزپان يان زىدەپروپىيە لە خەوتن، نەبوونى ئارەزووى سىكىسى، ماندووبوون و هىلاكى و دەمار پەشىوى، پەشىوى دەروونى، ھەستکردن بە بىئومىدى، نەبوونى تواناى سەرنج چىركىدەنەو، بىرکردنەو لە خۆكوژى. دەتوانىن خەمۇكى گىشتى دابەش بىكەين بۇ دوو جۆر:

1 - پووداوى ئاماژەدەرانە single episode يان دەرخەرانە كە تىايدا چوار نىشانە لانىكەم پوژانە دەرەكەون و بۇ ماوہى دوو ھەفتە بەردەوام دەبن.

2 - پووداوى دووپاتە recurrent episode كە تىيدا نىشانەكان چەند جارپك دەرەكەون و ون دەبن.

بۇى ھەيە جىاوازى بىرپت لە نىوان خەمۇكى گەورەو گىرتى نائومىدى يان بىئومىدبون dysthymic disorder لەمىانەى ماوہى بەردەوامبوونى و رادەى توندو تولىيەكەى.

442 – MALADAPTIVE

سوء التكيف

بەدگونجان - نەگونجان

پەفتارگەلىك behaviors و خەسلەت يان تايبەتمەندىيەكن characteristics كە رىگرى لە تاك دەكەن بۇ بەھاناوہچوونى پىداويستىيە ژىنگەيىەكان يان بەدەستەينانى ئامانجە كەسىيەكانى personal goals.

443 – MALADJUSTMENT

سوء التوافق

پانەھاتن - (نەسازان)

بىتوانايىيە لە بەدەستەينانى بەھا values و ھىزو رەفتارە پىويستەكان بۇ سازان يان مامەلەكردن لەگەل ژىنگەدا، لە ھەمان كاتدا بىتوانايىيە لە پاراستىاندا.

خۇنەخۇشخستىن يان خۇدەر خستىن وەك نەخۇش

خۇدەر خستىنە بە دەستەپاچەيى و دەردەدارى بە مەبەستى خۇدزىنەوہ لە ئەنجامدانى كارە نەويستراوہگان، ھەندى جارىش خۇنەخۇشخستىن تاك بۇ بەدەستەيىنانى ئامانجەگان يا دەستكەوتنى سوودى كەسانەيە جا چ راستينە بىت يا ئەندىشەيى.

بەدخۇراكى

حالت يان بارىكى جەستەيىيە physical condition زۆربەي كات بەشيوہى لەرولواوزى دەردەكەويت - نەك دەركەوتن بەپىي پىويست - ؛ ئەمەش بەھوى كەمى يا نەبوونى تىرايى توخمە خۇراكييە پىويستەگان بۇ جەستە. دوو جۆر بەدخۇراكى ھەن، ئەوانيش:

1 - بەدخۇراكى بەرايى يان بنەرەتى primary malnutrition كە ھۆكارەكەى برىتييە لە بوونى كىماسى لە پىكھاتەى خۇراكەگاندا لە رووى چەندىتى و چۆنىتييەوہ؛ لەوانەش كەمى پىروتىن protein، كەمى فيتامينەگان vitamins، كەمى كانزاگان minerals، ئەم كەمبوونەش چەند ھۆكارىكى ھەيە، لەوانە: رەوشى ئابوورى؛ وەك نەبوونى تواناي ماددى بۇ كرىنى خۇراكى پىويست، خوو پىوہگرتن بە خواردى خراپ.

2 - بەدخۇراكى لاوہكى secondary malnutrition كە ھۆكارەكەى دەگەرپتەوہ بۇ بىتوانايى جەستە لە ھەرسكردن و ھەلمژىنى خواردىكى ديارىكراوو سوود لىوہگرتنى، لەمانەش ھەندى جار تووشبوون بە نەخۇشبيەگانى: پەنكرىاس pancreas، جگەر liver، لىكە رژىن - گلاندى تايرۆيد - thyroid، گورچيلەگان

kidneys، كۆنەندامى ھەرس gastrointestinal system. ئەو نەخۇشيانەى لە بەدخۇراكيەوہ پەيدا دەبن؛ ئەمانەن: ئىفلىجى مندالان rickets، ئەسكەرپوت scurvy (نەخۇشيبەكە نىشانەكانى برىتىن لە ئاوسانى پووك و خوئنبەربوونى)، بەربەرى (دەردىكە بەھۇى كەمى فېتامىن B لە خۇراكدا پەيدا دەبىت و لەرولاوازى بەدواوہىە)، پلاگرا pellagra (نەخۇشيبەكى درىژخايەنە بەھۇى "كەمخواردن" ھوہ پەيدا دەبىت - بېست تووشى لىرو گرمژھو سووتانەوہ دەبىت -)، كەم خوئنى anemia.

446 – MALPRACTICE

سوء الممارسة

خراب مامەئەکردن - بەد مامەئەكارى

رەفتار نواندنېكە لەلايەن پىسپۇرى كۆمەلايەتتەوہ كە يەكانگىر دەبىت لەگەل بەھا رەوشتارى و پيشەيبەكان؛ دەبىتە ماىەى زيانگەياندن بە گرفتار. نموونەى ئەمجۆرە رەفتارانەش برىتىن لە: دركاندى نەئىنبەكانى گرفتار يان ئاشكراگردنى زانىارىيە تايبەتەكان، درىژكردنەوہى ماوہى چارەسەرى بەبى ھۆكارى پىويست يان وەستاندى ياخود كۆتايى پئەئىنانى خزمەتگوزارىيەكان لە كاتى نەگونجاودا، خراب بەكارهئىنانى زانين و كارامەيبە پيشەيبەكان، پيشكەشكردنى خزمەتگوزارىيە كۆمەلايەتى لە برى خزمەتگوزارىيە نوژدارى، زانىارى پيدانى ناراست، ئاشكراگردنى زانىارىيە پەيوەستدارەكان بە بارى دارايەوہ، ئازارو زيانگەياندى جەستەيبى يان دەروونى بە گرفتار بەھۇى بەكارهئىنانى شىوازە چارەسەرىيە ناراستەكان.

447 – MANIA

الهوس

شەيدايى - ھارى - ھەئەپەکردن - شىلگىرى - گلاراو گرتن - سەرشىتى

زاراويەكە بۇ ناساندنى سىئ حالەتى ژىرى يان رەفتارى بەكارديت كە ئەمانەن:
1 - حالەتى خەرىكبوون يان سەرقالبوونى شىلگىرانە بە ھەندى بىرۆكەو كارو چالاکى وەك شەيدايى دزى، سىكسى و سووتاندىن.

2 - حالتهتي پيکھه لپزان و بيرکردنه وهی ههله شهو زياده رپه ويی سۆزداری و فره شادمانی (ههستکردن به خوشی).

3 - حالتهتي شيئي ((هاری)) يان دارمانی عه قلی که که سه که تپیدا شه رهنگیزانه و زۆر ورووزاوانه دهرده که ويئت.

448 – MANIC – DEPRESSIVE ILLNESS **مرض الإكتئاب الهوسي**

نه خوشی خه مۆکی په ستباری

شله ژانیکه سیمای تیکچوونی هه وسه لهی زۆر به توونديیه وه پپوه دياره که له نیوان خه مۆکی دريژخایه نی قوول و ورووزان و بووزانه وهو خرۆشاندايه. ئەم زاراويه له نوژداری دهروونیدا له پووی دهستنيشانکارپیه وه گۆردرا به زاراويه کی دی که نه ویش گرفتگی دوو جه مسهری bipolar disorder په.

449 – MANIC EPISODE **حادثة الهوس**

پوودانی شهیدایی - پوودای شهیدایی

کاتماويه که - ماويه که له کات - ؛ خه سلتهتي تاك لهو ماويه دا بریتیه له خرۆشان، ورووزان، نائارامی، بووزانه وه، تووندوتیژی زاره کی و فره ههستیاری. لهو ماويه دا توانای تاك له بهرزهفتبوون و بریارداندا سنوورداره، بهگشتی ئەم باره به رهو ناكوکی و مملانیی دهبات له گه ل نهوانی دیکه.

450 – MARATHON GROUP **جماعة الماراثون**

گروپی ماراسۆن (غاردانئ)

شپوهیه که له شپوهکانی گروپهکانی چارهسهری دهروونی و گروپی مهشقسازی ههستیارانە sensitivity group traning بهوه جیا دهگریته وه که کارکردن تپایدا ماويه کی دوورو دريژ دهخایه نیئت نه ویش (18) تا (24) کازیر يان زیاتره.

نیوانگری - ناوبزیکردن

شیوازیکه له شیوازهکانی دەستیاخستن و چارەسەکردن لە خزمەتگوزاری کۆمەلایەتیدا، بەپێی ئەم شیوازە پێویستە پێشپۆری کۆمەلایەتی دەستیاخستن بکات لە نیوان دوو لایەن بۆ هاوکاریکردنیان لە کۆتایی پێھێنانی ناکوکی و دۆزینەووی پێککەوتن یا چارەسەریکی مامناوەندو گەیشتن بە سازانیکی رازیکارانە بۆ ھەردوو لایەن.

نموونهی پزشکی - مۆدیلی پزشکی

شیوازیکی دەستیاخستنه لە خزمەتگوزاری کۆمەلایەتیدا، ئامانجی یارمەتیدانی تاکەکانە بە بەکارھێنانی نموونەي پزشکی کە پزشکیەکان بەکاری دینن لە کاتی مامەلەکردن لەگەڵ نەخۆشەکانیان. تاییبەتمەندی ئەم شیوازە بریتییه لە: وا دەروانیته گرفتار کە تاکیکی تووشبوو بە نەخۆشی و پێویستی بە چارەسەرە، گرنگی زۆر بە ھۆکارە ژینگەییەکان نادات لە کاتی مامەلەکردن لەگەڵ گرفتەکەدا، دەستنیشانکردنی رەوشی گرفتار بەشیوہیەکی وردبینانە، چارەسەرکردنی گرفتەکەي لەمیانەي چاوپیکەوتنی نۆرینگەيي ریکخراودا.

خزمەتگوزاری کۆمەلایەتی لە بواری پزشکیا - خزمەتگوزاری کۆمەلایەتی پزشکی

پیاوێکردنی خزمەتگوزاری کۆمەلایەتییه لە نەخۆشخانەو دامەزراوە چاودیرییه تەندروستییه جیاجیاکان بە ئامانجی: بلاوکردنەووی ھۆشیاری تەندروستی،

خۇپارىزىيى لە دەردەكان، پېشكەشكردنى ھاوكارىي پېويست بۇ نەخۇش و خىزانەكانيان بە مەبەستى چارەسەرگردنى گرفته دەروونى و كۆمەلايەتتە بەدوايەكدا ھاتووەكانى تووشبوون بە نەخۇشەيەكەيان.

454 – MENTAL HEALTH

الصحة العقلية والنفسية

تەندروستىي ژىرى و دەروونى

سازانىكى تەندروستانە و ھەستكردنە بە ساخلەمى و شەيدابوونە بە زيان و رزگاربوونە لە مەملانىكان و تواناي بېراردان و كارپېكردنەتە؛ وپراي تواناي خۇراھىنان لەگەل گوشارە نېوخۇيەكان.

455 – MENTAL HEALTH PROFESSIONAL المختص في مجال الصحة العقلية

پسپۇرى بوارى تەندروستىي ژىرمەندى

كەسىكى خاوەن زانين و ئەزموون و شارەزايى و كارامەيى تايبەتمەندىي پەيوەست بە سروشتى نەخۇشەيە ژىرى و دەروونىيەكان و چارەسەرگردنەنە. ئەم زانين و ئەزموونە بەكاردەھىنرەت بۇ دابىنكردنى خەزمەتگوزارىي نۇرپىنگەيى و خۇپارىزىي و كۆمەلايەتە بۇ كەسانى تووشبوو يان ئەوانەي مەترسى تووشبوونيان لى دەكرەت بە گرفته عەقلى و دەروونىيەكان. پسپۇرانى ئەم بوارە برىتين لە: نوژدارى دەروونى، پسپۇرى كۆمەلايەتە و پسپۇرى دەروونى.

456 – MENTAL HEALTH TEAM

فريق الصحة النفسية

تىمى دەرووندروستى - تىمى دروستىي دەروونى

كۆمەلىك لەو پسپۇرانەن كە بەيەكەوە كاردەكەن بۇ پېشكەشكردنى كۆمەلىكى جۇراجوور لە خەزمەتگوزارىي كۆمەلايەتە بۇ گرفتاران و خىزانەكانيان - ئەوانەي

نازار دەچيژن بە دەست گرتە عەقلى و دەروونىيەكان - ئەندامانى تىمى دەرووندروستى بە گشتى پىك دىن لە: نوژدارى دەروونى، پىسپۆرى كۆمەلايەتى، پىسپۆرى دەروونى، پەرسىتارى دەروونى، لە ھەندى بەشيشدا بۆى ھەيە ئەمانەش بچنە پال تىمەكە:

پىسپۆرى چارەسەرى سروشتى physical therapist، پىسپۆرى چارەسەرى پيشەيى occupational therapist، فيركار educator، پىسپۆرى خۆشبارى recreational specialist، رابەر يان ئاراستەكار guidance counselor، خۆبەخشەكان .volunteers

457 – MENTAL HOSPITALS

مستشفيات الصحة العقلية

نەخۆشخانەكانى زير دروستى - نەخۆشخانەكانى ئاومز دروستى

دامەزراوەى تايبەتكراون بە چاودىريکردنى كەسانى تووشبوو بە نەخۆشپيە عەقلى و دەروونىيەكان و چارەسەرکردنيان. ئينجا يا دامەزراوەى گشتى دەولەتەين يان سەر بە كەرتى تايبەتەين. ئەو دامەزراوانەش كاردەكەن لە پيناو پيشكەشكردنى خزمەتگوزارى جۆراوجۆر لە بوارەكانى چاودىري تەندروستى يا خود خزمەتگوزارى تايبەتى بۆ تويژىكى ديارىكراو.

458 – MENTAL HYGIEN

الصحة النفسية

دەرووندروستى - دروستى دەروونى

دەرووندروستى بە ماناى كردهو كۆشەو چالاكىگەلىكە كە ئامانجى دروستکردنى - پىكەينانى - دامەزراوەو پرۆگرام و كارپايەكى پيوستە بۆ چارەسەرکردنى نەخۆشانى تووشبوو بە نەخۆشپيە عەقلىيەكان؛ وپراى فيركردن يا ھۆشيارکردنى تاكەكان بەشپۆھيەك كە سەقامگىرى دەروونىيان بۆ مسۆگەر بكات.

نەخۇشىيى ژېرى

دواكەوتنىكى دەروونكۆمەلەيەتتىيەنەيە psychosocial يان دواخستنى توانا ژىرمەندىيەكانە بەھۆى پەشۆى پىرۆسەيەك يان پىر لەم پىرۆسانەى خوارەودەدا: پىرۆسە ژىنزانىيەكان biological، كىمىيەيەكان chemical، فىسۆلۆژىيەكان physiological - ئەو پىرۆسەيەى لە فرمانى ئەندامەكانى جەستە زىندوودەكان دەكۆلئىتەو - ، بۇ ماوئىيەكان genetic، دەروونىيەكان psychological، كۆمەلەيەتتىيەكان social، ژىنگەيەكان environmental. نەخۇشىيە ژىرمەندىيەكان جىاوازيان ھەيە لە رپوى ماوئى درىژرە كىشانىان، توندىى و بەھىزىيان، گەشەگردنىان. نەخۇشىيە ژىرمەندىيە سەرەكىيەكان ئەمانەن: ناخشىواوى psychosis، دەمارپەشۆى neurosis، گىرقتە سۆزدارىيەكان effective disorders، گىرقتە كەسايەتتىيەكان personality disorders، گىرقتە ژىرمەندىيە ئەندامىيەكان organic mental disorders، گىرقتەكانى دەروونسىكسىيانە chosexual disorders.

دواكەوتنى ژېرى

دواكەوتنە لە گەشەى زىرەكى، بە چەند ناوئىك ناسراو، وەك: كەم عەقلى، لاوازىيە عەقلى، دواكەوتنى عەقلى. پاشكەوتنى عەقلى چەند ھۆكارىكى ھەيە، لەوانە: ھۆكارە بۇماوئىيەكان genetic factors، زەبرو تاسان (ھىدمە) trauma، تىكچوونى ئەندامى organ damage، بىبەشبوونى كۆمەلەيەتى social deprivation.

تاقىكردنهوى ئاستى ژېرىمتى- ههئسهنگاندنى ئاستى ژېرىمى

ههئسهنگاندنىكى رېكخراوه كه نوژدارى دەرروونى ئەنجامى دەدات بۇ ديارىكردنى ئاستى بهجېھېئانى ئەركهكئىانه بۇ توانا دەرروونى و ژىرى و كۆمهلايهتى و سۆزدارى و ههستهگئىهكانى دەردهدار؛ بهتايىبەت پهيوهست به كات و شوين. پېرۆسهى ههئسهنگاندن لهمىانهى چاوپيىكهوتنى نهخۆش بهرپوه دهچيىت؛ بههوى سهرنجدانى ههئچوونهكانى، ئاستى بيركردنهوهو پهپيپيردن، توانسته عهقلى و پالنهركانى يان نيازمهئندبوونى به چارهسەرى. له بهشيىكى پېرۆسهى چارهسەريدا، نوژدارى دەرروونى چەند پرسىارىكى ديارىكراو ئاراستهى نهخۆشهكه دهكات، وهك: ئەمپرۆ چ رۆژه؟ له چ مانگيىك دايىن؟ ئىستا له كوئين؟ بويشى ههيه داوا له نهخۆشهكه بكات به وتنهوهو دووبارهكردنهوهى چەند ژمارهيهكى زنجيرهى به دوو ئاراسته، وهبهرهئىئانهوهى ههئدى ژماره، ههئىئانى ههئدى مهئەل، ليىكدانهوهى ههئدى قسهى نهستهق.

خوازه يان خواستن

جوړيىكه له جوړهكانى خواستن يان ليىكچوونى واژهى بۇ وهسفكردنى شتيىكى ديارىكراو بهكاردههئىنرئىت كه ناكريىت بهشيوهى زارهكى دهربردرئىت. پسپورى كۆمهلايهتى و گرفتار ئەم شىوازه بهكاردههئىن بۇ گوزارشتكردن له ههست و سۆزو ئەنديشه و بابته راستهقئىنهكان، بۇ نموونه پسپورى كۆمهلايهتى وهسفى گرفتار دهكات و دهچووئىن به (گهردهلوول و گيژهلووكه) وهكو ئاماژەدان به كۆمهليىكى جياواز له رەفتار و تايىبەتمهئندىيه كهسييهكانى.

چارهسهرکردن به ميسادون

بريتييه له بهكارهينانى ماددهى ميسادون - كه ماددهيهكى دهستكردى سرپكرهه - بؤ چارهسهرکردنى ئالوودهبووانى هيرؤيين heroin، لهه بارهيهوه ميسادون يارمهتيدهر دهبيت له: دوورخستنهوهى سهرههلدانى نيشانهگانى ليپران (نيشانهگانى كيشانهوه)، دواخستنى كاريگهريى هيرؤيين، كهمكردنهوهى ئازارو نهو نائارامييهى كه له نهنجامى ليپرانى بهكارهينانى هيرؤيينهوه سهرچاوهى گرتووه. جگه لهمهش ميسادون ماددهيهكى شياوه بؤ ئالوودهبوون؛ بهلام كاريگهريى ليپرانى لهسهر نهخوش كهمره له كاريگهريى ليپرانى هيرؤيين، ويپراى نهمهش ميسادون لهژير چاوديري نوژدارى چارهساز به نهخوش دهرتت، دواچار سهركهوتنى بهكارهينانى نهه چارهسهرديه تارادهيهكى زور بهستراوتهوه به پشتبهستن به دابينکردنى چارهسهرى دهررونى و كومهلايهتى بؤ نهخوش.

**ميتؤدناسى - ريبازگهرايى - رهونگهرايى - شيوازهرايى - ميتؤدؤلوجى - ريبازمگانى
تويژينهوه**

ريبازگهرايى له خزمهتگوزاريى كومهلايهتيدا به واتاى نهو ريكاره ريكخراوو سنووردارانه ديت كه پسپورى كومهلايهتى بهكاريان ديتت بؤ دهرچوون له گرمانهكان، كؤكردنهوهى زانياريهه دياريكراوهكان و شيكردنهوهيان، دارشتنى راسپاردهكان.

ريكگانى خزمهتگوزاريى كومهلايهتى

زاراوهيهكه پسپورانى كومهلايهتى بهكارى ديتن - بهتايبهتى له فؤناعى فيركاريدا - بؤ ئامازهکردن به شيوازه سنووردارهگانى دهستياخستن و

چاره سەكردن. ئەمانە ھەندى لە رېگا سەرەككەكانى پيشەى خزمەتگوزارىى كۆمەلايەتتەن: لىكۆلئىنەوھى بار case work، كاركردن لەگەل گرووپەكان group work، رېكخستنى كۆمەلگە community organization، كارگېرى لە خزمەتگوزارىى كۆمەلايەتتەدا administration in social work تويزىنەوھى research، پلاننانان و راميارى policy and planning، پراكتيزە نۆرپىنگەبىيانەى راستەووخۇ direct clinical practice، چارەسەرى خيزانى family therapy، كارتياكردى تايبەت micro practice (شيوازى يەكە بچووگەكان)، خزمەتگوزارىى كۆمەلايەتتى گشتى generic social work كە شيوازى گشتى و تايبەتى لەخۇ دەگرېت.

466 – MEZZO PRACTICE

الممارسة الوسطية

كارتياكردى نيوئىندىمى - شيوازى ناوئىندى - پراكتيزە نيوئى - بىادەكردى نيوئى

پەيرەوكردى خزمەتگوزارىى كۆمەلايەتتەيە لەگەل خيزان و گرووپەكان، گرنگتەن كاروچالاكى و پىرۇسە پەيوەندارەكان بەم رېگايەوھ ئەمانەن: ئاراستەكردى پىرۇسەكانى نيوئىندارى و كارتياكردى facilitating communication لە نيوئى ئەندامانى گرووپ، نيوئىندگىرى، دانوستان، فېركردن، كۆكردنەوھى تاكەكان لەگەل يەكدى، كارتياكردى نيوئىندەبى جۇرىكە لە سى جۇرەكەى رېگاكانى كارتياكردى لە پيشەى خزمەتگوزارىى كۆمەلايەتتەدا لە پال ھەرىكە لە كارتياكردى گشتى و كارتياكردى تايبەتى. پىسپۇرانى كۆمەلايەتتى بە رېژەى جىاواز كار لەسەر ھەموو ئەم رېگايەنە دەكەن؛ ھەتتا ئەگەر پىسپۇرېتتەش لە تاكە رېگايەكدا بەدەست بىنن.

ئاراسته‌ی تايبهت - پېرھوي ورد

ئاراسته‌ی تايبهت له خزمه‌تگوزارې كۆمه‌لايه‌تيدا جه‌ختاندىن دهكات له‌سهر چاره‌سهر كړدى گرفته تاكه كه‌سييه‌كان به‌ھوى سهرنج چركړدنه‌وه له‌سهر مملانى دهر وونكۆمه‌لايه‌تاييه‌كان psychosocial conflicts و به‌ھيز كړدنه‌وه‌ى كارامه‌ييه كه‌سييه‌كان و سوود ليوهر گرتنيان له چاره‌سهر كړدى گرفته‌كاندا.

كارتيا كړدى تايبهت - شيوه‌ى يه‌كه بچووكه‌كان - پيادم كړدى تايبهت

كۆمه‌لېك كارو چالاكييه؛ نامانجى چاره‌سهر كړدى گرفته‌كانى تاك و خيزان و گروهه بچووكه‌كانه به‌ھوى سهرنج خستنه‌سهر ده‌ستياخستنى نوپينگه‌يى راسته‌وخو بۆ ههر حاله‌تيك به‌جيا.

قه‌پرانى ناوهر استى ته‌مه‌ن

بريتييه له مملانى نيوخوي inner conflict و گورانكار ييه ره‌فتاريه‌كان كه هه‌ندى له تاكه‌كان دوو چارى ده‌بن له ماوه‌ى قوناعى نيوه ته‌مه‌ن به‌ھوى پرؤسه‌ى هه‌لسه‌نگاندنه‌وه و نرخاندنى مه‌به‌ست و واتاى ژيان. پرؤسه‌ى هه‌لسه‌نگاندن ئه‌مانه له‌خو ده‌گرېت: پرسيار كړدى له‌باره‌ى نامانجه داها تووه‌كان، هه‌لسه‌نگاندنى ده‌ستكه‌وته‌كانى قوناعى رابردو و په‌يوه‌نديان به نامانجه‌كانه‌وه، هه‌لسه‌نگاندنى شيوه‌كانى راهاتن له‌گه‌ل خواسته جوړاو جوړه‌كان و گوشاره كۆمه‌لايه‌تاييه‌كان.

چارهسەرى ژینگەيى

جۆرىكە لە جۆرهكانى چارهسەرى و توانا گەراندنەوه rehabilitation، بەشيوەيەكى گشتى لە دامەزراوە ئەسپەردەكارى و دالەدەريەكانى چارهسەرى گرفته دەروونكۆمەلایەتییەكان بۆ دالەدەراوانى ئەو دامەزراوانە بەكاردەیت. ئەم چارهسەرییە سنووردار نییە بە كاژیر یان كاتە دیاریكراوەكان كە تێیدا گرفتار چاوى بە چارهساز دەكەوێت؛ بەلكو وەكو گشتیك لە ژینگەى دەورووبەردا دەردەكەوێت كە بە ژینگەى چارهسەرانیە therapeutic community ناو دەبرێت. چارهسەرى ژینگەيى پشت دەبەستێت بە: ئامادەبوونی هەموو گرفتارەكان لە دانیشتنى بە كۆمەلایى و سەرپشكەردنیان لە دیاریكردنى رابەردا، جگە لەوەش داوا لە گرفتارەكان دەكات كە خۆیان پالپشتى دەروونكۆمەلایەتى فەراهەم بكەن بەدریژایى رۆژەكە. دواجار ئەو ژینگەيەى كە تێیدا دەژیین (لەنیویشیاندا دامەزراوەو پیکهاتەكانى لە سیستەم و یاساو كارمەندان) بە ھۆكارىكى بنجى دادەنرێت لە پرۆسەى چارهسەریدا.

خزمەتگوزارى كۆمەلایەتى لە بواری سەربازیدا - خزمەتگوزارى كۆمەلایەتى سەربازى

یەكێكە لە بواردەكانى خزمەتگوزارى كۆمەلایەتى كە كار دەكات لەپێناو دەستیاخستنى پێشەيى لە بەرژەوهەندى كەسانى بواری سەربازى و خێزانەكانیان. ئەم دەستیاخستنه پشت دەبەستێت بە پێشكەشكردنى ئەو خزمەتگوزارییانە لەلایەن پەسپۆرىكى كۆمەلایەتى - سەربازى یان پەسپۆرىكى ئاسایى لە كەرتە سەربازییە جیاجیاكانى وەك سوپاو فرۆكەوانى و دەریاوانى. نموونەى ئەو خزمەتگوزارییانەى كە پەسپۆرى كۆمەلایەتى پێشكەشیان دەكات، ئەمانەن:

1 - خزمەتگوزارییە چارهسەرییەكان بۆ ئەو گرفته دەروونكۆمەلایەتیانەى كە رۆوبەرۆوى كەسانى بواری سەربازى و خێزانەكانیان دەبنەوه.

- 2 - پەرەپېدانی دەرەمەتە كۆمەلایەتییەكان بۇ تێرکردنی پېداوېستییەكانیان.
- 3 - ئەنجامدانی پڕۆسەكانی پەيوەندیکردن و رایەلەکاری لە نیوان كەسە سەربازییەكان و نیوان خانەوادەو كەسە نزیكەكانیان لە هەرگوییەك بن.

472 – MIMESIS

المحاكاة

لاساییکردنەو - خۆلیچوواندن - خۆرەگەلدان

لاساییکردنەو پەفتارەكانی كەسێكى دیکەیه. بەشیوەبیەكى گشتی ئەم پەفتارە لە نیوان تاكەكانی یەك خانەوادەدا دەبینرێت؛ بەتایبەت لەلایەن ئەو تاكانەى كە ئارەزووی ئەنجامدانی هەمان جوولەو ئاماژەو دەربرینیان هەیه. هەندى جار پەسپۆرى كۆمەلایەتى لاساییکردنەو وەكو شیوازیك بەكاردینیت بۇ پیکهینانى پەيوەندی پيشهیی؛ هەریۆیه دەست دەكات بە لاساییکردنەو هەندى جوولەو دەربرینەكانى گرفتار بە نامانجى دۆزینەو هەيوەندى و پەيوەستى كە دەبیته مایه پیکهینانى پەيوەندی پيشهیی.

473 – MOBILIZER ROLE

دور المنظم

رۆلى پیکهەر

لە خزمەتگوزاریی كۆمەلایەتیدا بە واتای بەرپرسیاریتی پەسپۆرى كۆمەلایەتى دیت سەبارەت بە یارمەتیدانى تاكەكان و ریکخراوەكان و راییکردنى هەول و دەرەمەتەكانیان لەپیناو بەدەستەینانى نامانجە هاوبەشەكان. رەنگە ئەوانەش بە بەكارهینانى شیوازی جیاجیا جیبەجی بکړین، لەوانەش: كۆکردنەو هە گرفتاران لەگەڵ یەكدى، پتەوکردنى هیلەكانى پەيوەندیکردن لە نیوانیاندا، رۆونکردنەو هە نامانج و هەنگاو و شیوازه پيوستەكان بۇ راستاندنیا، پلاندانان بۇ دەستگەوتنى پشתיگری گونجاو.

نواندن - چاوليکەرى

چاوليکەرى لە تيۆرى رەفتارو تيۆرى فيربووندا شيوازيکە بۆ فيربوون؛ چونکە کەسى تاك رەفتارە سنووردارە ويستراوهکان بە دەست دینیت بەهۆی لاسايکردنەوهی رەفتارى ئەوانى دیکە.

هاندەر - هاندەرى - پالنهەر - خوليا - هاندان

کۆمەلێک هاندەر و پالنهەرى جەستەيى و ويست desires و ئاراستە attitudes و بەهەيه؛ کە بیدارکەرەوهو و رووژينهەر و دنەدەرى رەفتارن بەرەو بە دەستەپينانى هەندئ ئامانج، لەوانەيه ئەو پالنهەرانه نيوخويى خويەكى يا دەرەكى بنەرەتى خۆرسكى بن ياخود لاوهكى و بە دەستەپينراوبن يان هەستى يا نەستى بن.

نظرية الدافع أو الطاقة والقدرة**تيۆرى هاندەر يان وزه و توانست**

نموونهيهکە بۆ هەلسەنگاندىن assessment؛ بەکارهينانى لە خزمەتگوزارىي کۆمەلایهتيدا بۆ پيشبينيکردنە بە ئەگەرەکانى رادەى سوود وەرگرتنى گرفتار لە هەولە يارمەتيدەرە پيشکەشکراوهکان. هەندئ لە تويزينهوهکان ئامازە بەوه دەکەن کە بوونى پالنهەر و وزه و توانست بۆ بەشداریکردن و سوود بينين لە خزمەتگوزارييهکان بە ريگايهكى دروست؛ وا لە گرفتار دەکات کە هەموو هەولى

خۇى بختەگەر بۇ سوود وەرگرتن لەو خزمەتگوزارىيانه، بەلام لە حالەتى هەبوونى
هیزە دەرەكییە نەشیاوەكان بۇ هەموارکردن؛ کاریگەرییان بەسەر گرفتارەوه دەبیّت
و پڭرى لى دەكەن لەوهى كە بەباشى سوود وەرپڭرىت لە خزمەتگوزارییه
بەردەستخراوەكان.

التصنيف متعدد المحاور 477 – MULTIAXIAL CLASSIFICATION

پۆلئىنکردنى فرە تەوهر

سیستەمیكە بۇ دەستنیشانکردنى گرفته ژیرمەندییهكان، یهكیتی نوژدارانى
دەروونى ئەمەریكى DSM - III بەكارى دینن. ئەم سیستەمه پشت دەبەستیّت بە
سەرنجدانى بابەت یان حالەت بەهۆى تیروانین بۇ پینچ تەوهر یان ئاست:
تەوهرى یهكەم: نیشانەكانى تووشبوون بە نەخۆشییه نۆرینگهیییهكان و ئەوهى
پهيوهسته پیانهوه لهخۆ دهگريّت.
تەوهرى دووم: پهشیوییە كهسییهكان و گرفته پهيوهستدارەكان بە گەشه دەگريّتە
خۆى.

تەوهرى سێهەم: بارودۆخە جەستەیییهكان لەخۆ دەگريّت.
تەوهرى چوارەم: دیاریکردنى ئاستى ئەو گوشارانە لەخۆ دەگريّت كە بەشدارییان
کردوو له روودانى گرفتهكهدا.
تەوهرى پینجەم: دەستنیشانکردنى ئاستى راييکردنى ئەركه كۆمەلاپهتییهكان
لهماوهى سالى رابردوودا دیارى دهكات. ئینجا بەهۆى هەلسەنگاندنى ئەم توخمانهوه
دەستنیشانكراو دەتوانیّت زۆریك لە هۆكارى متمانهدارى پهيوهست بە كارکردنهوه
دەستنیشان بکات لە برى بايهخدان تەنیا بە نیشانەكانى گرفته ژیرییه
بەرچاوهكان.

تیۆری فرە ھۆکار

دیدگایه که پشت دهبهستیت به لیکۆلینهوهی دیارده کۆمه لایه تییه کان social phenomenon و په شیوی و گرفته کان وهکو دهرهاویشته یهك بۆ ھۆکاره فره جهشنه کان که به شیوه یه کی به رده وام کارلیک کردنیان ههیه، له زۆریه ی حاله ته کانیشدا هه ریه که یان به شیوه ی سهر به خۆ له وهی دیکه یان کار دهکات.

العلاج بالصدمات المتعددة أو المتكررة**چاره سه رکردن به هیدمه ی فره جهشن یان دووباره کراو**

شیوه یه که له شیوه کانی چاره سه ری به کۆمه لی (تیمکاری) پسپۆری کۆمه لایه تی به کاری دینیت بۆ چاره سه رکردنی ئه و خیزانانه ی که رووبه رووی گرفت ی جۆراو جۆر ده بنه وه. تایبه تمه ندییه کانی ئه م رینگایه له چاره سه کردندا ئه مانه ن: چری و وردبینی intensive، کارکردنی کورتمه ودا (کورته خایه ن) short term - ماوه کورت - (به شیوه یه کی رێژه یی). ئه ندامانی تیمی چاره سه ری له گه ل کۆمه لیک له تاکه کان یان گرووپه لاوه کییه کان subgroups ی خیزان کۆ ده بنه وه، پاشان گرووپیک ی دیکه چاویان به تیمه که ده که ویت هه ر به مشیوه یه .

فره که سایه تی

دیمه نیکه له دیمه نه کانی گرفت ی درز بردن یان لیکترازان dissociative disorder، چونکه تیایدا که سه که وهکو دوو که سایه تی یان زیاتر به شیوه یه کی جیاوازو ناشکرا دهرده که ویت. که سه که بۆ خۆیشی هه ست به بوونی ئه و که سایه تیانه دهکات،

زۆربەى چار خەلكانىكى ناپسپۆر - نەشارەزا - ئەم گىرقتەو گىرقتى شىزۆفرىنىيا
schizophrenia تىكەل بە يەكدى دەكەن.

481 – MUTUAL AID GROUPS

جماعات الدعم المتبادل

گرووپەكانى پالېشتى دوو لايەنە - گرووپەكانى پالېشتىكارى ھاوبەشانە

كۆبۈنە دەھى كۆمەللىك لەو تاكانە يە كە رووبەرووى گىرقتە ھاوبەشەكان دەبنەو
بەشىۋەھىكى فەرمى يان نافەرمى؛ ھاوكات بەشىۋەھىكى رېكخراوانە لەنىو گرووپە
بچووكەكان بە نامانجى دابىنكردنى پىشتىگىرى وىرەبەخشانە و ھاوسۆزى و
ئامۆژگارى و زانىارى و شارەزايى بۆ ھەموو لايەكىان. گرووپەكانى
پالېشتىكردنى ھاوبەشانە بە ئالوگۆر كىردنى خىزمەتگوزارىيەكان و دەرامەتەكان
جىا دەكرىنەو؛ وەكو چاودىرى ساوايان baby - sitting و گواستەوھو
گەياندىن و كاروبارى مالان.

(N)

482 – NATIONAL ASSOCIATION OF SOCIAL WORKERS (NASW)

الإتحاد الدولي للمختصين الاجتماعيين

يەكئيتىي نىۋودەولەتى پىسپۇرانى خزمەتگوزارىي كۆمەلايەتى

پىكخراۋىكە بۇ پىسپۇرانى كۆمەلايەتى سالى (1955) دامەزراۋە لە ئاكامى يەكگرتنى كۆمەلايەت لە يەكئيتىيە پىشەيىيەكان، كە ئەمانەن:

يەكئيتىي ئەمەرىكى پىسپۇرانى كۆمەلايەتى the American Association of social workers (NASW) ، يەكئيتىي ئەمەرىكى پىسپۇرانى كۆمەلايەتىي دەروونى the American Association of Psychiatric social Workers (AAPSW) ، يەكئيتىي ئەمەرىكى پىسپۇرانى دەستگەلى the American Association of group Workers (AAGW) ، يەكئيتىي توپزىنەۋەكارىي پىكخستنى كۆمەلگە the Association for the study of Community Organization (ASCO) ، يەكئيتىي ئەمەرىكى پىسپۇرانى كۆمەلايەتىي نوژدارىي American Association of medical Social Workers (AAMSW) ، يەكئيتىي نىۋودەولەتى پىسپۇرانى كۆمەلايەتى لە بوارى خويندنگەيى the National Association of School Social Workers (NASSW) ، گروپى لىتوئىزىنەۋە لە خزمەتگوزارىي كۆمەلايەتى (SWRG) the Social Work Research Group . گرنگرتىن كاروبارە بنچىنەيىيەكان كە ئەم يەكئيتىيە (NASW) ئەنجامى دەدات ئەمانەن: پالپشتىكردنى گەشەي پىشەيى بۇ ئەندامەكانى، پىۋەردانان بۇ كارتياكردن و پارىزگارىي لىكردنى، پەرەپىدانى پلانە كۆمەلايەتىيەكان،

دابیڼکردنی خزمه‌ت‌گوزارییه‌کان که ئامانجی پاراستنی ئەندامانی یه‌کیتیه‌که‌یه‌و گه‌شه‌پیدانی ره‌وشی پیشه‌که‌یانه، ئەمه‌و یه‌کیتیه‌که‌ ده‌ستی کردووه به دانانی چه‌ند بنه‌ماو پپوه‌ریکی ره‌وشتداریی پیشه‌یی وجیبه‌جیکردنیان، جگه له‌وه‌ش ریک‌خراوه‌که هه‌لده‌ستیت به پیدانی بروانامه له ریگای: ئەکادیمیای بروانامه پیدان بو پسیپوړانی کۆمه‌لایه‌تی the Academy of Certified Social Workers (ACSW)، نووسینگه‌ی تۆماری نوپینگه‌یی پسیپوړانی کۆمه‌لایه‌تی the Register of Clinical Social Workers (RCSW)، دبلۆمی خزمه‌ت‌گوزاریی کۆمه‌لایه‌تی نوپینگه‌یی the Diplomat of Clinical Social Work (DCSW).

483 – NEEDS

حاجات

پیداو‌یستیه‌کان

بریتیه له‌و پیداو‌یستیه‌ جه‌سته‌یی و ده‌روونی و کۆمه‌لایه‌تی و ئابووریانه‌ی که مرؤف پپووستی پپیان هه‌یه بو پاریزگاریکردن له مانه‌وه‌و گوزه‌رانکردنی به کامه‌رانی و هه‌ستکردن به ره‌زانه‌ندی و تیروته‌سه‌لی.

484–NEEDS ASSESSMENT(NA)

تقدیر الحاجات

هه‌لسه‌نگاندنی پیداو‌یستیه‌کان - خه‌ملاڠنی پیداو‌یستیه‌کان - مه‌زنده‌کردنی پیداو‌یستیه‌کان

بریتیه له‌ پرۆسه‌ی بۆچوون یا هه‌لسه‌نگاندنیکی ریک‌خراو systematic assessment بو پیداو‌یستیه‌کانی گرفتار له‌لایه‌ن پسیپوړی کۆمه‌لایه‌تییه‌وه، ئەم پرۆسه‌یه ئەمانه له‌خۆ ده‌گریت: ئەو گرفتانه‌ی رووبه‌رووی گرفتار ده‌بنه‌وه، ده‌رامه‌ته به‌رده‌سته‌کان، چاره‌سه‌رو بژارده‌ شیاوه‌کان، سه‌ختیه‌کان یان ئەو کۆسپ و ته‌گه‌رانه‌ی ریگری له‌ گرفتار ده‌که‌ن له‌ رووبه‌روو بوونه‌وه‌ی گرفته‌کانی و چاره‌سه‌رکردنیان. به‌رپوه‌چوونی پرۆسه‌ی هه‌لسه‌نگاندنی پیداو‌یستیه‌کان له

بەرژەۋەندىيى گىرڧتار داىيە كە خىزمەتگوزارىيە چارەسەرىيە نۆپىنگەيىيە clinical services كانى پى دەگات، ئامانجى ئەم پىرۆسەيە دىيارىكىردنى پىداۋىستىيەگان و دۆزىنەۋەي چارەسەرى و خىزمەتگوزارىيى گونجاۋە.

485 – NEGATIVE FEEDBACK

التغذية السلبية

پەرچەپىدانى نەرىنى - كاردانەۋەي نەرىنى

ئامازە يان نىشانە يا پەيامىكى نەرىنىيە كە كاردەكات بۇ پەكخستىن ياخود راگرتن يان دواخستنى بەردەۋامبوونى پىشكەۋتنى كارهگان لە پىرۆسەي چارەسەرىدا.

486 – NEGATIVE REINFORCEMENT

التعزيز السلبي

پالېشتىكىردنى نەرىنى

ۋروۋژىنەرىكى نەرىنى يان بىزراۋە، بۇ كەمكىردنەۋەي ئەگەرى روودانى ۋەلامدەرەۋە يان قەدەغەكىردنى بەكاردەھىنرىت.

487 – NEGLECT

الإهمال

فەرامۆشكىردن

برىتىيە لە شكىستخواردن لە راپەراندنى ئەرك و پابەندبوونە تايبەتەگانى پەيوەست بە چاۋدىرىيى مندالانى ناكام يان تاكەگانى خىزان بەشېۋەيەكى گشتى. جا لە حالەتى ھەبوونى زيانگەياندىن بە ئەۋانى دىكە بەھۋى ئەم رەڧتارەۋە پىۋىستە رىكارى ياسايى بگىرىتە بەر بۇ ناچاركىردنى تاك بە ئەنجامدانى ئەركەگانى يان بەرەۋە رووى سزا بگىرىتەۋە. شېۋەگانى فەرامۆشكىردنى چاۋدىرىيى مندالان بىرىتىن لە: دابىنەكىردنى پىداۋىستىيە سەرەككىيەگان (ئاۋ، خۇراك، پۇشاك و شوپنى نىشتەجىبوون)، فەرامۆشكىردن و چاۋدىرىنەكىردنى لە دەرەۋەي مال بۇ ماۋەي

چەند كاتېرىك، بايەخنەدان بە پاكتىي جەستەو خۇراكى، گرنىگىنەدان بە خواردن و دابىنەكردنى چاودىرىي نوژدارى لە كاتى نەخۇشكەوتنىدا.

488 – NETWORK

شبكة علاقات

تۇرى پەيوەندىيەكان

پابەندبوون يان ھارىكارىيەكى فەرمى يان نافەرمىيە لە نىوان كۆمەلىك لە تاكەكان ياخود دامەرزاولەكان بەمەبەستى ئالوگۇرکردنى زانين و زانىارى و دەرامەت و كارامەيى و شارەزايى و مامەلەكارى.

489 – NET WORKING

تدعيم الروابط الاجتماعية

پشتگىرکردنى پەيوەندىيە كۆمەلىيەتتەكان

شىوازيكى چارەسەرىيە، پسپۇرى كۆمەلىيەتى بە مەبەستى دۆزىنەوہ يان پىكەينانى ھاوبەندى و پەيوەندىي كۆمەلىيەتى و پالپشتىكردنى بەكارى دىنىت لە نىوان گرفتارو كەسە نزيكەكانى، وەك: تاكەكانى خىزانەكەى و ھاورى و ھاوسى و ھاوپىشەكانى. بوى ھەيە ئەم پەيوەندىيە لە نىوان ئەو كەسانەشدا پىكەينىرئىت كە متمانەيان پى دەكرئىت بۇ ئەوہى ھاوكارىن لە بەدەستەينانى ئامانجە چارەسەرىيەكانى گرفتار.

490 – NEUROSIS

العصاب

دەمار پەشىوى - دەمارگرزى - دەمارگرتن

كۆمەلىك گىروگرفتى ژىريەتتە؛ نىشانەكانى ئەمانەن: پەرىشانى بەردەوام، دەمارگرزبوون، زوو ھەلچوون، توورەبوون، پشىوى، گلەيىكردن لەدەست ئازارى

جەستە. وەك دەزانرېت پەرىشانى و دلەراوگى شىۋازىكى نەگونجاۋە بۇ مامەلەكەردن لەگەل مەلمانى ناخەككەيەكان. نىشانەكانى گىرقتە ژىرمەندىيەكان جىاۋازىيان ھەيە لە رۋوى كەموزۇرى و ھىزو تواناۋە؛ بەلام شايستەى چارەسەركردنن، لەو گىرقتانەش: گىرقتى پەرىشانى گىشتىندراو generalized anxiety disorder، گىرقتى بىئومىدى dysthmic disorder، لەدەستدانى كەسايەتى depersonalization disorder، دەمارپەشىۋى شىتانه hysterical neurosis، دەمارپەشىۋى دەسۋاسى داسەپاۋا obsessive - compulsive neurosis، گىرقتى تۇقىن يان ترسەزالى phobic disorder.

اسلوب التقدیر الجماعي 491 – NOMINAL GROUP TECHNIQUE

شىۋازى ھەلسەنگەندى بەكۆمەل - شىۋازى كۆھەلسەنگەندى - شىۋازى ھەلسەنگەندى كۆمەلگىر

نامراز يان ھۆكارىكە پلاندا نەرى كۆمەلەيەتى social planner بەكارى دىنىت بۇ ھەلسەنگەندى گىرقت و پىداۋىستى و مشورخۇرى و ئامانجەكان. ئەم شىۋازە پشت دەبەستىت بە گىرەبۋونەۋە بەشداربۋوان لە كۆبۋونەۋەيەكدا؛ بە نووسىنەۋەى ھەموو بۋارەكانى پەيۋەست بە ھۆكارە رابردۋوۋەكان لە پەرىيەكى بچۋوكدا، پاشان رابەرى گروپ دەست دەكات بە كۆكردنەۋەى پەرىكان و پۆلىنكردن و ھەئاسىنيان لە تابلۋى ئاگادارىيەكان بەجۆرىك كە ھەمووان بىبىنن، دواتر ئەندامانى گروپ ھەلدەستن بە لىكۆلىنەۋەكردنى ھەر بابەتىك يان توخمىك بەجىاۋ بىپاردانى گونجاۋ لەبارەى رىكارى پىۋىست بۇ دەستپىكردن بە جىبەجىكردنى كارەكە. ئەو ھۆكارانەى كە پىۋىستە ئەندامانى گروپ گىرقتى پى بدن و رەچاۋى بكەن لە كاتى پىرۆسەى لىكۆلىنەۋەكردن؛ ئەمانەن: تىچۋونى دارايى، تەپاربۋون، پالئەرەكان، پەسەندكردن و دەستكەۋتنى دەرامەتەكان.

چارهگەرى ناراستهوخۇ

شيوازىكە لە شيوازەكانى رېبەرىكردن و رېنمايى دەروونى counseling و چارەسەرى كۆمەلايەتى social treatment جەخت دەكاتەوہ لەسەر گرنىگى پېكەيئان و ھىنانەكايەى كەشىكى دۇستانە، خۇشەويستانە، پەسەندگراوانە، وپراى دەرفەت رەخساندن بۇ ئەو بژاردەپەى كە ھانى گرفتار دەدات بە ئازادىپەكى رەھا گەنگەشەى گرفتەكەى بكات. شيوازى چارەسەرى ناراستهوخۇ يان ئەو چارەسەرى كە سەرنجى چر دەكاتەوہ لەسەر گرفتار - client centered therapy وەك ھەندى كەس ناوى دەنن - پشت دەبەستىت بە: زۆر پرسیار نەكردن لە گرفتار لەلايەن چارەسازەوہ، پېشكەشكردنى كەمترین پېشنيازو ئامۇژگارى ئەويش تەنيا لە كاتى پېويست. بەمشيوە دەرفەت بۇ گرفتار دەرەخسىت بۇ دۇزىنەوہى ھەموو وزەو توانستەكانى و سوود ليوەرگرتنن تا ئەوپەرى توانا.

پەلەنەكردن لە برپاردان

توخمىكى بنجى و گرنىگى پەيوەندى پېشەپەى لە خزمەتگوزارى كۆمەلايەتى، پېپۇرى كۆمەلايەتى پابەند دەكات بە پەلەنەكردن لە دەرچوواندى برپارەكان بەسەر رەفتارەكانى گرفتاردا، بەلكو دەبىت شىنەپى بنوئى تا كاتى پېكەتەنى پەيوەندى پېشەپەى و رەگداكوتانى و متمانە پەيداكردنى گرفتار بە تواناكانى پېپۇرى كۆمەلايەتى و ئارەزوو و ئامادەكى بۇ يارمەتيدان؛ ئەوسا بۇى ھەپە گرفتار ھەندى لەو برپارانە پەسەند بكات كە پېپۇرى كۆمەلايەتى دەرىكردوون.

494 – NONVERBAL COMMUNICATION

اتصال غير لفظي

پهيوهندیکردنی گۆنهکراو

پرۆسهی ئالوگۆرکردنی شته مانا به خشهکان یان زانیارییهکانه له نیوان تاکهکاندا به بهکارهینانی هۆکاره نازارهکییهکان یان گۆنهکراوهکان؛ به پشتبهستن به: جوولهی جهستهیی، دهربرینی پوخساری، ئاماژهکردن، شیوازی دانیشن و زۆری دیکه له شیوازه جوولهییهکان.

495 – NORMAL

سوي

ئاسایی - باو

ئهو دیاردهیهی له مامناوهندیتی تییهپ ناکات یان پهفتاری پهسهندو پیشبینیکراو و راهاتووانهی کۆمهلایهتی.

496 – NORMS

معايير

رپساکان - پپومرهکان

بریتییه له رپسا پهفتارییه ئاساییهکان و پیشبینیکردنه هاوبهشهکان له نیوان تاکهکان یان گرووپ یاخود رپکخراو یان کۆمهلگهیهک که خیوی کولتووریکی هاوبهشن.

497 – NURSING HOMES

مراكز او بيوت التمريض

سهنتهرهکان یان خانهکانی نهخۆشهوانی (پهستاری)

دامهزراوه یان لایهنی دالدهدرین residential facility کاردهکهن بۆ دابینکردنی چاودیری تهنروستی بۆ ماوهیهکی دوورودرپژ؛ پهیههست به نهخۆش و ئهو کهسانهی توانای خۆ چاودیریان نییه.

(0)

498 – OBJECTIVITY

الموضوعية

بابه تیانه - بابه تیبوون

توانای هه ئسه نگانندی هه ئویست یا دیاردیه کی کۆمه لایه تی یان که سیك یا خود کیشه یه که به بی لایه نگیری یان بریاری پیشوخته - پیشداوهری - یا زۆرداری.

499 – OBSESSION

الإستحواذ

زالبوون - دهسته سه راگرتن - هزری سه پایوی نه ویستراو (هزر به سه ر داسه پایو) -

کرداره ناچار یه کان - گه مارۆی دموونی

بیروکه یان کرده یه که خه سلته تی دووباره بوونه وهو به رده وامیه تی هه یه، وهکو میکانیزمیکی نهستی دهرده که ویت (جۆریک له په رچه کرداری نیمچه خۆکار) بۆ به رزه فته کردنی په ریشانی یان که مکردنه وهی رآدهی تووندییه که ی. هه ندی له تویرهانی بواری تیۆری دهر وونشیه لکاری psychoanalytic theory وای ده بینن که ئەم پرۆسه یه بۆی هه یه شیوازیك بیت بۆ تاك که به کاری بیئت بۆ مامه له کردن له گه ل مملانی نهستییه کان unconscious conflicts.

500 – OBSESSIVE - COMPULSIVE DISORDER

الاضطراب الوسواسي القهري

گرفتگی وه سواسی داسه پایو

جۆریکه له جۆرهکانی گرفتهکانی په ریشانی (دله راوکی) anxiety disorders که به هۆیه وه هزرو پالته رو دیمه نی نه ویستراو به شیوه یه کی دووپاته و به رده وام

(زالبوون) خۇيان بەسەر تاكدا دەسەپپىن، يان ئەنجامدانى كىردارو رەفتارى نابەجىيە؛ لە رووالەتدا وادەردەكەوئىت كە بە ئەنقەست و بە مەبەست ئەنجام درابن (ناچاركارانە).

501 – OCCUPATIONAL SOCIAL WORK الخدمۋ الاكئماعية في أماكن العمل

خزمەتگوزارى كۆمەلایەتیی سەركار - خزمەتگوزارى كۆمەلایەتیی لە جیكارەكان

دابىنکردنى خزمەتگوزارىيە كۆمەلایەتییە تايبەتكراوەكانە لە شوپنكارەكاندا وەكو پىرۆگرامەكانى پاشەكەوت كىردن بۆ كرىكاران employer - funded programs و پىرۆگرامەكانى ھاوكارىكىردنى كرىكاران employer assistance programs، ئامانجىشى لەم پىرۆگرام و خزمەتگوزارىيانە برىتییە لە: يارمەتيدانى كرىكاران لە تىروئەسەلكىردنى پىداوئىستییە مرؤىى و كۆمەلایەتییەكانىيان بەھۆى دابىنكىردنى خزمەتگوزارىى جۆراوچۆر وەكو چارەسەرى خىزانى، مامەلەكىردن لەگەل گىرفتە دەروونىيەكان، چارەسەركىردنى ئەو مەملانىيانەى كە بەھۆى پەيوەندىيە كۆمەلایەتییەكانەو سەرھەلئەدەن، دابىنكىردنى كارو چالاكىيە نۆرىنگەيىيە تاكە كەسىيەكان individual clinical activities و زۆرى دىكەش لە گىرفتى كەسانەو خىزانى و كۆمەلایەتییە كە رووبەرووى مرؤفەكان دەبنەو لە ژيانى رۆزانەياندا. جگە لەمانەش ئەم خزمەتگوزارىيانە، چارەسەركىردن لەسەر ئاستى رىكخراوەكەو دىدو بۆچوون و سىستەمەكەى لەخۆ دەگىرن.

502 – OPEN - ENDED GROUPS

الجماعات المفتوحة

گرووپە كراوەكان

لە پىرۆسەى كاركىردن لەگەل گرووپەكان و چارەسەرى گرووپى و چارەسەرى دەروونىى گرووپى برىتییە لەو گرووپانەى كە لارىيان نىيە لە وەرگرتنى ئەندامى نوئى يان جىگۆركى پىكىردنى ئەندامەكان جا بەشىوہى خۆكىشانەوہ

بیت یان بەشیوہی پەيوەندیی پچراندن بیت چ لە دواى دەستبەکاربوونەوہ بیت یان لە کۆتایی دانیشتنی یەکەمدا بیت. وەك زانراوہ جوړی ئەندامیتی لە گرووپە چارەسەرییەکاندا داخراوہ بەھۆی سروشتی کارکردنی گرووپە چارەسەرییەکان و ئەوہی پەيوەستە بە چارەسەرکردنەوہ لە سەرنج چرکردنەوہو دەسپیککی چونیەك بۆ ھەموو ئەندامانی گرووپ. بەلام گرووپەکانی پیگەیانندی کۆمەلایەتی و گرووپەکانی پالپشتیکردنی دوولایەنەو ھەندى جوړی گرووپە فیڕکارییەکان بۆی ھەيە كە گرووپى كراوہبن. ھەندى لە پسیپۆران زاراوہی گرووپە كراوہکان بۆ كۆبوونەوہ كراوہکان بەكارديئن.

503 – OPEN - ENDED QUESTIONS

الأسئلة المفتوحة

پرسیارە کراوہکان

پرسیاری کراوہ لە چاوپیکەوتنەکانی خزمەتگوزاریی کۆمەلایەتیدا جوړیکە لەو پرسیارانەى كە رینگە بە گرفتار دەدات بە ھەر شیوازیک بیهویت وەلام بداتەوہ. ئەمجۆرەیان پیچەوانەى پرسیارە داخراوہکانە closed - ended questions كە وەلامدانەوہکان بە بەلى یان نەخیر دیاری کراون یاخود بە ھەلبژاردنی وەلامیک لە ناو چەند بژاردەيەك سنووردار کراون كە داوا لە گرفتار دەکریت وەلامیکى ئاسان لەنیو بژاردەکان یان وەلامەکاندا ھەلبژیریت. نموونەى پرسیارى كراوہش؛ وەك ئەوہى كە پسپۆرى كۆمەلایەتی لە گرفتار دەپرسیت: لەبەرچی گومانە ھەيە كە دەستكەوتنى كار بۆ تۆ كاریكى سەختە؟ لە برى ئەوہى لىی بپرسیت: ئایا لە دۆزینەوہى كادا سەختى دەبینیت؟

ھەردوو جوړی پرسیارى كراوہو داخراو بەسوودن لە چاوپیکەوتنە پيشەيیەکاندا، بەكارھینانیشیان پشت دەبەستیت بە چۆنیەتی ئامانجی دەستیاخستن.

504 – ORGANIC MENTAL DISORDER

الاضطرابات العقلية العضوية

گرفتہ زيرمہندییہ ئەندامییہکان

کۆمەئیک گرفتە ئاوەزییە کە ھۆکارەکە دەگەرپیتەو ھەبوونی کەموکۆری بەردەوام یان کاتی لە مێشکدا (زیان گەشتن بە مێشک بەشیوہییەکی کاتی یان ھەمیشەیی) permanent or temporary damage to the brain، رەنگە ئەم گرفتانە پەيوەندییان بە تەمەن یان بەکارھێنانی ماددە ئەلکەھۆلی یا سەرکەرەو ھەبیت یاخود پەيوەندییان بە ھەندئ لە تێکچوونە ئەرکەگییە دەروونییەکانەو ھەبیت. لەو گرفتانەش:

کۆنیشانە ئەندامییەکانی مێشک organic brain syndromes کە ئەمانە لەخۆ دەگریت: وریئە (وہزارە) delirium، خەلەفاوی dementia، زەینکۆیری - فەرماؤشی (لەدەستدانی بیرەوہری یان یادگا) amnesia، وہزارە یان وریئە کردنە - خەیاالبازییە - ئەندامییەکان organic delusions، وریئەکردنی ئەندامی organic hallucinations، کۆنیشانە ویژدانییە ئەندامییەکان organic affective syndromes، کۆنیشانە کەسیتییە ئەندامییەکان organic personality syndromes.

505 – ORGANIZATION

التنظيم

رێکخستن - رێکخراو

لە خزمەتگوزاریی کۆمەلایەتی و گەشەکردنی کۆمەلگەدا بریتییە لەو پرۆسەییە کە یارمەتی تاك و گرووپەکان دەدات، بۆ رێکخستن و یەکخستنی ھەول و پەيوەندی

و دهرامهت و کارهکانیان به شیوهیهکی یهگسان، له پیناو جیبه جیکردنی نامانجه هابوه شهکان.

506 – ORGANIZATION DEVELOPMENT(OD)

تطویر عملیه التنظيم

گه شه پیدانی پرۆسهی ریکخستن

شیوازیکی کارگیریه؛ نامانجی: پالپشتیکردنی تواناکانی ئەندامانی گرووپه بۆ چارهسهرکردنی گرفتهکانیان به شیوهی دهستگهلی - کۆمهلی - ، په یوه ندیکردن به یهکدی له نیوان خویندا به شیوهیهکی کاریگهراوه، راستاندنی ئەنجامی باشتر به هوی هاندانی بیرۆکه و شیوازو نامرازه تازهکان، هاندانی شیوازهکانی ریکخستن. ئەو شیوازانهی بۆ جیبه جی کردنی ئەم پرۆسهیه به کاردین ئەمانه: گرووپهکانی بهرزکردنهوی پلهی ههستیاریهتی sensitivity groups، گرووپهکانی مهشکردن T-groups، سیستهمی په رچه پیدان - گیرانهوه - feedback system، کۆنگرهکان یان کۆبوونهوه رابوژکارییه تایبهتهکانی په یوهست به پرۆسهکان process consultation، پیکهینانی تیمهکان team building.

507 – OUTCOME EVALUATION

تقویم النتائج

هه ئسهنگاندنی ئەنجامهکان

- پرۆسهیهکه نامانجی وهلامدانهوهی دوو پرسپاری بنه رتهیه:
- 1 - ئایا پرۆگرامهکان توانیویانه نامانجه پيشنیا زکراوهکان به دیپینن؟
  - 2 - ئایا ئەو ئەنجامانهی به دهستهاتوون به هوی جیبه جی کردنی پرۆسهی دهستیخستنهوه بووه یان نا؟

پروپۆسەى ھەلبژاردنى ئەنجامەكان پشت بە كۆمەلە شىۋازىك دەبەستىت؛ لەوانەش: بېرىارو راي گرفتاران، كارمەندان، شارەزايان، پشكىنى ئەزموونكارانە experimental investigations يان لىكۆلئىنەۋەى تاقىكارانە.

508 – OUTREACH

الوصول إلى المستفيدين

گەپشتن بە سوودمەندان

كۆمەلەك كارو چالاكىيە كە پسپۆرى كۆمەلەلەيتى ئەنجاميان دەدات - بەتايبەت لەو دامەزراوانەى كە كاردەكەن بۆ دابىنكردنى خزمەتگوزارىيەكان لە چەند ناوچەو گەرەككى ديارىكراو - بە ئامانجى گەياندىنى خزمەتگوزارى و زانىارى بە تاكەكان لە مال و جىكارەكانيان يان لە شوپنەكانى پشوووان و ھەسانەۋە؛ وپراى ئاشناكردنئيان بە خزمەتگوزارىيە بەردەستەكان.

509 – OVERPROTACTIVENESS

الحماية الزائدة أو المفرطة

فرە چاودىرى - چاودىرى زۆر يان زىدەپروپى چاودىرى

ھەزى دايباب يان يەككىيانە بۆ زىادەپروپى لە چاودىرىكردنى مندالەكانيان بەھۆى كاركردنى بەردەوام لەسەر دوورخستەۋە يان رىپپنەدانئيان سەبارەت بە ھەلوپستانەى كە پىيان وايە دەبنە ماىەى زيانگەياندىنى جەستەى و دەروونى بە مندالەكانيان. لە ئەنجامى ئەم مامەلەيەدا ئەو مندالانە وايان لى دىت كە ئەوپەرى متمانەيان بە دايباب و ئەوانى دىكەۋە ببىت. فرە چاودىرى رەنگە لە نىوان ھاوسەران يان نى دىكەش لەناو تاكەكانى خىزاندا دەربكەۋىت.

(P)

510 – PARANOIA

البارانويا أو الهذاء

پارانويا يان بەدگومانی - تیکچوونی سووکی ئەقلی

شلەژانیکی ئەقلییە، خەسلەتە دیارەکانی بریتین لە: گومانی بەردەوام، وریئەیی چەوسانەوویی. ئەم پارانوئیا یە جۆریکە لە جۆرەکانی گرفتەکانی بەدگومانی paranoid disorders و جیاوازه لە پارانوئیا ی شیتی paranoid schizophrenia (تیکچوونی عەقلی سادە) و گرفتە کەسیتی پارانوئیا paranoid personality disorder.

511 – PARANOID DISORDERS

اضطرابات الهذاء

گرفتەکانی بەدگومانی یان گومانگرتوو

هەلاوردنیکی بۆ گرفتە ژیرمەندییەکان؛ کە بەشیوەی گومانکاری چەوساندنەووی بەردەوام یا هەمیشەیی یاخود بەشیوەی خەیاڵبازی چکۆسیی - ئیرەیی - delusional jealousy دەردەکەون.

ئەم بەدگومانیانە دەرئەنجامی پارانوئیا ی شیتی یان گرفتە تیکچوونی ئەندامییانە عەقلی یا گرفتە کەسیتی پارانوئیا نین. بەپێی پۆلئینکردنی نامیلکەیی دەستنیشانکاری کە تاییبەتە بە گرفتە عەقلییەکان DSM III - - جۆرەکانی ئەمانەن:

پارانويا يان بەدگومانی paranoia، گرفتە بەدگومانی هاوبەش shared paranoid disorder کە تێیدا بەدگومانییەکان بەهۆی پەيوەندیی کەسیک بە کەسیکی دیکەووە کە ئەم بەدگومانییانە هەبوو؛ دەردەکەون، گرفتە کەسایەتی ناچارکراو acute

personality disorder که تییدا به دگومانیه کانی ههست به چهوسانهوه کردن دهردهگهون بۆ ماوهی که متر له (6) ههیف، گرفتگی به دگومانی ناباو یان نائاسایی .atypical paranoid disorder

512 – PARANOID IDEATION

الأفكار أو التخيلات الهذائية

بیرۆکه یان ئەندیشه کاری گومانگرتووانه - بیرۆکه به دگومانیه کانی

ئهمجۆره گومانکردنه ههچ بنه مایه کی راست و دروستی نییه، که سه که وا خه یال دهکات که جاودیری له سه ره یان یه کیک به دوایدا دهگه پیت یا قسه ی له گه ل دهکات یا خود دهیچه وسینیه وه. ئەم رەفتاره بۆی ههیه - بیویست و ناچاری نییه - کونیشانه ی کۆمه لیک له گرفتگی ژیری یان دهروونی بیت وهک: تیکچوونی عه قلی ساده schizophrenia (جۆری گومانگرتوو paranoid type)، گرفتگی که سایه تی پارانۆیی - گومانگرتوو - .

513 – PARAPHRASING

إعادة الصياغة

دەرشتنه وه

شیوازیکه له شیوازه کانی دهستیاخستن - چاره سه رکردن - له چاوپیکه وتنه کانی خزمه تگوزاری کۆمه لایه تیدا، پسپۆری کۆمه لایه تی له و چاوپیکه وتنه دا به کاری دینیت که له گه ل گرفتاره کان ئەنجامی ده دات به ئامانجی دهربرینی بیروبوچوونه کانی گرفتارو خستنه پروویان به شیوازیکی کورت و هاوبه ندانه و سه رنج چرکردنه وه له سه ر لایه ن و خاله گرنگه کان له نیو قسه کانی گرفتاردا. ئەم شیوازه یارمه تی گرفتار ده دات بۆ پروونکردنه وه ییروپاکانی و هاوکات دلنایی ده داته گرفتار بۆ شوینکه وتنی پسپۆری کۆمه لایه تی و تیگه یشتن له ئاخوتنه کانی.

514 – PARENT EFFECTIVENESS TRAINING(PET)

برنامج التدريب على الوالدية

پروگرامه مهشقسازييه كاراكان بۇ دايك و باوكان

پروگراميكي مهشق و راهينان و فيركارييه، نامانجي هاوكاريكردي دايك و باوكانه بۇ فيربووني شيوازه نوي و گونجاوهكان بۇ كارتيككردن و مامهلهكردن لهگهل منداللكانيان بهشيويهكي كاراترو ئهريئيتز.

515 – PARTIALIZATION

التجزئة

بهشبهش كردن - كهرتكردن

كارامه يي skill يان پرؤسهيهكه له پرؤسهكاني خزمهتگوزاريي كؤمهلايهتي؛ بهشيويهكي جياكراوه له يهكدي دهروانيته گرفته هاوپهيوهستهكاني گرفتار بۇ ئهوهي به شايستهترين شيوه: بهرزهفتيان بكات، مامهلهيان لهگهل بكات، چارهسهرى سادهو ئاسانيان بۇ بدؤزيتتهوه له كورتترين ماوهدا. ئهم پرؤسهيه ئهمانه لهخؤ دهگريت: دياريكردنى لهپيشينهكان، جياكردنهوهي پيداويستي و گرفت و داخوازييهكان له يهكدي، دياريكردنى ئهوه لايهنايهي كه پيوسته مامهلهي راستهوخويان لهگهل بكرت؛ هاوكات ئهوه بابهتانهي كه دهشيت بۇ كاتيكي ديكه دوابخرين.

516 – PARTICIPANT MODELING

العرض أو التمثيل بالمشاركة

خستنهروو يان نواندى به هاوبهشي

شيوازيكه له چارهگهري ربهفتاري behavior therapy و ريگاي هممواركردنى ربهفتار behavior modification دا بهكارديت؛ كه گرفتار پابهند دهكات به سهرنجدان و

چاودیریکردنی پسیؤری کۆمه لایه تی یان که سیکی دیکه له کاتی کارلیککردنی له گه ل ورووژینه ریک که په یوهندی به گرفته که ی نه ووه هه یه له ژینگه یه کی دنیاده رو هاندانی به شینه یی بۆ کارتیکردن له گه ل هه مان ورووژینه ر به بی هه ستردن به ترس.

517 – PASSIVE – AGGRESSIVE

العدوانية السلبية

دژایه تی نه رینی

رهفتاری تاکه که سه که به کاری دینیت له کرده ی دهمامکدار یان شاره و بۆ رووبه رووبوونه وه ی که سیکی دیکه یان ریکخراویک. لیره دا تا ک هه ست به تووره بوون ده کات، به لام له هه مان کاتدا هه ست به دهسته پاچه یی و لاوازی و بیتوانایی بۆ رووبه رووبوونه وه ی راسته وخۆ ده کات. ئیدی دووچار ی په که که وتن و بیده سه لاتی و ناکارایی ده بیته وه و خولیا ی دهرخستنی هه ستی تووره یی و نائومییدی و مؤری و دریزداری ده که ویته که لله یه وه بۆ رووبه رووبوونه وه ی هه لویسته کان. جا له به ره وه ی تووره بوون به شیوه یه کی گشتی رهفتاریکی نه ستیه؛ هه ر بۆیه وه لامد ره وه شی نه ستی ده بیت، کاتیکیش که ئەم رهفتاره ده بیته خه سه لته تیکی جیگرو ره گدا کوتا و به تاکه وه له هه ندی هه لویستی جیا جیا ی قوناغه کانی ژیانیدا؛ که واته ئەمه ده بیته به لگه له سه ر هه بوونی گرفت ی که سایه تی personality disorder.

518 – PASSIVE – DEPENDENT

الاعتمادية السلبية

پشتبه سینی نه رینی

رهفتاری تاکه که هه ول ده دات هه موو به رپر سیاری تیه کانی چاودیریکردنی بخته ئەستوی ئەوانی دیکه یان که سیکی دی. جا کاتیک که ئەم رهفتاره ده بیته خه سه لته تیکی جیگرو بنجی به تاکه وه له هه ندی هه لویستی جوراو جووری قوناغه کانی

ژيانى؛ كەواتە ئەمە بەلگەيە لەسەر ھەبوونى گرفتى كەسايەتى
وابەستە dependent personality disorder.

519 – PASSIVITY

السلبية

نەرىنىبون - نەرىنى

جۆرە رەفتارىكە سىماي ملكەچبوون و خۆبەدەستەوودانى پىوھ ديارە لە ھەمبەر
ھىزو ھۆكارە ژينگەيەكان، زۆر بە كەمى تاك پەرچەگردارى دەبىت بۆ
بەرەنگارىبونەوھى ھەئويستەكان.

520 – PATHOLOGY

علم الأمراض

زانستى نەخۆشپەكان - نەخۆشيزانى - نەخۆشپناسى

ئىكۆلىنەوھىە لە سروشتى نەخۆشپە جەستەيى و ژىرىپەكان لە رووى ھۆكارو
شوينەوارو ھەلومەرچەكانيان. ئەم زاراوھىە بۆ لادانە جەستەيى و رەفتارىەكانىش
بەكارديت؛ كە بۇيان ھەيە ببنە مايەى تووشبوون بە نەخۆشى يا تىكچوونى
ئەركەكى dysfunction.

521 – PATIENT

مريض

نەخۆش - دەردەدار

ئەو كەسەيە كە لەلايەن پزىشك و پسپۆرانى بوارى چاودىرى تەندروستىيەوھ
سوودمەند دەبىت لە چاودىرى و چارەسەرى. پسپۆرانى خزمەتگوزارى كۆمەلايەتى
زاراوى گرفتار (سوودمەند - خوازيار - كړپار - چارەخواز- خزمەتخواز) client

به‌کار دینن بۆ ئامازهدان بهو تاكانه‌ی که مامه‌له‌یان له‌گه‌ڵ ده‌که‌ن و خزمه‌تگوزارییان پیشکەش ده‌که‌ن. له‌گه‌ڵ ئەوه‌شدا ئەو پەسپۆره‌ کۆمه‌لایه‌تیانه‌ی که له‌ بواری نوژداری medical social work دا کارده‌که‌ن زۆربه‌ی جار وشه‌ی نه‌خۆش له‌ بری وشه‌ی گرفتار به‌کار دینن.

522 – PATIENTS' RIGHTS

حقوق المرضى

مافه‌کانی نه‌خۆش - مافی نه‌خۆشان

بریتین له‌ مافه‌ ئاکاری و پیشه‌یه‌یه‌کان بۆ ئەو نه‌خۆشانه‌ی که چاودێری و چاره‌سه‌رییان له‌ دامه‌زراوه‌ نوژدارییه‌کانه‌وه‌ پێ ده‌گات. له‌و مافانه‌ش: مافی ناسینی بژارده‌کان یان هه‌موو جووره‌ چاودێرییه‌کانی دی که بۆیان ره‌خسینه‌راوه‌، ناسینی ئەو که‌سانه‌ی که خزمه‌تگوزارییان پیشکەش ده‌که‌ن له‌ رووی لێهاتوویی و توانستیان. زانیی ئه‌نجامی توێژینه‌وه‌ په‌یوه‌ستاره‌کان به‌ نه‌خۆشییه‌که‌یان یان به‌ ره‌وشه‌که‌یان، مافی رێپێدان به‌ ئەوانی دیکه‌ بۆ سه‌ردانکردنیان، دابینکردنی هۆکاری گونجاو بۆ په‌یوه‌ندیکردن. سه‌ره‌رای ئەمانه‌ش یه‌کێتی ئه‌مه‌ریکی ئازادییه‌ مه‌ده‌نییه‌کان the American Civil Liberties Union (ACLU) مافه‌ یاساییه‌کانی نه‌خۆشانی به‌مشپۆه‌یه‌ دیاری کردووه‌:

- 1 - ئاگادارکردنه‌وه‌ی نه‌خۆش یان خێزانه‌که‌ی له‌ هه‌موو ئەو بڕیارانه‌ی که په‌یوه‌ستن به‌ چاودێری نه‌خۆشه‌وه‌.
- 2 - رازپاریزی زانیارییه‌کان به‌تایبه‌ت ئەوانه‌ی په‌یوه‌ستن به‌ سه‌رچاوه‌ی دابینکردنی خه‌رجیه‌یه‌کانی چاره‌سه‌ری.
- 3 - به‌ته‌نگه‌وه‌چوونی پێویست و گونجاو بۆ هه‌موو ده‌رده‌دارێک به‌تایبه‌ت له‌کاتی ته‌نگه‌تاویدا.

- 4 - رافه كوردنئىكى پوخت و روون بۇ گشت رېكاره كارگىرى و چاره سەرىيە پېشنىياز كراوه كان بە زمانئىكى سادە؛ لەنئىويشياندا مەترسى و ئەنجام و شوئىنەوارە كەلەكە بوو كەنى ھەر رېكارئىك.
- 5 - ھەئسەنگاندن و دەستنىشان كوردنئىكى وردو روون و تەواو بۇ رەوشى نەخۇش بەر لە داوا كوردنى بۇ رېپپىدان بە ئەنجامدانى ھەر پىشكىن و تاقىكارى و پىرۆسەيەك.
- 6 - نازادىي لە بەدەستەئىنانى ھەموو زانىارىيە تايبەتى و بەردەستەكان لە دۆسىيە نەخۇشدا لە ماوہى مانەوہى لە دامەزراوہدا، وئىراى رېپپىدانى بە داوا كوردنى ھەر زانىارىيەك لە دۆسىيەكەيدا دواى دەرچوونى.
- 7 - رەتكردنەوہى وەرگرتن (بەكارھىنان) ى ھەر دەرمانئىك يان رەتكردنەوہى ھەر پىكارو ئەزموونكارى و پىشكىنئىك يان رېكارى چارەسەرى.
- 8 - جېھىشتنى دامەزراوہ لە ھەر كاتئىك كە بىھوئىت؛ بە چاوپۇشى لە بارى دارايى يان رەوشى تەندروستىيى خودى نەخۇش ئەمەش دواى ئەوہى كە داواكارىيى دەرچوونى واژۇ كرددووہو ھەموو بەرپىرسيارىتئىيەكى لە ئەستۇ گرتووہ.

523 – PEER GROUP

جماعة الرفاق

گرووبى ھاوپىيان - دەستەى ھاوہلان

ئەو گرووبەيە كە تاك ياوہرئىتى دەكات و بەشئىوہيەكى گشتى ئەندامەكانى لە بارى يان پىگەى كۆمەلايەتى social status لە بەكدييەوہ نزيكن يان ھاوبەشن لە چەند خەسلەتئىكى ديارىكراوى وەك تەمەن يان پيشە يا رەگەز.

524 – PEER PAIRING

النظير أو القرين

ھاوتا يان ھاوہم

شئىوازيكى چارەسەرىيە a therapeutic technique؛ بەشئىوہيەكى تايبەت بۇ ئەو توپۇزانە بەكاردئىت: مندالانى كۆشەگىرىيى كۆمەلايەتئىيانە socially isolated

children، ئەوانەى گەيشتوونەتە قۇناغى پىنگەيشتن بەلام لە مامەلەگردنيان لەگەل پىسپۆرى كۆمەلايەتيدا لە رووى پەيوەنديى تاكە كەسيەوہ ئاستەنگيان بۇ دروست دەبىت، ئەوانەى ناتوانن لەنيو گرووپە بچووكەكاندا ھەئسوكەوت بەكن. كورتەى ئەم شىوازە برىتتییە لە بينين يان چاوپىكەوتنى پىسپۆرى كۆمەلايەتى بە گرفتار؛ لەگەل كەسيكى دى كە ھاوبەشى گرفتار بىت لە ھەندى تايبەتمەندى، ھەك: تەمەن يان كاروويشە يا جۆرى كەسايەتى؛ و چارەسەرگردنيان لە يەك كاتدا. ئەم شىوازە بەزۆرى لە قوتابخانەو دامەزراوہ دالەدەدرى و نەخۇشخانەو نۆرپىنگە تايبەتەكانەو بەكاردىت.

525 – PEER REVIEW

تقويم جماعة الرفاق

ھەئسەنگاندنى گرووپى ھەفالىن

برىتتییە لە ھەئسەنگاندنى گرووپى ھاوپىيان لە رووى توانستە تاكییەكان بەشىوہیەكى گشتى يان سەبارەت بە رەفتارىك ياخود كرادارىكى ديارىكراو. لە خزمەتگوزارى كۆمەلايەتيدا ئەم زاراوہیە گوزارشتكردنە لە پىرۆسەيەكى فەرمى formal process، بەپىي ئەم پىرۆسەيە كۆمەللىك لە ھاوپىيانى ھاوپىشە ھەئدەستن بە چاودىرى و ھەئسەنگاندنى رۆلى پىشەيى پىسپۆرى كۆمەلايەتى و بەكارھيئانى رىكارى پىويست لەو بوارانەى كە پىويستيان بە ھەئسەنگاندن يان دەستياخستن چارەسەرکردن - ھەيە.

526–PERSONALITY DISORDERS

اضطرابات الشخصية

گرفتەكانى كەسايەتى - شلەزانە كەسيتتییەكان

جۆرىكە لە رەفتارى قايلىكارانەى نالەبارو رەقەكارو رەگاژۆ لە پەيوەنديى تاك بە ئەوانى ديكەوہ كە دەبىتە ھۆى مايەى لاوازيى كۆمەلايەتى social impairment و

گرفته كەسايەتییەكان و بۆی هەییە تییینی بگریت بە روونترین شیوه له قونای هەرزەکاریدا. ئەم رەفتارە تەوهری دووهمی شلەژانەكان یان گرتەكان لەخۆ دەگریت بەپیی پۆلئینکاری DSM – III، جۆرە سەرەکییەكانی ئەمانەن:

كەسايەتی پارانۆیی paranoid - بەدگومان یان بەدگومانكار - ، كەسايەتی شیزۆیی schizoid - شیزی یان شیواو - ، كەسايەتی جۆری شیزی مامناوهند schizotypal كەسايەتی پرووالەتی histrionic، كەسايەتی نیرگزی narcissistic - خود ئەوینی - ، كەسايەتی دژە كۆمەلایەتی یان دژە كۆمەلگە antisocial، كەسايەتی لیواری borderline - لیواری گرتی كەسايەتییانە - ، كەسايەتی خۆلادەر avoidant - خۆلادانكار - ، كەسايەتی وابەستە dependent، كەسايەتی وەسواس compulsive - ناچارگراو - ، كەسايەتی بەد دوژمنی passive - aggressive، گرتەكانی كەسايەتی ناباو یان نائاسایی atypical personality disorders.

527 – PERSONAL SOCIAL SERVICES الخدمات الاجتماعية الشخصية

خزمەتگوزارییە كۆمەلایەتیە كەسییەكان

بریتییه لەو خزمەتگوزارییانەى كە ئامانجیان پشتگیریکردنی پهيوه‌ندییەكانە له نێوان تاكەكان و ژینگە كۆمەلایەتیەكانیان. ئەو خزمەتگوزارییانە كاردەكەن بۆ دابینکردنی دەرفەتی جیبەجیبی كردنی خواستەكانی ژيانى كۆمەلایەتی. ئەو خزمەتگوزارییانە حیاوازن له خزمەتگوزارییە دامەزراوہییەكانى وهك؛ پرۆگرامەكانى چاودیری تەندروستی و فیركارى و ئەركەكى و دابینكارییانە، لەبەرئەوهی خزمەتگوزارییە كۆمەلایەتیە كەسییەكان ئەمانە لەخۆ دەگرن: ئاراستەكردن و رپنمایى counseling and guidance، گەشەپیدانی پرۆگرامەكانى هاوكاریی دوولایەنە developing mutualaid، هاندانى پرۆگرامەكانى گرووپە دیاریكراوكان یان گرووپەكانى خود یارمەتىself - help groups، پلاندانانى خیزانى family planning، خزمەتگوزارییەكانى تاییبەت بە بەسالآچوووان و مندالآن. ئەو خزمەتگوزارییانە وا ناسراون كە خزمەتگوزاریی هاوكاریین و خوازىارى دابەشكردنى یارمەتى دارایی یان تەندروستی یا فیركارى یاخود دابینكاری نین.

528 – PERSON - IN - ENVIRONMENT PERSPECTIVE

المنظور الذي يركز على الشخص في بيئته

ئەو دېدەى جەخت دەكاتە سەر كەسپك لە ژینگە كەيدا

ئاراستە يان دېدگايەكە لە خزمەتگوزارىي كۆمەلەيەتيدا وەكو بەشپك لە سىستەمىكى ژینگەيى دەروانىيە گرفتار. ئەم تىپروانىنە ھەموو پەيوەندىيە ھاوبەشەكان و ئىي دىكەش لە كارتىكەرەكانى نيوان تاك و ژینگەى مايەكى و كەسانە دەگرىتەو.

529 – PERSON - SITUATION CONFIGURATION

وضع الشخص في الموقف

پەوشى تاك لە ئاست ھەلۆپستدا

زاراويەكە بۆ رېنگاي كارکردن لەگەن حالتە casework دا بەكارديت جەخت دەكاتەو لەسەر: گرنگىي ليكۆلینەووەکردن لە پەيوەندىي سى لایەنەى ئالوگۆرکراو لە نيوان گرفتارو گرفت و ئەو ھەلومەرجهى گرفتهكە تيايدا دەرکەوتوو، زانىنى سروشتى كارتىكکردنەكان كە لە نيوان ئەو ھۆكارانەدا روويان داو. ئەو كارتىكکردنەش كاريگەر دەبن بە مەملانى ناوخويەكان internal conflicts، وەلامدەرەوەكان reactions، فشارە ژینگەيەكان environmental pressures.

530 – PERSON - ORIENTED RECORD

التسجيل الذي يركز على الشخص أو العميل

ئەو تۆمارەى كە جەخت دەكاتە سەر تاك يان گرفتار

جۆرپكە لە جۆرەكانى تۆمارکردن لە خزمەتگوزارىي كۆمەلەيەتيدا، پىپۆرى كۆمەلەيەتى بەكارى دىنييت بە ئامانجى پاراستنى پەروەندە پىكخراوو ئامانجگرەكانى

پروپوسى چارەسەر كىردىن لەگەل ھەر گىرەتارىكدا. ئەمەش جۇرىكى رېژەببە لە تۇماركىردى نوژدارى كە سەرنج دەخاتە سەر گىرەت و پىزىشكەكان بەكارى دېنن. پەروەندەكەش بەگىشى ئەمانە لەخۇ دەگىرەت:

زانبارببە سەرەتارببەكانى گىرەتار، پلانى چارەسەرى treatment plan، پروپوسى ھەلسەنگاندىن assessment، سەرنجىدىن گۇرانكارببەكان progress notes، پىچوونەوەى پىشكەوتنەكان progress review كە ئامانجى ھەلسەنگاندىن ئەو گۇرانكارببەكانە كە لە ماومبەكى دىارىكراودا رووبان داوہ؛ بۇ نمونە (6) يان (12) ھەفتە.

531 – PHOBIA

الفوبيا أو الرهاب

فۇبىيا - تۇقۇن - ترسەزالى - ترسى تۇقۇنەر - ترسى نادىيار

ترسىكى زۇر بەھبىزو بەردەوامە لە ئاست شتىك يان بارودۇخىك كە لەراستىدا ھىچ مەترسى يان ھەرەشەببەكى راستەقىنەى لەسەر كەسى توشبوو نىبە. زۇر لە لىتوئىژەرانى بوارى تىۇرى دەروونكۆمەلايەتى پىيان وايە ھۇكارى ئەم ترسە برىتببە لە نەھبىشتن - لابرەن - displacement ى مەلمانى نەستىانە unconscious conflict لەلايەن كەسى توشبوو بۇ شتىكى دەركى external object بەشبوەببەك كە بەرگەگىرتن و خۇلادان tolerable and aviodable ى بۇ كەسەكە ئاسان بىت. بەلام رەفتارببەكان پىيانوايە كە ئەم ترسە ئەنجامىكى سروشتىببە بۇ زنجىرەببەكى ھابەند لە ورووژىنەرە نەرىنببەكان it is a consequence of a chain of associations of various negative stimuli تۇقانىش نىشانەببەكى بنەرەتببە لە گىرەتە ترسەزالببەكان phobic disorders و ترسەزالى دەمارپەشبووى phobic neuroses. لە رووى تىۇرىببەشەوہ ژمارەببەكى دىارىنەكراو لە جۇرەكانى ترس و تۇقان ھەن كە ھەندىكىيان ئاسابى و باون وەكو ترس لە دەشت و دەر agoraphobia كە برىتببە لە ترس لە شوپنە كراوەكانى وەك گۇرەپانەكان و دەشتەكان يان ترس لە جىھبىشتىن ژىنگەى ئاسابى، ترس لە

بەرزاىيەگان acrophobia كە برىتییە لە ترسان لە بەرزایيەگان یان ترسى كەوتن، تۆقىنى بەندكراو claustrophobia كە برىتییە لە ترسىكى زۆر لە شوینە داخراوو لاتەریكەگان، ترس لە شەو یان تاریكى nycto phobia كە برىتییە لە ترسىكى قایلکەر لە تاریكایی و شەو، ترسان لە كەسانی بیانی xenophobia كە برىتییە لە ڤق و ترس لە ھەر كەسىكى نامۆ یان بیانی، ترسان لە ئازەلان zoophobia حەز نەکردن لە ئازەلان كە برىتییە لە ترسىكى ڤازیکەر لە ئازەلان بەتایبەت لەلایەن مندالانەوہ.

532 – PHOBIC DISORDER

اضطراب الرهاب

گرفتى ترسەزالی - گرفتى تۆقىن

بە ترسەزالی دەمارپەشیوی phobic neuroses ش ناودەبریت كە برىتییە لە گرفتى دلەڤاوكی و پەرىشانى؛ چونكە وا دادەنریت كە دلەڤاوكی گرفتىكى بەرزەفتكەر و زالە. دیمەنى سەرەكى ئەم گرفتە برىتییە لە ترسىكى بەردەوامى بى بنەما لە ناست شتىك یان بارودۆخىكى دیاریكراو؛ كە لىكەوتەكەى برىتییە لە ھەولدانى گرنگ بۆ خۆلادان. گرفتەگانى ترسەزالی سى شیوەى ھەپە كە ئەمانەن: ترسەزالی چۆلەوانى agoraphobia، ترسەزالی كۆمەلایەتى social phobia، ترسەزالی سووك یان سادە simple phobia كە برىتییە لە ترس لە شتەگان یان ھەلۆیستە دیاریكراوہگان؛ وەكو ترس لە ئازەلان و شوینە بڵندەگان.

533 – PLACATER ROLE

دور المسترضي

ڤۆلى قایلکارانە

جۆرىكە لە نىواندارى دووبارە لە پەيوەندى تاك بە ئەوانى دىكەوہ، تايبەتمەندىيەگانى برىتین لە: ئاخاوتن بەشیوازی قایلکەرانە یان مەرايىكەرانە،

پۆز شەھینانەووە پەشیمانی، خۆلادان لە ناگۆکییەکان، هەولدانى دووبارە بۆ بەدەستەینانى رەزامەندیی ئەوانى دیکە. جگە لەوانەش کەسى مەراییکەر بە ((پیاوی بەئى گۆ)) yes - man ناونراوە کە هەست بە بەهای خۆى ناکات تەنیا بەهۆى پەسەندکردن و رەزامەندیی ئەوانى دیکەووە نەبێت.

534 – PLANNING

التخطيط

پلاندانان

پرۆسەى دیاریکردنى ئامانجە داھاتووکان و ھەئسەنگاندنى ئەو ئامرازانەىیە کە کاردەکەن بۆ بەدیھینانى، وێرای ھەئبژاردنى شیوازو ریکارە کردەییە گونجاوکان. ھەندئى لە ئیتویژەرانیش ئامازە بەو دەکەن کە کردەى پلاندانان دوو دیوی بنەرەتى لەخۆ دەگرێت کە ئەمانەن:

1 - رینگای راستەقینە بۆ بریاردان rational decision making کە بەدوای ھەموو بژاردە بەردەستەکاندا دەگرێت و تاقییان دەکاتەووە باشەکەیان یان گونجاوکانەیان ھەئدەبژیرێت.

2 - رینگای چەندیتى بۆ بریار وەرگرتن incremental decision making کە پوختەکەى گەرانە بەدوای بژاردە سنووردارەکان و بایەخدانى پترە بە جیگرەووە کردەییەکان.

535 – PLAY THERAPY

العلاج باللعب

چارەسەرى بەیاریکردن (گەمە)

شیوہیەکە لە شیوہکانى دەروونچارەگەرى psychotherapy کە پەسپۆرى کۆمەلایەتى بەکارى دینیت بۆ ئاراستەکردنى پرۆسەکانى پەیوہندیکردن و کارلیککردن. بەپییى ئەمجۆرە چارەسەرییە گرفتار یارییەکان بەکار دەھینیت بەئامانجى دۆزینەوہى

مملانیکنان و خستنه پرووی ئەو هەلۆیستانە ی بۆ دەربرین گونجاو نین یان پروونکردنە وەیان بە زمانی ئاخوتن لەبار نییە. چارەسەری بە یاریکردن بە زۆری بۆ منداڵان بە کار دەھێنرێت؛ لەوانە یە بۆ گەورە سالانیش لە هەندێ بارودۆخی دیاریکراودا بە سوود بێت.

536 – POLICE SOCIAL WORK الخدمۃ الاجتماعیة فی دوائر الشرطۃ

خزمەتگوزاری کۆمەلایەتی لە فەرمانگەکانی پۆلیسدا

پێدەکردنی پێشە ی خزمەتگوزاری کۆمەلایەتی یە لە فەرمانگەکانی پۆلیس و دادگا و بەندیخانەکان، بە ئامانجی پێشکەشکردنی خزمەتگوزاری کۆمەلایەتی جۆراوجۆر بۆ قوربانیانی تاوانکاری و تاوانباران و کارمەندان و ئەو کەرتانە و خیزانەکانیان. لەم پروووە ئەو خزمەتگوزارییانە ی پەسپۆری کۆمەلایەتی پێشکەشیان دەکات بریتین لە: رێنمایی و ئاراستەکردنی تاکەکانی پۆلیس و خیزانەکانیان لەبارە ی ئەو گوشارانە ی کە بە هۆی سروشتی کارەکانیانە وە سەریان هەلداو، کارکردن لە بواری پە یوەندی یە گشتییەکان public relations لە بەشەکانی پۆلیسدا، هاوکاریکردن لە پڕۆسەکانی نیوەندگی یی و دانوستان لە نیوان تاکەکان و گرووپەکاندا، یارمەتیدان بۆ چارەسەرکردنی ئەو کێشە مەدەنییانە ی کە پۆلیسیان بە دەستیخاستنی پیاوانی پۆلیس هە یە. لەم پۆستەدا پەسپۆریکی مەدەنی - سقیل - یان سەربازی کارەکان بەرپۆوە دەبات.

537 – POSITIVE REINFORCEMENT التعزیز الإيجابي

بەھیزکردنی ئەرێنی یا پالپشتیکردنی ئەرێنی

پشتگیری و بەھیزکردنی رەفتار یان وەلامدەرەوہیەکی ویستراو بە هۆی پێشکەشکردنی ورووژینەریکی بەھیزکراوی مەرجدار بە رەفتار یان وەلامدانە وەوہ.

رەنگە بەھىزگراۋەكە شتىكى ويستراۋ يان پاداشت يان ھاندان ياخود وتەيەكى خۇش
و زۆرى دىكەش لە ورووژىنەرە پالپشتىكارەكانى رەفتار بىت.

538 – POSITIVE TRANSFERENCE

التحويل الإيجابي

گواستەنەۋەى ئەرىنى - گەياندىنى پۇزەتياھانە

گواستەنەۋەى ھەست و سۆزۈ خۇشەۋىستىيە لەلەين گرافتار - چارەخواز - ەۋە بۇ
چارەساز يان ھەر كەسىكى دىكە.

539 – POST PARTUM DEPRESSION

اكتئاب ما بعد الولادة

خەمۇكى دواى مندالبوون

ھەستى خەمبارىيە لەلەين ھەندى لەۋ نودايكانەى كە يەكەمىن سك و زايانە
(مندالبوونيانە)) يان ئەۋ دايكانەى دواى چەند مېينەيەك نېرىنەيەكيان دەبىت،
راستەۋخۇ دواى پىرۇسەى مندالبوون بۇ ماۋەى چەند ھەفتەيەك يان چەند
ھەيقيك ئەم خەمەيان بەردەۋام دەبىت. ئەۋ نىشانانەش رەنگە لە ئەنجامى
گۆرانكارىيە ھۆرمۇنىيەكانەۋە hormonal changes سەرھەلېدەن يان لە ئەنجامى
ھەمۋار كىرنە جەستەيە ئەندامىيەكان ياخود ھەمۋار كىردنى
دەروونىيانە physiological and psychological adjustments.

540 – POST PLACEMENT CONTACT

اتصال ما بعد التعيين

پەيوەندى دواى دامەزراندن

مەبەست لە دامەزراندن placement يان دانان، ھەلېژاردنى شوئىنىكى گونجاۋە بۇ
تاك و ھاۋكات لەبارىشە بۇ بەدەيھىنانى ئامانچە تايبەتەكان، ەك دامەزراندنى

مندائیک یا کەسیکی پیگەشتوو - کە توانای خود چاودیری نییە - لە دامەزرادەپەك یان شوینیک یاخود سەرپەرشتیکرنی لەلایەن کەسیکی دیکەووە کە توانای ھەییە پێداویستیەکانی بۆ دابین بکات. جگە لەمە ئەم زاراوەیە بۆ دامەزراندنی فیرخوازی خزمەتگوزاری کۆمەڵایەتیش بەکار دیت لە دامەزرادەپەكی گونجاو بۆ ئەنجامدانی کاروبارە مەیدانییەکانی. بەلام پەيوەندیوونی دواي دامەزراندن بریتیە لە پرۆسەي بەدواداچوون کە پسیپۆری کۆمەڵایەتی یان دامەزرادە ئەنجامی دەدات بۆ گرفتاری دامەزراو لە یەکیک لە بوارەکاندا بە مەبەستی دنیابوون لە دابینکاری سەرچەم پێداویستیەکانی لە: پەيوەندییە تەلەفۆنییەکان، سەردانە کەسییەکان. جگە لەمەش پرۆسەي بەدواداچوون زۆریەي جار ئەمانە لەخۆ دەگریت: دامەزرادەکانی چاودیری مندالان، چاودیرگەي بەسالآچووان، دامەزرادە دالەدەرییەکانی دەردەداران و کەمئەندامان و بەندکراوانی نەوجەوان و پیگەشتوو.

541 – POST – TRAUMATIC STRESS DISORDER

اضطراب الصدمة الضاغط

شلەژانی پەستیانی زەبر - گرفتاری ناخگرژی دواي ھیدمە - گرفتاری زەبر گوشارانە -

شلەژانی دەروونی باش زەبر

وہلامدانەوہپەکی دەروونییە لە ئەنجامی کەوتنەبەر کاریگەری ڤووداویک یان ھەلۆیستیک دیتە ئاراوہ کە لە دەروہی سنووری ئەزموونە مرۆییەکانداپە؛ واتە بارودۆخی نااسایی و ناباو. ئەو بارودۆخانەي کە ھۆکارن بۆ گوشارەکان بریتین لە: ڤووداوہ کتوپرەکان، کارەساتە سروشتیەکان، جەنگە مەیدانییەکان، ھەتک کردن، دەستدریژی کردن. بەلام فشارە باوہکانی وەك کیشەکانی ھاوسەرگیری و لەدەستدان بەھوی مردن و نەخۆشی؛ ئەمانە ناچنە نیو بازنەي ئەمجۆرە گرفتە. وەلامدەرہوہ پەيوەستدارەکان بەم ڤووداوانە یان بارودۆخانە بریتین لە: چەقبەندیی

سەرسەختانە، گىژبوون يان سېپوونى ھەست و سۆز، راجلەكەين، بىرەوهرى بەسوى،
خەونى ناخۇش، تىكچوونى سىستەمى خەوتن.

542 – PRESCRIBING THE SYMPTOM

وصفة العرض

راجپتەى نىشانەكانى نەخۇشى

شېوازى ناكۆكى راستەوخۇ paradoxical directive يە كە بەشېوھىەكى گشتى لە
خزمەتگوزارىيى كۆمەلایەتیدا بەكارديت، لە بواری چارەسەرکردنى خیزانىشدا
بەشېوھىەكى تايبەت بۇ چارەسەرکردنى ھەندى لە كيشە خیزانىيەكان.

كورتەى ئەم شېوازە برىتییە لە:

ئامادەکردنى راجپتەيەك بۇ تۆمارکردنى رەفتارەكانى گرفتار (تاكىكى خیزان يان
زیاتر) لەلایەن پىسپۆرى كۆمەلایەتییەو؛ ئەم تۆمارکردنە بەردەوامى دەپیت
سەبارەت بە رەفتارەكانى گرفتار لە چەند بارودۇخىكى ديارىكراودا. بۇ نمونە
پىسپۆرى كۆمەلایەتى داوا لە ھەندى ئەندامانى خیزان دەكات كە ھەستى توورپەى و
نائومىدىيى خۇيان لە ھەموو رۆژانى چوارشەممەدا پيشان بدەن؛ ئەمەش بە
مەبەستى ھاوكارىکردنیا نە بۇ پەيردن بە بوونى نىشانەى نەخۇشى و ھەر
بۇخۇشيان دەتوان بەرزەفتى بكەن.

543 – PRESCRIPTION, MEDICAL

وصفة طبية

راجپتەى پزىشكى

برىتییە لە رەچەتەى نوژدارى كە لەلایەن پزىشكەو بۇ نەخۇش نووسراو و ئەمانە
لەخۇ دەگریت: جوړى دەرمان، برەكەى، كاتى بەكارھيئانى، ماوہى بەكارھيئانى و
زۆرى دىكەش لەو رېنماييانە. بەگشتى پزىشكەكان چەند ھېمايەكى كورتكراو لە
نووسىنى پەسنەى نوژداريدا بەكارديتن كە ئەمانە ھەندىكيانن: (ad lib) واتە بۇ

پېويستی as needed، (a.c.) واتا پېش نانخواردن befor meals، (b.i.d.) دووچار له رۇژيكا twice a day، (dieb. Alt) دوو رۇژ جاريك every other day، (o.) (d. h) هه موو رۇژيكا every day، (p. c) دواى نانخواردن after meals، (q. h) هه موو كاژيريك every hour، (q. 2h) دوو كاژير جاريك every two hours، (q. 3h) سى كاژير جاريك every three hours، (t. i. d) رۇژانه سى كه رت three times a day، (q. i. d) چوار جار له رۇژيكا four times a day، (q. s) واتا به پېي پېويست as much as needed، (stat) به ماناى راسته وخو immediately، (p. r. n) به واتاى كاتى پېويست when needed.

544 – PRESENTING PROBLEM

المشكلة الحالية

گرفتى هه نووكه بى

گرفتى هه نووكه بى برىتييه له نيشانه دياره كان و ئاسته نكه كان كه گرفتار به هوكارى گرفتار دهرانيت هه ر بويه به دوداچوونيان بو دهكات يان داواى يارمه تى دهكات. له راستيدا بايه خدان به گرفتى هه نووكه بى سه رتاي پرؤسه ي هه ئسه نگاندى يان دهستنيشان كردنه، چونكه له وان هيه هوكارى ديكه بوونيان هه بيت بو گرفته كه كه هيشتا نه زانراون.

545 – PREVENTION

الوقاية

خۇپاراستن - پاريزكارى - خۇپاريزى - پاراستن

كۆمه لىك كاروچالاكييه كه پسپورانى كۆمه لايه تى ئه نجامى ددهن به نامانجى كه مكر دنه وه يان سنووردانان بو بارودوخه كۆمه لايه تى و دهروونى و ئابوورييه كان و هيبى ديكه ش له وه لومه رجان هى كه هوكارن يان به شدارى دهكهن له دهر كه وتنى نه خوشييه جهسته بى و دهروونيه كان يان گيرۇده بوون به كيشه كۆمه لايه تى و ئابوورييه كان socioeconomic problems. ئه م كارو چالاكيانه پابه ند كراون به

داهینانی ھەلومەرجی گونجاو لەنیۆ کۆمەلگەدا بەشیۆھەیکە کە پالپشتی بکەن لە دەرفەت پەخساندن بۆ تاک و خیزان و گرووپەکان بۆ بەدیھینانی بەختیاری و پەزماھەندی و تیروتەسەلی ئەرینی positive fulfillment.

546 – PRIMAL THERAPY

العلاج الأولي

چارەسەری بەرایی

شیۆھەیکە لە شیۆھەکانی دەروونچارەگەری کە پشت دەبەستت بە سەپنەوہ یان پاککردنەوہی سۆزداریانە catharsis، بۆ ئەم مەبەستەش چارەساز ھەلدەستت بە ھاندانی گرفتار بۆ کشانەوہ یان گەرانەوہ regression بۆ دۆخی جارن و سەرنج چەکردنەوہ لەسەر ئەزمونەکانی مندالیەتی پێشکات و گوزارشتکردن لە ھەلچوون و ھەستە سۆزدارییەکانی ئەو قوناخانە بەشیۆزێکی کاریگەر؛ وەک زریکاندن و قیژاندن.

547 – PRIMARY GAIN

المكتسب الأولي

دەستکەوتی سەرھتایی

شیۆزێکی راستەووخۆیە بۆ رزگاربوون لە دلەراوکی کە بەھۆی بەکارھینانی میکانیزمە بەرگریکارییەکان پیاوہ دەکریت.

548 – PRIMARY GROUP

الجماعة الأولية

گرووپی یەکەمین - گرووپی بەرایی یان بنەرەتی

کۆمەلێک لە تاکەکانە کە تاییبەتمەندیی پەیوہندییەکانیان بریتیە لە: خۆشەویستی و ھۆگری و بەردەوامی، پەیوہندیی رووبەر و face - to - face ، بوونی پێوہرە ھاوبەشەکان، کارتێککردنی بەھیزو کاریگەر.

549 – PRIMARY PREVENTION

الوقاية الأولية

خۆپارێزی سەرھتایی

بریتیە لە و کارو چالاکیانە کە رێگری دەکەن لە سەرھەلدانی دەردو گرفتە کۆمەلایەتیەکان. نموونە ئەمجۆرە چالاکیانەش بریتین لە: دروستکردنی

ئادەستخانىھان، سەنتەرەكانى خۇشبارى و پشودان و ھەسانەو، باخ و باخچەكان بۇ خۇپارىزى لە نەخۇشى و گوشارو شەكەتى.

نەمۇنەى پىرۇگرامەكانى چاودىرىى كۆمەلايەتىى خۇپارىزىش؛ برىتىن لە: پىرۇگرامى دەستەبەرى كۆمەلايەتى، سەنتەرى كاروچالاككىيەكان كە ھاوكارى دەكات لە پىرۇسەكانى بەكۆمەلايەتییوون و فىركردن و ھۇشبارى و پىشگىرىش دەكات لە پوودانى كىشەكان و كار دەكات بۇ پتەوكردنى دەرفەتى گەشەى تەندروستانە.

550 – PRIMARY PROCESS THINKING

عملية التفكير الأولية

كردارى بىركردنەوھى بەرايى

بىروباوھى رىكنەخراو و ناواقىعەن؛ كە دەربىرىيان ھىچ پەيوەندىيەكى بە جىھانى دەركىيەوھ نىيە. ئەم دەربىرىيانە پەپىرەوكەرى ھزرگەلىكى ناخەكى قوون، چەند بىرۇكەيەكى نەستى ناناگا لەخۇ دەگرن بەھۇى من (خۇم) ego. رەنگە ھەندى لەو دەربىرىيانە لەلايەن نەخۇشانى ناخىشواو و ھەندى لەو كەسانەى كە لە كاتى خەوتندا دەدوین - واتە خەوگۆن - ؛ بەرچاوكەون.

551 – PRIVATE PRACTICE

الممارسة الخاصة

كارتياكردنى تايبەت - كاركردى تايبەت

كارتياكردنى تايبەت لە پىشەى خزمەتگوزارىى كۆمەلايەتيدا پىرۇسەى بەدەستەينانى زانين و بەھاو كارامەيىيە پىشەيىيەكانە لە رىگەى فىركردن و راھىنان و ئەزمۇونەوھ بەنامانجى پىشكەشكردنى خزمەتگوزارىيە كۆمەلايەتییە تەرخانكراوھكان بە گرفتاران لە نۇرىنگە تايبەتییەكاندا لە برى كرىيەك كە پىسپۇرى كۆمەلايەتى و گرفتار لەسەرى رىك دەكەون. باركەر (Barker, 1991) لە پەرتووكەكەيدا (كارتياكردنى تايبەت لە خزمەتگوزارىى كۆمەلايەتى) كە لەلايەن يەكىتىى نىونەتەوھى پىسپۇرانى كۆمەلايەتى بلاوكراوھتەوھ؛ نامازە بە ھەندى رىساي رىكخراو بۇ ئەمجۆرە كارتياكردنە دەكات كە گرىنگرتىيان ئەمانەن:

- 1 - لەئەستۆگرتنى بەرپرسىيارىيەتى كارکردن لەگەل گرفتاردا لەلايەن پىسپۆرى كۆمەلايەتییەووە پابەند بوون بە ھاوکاریکردن و پيشكەشکردنى سەرچەم خزمەتگوزارىيە پيويستەكان بۆ گرفتار.
- 2 - ديارىکردنى جۆرى ئەو گرفتارانەى كە پىسپۆرى كۆمەلايەتى مامەلەيان لەگەل دەكات يان ئەوانەى سوودمەند دەبن لە خزمەتگوزارىيەكانى.
- 3 - ديارىکردنى رېگاو شىوازە پيشەييەكان كە پىسپۆرى كۆمەلايەتى بەكارىان دىنيت لە كارەكانيدا.
- 4 - بەدەستەينانى دەستكەوتى دارايى لەلايەن پىسپۆرى كۆمەلايەتى بەرامبەر بەو خزمەتگوزارىيانەى كە پيشكەش بە گرفتارى دەكات.
- 5 - بەدەستەينانى برى پيويست و گونجاو لە ھونەرى فيربوونى پيشەى خزمەتگوزارىى كۆمەلايەتى بەشىوہيەكى گشتى و چارەسەرى كۆمەلايەتى social treatment بەشىوہيەكى تايبەتى.
- 6 - دەستكەوتنى ئەزموونى تيروتەسەل و پيويست لە بوارى چارەسەرى كۆمەلايەتيدا.
- 7 - پابەندبوونى پىسپۆرى كۆمەلايەتى بە بنەماو بەھاو ريساكانى پيشەى خزمەتگوزارىى كۆمەلايەتى.
- 8 - وەرگرتنى مۆلەتى فەرمى لە دەسەلاتى تايبەتمەند بۆ كارکردن لە بوارى خزمەتگوزارىى كۆمەلايەتییەووە.

552 – PROBLEM – ORIENTED RECORD (POR)

التسجيل الذي يركز على المشكلة

ئەو تۆمارەى كە جەخت دەكاتە سەر گرفت

شىوہيەك يان نموونەيەكە بۆ تۆمارکردن، كارمەندانى بوارى نوژدارى و پزىشك و پىسپۆرانى كۆمەلايەتى و دەستەى نەخۆشەوانى - پەرسەتارى - بەكارى دىن بەئامانجى تۆمارکردنى ئەو زانىارىيە پيشەييە بنچينەييانەى كە ئەنجامى دەدەن،

ويپراي پاراستنى ئەو دۆسيە تەواو و رېكخراوانەى كە پەيوەستىن بەو حالەتەنەى مامەلەيان لەگەلدا دەكەن. بەشپەيوەيەكى گشتى پەروەندەكان چوار لايەنى سەرەكى لەخۆ دەگرن؛ كە ئەمانەن:

- 1 - زانىارى و داتا بنەپەتتەيەكان database وەكو زانىارىيەكانى تايبەت بە لاپەپەرى پوخسار face - sheet information، گرتى ھەنووكەيى، زانىارىيەكان يان ھۆكارە نوژدارى و رۆشنىبىرى و ديمۇگرافىيەكان demographic كە پەيوەستىن بە باتەكەوہ.
  - 2 - لىستى گرتەكان problem list كە ھەر گرتىك ژمارەيەك يان ھىمايەكى ديارىكراوى پىدەدرىت؛ دواى تەواو بوونى كارەكەش يان چارەسەر كردنى گرتەكە نامازەيەك يان نىشانەيەكى بۆ دادەنرىت.
  - 3 - پلان the plan كە برىتتەيە لە ھەنگاو يان شىواز يان رېكارە پىشەيە جىاوازە پىشنىياز كراوەكان بۆ چارەسەر كردنى ھەر گرتىك.
  - 4 - پلانى بەدواداچوون follow up action كە برىتتەيە لە ديارىكردنى رېكارە كارپىكراوەكان بۆ جىبەجىكردنى پلانى پىشنىياز كراو.
- شىوازى تۆمارى تايبەت كراو بە گرتەكان چەند تايبەتمەندىيەكى ھەيە كە برىتتىن لە: جەخت كردنەوہ لەسەر مامەلە كردن لەگەل گرتە ديارىكراوەكان، ديارىكردنى ئەو گۆرانكارىيەنەى كە بۆ ھەر گرتىك روودەدەن، زانىنى رېگاو شىوازەكانى مامەلە كردن لەگەل گۆرانكارىيەكان.

553 – PROBLEM - SOLVING CASEWORK

دراسة الحالة التي تركز على حل المشكلة

لېكۆلېنەوہى بار كە جەخت دەكاتە سەر چارەسەرى گرت

نەوونەيەكە بۆ لېكۆلېنەوہى بار، پىشت دەبەستتت بەچەند چەمكىك لە تىۆرە جىاوازەكان؛ وەك: دەروونشيتەلكارى، تىۆرى رۆل، قوتابخانەى دەستنىشانكارى و ئەركەكى لە خزمەتگوزارى كۆمەلەيەتيدا.

گرنگترین شیوازەکانی کارتیاکردن که ئەم نموونەییە جەختیان لەسەر دەکاتەو؛ بریتین لە: دیاریکردن و وەسفکردنیکی وردو ڕوون بۆ ئامانجە چارەسەرییە پیشنیازکراوەکانی کارکردن لەگەڵ ھالەتدا، سەرنج چڕکردنەو لەسەر پڕۆسە دەستیخاستن و دیاریکردنی ماوەی چارەسەرکردن، بایەخدان بە ھۆکارو ھێزە کۆمەلایەتی و ژینگەییە کارتیکەرو کارتیکراوەکانی پەيوەست بە گرفتارەو.

554 – PROCESS RECORDING

تسجيل العمليات المهنية

تۆماری پڕۆسە پيشه‌ییه‌کان

شیوازیکە بۆ تۆمارکردنی (بەشیوەی نووسراو) پڕۆسەکانی کارلیک لەنیوان پسیپۆری کۆمەلایەتی و گرفتاردا لەماوەی قوناخەکانی دەستیخاستنی جیاوازدا ڕوودەدات. تۆماری لیکۆلینەووەی بار که ئەم شیوازە پستی پیدەبەستیت بۆ تۆمارکردن بەشیوەییەکی گشتی بە لاپەرەوی ڕوخسار دەست پێ دەکات که زانیارییە سەرەتاییەکان (پیناسین) لەبارەوی گرفتارو ھەندێ زانیاریی تایبەت بە لایەنە کۆمەلایەتی و ژینگەیی و ئابووری و جەستەییە پەيوەندارەکان بە گرفتەکەووە لەخۆ دەگریت. پاشان بەکورتی وەسفی گرفتی ھەنووکەیی دەکریت که گرفتار بەدەستیەووە دەنالیینیت؛ بەلەبەرچاوترنی سوود وەرگرتن لە سەرچەم زانیارییە پەيوەندارەکان بە گرفتەکەووە که بەلگەنامەو تۆمارەکان لەخۆیان گرتوون. دواي ئەمە پسیپۆری کۆمەلایەتی دەست دەکات بە دیاریکردنی: ئامانجەکانی دەستیخاستن (چارەسەرکردن)، لەمپەرەکان یان ئاستەنگە چاوەڕوانکراوەکان، شیوازە پیشنیازکراوەکان بۆ بەدەستھێنانی ئامانجەکان، دەستەبەرکراوی گریبەستی کۆمەلایەتی social contract پیشنیازکراو بۆ کارکردن ئەگەر بکریت. جگە لەمەش ئەو تۆمارە ھەموو ئەو پەيوەندیکردنەکانی که لە نیوان گرفتارو پسیپۆری کۆمەلایەتی یان دامەزراوەدا، ڕوودەدەن لەخۆ دەگریت؛ لەنیویشیاندا

پەيوەندىيە تەلەفۇنىيەكان و ئەو پەيوەندىيەنى كە لەگەل ئەندامانى خىزانەكەيدا ئەنجاميان دەدات.

پىويستە لەكاتى تۆمارکردنى ئەو پەيوەندىيەنەدا: رېكەوت و كاتى ھەر پەيوەندىيەك ديارى بكرىت، پوختکردنى گرنگترين زانىارىيە بەدەستەتووەكان، تۆمارکردنى كاريگەر بوونى پسپۆرى كۆمەلايەتى و ھەلسەنگاندنى بۇ ئەو زانىارى و پەيوەندىکردنەنە. لە كۆتاييدا باشتر وايە كە تۆمارکردن رېكخراوو پوخت و چر بىت بەپىي توانا، بۇ ئەو ھى بەناسانى بگەرپىتەو ھى و سوودى لى ببىنرىت لە پرۆسەكانى سەرپەرشتى و پىداچوونەو ھى لىكۆلئىنەو ھى لىتويژىنەو ھى.

555 – PROGNOSIS

التنبؤ

پىشبينىکردن - پىشبينى

پرۆسە ھەلسەنگاندنە كە پسپۆرى كۆمەلايەتى ئەنجامى دەدات بۇ ئەگەرە داھاتووەكانى گرفتىك لە رووى: ئەو قۇناخانە كە ئەگەرى ھەيە پىيدا بروت، ئاراستەكانى، ئەنجامەكانى.

556 – PROJECTION

الإسقاط

خستەسەر - خستەپال - بەسەرابرىن

مىكانىزمىكى بەرگريكارانەيە بۇ خۇپارىزى تارك لە: تايبەتمەندىيەكان يان خەسلەتە كەسىيەكان يا سۆزدارىيە نەويستراو ھىكان؛ ئەمەش بەھوى رەتکردنەو ھىيان يان لكاندىيان بە ئەوانى دىكەو ھى، ھىك دايباب ياخود قوتابخانە.

557 – PROJECTIVE IDENTIFICATION

الهوية الإسقاطية

ناسنامە پىو ھىكاو - ناسنامە بەسەردابراو - ناسنامە دراو ھىكاو

پرۆسەيەكە كە تاكى لىكتر او - بەسەردابراو - بەكارى دىنرىت بۇ تاكىك لە تاكەكانى خىزانەكەى يان گرووپەكەى يا ھاورپىكانى؛ پاشان فرىودانى يا بروتا پىھىنانى بە ھەلسوكەوتکردن بەپىي رەفتارى نەويستراو.

خزمه تگوزار ييه خۇپار ئېزىيە كان

شىۋازگەلىكى دەستياخستنه كە پسپۇرى كۆمەلایەتى دەیانخاتە گەر بۇ پاراستنى بەرژەۋەندى ئەۋ تاكانەى كە پرووبەرووی مەترسییەكانى تووشبوون بە ئازارو ئەشكەنجە دەبنەۋە - لەلایەن ئەۋانى دیکەۋە - ۋەكو: مندالان، كەمئەندامان، گەۋرەسالان، ئەۋ تاكانەى كە توانای خۇچاودیپرى و دابینکردنى پیداوئیستییه بنەرەتییهكانیان نییه، بەشیۋەیهكى گشتى ئەۋ پسپۇرە كۆمەلایەتییهى كە ئەم رۆلە دەبىنىت، كارمەندى یەككەك لە دامەزراۋە كۆمەلایەتییهكانە. رۆلى سەرەكى پسپۇرى ناوبراۋ لەم بوارەدا بریتییه لە: راییکردنى راستاندنەكان لەبارەى مەترسییەكانى فەرامۇشکردنى چاودیپرى مندالانى كەمئەندام neglect of a handicapped person یان خراب مامەلەكەردنیان abuse، ھاوکارىکردن بۇ ۋەستاندننى زیادبوونى ئەۋ مەترسییەكانى كە پرووبەرووی مندالەكان دەبنەۋە، وپراى گەران بەدۋای بژاردەۋ دەرامەتە بەردەستەكان بۇ چاودیپرىکردنیان.

حاله تى دەروونى كتوپر - فریاكەوتنى دەروونى - بارى تەنگەتاۋى دەروونى

رەفتاریكى لەناكاۋە یان چاۋەرۋاننەكراۋە، ئاماژەیه بۇ بوونى نیشانەكانى تووشبوون بە شلەزانی ئەقلى یان دەروونى كە پپویست بەدەستياخستنى بەپەلەۋ راستەۋخۇ دەكات لەلایەن پزیشكى دەروونى یان یەككەك لە ئەندامانى تیمى چارەسەرکردنى تاییبەتمەند لە بواری دروستى عەقلى - دروستى ھۆشایەتى - . ئەۋ رەفتارە باۋانەى كە پپویست بەمجۆرە دەستياخستنه دەكەن بریتین لە: ھەۋلەكانى خۇكۆزى، ھەرەشە لیکراۋ، وپنەكەردنە چالاكەكان active haalucinations كە زیان یان

مهترسى بهدواى خۇياندا دېنن، حالتهكانى ئاوارهبوون fugue states (ئەوانەى بېرەوهرى يان يادگا لەدەست دەدەن)، رەفتارە مهترسیدارهكانى لیکهوتەى بهکارهینانى مادده سرکهرهگان، خراب بهکارهینان یان لیبران و وازهینانى دەرمانه دەرروونییه وهسفرکراوهگان prescribed psychotropic drugs لەلایەن پزیشکهوه.

560 – PSYCHIATRIC SOCIAL WORK الخدمة الاجتماعية النفسية

خزمهتگوزاری کۆمهلائیەتی دەررونی - خزمهتگوزاری کۆمهلائیەتی بۆ چارەسەری دەررونی

کارتیاکردنی خزمهتگوزاری کۆمهلائیەتییه لە دامەزرارهكانى دروستى ژیری و دەررونی. پسپۆری کۆمهلائیەتی دەررونی psychiatric social work کار دەکات بۆ پزیشکهشکردنی چارەسەری دەررونی و خزمهتگوزارییه کۆمهلائیەتییهکان به نهخۆشانی تووشبووی تیکچوونی عەقلى و خیزانهکانیان به هاوکاری لهگهڵ پزیشکی دەررونی و تیمی دەررونیچارهگهري mental health team. جگه لهمهش پزیشکی ناوبراو خاوهن ئەزموون و شارەزاییه له کارکردن لهگهڵ حالتهکان و گرفته دەررونییهکان.

561 – PSYCHIATRIST الطبيب النفسي

پزیشکی دەررونی - پزیشکی ئەقلى

پزیشکیکی پسپۆره له چارهسەرکردنی گرفته عەقلى و دەررونییهکان. رۆلى پزیشکی ناوبراو بریتییه له: دەستنیشانکردنی نهخۆشییه عەقلىیهکان، دۆزینهوهی چارهسەری گونجاو، سەرپەرشتیکردنی پرۆسهی چارهسەری، دابینکردنی سەرجهم خزمهتگوزارییه چارهسەرییه پێویستهکان وهکو چارهسەری دەررونی و نووسینی رەچەتەى دەرمانه دەررونییهکان و خهواندن لهگهڵ بهکارهینانى چارهسەری ژینگهیی milieu therapy. پێگهیانندی نوژداری دەررونی پێویستی به چوار سال

خویندن ههیه له خویندنگه پزیشکی و چوارسالیس یان پتر له راهینان له نه خوشخانه یان بهشهکانی نه خوشییه ژیرییهکان.

562 – PSYCHOACTIVE DRUGS

العقاقیر المنشطة نفسیا

دەرمانگهلی دەررونچالاک - داودەرمانی بوژینه رهوهی دەررونی

کۆمهله دەرمانیکن که کاریگهرییان ههیه له داهینانی گۆرانکاری له میزاج و توانا هزری و رهفتارییهکانی نهخۆش. ئەم کۆمهله دەرمانه، دەرمانی چالاکهههزی دەررونی لهخۆ دهگرن که له لایه پزیشکی دەررونییهوه وهکو چارهسهه دیاری دهکرین بۆ داهینانی ههندی گۆرانکاری سۆزداری و دەررونی، نموونهی ئەو دەرمانانهش وهک: دەرمانه یاساغهکان - قهدهغهکراوهکان - illicit drugs یان دەرمانه بهرزهفتکهههکان بۆ ئالوودهبووان controlled substances drugs که بهشپوهیهکی نایاسایی له لایه نالوودهبووانهوه بهکاردههینرین بهمهبهستی داهینانی گۆرانکاری له میزاج و ئاستی چالاک و بووژانهوه یان گهشانهوهو زۆری دیکهش له حالته دەررونییه هاوشپوهکان.

563 – PSYCHODRAMA

السیکودراما

سایکۆ دراما - درامای دەررونی - نمایشی دەررونی - نواندنی دەررونی

یهکیکه له شپوازه بهکارهینراوهکان - بهچهند شپوهی جیاواز - بۆ کۆچارهسههزی group therapy که ئەندامانی گروپ ههلهدهستن به بهجیهینانی یان پۆلبینی کۆمهلهیکی جیاواز له رۆل و ههلهوئستی پهیهوند بهو گهرفتهی رپوبهرووی دهنهوهو هۆکاری دلهراوکی و پهڕیشانیسه. بهم رپگایهش دهرفتهی گوزارشتکردن له ههستهکانیان بۆ دهرهخسیت، جگه له کهمکردنهوه یان رزگاربوون له ههلهچوون و دلهراوکی و پهڕیشانی relieve anxiety که دهرهاوئشتهی گهرفتهکهن، وپرای ئەمانهش رۆلبینی ههلهوئست بهسهریکی دیکه سوود بهخش و کاریگهیشه،

سەرپاری ھەموو ئەوانەش بەدەستھێنانی شارەزایی و کارامەیی تازەییە بۆ مامەلەکردن لەگەڵ گرتە ھاوشیووەکان.

564 – PSYCHODYNAMIC

الدینامیات أو القوى النفسية

دینامیکی دەروونی یان ھێزە دەروونیەکان

ھێزە دەروونیەکان زاراوەیەکی نامائەدەرە بۆ پڕۆسە ژیرمەندی و ژیرکاری و ھزری و ھەستی و دەروونیە خۆوێستەکان کە رەفتاری تاك ئاراستە دەکەن بەشیوازی ھەستی یان نەستی. ئەم پڕۆسەئەش دەرھاوێشتە کارتیکیکردنە لە نیوان پاشماگە ژینزانی و بۆماوەییەکان (بە واتا پەرسەندووھەکی) interplay between genetic and biological heritage لەگەڵ: ژینگەیی رۆشنگیری و کۆمەلایەتی، رۆدووەکان یان ئەزموونە رابردووکان و ھەنووکەییەکان، توانستە ژیری و ھزریەکان، شارەزایی و بیرەوھریە دانستە کەسیەکان.

565 – PSYCHOLOGIST

المختص النفسي

پسپۆری دەروونی

زانا یان پسپۆری دەروونی ئەو کەسەییە کە لیکۆلینەو لە رەفتاری مرۆیی و پڕۆسە ژیرمەندیەکان دەکات و کار دەکات لەسەر جیبەجی کردنی ئەوھە فیرووھە لە پڕۆسەکانی ھەلسەنگاندن و چارەسەرکردنی نەخۆشیە ژیری و دەروونیەکان. پسپۆری دەروونی لەم بوارانەدا کار دەکات: بواری تافیکارانە - ئەزموونکارانە - experimental، بواری فییکارانە educational، بواری ئاراستەکاری counseling، بواری پیشەسازی industrial، بواری نۆرینگەییانە clinical. جگە لەمانەش پسپۆری دەروونی نۆرینگەیی ھەلدەستیت بە پراکتیزەکردنی زانیاریە پەيوەندارەکان بە رەفتاری مرۆییەو لە چارەسەرکردنی ھەندی لە گرتە دەروونکۆمەلایەتیەکان psychosocial disorders دەرووندروستی و ژیرمەندی.

پېگه ياندى پسيپورى دېروونى پېويستى به به دهسته ينانى بېروانامه ي ماسته ريان دكتورا هه يه له دامه زراوه يه كى زانستى باوه رپيكر او و دوو سال نه زموونى كرده يى له ژير چاوديري پسيپورى تايبه تمه نند.

566 – PSYCHONEUROSIS

العصاب النفسي

دهمارپه شيوى دېروونى

بريتيه له تووشبوون به دمارپه شيوى كه له دېروونه وه سه رچاوه ي گرتووه، دمارپه شيوى جيايه له ورپنه كردن، دېروونى دمارپه شيوى هه ست دهكات كه نه خو شه و نيشانه كانى تووشبوونيشى نيشانه ي نه خو شين، ديسانه وه دمارپه شيوى دېروونى جياوازه له دمارپه شيوى ئاكارى character neurosis؛ چونكه دمارپه شيوى دېروونى نيشانه ي تووشبوون به نه خو شى ليدكه ويته وه، به لام دمارپه شيوى ئاكارى خه سلته ي رھفتارى پيوه دياره، هه روه ها جياوازي شه له دمارپه شيوى ئيسته كي actual neurosis؛ چونكه مملانى له دمارپه شيوى دېروونى بو رابردوو ده گه رپته وه. دمارپه شيوى دېروونى سى لقي هه يه: هيسترى اى هه لگيران، هيسترى اى پھريشانى (هزر به سه ردا سه پاو)، هيسترى اى ده سته سه را گرتوو، هه موو نه وان ه ش هاوبه شن له خه سلته گشتيه كان و راده ي ليه اتوويى بو چاره سه ر كردن.

567 – PSYCHOPATH

السيكوباتي

سايكوپاتى - سادار - نه خو شى ميشك

زاراوه يه كى نادروسته بو وه سفكردى كه سيكى نه خو ش له رووى ژيريه وه. نه م وشه يه يه كيكه له گه ردانكراوه كانى زاراوه ي زانستى نه خو شيه دېروونيه كان psychopathology كه بايه خ ده دات به تويزينه وه ي ئه رك و پرؤسه ژيرمه ندييه كان له ژير كاريگه رى بارودوخيك كه بوته هو كاري گرفته

جەستەيىيەكان يان ژىريىەكان (ليكۆلئىنەوۋە لە زانستى نەخۇشئىيە جەستەيى و دەروونىيەكان).

زاراۋەى ساىكۆپاتى بەكاردېت بۇ ئامازەدان بەۋكەسەى كە بەدەست گىرفتى كەسايەتى دژە كۆمەلگە antisocial personality disorder دەنالىئىت.

568 – PSYCHOPATHOLOGY

علم الأمراض النفسية

زانستى نەخۇشئىيە دەروونىيەكان - دەرووناسىي نەخۇشى

ليكۆلئىنەوۋەيە لە سروشتى گىرفتە ژىرمەندى و ژىركارى و رەفتارىيەكان لە پرووى ھۆكارو نىشانەو كارىگەرييان بەسەر تاكە كەس و بارودۇخە دەروونى و كۆمەلايەتئىيە ياورەكانيان. ئەم زاراۋەيە بەكاردېت بۇ ئامازەدان بە خەسلەتە كەسايەتى و رەفتارىيەكان كە وا لە كەسئىك يان كەسە نزيكەكانى دەكات پرووبەرووى گىرفتە ديارىكراۋەكان ببنەوۋە. بۇى ھەيە بوتىت لە پرووى كىردەيىيەوۋە ھەر گىرفتىكى ژىرىي يان رەفتارى دەتوانىت بەھۇى پزىشىكى دەروونىيەوۋە دەستنىشان بىرىت، جگە لەمەش ھەر گىرفتىكى پەيوەست بە پەيوەندىيە كۆمەلايەتئىيەكان social relationship problem كە رېگىرى لە تاك بىكات بۇ سوود وەرگرتن لە وزەو تواناكانى؛ دەشىت بە شلەژان يان گىرفتى نەخۇشى pathological دابىرىت.

569 – PSYCHOSIS

الذهان

ناخشىۋاۋى - بىر رۇبىن - زەين ھەلاتن - (نەخۇشى ئەقلى)

كۆمەلئىك لە گىرفتە ژىريىەكانە كە سەرچاۋەكەيان ھۆكارى ئەندامى يان دەروونىيە بە بوونى ھەندىك يان ھەموو ئەو نىشانانە جيا دەكرىنەوۋە: كىماسى يان لاۋازى لە تواناى ھزرى و ھۆكارىيەتى impaired thinkink and reasoning ability، ھەلگىرپرانەوۋە يا مەبەست گۆرىن لە توانستە دەرگىراو و ھەستىيەكان، كاردانەوۋە

هەلچوونی نەگونجاو، رەفتاری پاشەکشى، كەموكۆرى لە رىكەتکردنى پالئەرهكان، شكستەينان لە تاقىکردنەوه راستەقىنەكان، سەرلەيشيوان و وپنەکردن.

التقدير النفسي الاجتماعي 570 – PSYCHOSOCIAL ASSESSMENT

نرخاندى دەروونى كۆمەلايهتى

پوختەى بىرارى يان هەلسەنگاندى پىپۆرى كۆمەلايهتية بۇ گىرتىك، پىيشى دەوترىت دەستىشانىكردنى دەروونكۆمەلايهتية diagnosis psychosocial. ئەم پوختە باسەى كە بۇ گىرتەكە كراوہ ئەمانە لەخۇ دەگرىت: پۆلئىكردنى دەستىشانىكارانە بۇ گىرتەكە - بەپى پۆلئىكارى نامىلكەى دەستىشانىكارى و نامارى بۇ گىرتە ژىرىيهكان DSM III و پۆلئىكارى نىودەولەتى بۇ نەخۆشيهكان ICD - ، ئەنجامى پشكىن و تاقىكارىيه دەروونى و ياسايهكان، كورته باسك لەبارەى هەلومەرجى گىرتەكەوه، وەسكىردنى دەرامەت و خزمەتگوزارى و هاوكارىيه بەردەستەكان، پىيشىنىكردنى ئەنجامەكان، پلانى چارەسەرى پىيشىيازكراو بۇ چارەسەركردنى گىرتەكە. پىرۆسەى هەلسەنگاندى دەروونكۆمەلايهتية پىرۆسەيهكى بەردەوامە بۆى هەيه هەموار بىكرىت لەكاتى پىرۆسەى دەستىاخستىن؛ ئەمەش لە حالەتى دەستكەوتنى زانىارى تازە يان لەكاتى گۆپىنى هەلوئىست و نامانجەكان ياخود لەبارى رپودانى گۆپانكارى بە ئاراستەى بەدەستەينانى نامانجە چارەسەرىيهكان.

الأزمة النفسية الاجتماعية 571 – PSYCHOSOCIAL CRISIS

قەيرانى دەروونى كۆمەلايهتية - تەنگزەى دەروونى كۆمەلايهتى

چەمكىكە گوزارشت لە قۇناغ و گۆپانكارىيه دەروونكۆمەلايهتيةكان دەكات كە رپوبەرووى تاك دەبنەوه لە قۇناغە جياوازهكانى گەشەكردنىدا، جا لە هەر

قۇناغىك له قۇناغەكانى گەشەدا ھەلۆيىست و له روو وەستانى تازەو ناباو سەرھەلەدەن كە پىويستە مرۇف مامەلەيان لەگەل بكات و بەرەنگارىان بىيەتەو بۇ ئەوہى بەشيۆەپەكى تەندورستانە گەشە بكات. تەنگزەش لەو كاتانەدا سەر ھەلەدەت كە ئەزموون و شارەزايى تاك كەم و سنووردارە بەشيۆەپەك كە ناتوانىت رووبەرپووى داخووزىيەكانى قۇناغى نوئى بىيەتەو، ئەمەش كاريگەرى دەكاتە سەر توانست و كارو چالاكىيەكانى بۇ مامەلەكردن لەگەل ئەو داخووزيانەدا. لىردە تەنيا قەيران سەر ھەلەدەت و بەردەوامىش دەبىت تا ئەوكاتەى كە تاك ئامرازە لەبارەكانى خۇگونجاندى دەروونى و كۆمەلەيەتى دەدۆزىتەوە يان بەدەستيان دىنىت.

572 – PSYCHOSOCIAL DEVELOPMENT THEORY

نظرية النمو النفسى الاجتماعى

تيۆرى گەشەى دەروونىي كۆمەلەيەتى

زاراۋەپەكە يان چەمكىكە ((ئەريك ئەريكسون - Erik Erikson)) داپھىناۋە بۇ: ۋەسفردىنى قۇناغە جياۋازەكانى گەشە كە مرۇف لە ژيانىدا پىياندا تىپەر دەبىت، خواستە دەروونى و كۆمەلەيەتتەيەكانى تايبەت بە ھەر قۇناغىك، ئەو ئاستەنگانەى كە تاك رووبەرپوويان دەبىتەو لەماۋەى ھەر قۇناغىكدا. لە راستىدا ((ئەريكسون)) لە راقەو لىكدانەۋەى ئەم تيۆرە لە پەرتوكەكەيدا (گەشە لەماۋەى ژياندا؛ رىبازىكى دەروونى - كۆمەلەيەتتەيە) پىشى بە پىنج چەمكى بنەرەتى بەستوۋە كە ئەمانەن:

1 - قۇناغەكانى گەشەكردن stage of development كە ناۋنراۋەكانى ھەر قۇناغىك و تەمەنى نزيكراۋەيان لەخۇ دەگرىت.

2 - پىويستتەيەكانى گەشەدەرانە developmental tasks، برىتتەيە لە كۆمەلە پىرۆسەو ھەلۆيىستىك كە يارمەتيدەرن لە بەدەستەيىنانى كارامەتتەيە ھەستەكى و

بزۇكى و ژيرمەندى و كۆمەلايەتى و دەروونىيە زۆر پېويستەكان بۇ گەشەى تەندروستانە.

3 - قەيرانى دەروونكۆمەلايەتى psychosocial crisis كە برىتتية له هەولدانە دەروونىيەكان كە تاك ئەنجاميان دەدات بە مەبەستى خۇپراھيئان لەگەل خواستەكانى ژينگەى كۆمەلايەتى له هەر قۇناغىكا.

4 - پرۆسەى سەرەكى (ناوئەندى) central process بۇ بەرەنگاربوونەووە چارەسەرکردنى تەنگزەى دەروونكۆمەلايەتى.

5 - رەفتارى خۇپراھيئان coping behavior بە واتاى هەول و كۆششە گرنگەكانى تاك بۇ رزگاربوون لە گرژى و دۆزىنەووەى چارەسەرى نوئ بۇ رووبەرپووبوونەووەى گۇرپانكارىيە پەيوەستەكان بە هەر قۇناغىك.

دەتوانين توخمەكانى پرۆسەى خۇپراھيئان بەمشيوەى كورت بكەينەووە: تواناى بەدەستەيئانى زانىارى تازەو چارەسەرکردنى، تواناى بەرزەفتکردن و رېكېفکردنى بارودۇخە سۆزدارى و هەلچوونىيەكان، تواناى جموجولکردنى ئازادانە لە ژينگەى دەوروبەردا. دواجار دابەشكارى ((ئەريكسۇن)) بۇ قۇناغەكانى گەشەى مرؤف بەمشيوەى دەخەينە روو:

1 - قۇناغى ساوايەتى يان شيرەخۆرەى infancy لە بوونەووە تا تەمەنى دوو سالى، قەيرانى دەروونكۆمەلايەتى لەم قۇناغەدا برىتتية له دلئياى بەرامبەر بە نادلئياى trust versus mistrust، بەلام پرۆسەى ئەم قۇناغە بەستراوئەتەو بە پەيوەندى شيرەخۆرە بە دايك و باوكى mutuality with the caregiver، پېويستىيەكانى ئەم قۇناغە جەخت دەكەنە سەر وابەستەى كۆمەلايەتى social attachment و بىرکردنەووەى هەستە بزۇك sensorimotor intelligence و ھۆكارىەتى سادەى يان سەرەتايى primitive causality و گەشە يان پىگەيشتنى ئەركە هەستەكى و بزۇكىيەكان و گەشەى سۆزداريانە emotional development.

2 - قۇناغى مندالى toddlirhood لە تەمەنى دوو سالىيەووە بۇ چوار سالى، ليرەدا قەيرانى دەروونكۆمەلايەتى برىتتية له: هەستکردن بە خۇسالارى بەرامبەر هەستکردن بە شەرم و گومان autonomy versus shame and doubt، پرۆسەى

خۇراھىنان لىرەدا برىتتيە لە لاسايىكىردنەوە imitation، پىويستىيەكانى گەشە لەم قۇناغەدا برىتتين لە: بەرفراوانى لە جوولەو جىگۇركى و خەيال fantasy، ياريكىردن و گەشەكىردنى زمان language development، كۇنترۇلكردنى خود self control .-

3 - قۇناغى خويىندى پىشكات early school age لە (5) بۇ تەمەنى (7) سالى دەگرىتەو، قەيرانى دەروونكۇمەلايەتى لەم قۇناغەدا برىتتيە لە ھەولى دەستپىشخەرانە لە بەرامبەر ھەستكىردن بە گوناھ initiative versus guilt. پىرۇسەى پەيوەست بەم قۇناغە برىتتيە لە ھەستكىردن بە شوناسنامە identification. پىداويستىيەكانى ئەم قۇناغە برىتتين لە: ناسنامەى رەگەزى و بىركردنەوەى بەرھەستانە يان رايىكىردنى پىرۇسە ھزرىيە بەرھەستەكان concrete operation يان كاراندنى كۇنكرىتيانە، گەشەكىردنى ئاكارى پىشكات early moral development، كۇياريكىردن group play.

4 - قۇناغى خويىندى ناوھندى middle school age لە تەمەنى (8) سالى بۇ (21) سالى دەگرىتەو. لىرەدا قەيرانى دەروونكۇمەلايەتى برىتتيە لە: كۇشش و بە ئاكام گەياندن لە بەرامبەر ھەستكىردن بە خەمساردى و كىماسى industry versus inferiority. پىرۇسەى پەيوەست بەم قۇناغە برىتتيە لە فىربوون education. بەلام پىويستىيەكانى ئەم قۇناغە ئەمانەن: ھاريكارى كۇمەلايەتى social cooperation، خۇ ھەلسەنگاندن self - evaluation، فىربوونى كارامەييەكان skill learning، تىمياريكىردن team play يان ياريكىردن لەگەل تىميكى ديارىكراو.

5 - قۇناغى ھەرزەكارى پىشكات early adolescence لە تەمەنى (13) تا (17) سالى دەگرىتەو، قەيرانى دەروونكۇمەلايەتى لەم قۇناغەدا برىتتيە لە: ھەستكىردن بە ناسنامەى پىكەووبوون بەرامبەر بە نامۇبوون group identity versus alienation، بەلام پىرۇسەى پەيوەند بەم قۇناغە برىتتيە لە: گوشارى ھاوتەمەنان (ھاورپيان) peer pressur. پىويستىيەكانى ئەم قۇناغە ئەمانەن: پىگەيشتنى جەستەييانە physical maturation، رايىكىردنى پىرۇسە فەرمىيەكان formal

operation، گەشەى سۆزداريانە emotional development، ئەندام بوون لە گرووبى ھاوريان membership in peer group.

6 - قۇناغى ھەرزەى پاشكات - دواكەوتوو - later adolescence لە (18) تا تەمەنى (22) سال دەگریتەوہ. لەم قۇناغەدا قەيرانى دەروونكۆمەلایەتى بریتىيە لە: ھەستکردن بە ناسنامەى كەسايەتى بەرامبەر بە ناديارى و تىكەلکردن individual identity versus role diffusion، پىرۆسەى پەيوەست بەم قۇناغە بریتىيە لە: ئەزموونکردن يان تاقىکردنەوہى رۆل role experimentation. پىويستىيەكانى ئەم قۇناغە بریتىن لە: جىابوونەوہ لە دايباب autonomy from parents يان خۇسالارى، ھەستکردن بە ناسنامەى رۆلى سىكىسى sex - role identity، ھەلبۇزاردنى كارو پيشە career choice.

7 - قۇناغى جوامىرى پيشكات early adulthood لە تەمەنى (23) سالى تا (34) سالى دەگریتەوہ. قەيرانى دەروونكۆمەلایەتى لەم قۇناغەدا بریتىيە لە ھەستى ھاوريپەتى و ھۇگرى بەرامبەر بە ھەستى گۆشەگىرى intimacy versus isolation، بەلام پىرۆسەى پەيوەست بەم قۇناغە بریتىيە لە: پەيوەندى و ئالوگۇرکردن لەگەل ھاوريانى ھاوشان (ھاوتەمەن) mutuality among peers. پىويستىيەكانى ئەم قۇناغە بریتىن لە: ھاوسەرگىرى marriage، وەچەخستەوہ childbearing، كار work، شىوازى ژيان lifestyle.

8 - قۇناغى جوامىرى ناوەرەست middle adulthood لە تەمەنى (35) ساليەوہ تاكو تەمەنى (60) سالى دەگریتەوہ. لىرەدا قەيرانى دەروونكۆمەلایەتى بریتىيە لە: توانستى وەچەخستەوہ بەرامبەر بە نەزۇكى generativity versus stagnation. پىرۆسەى پەيوەست بەم قۇناغە بریتىيە لە: خۇراھىنان و كارلىك لەگەل ژىنگەدا person - environmental fit and creativity. پىويستىيەكانى ئەم قۇناغە بریتىن لە: سازکردنى كاروبارى مال management of the household، پەرودەکردنى مندالان child rearing، كارگىرى كار management of a career.

9 - قۇناغى جوامىرىي پاشكات - دواكەوتوو - later adulthood كە لە تەمەنى (60) سال و بەرەوژوور دەگرېتەو. قەيرانى دەروونكۆمەلایەتى لەم قۇناغەدا برىتییە لە: خۇپراگرى بەرامبەر بە ناھومىدى integrity versus despair. لیردا پىرۇسەگە برىتییە لە: دەروونىنى (ناخپامىنى) introspection ناخپشكىنى؛ بەواتاى پشكىنى پائەرو ھەست و سۆزو ھزرەكان. پىویستییەكانى ئەم قۇناغە برىتىن لە: خۇپراھىيان لەگەل گۇرانكارىیە جەستەییە تازەكانى پەيوەست بە ھەلگشانی تەمەن coping with the physical changes of aging ، ئاراستەكردنەوہى وزەو تواناكان بۇ ئەنجامدانى رۇلە نوپكان redirection of energy to new roles رازىبوون بە ژيان (قەبولگىردنى ژيان - ملكەچكردن بۇ ژيان) accepting life ، پىكھىنانى بىرۇكەپەك لەبارەى مردن developing a point .of view about death

573 – PSYCHOSOCIAL STUDY

الدراسة النفسية الاجتماعية

لىكۆلىنەوہى دەروونى كۆمەلایەتى

پىرۇسەى كۆكردنەوہى زانىارىیە پەيوەندارەكانە بە يەكديیەوہ كە پىسپۇرى كۆمەلایەتى ئەنجامى دەدات بەمەبەستى پلانندانانى چارەسەرى treatment plan بۇ يارمەتيدانى گرفتار. ئەم پىرۇسەیە ئەمانە لەخۇ دەگرېت: زانىنى بىرورای گرفتار دەربارەى گرفتهكەى، پىداچوونەوہ بە بەلگەنامەكان documents و پەروەندە جىاوازەكانى وەك راپۇرتە پزىشكى و خویندنگەى و بىروانامەو پەيوەندى و چاوپىكەوتنە راستەوخۇكان لەگەل ئەندامانى خانەوادەى گرفتار، ئامادەكردنى مېژووى دەروونكۆمەلایەتیاۋە psychosocial history ، زانىارى لەبارەى ژینگەى رۇشنىرى و گرووپە كۆلتوورىیە لاوہكییەكان subculture groups ى گرفتار، زانىارى دەربارەى ئەو ژینگە تايبەتییەى كە گرفتار تىیدا دەژىپت، زانىارى لەمەر دەرامەتە بەردەستەكان كە بوى ھەیە سووديان لىوہبگىرېت لە چارەسەرکردنى

گرفتدا. ھەموو ئەو زانیاریانەش پېویستە یارمەتیدەر بن بۇ پسیپۆرى كۆمەلایەتى بەمەبەستى گەشتن بە پىرۆسەى ھەئسەنگاندىنى دەروونكۆمەلایەتى.

574 – PSYCHOSOCIAL THERAPY

العلاج النفسي الاجتماعي

چارەسەرى دەروونىي كۆمەلایەتى

پەيوەندىيەكە لە نىوان پسیپۆرى كۆمەلایەتى و گرفتار دروست دەبیت بە ئامانجى ھاوكارىکردنى گرفتار بۇ زالبوون بەسەر گرفته تاوگىرى و كۆمەلایەتییە ديارىكراوكان و بەدەستەينانى ئامانجە سنووردارەكان كە یارمەتیدەرن بۇ گرفتار لە بەسەربردنى ژيانىكى رەزامەندانەو بەختەوەرانه. چارەسەرى دەروونكۆمەلایەتى جۆرىكە لە جۆرەكانى چارەسەرى دەروونى كە جەخت دەكاتە سەر گرنگى ئەو كارلىكانەى كە لە نىوان گرفتارو ئەو ژینگەيەى تىيدا دەژبیت رپوودەدن. بەكارهينانى ئەمچۆرە چارەسەرىيە خوازىارى ئەوئەى لە چارەساز كە جەخت بكاتە سەر گرفته پەيوەندارەكان بە پەيوەندىيە كەسانەو كۆمەلایەتییەكان interpersonal and social relationship problems وپراى گرنگيدانە دەروونىيە ناوەكییەكان intrapsychic concerns.

لەلایەكى دىكەو (فرانسى تۆرنەر)) لە پەرتوكەكەيدا (چارەسەرى دەروونكۆمەلایەتییانە لە رپووانگەى خزمەتگوزارى كۆمەلایەتییەو) ئامازە بەو دەكات كە چارەسەرى دەروونكۆمەلایەتى كار دەكات بۇ تەيارکردنى دەرامەتە بەردەستەكان و دۆزینەوئەى دەرامەتى تازەو پېویست و ھاوبەندکردنى بە گرفتاران بەمەبەستى ھاوكارىکردنىان بۇ ھەموارکردنى ھەئسوكەوتیان يان كەسايەتییان ياخود ھەموارکردنى ئەو ھەلومەرجانەى رپووبەروویان دەبنەو، ئەم پىرۆسەيەش پېویستە لە چوارچىوئەى بەھاو بنەماو ئامانجەكانى گرفتارو تواناكانى كۆمەلگەدا بەرپۆەبچیت.

دەروونجەستەيى - سايكوسوماتى - دەروونى جەستەيى

ئىككىنچى لىقەكانى بىۋارى پىزىشكى، لەو گىرقتە جەستەيىانە دەكۆلىتەۋە كە سەرجاۋەكەيان گىرقتى ژىرىيە. رەنگە پروونتىن نىمۇنە بۇ نەخۇشىيە دەروونجەستەيىەكان ھەناسەسۋارى و ھەۋكردنى گەدەۋ ھەۋكردن و سووتانەۋەي پەردەي كۆلۈن بن.

جگە لەمەش ئەم زاراۋىيە گوزارشت دەكات لە پەيۋەندىي دوولايەنە interrelationship ي نىۋان ژىرىي mind و جەستە body يان ئەو كەسەي نىشانەكانى لى بەدەردەكەۋىت؛ وا دەزانرىت ھۆكارى نەخۇشىيەكەي جەستەيىە بەلام لە راستىدا بەشىكى يان ھەر ھەموۋى ھۆكارى دەروونىن.

چارەسازى دەروونى

كەسىكى پىسپۇرە لە بىۋارى دەرووندىروستى و ژىرمەندىدا. ئەو كەسە ھەلدەستىت بە ئەنجامدانى دەروونچارەگەرى؛ ھەروەك چۆن ئەمانەش لەو بىۋارەدا كاردەكەن: نوژدارى دەروونى، پىسپۇرى كۆمەلەيەتى، پىسپۇرى دەروونى، پىسپۇرانى پىشەي نەخۇشەۋانى - پەرىستارى - ، پىزىشكانى پىسپۇر لە بىۋارى چارەسەرى خىزانى، ئاراستەكارو رابەرو فىركاران.

چارەسەرى دەروونى

پىرۇسەيەكى كارلىكى رىبازگەرايە، پىشت دەبەستىت بە دروستكردنى پەيۋەندىي پىشەيى لە نىۋان پىسپۇرى كۆمەلەيەتى و گىرقتاردا لەپىناۋ بەدەيەينانى ئەم نامانجانە:

- 1 - ھاواكارىكردىنى گرفتار بۇ مامەلەكردن لەگەل تووشبوونى بە نەخۇشى يان گرفتى ژىرمەندى ياخود دەروونى resolve symptoms of mental disorder.
  - 2 - مامەلەكردن لەگەل گوشاره دەروونجەستەيىهكان psychosocial stress كە سەرچاوهكەيان دەردو نەخۇشىيە.
  - 3 - مامەلەكردن لەگەل ئاستەنگە كەلەكەبووهكانى پړوسەى راھاتن لەگەل ژىنگەى دەوروبەردا.
  - 4 - مامەلەكردن لەگەل گرفته پەيوەستدارەكان بە پەيوەندىيەكانى تاك لەگەل ئەوانى دىكە relationship problems.
- جۆرهكانى دەروونچارەگەرى برىتين لە:
 دەروونشېتەلگارى psychoanalysis يان شىكارى دەروونى، چارەسەرى خېزانى
 family therapy، كۆ دەروونچارەگەرى group psychotherapy، چارەسەرى
 پالپشتىكار supportive therapy، چارەسەرى دەروونكۆمەلايەتى psychosocial
 therapy، چارەسەرى گېشتالت - شېوهگىرانه gestalt therapy، چارەسەرى
 تاقىكارى يان ئەزموونكارانه experiential therapy، چارەسەرى سەرەككىيانە
 primal therapy، چارەگەرى ژىركارانه cognitive therapy، ساىكودراما
 psychodrama يان نامىشى دەروونى.

578 – PSYCHOTROPIC DRUGS

العقاقير المؤثرة نفسياً

داودەرمانە كارتىكەرە دەروونىيەكان

كۆمەللىك داودەرمانە كە نوژدارى دەروونى بەكارىان دىننىت بەئامانجى هېنانەكايەى گۆرانكارىيى دەروونى و تاوگىرى يان سۆزداريانە psychological or emotional changes ى سنووردار. ئەم دەرمانانە كاريگەرىيان دەبىت لەسەر كۆئەندامە دەمار لە چەند شوپىنىكى جياوازدا بەپىي جۆرى دەرمانەكە، جگە لەمەش كارلىك دەكەن لەگەل ئەرزىنە تىكەلاۋەى دەمارەكان، ئەم دەرمانە كاريگەرانە زۆرتىن

كارىگەرييان دەبىت لەسەر لايەنى تاوگىرى و ناخەكى و بىرخەرەوھى رەفتارى. ئەم دەرمانانە بە دەرمانى خەوھىنەر، ورياکەرەوھ، ھىمىنكەرەوھو لايەرى خەمۆكى ناسراون. نموونەى ئەمجۆرە دەرمانانە برىتىن لە:

- 1 - دەرمانە ورياکەرەوھ دژە خەمۆكییەكان antidepressant drugs وەكو: Vivactil, Aventyl, Sineqan, Pertofrane, Norpramin, Elavil.
- 2 - دەرمانەكانى دژە پەريشانى (دەپراوكى) antianxiety drugs وەكو: Serax, Librim, Valium, Tranxen, Ativan.
- 3 - دژە ناخشىواوييەكان antipsychotic وەكو: Thorazine, Haldol, Compazine, Selazine, Navone, Mellaril, Serentil, Trilafon, Prolixin.
- 4 - دەرمانە كۆنترۆلكەرەكانى رەفتارى شەيدايانە (گلاراوگرتوو) drugs that control manic behavior وەكو: Lithium, Carbonat, Eskalith, Lithine or Lithonate.

579 – PURPOSEFUL EXPRESSION OF FEELINGS

التعبير الهادف عن المشاعر

گوزارشتى ئامانجدارى ھەستەكان

يەككە لە توخمە سەرەكییەكانى پەيوەندى پيشەى لە خزمەتگوزارى كۆمەلايەتیدا، تىدەكۆشیت بۆ دەرفەت رەخساندن بۆ گرفتار بەمەبەستى گوزارشتکردن لە ھەست و سۆزە ديارىكراوھكان و ھاندان و يارمەتیدانى بۆ گوزارشت لىکردنیا بەشىوازىكى ئامانجدارى ئەوتۆ كە رىگە خۆشكەر بىت بۆ تىگەيشتن و مامەلەكردن و شىتەلكردنەوھيان. لەم بوارەدا پىسپۆرى كۆمەلايەتى شىوازى دەستياخستنى جۆراوجۆر بەكاردىنىت، وەك: گوینگرتن listening، ئاراستەكردنى پرسىارى پەيوەست بە گرتەكە يان ھەلوئىستەكە، وەلامدانەوھى سەرنجەكانى گرفتار، خۆلادان لە بىراردان لەسەر رەفتارەكان avoiding judgment.

(Q)

580 – QUESTIONING

توجیه الأسئلة

ئاراستەکردنى پرسىيار - پرسىيارکردن

ئامراز يان ھۆكاريكى بىنچىنەيىە لە چاوپېيىكەوتنەكانى خىزمەتگوزارىي كۆمەلايەتيدا، رېكارىكى رېكخراوہ كە پىسپۆرى كۆمەلايەتى پىشتى پى دەبەستىت بۇ داواکردنى زانىارى و بەدەستەيىنانى لە خودى گرفتارەوہ، شىوازيكە بۇ ئاراستەکردنى پەيوەندىي پىشەيى و ھاوكارىکردنى گرفتار بەمەبەستى تىگەيشتن لە خودى خۆى و فيربوونى كارامەيىە تازەكان. ئەو پرسىيارانەى كە پىسپۆرى كۆمەلايەتى لەم بوارەوہ بەكارىان دىنىت برىتىن لە:

1 - پرسىيارى راستەوخۇ direct questions كە گرفتار ناچار دەكات بۇ ئاخوتن لەسەر بابەتتىكى دىيارىكراو، بەگىشتىش بابەتەكان لەو جۇرانەن كە لە ئاخوتندا خۇيان لى لادەدات يان كورتىان دەكاتەوہ. پرسىيارى راستەوخۇ بۇى ھەيە داخراو بىت وەكو (ئايا ھىچ جۇرە ماددەيەكى سركەرت بەكارھىناوہ؟) يان رەنگە كراوہ بىت وەكو (چۇن ھەست دەكەيت كە ماددەى سركەر كاريگەرى دەبىت لەسەر ژيانت؟).

2 - پرسىيارى ناراستەوخۇ indirect questions كە ئەم تايبەتمەندىيانەى ھەيە: دەرفەت بە گرفتار دەدات بە ئازادانە وەلام بەداتەوہ يان رەتى بىكاتەوہ، نەرمونىانى لە وەلامدانەوہدا ئەمەش بەپىي ئەو شىوازەى كە گرفتار پەسەندى دەكات يان لەگەل توانايدا دەگونجىت، رېگريکردن لە لەروودامان و ھەستکردن بە شەرم و پەشۇكان - بەواتاى نابىتە ھۆكارى گوشار لەسەر گرفتار يان ئەو گوشارانەى بەھۆى ئەمجۇرە پرسىيارەوہ پەيدا دەبن لە پرووى ژمارەوہ كەمترن لەو گوشارانەى بەھۆى پرسىيارى راستەوخۇوہ سەرھەلدەدەن - . نموونەى پرسىيارى ناراستەوخۇش وەك (دەبىت زۇر سەخت بىت بەدرىزايى رۇژ كار بىكەيت و پاشان يارمەتى مىندالەكانت بەدەيت لەوانەكانىان).

(R)

581 – RATIONAL CASEWORK

الدراسة المنطقية للحالة

لېكۆلېنەۋەى ژېرمەندانەى حالەت

لېكۆلېنەۋەى لۆجىكىيانەى حالەت نمونەيەكى چارەسەرىيە لە پېشەى خزمەتگوزارىي كۆمەلەيەتيدا پىشت دەبەستىت بە دەستياخستن بە بەكارهينانى چەمكەكانى تيۆرى ژيركارانە cognitive theory و جەخت كوردنە سەر پېرۆسەكانى بېر كوردنەۋەى ئاۋەزمەندى لەلەين گىرفتارەۋە.

582 – RATIONAL - EMOTIVE THERAPY

العلاج عن طريق إثارة الإنفعالات المنطقية

چارەسەركردن بەھۇى وروژاندنى تاۋگىرىيە ئاۋەزمەندىيەكان

شىۋازىكە لە دەروونچارەگەرى پىشت دەبەستىت بە تىگەيشتن لە تيۆرى ژيركارى، ھەر بۇيە چارەساز ھەلدەستىت بە ھاندانى گىفتار لەسەر جياكردنەۋەى نيوان ئەۋەى بە راستىنەيەكى بابەتى دادەنرىت لە ژىنگەى دەوروبەردا لەگەل لېكدانەۋە كەسىيە سنووردارو نەرىنى و نەگونجاۋەكان.

583 – RATIONALIZATION

التبرير

پاكانەكردن - بيانوو ھىنانەۋە - پاساو ھىنانەۋە - ئەقلانى كردن

لېكدانەۋەيەكى ژېرمەندى يا ھۆكارىكە كە تاك دەيخاتە روو بۇ لېكدانەۋەى بېرورايەك يان بۇ سەلماندى راستىەتى ھەلۋىستىك. ھۇ ھىنانەۋە مىكانىزمىكى بەرگىريە؛ كەسى تاك بۇ پاساو ھىنانەۋەى رەفتارو بېروراۋ پالئەرە نەۋىستراۋەكانى

خۇى بەكارى دىنىت بۇ ئەۋەى وای نىشان بدات كه ھۇكارى گونجاوو پەسەندن،
بەلام له راستيدا له ناخى خۇيەۋە نەخوازاون.

584 – REALITY TESTING

اختبار الواقع

ئەزمونكردى واقىع يا تاقىكردنهۋەى واقىع (ھەقىقەت)

بەراوردكردى تواناى تاكه بۇ بەرزەفتكردن و ھەئسەنگاندنى جىھانى دەرەكى و
جىاكردنهۋەى له ھزرو بەھا كەسىيەكانى.

585 – REALITY THERAPY

العلاج الواقىع

چارەسەرى واقىعى

جۇرىكە له جۇرەكانى دەرۋونچارەگەرى و چارەسەرى رەفتارى كه تىايدا چارەساز
جەخت دەكاتە سەر رەفتارى گرفتار لەبرى جەخت خستەر سەر ھەستەكانى
گرفتار؛ جگە لەمەش جەخت دەكاتە سەر كاتى ئىستاو ئايىندە زۇرتەر له
جەختكردنه سەر رابردوو. ئەمجۇرە چارەسەرىيە پشت دەبەستىت بە ھۇكارگەلىكى
ۋەك:

- 1 - پشتگىرىكردى رەفتارە پەسەندو خوازراۋەكانى گرفتار.
- 2 - رەھىنانى گرفتار لەسەر ئەۋ رەفتارانە.
- 3 - ھاوكارىكردى گرفتار له دۇزىنەۋەى رىگەچارەى گونجاو بۇ گرفتهكەى.
- 4 - بەكارنەھىنانى شىۋازى ھاوسۇزى sympathy لەگەل گرفتارو پەسەند نەكردى
پۇزش ھىنانەۋەى گرفتار لەمەر رەفتارە نائاسايىەكان.
- 5 - زۇر پشتنەبەستن بە مېژووى كۇمەلايەتى social history ى گرفتار. ئىنجا
بەكارھىنانى ئەم شىۋازە ئەنجامى فابلەكرانەى لىدەكەۋىتەۋە بەتابىبەت لەگەل

تاقمە لادەرەگان delinquents و نەخۇشانى تووشبوو بە شىزۇفرىنئايى درىژخايەن
.chronic schizophrenics

586 – REASSURANCE

التطمين

دۇنياكردنەوہ - متمانە پېدان

دۇنياكردنەوہ شىوازيكە لە چاوپېكەوتنەگانى خزمەتگوزارىيى كۆمەلايەتيدا
بەكاردىت بۇ گوزارشتكردن لە متمانەى ئەرپنى پىپۇرى كۆمەلايەتى بە گرفتارو
تواناوپالئەرو رەفتارو چالاكئىيەگان؛ ئەمەش بەمەبەستى باشتركردى بارودۇخ
.improve the situation

587 – RECORDING

التسجيل

تۆماركردن

تۆماركردن لە خزمەتگوزارىيى كۆمەلايەتيدا برىتئىيە لە: تۆماركردنى راپۇرت و
زانئارىيە تايبەتەگانى گرفتارو گرفتهكەى و پاراستئىان لە پەروەندەيەكى تايبەتدا.
ئەو پەروەندەيە بەگشتى ئەم زانئارىيەئانە لەخۇ دەگرئىت:

1 - گرفتار.

2 - گرفت.

3 - ئەگەر و ئەنجامە ئايىندەيىيەگانى گرفتهكە prognosis.

4 - ئەو ھۆكارە كۆمەلايەتى و ئابوورى و تەندروستىانەى رۇئىان ھەبووہ لە
سەرھەئدانى گرفتهكە.

5 - پلانى چارەسەرى و دەستياخستن.

6 - گۇرانكارىيەگانى كرددارى چارەسەركردن.

7 - رېكارەگانى كرددارى كۇتايىپئىئان يان جىابوونەوہ procedures of termination.

8 - گۆرپن يان گواستنهوه referral.

شيوازهكانى تۆماركردن جياوازييان ههيه به جياوازي خواستى دامهزراوه يان شيوازي پىسپۆرى كۆمهلايهتى يا جۆرو ئامانجى دهستياخستن (چارهسهركردن) لهگهڵ بارهكهدا. شيوازهكانى تۆماركردن له خزمهتگوزارى كۆمهلايهتيدا ئهمانه: شيوازي تۆماركردنى گيپرانهوهى كورتكراوه narrative summary، شيوازي ههئسهنگاندى دهروونكۆمهلايهتى psychosocial assessment، شيوازي ههئسهنگاندى رەفتاريانه behavioral assessment، شيوازي تۆماركردنى جهختكردنه سهر گرت (POR) problem – oriented recold، شيوازي تۆماركردن به بهكارهينانى ناميى ژماردن و رېنگاى سوپ (SOAP) له تۆماركردندا.

588 – REDUCTIONISM

الاختزالية

ساداندنگه رايى - پارچاندنگه رايى - كورتكردنهوه - ئاسانكردنهوه - رهوتى ليكردنهوه مگهري

رېنگايهكه بۆ رافه و شيكردنهوهى تيؤرو زانيارى و پرؤگرامهكان ئهههش بههوى كورتكردنهوه و دابهشكردنهوهيان بۆ بهشه پيكهينهرهكانيان، واتا له ئالۆزهوه بۆ سادهترين شيوه (كهمترين ئالۆزى). مهبهستيش لهم كرداره ئاسانكردى شروقهى دياردهو ليكدانهوهيهتى به باشترين شيوهى گونجاو.

589 – REFERENCE GROUP

الجماعة المرجعية

گرووبى ژېدەر - پهنا بۆ بردن -

بريتييه له ههلومهرجى كۆمهلايهتى، رۆشنبيرى، كولتورى لاوهكى، بهشداريى و هاوهلپيى؛ جا ههر كاميك لهوانه به ههر جۆريك كاريگهري بخاته سهر تاك و واى

لى بکات که له رەفتارو بەهاو شیوازی ژيانیدا رەنگبەداتەو. مەرحیش نییە تاک لەو
گرووپەدا ئەندام بییت.

590 – REFERRAL

التحويل

گواستنهوه - گۆرین - ئاراستەکردنهوه - ناردن

پرۆسەیهکە لە پرۆسەکانی خزمەتگوزاریی کۆمەڵایەتی، کاردەکات لەپێناو
ئاراستەکردنی گرفتار بۆ دامەزراندنێک یان بۆ لای پەڕێکی بەتوانا بەمەبەستی
دابەشکردنی ئەو خزمەتگوزارییانەى که پێویستی پێیان هەیە. ئەم پرۆسەیه
خوایاری ئەمانەیه لە پەڕێ کۆمەڵایەتی: زانیاری لەبارەى دەرامەتە
بەردەستەکان، زانیاری پێداویستییهکانی یارمەتیدانی گرفتار بۆ بەدەستەپێانی
دەرامەتەکان، بەدواداچوون بۆ دڵنیابوون لە سوود بێنیی گرفتار لە دەرامەتەکان.

591 – REFLECTION OF FEELINGS

انعکاس او عکس المشاعر

پەنگدانەوه - پێدانەوه یان ئاوەژووکردنهوهى هەستەکان

شیوازییە پەڕێ کۆمەڵایەتی لەمیانەى چاپێکەوتنە پێشەبەکاندا بەکاری
دێنیت لەگەڵ گرفتاران، بە ئامانجی والاکردنهوهى هەستە هەنوکهیهکانی گرفتارو
هاندانی بۆ گوزارشتکردن لەو هەستەو هاوکاریکردنی لەسەر درکپێکردنیان. ئەو
شیوازانەى که پەڕێ کۆمەڵایەتی بەکاریان دێنیت بۆ پێچەوانەکردنی هەستەکانی
گرفتار بریتین لە:

شیوازی دەرشتنهوه paraphrasing بریتیه لە دەرشتنهوهى ئاخاوتنی گرفتار
بەشیوهیهک که ناوەرۆکە تاوگیرییهکەى دەخاتە روو، شیوازی زمانى جهسته body
language یان دەربرینی جهستهییانە که بەهۆى ئامازەکان و هیما رووخسارییهکان
و شیوهى دانیشتنهوه دەردهکهوێت.

گەرپراندەو - پاشەكشەكردن - كشانەو - گەرپراندەو

جۆرئىكە لە بىر كوردنەو و پەفتار، ئامازەدانە بە گەرپراندەو تەك بۇ قۇناغئىكى پېشكات لە قۇناغەكانى گەشەكردنى. ئەمجۆرە پەفتارو بىر كوردنەو يە لای ئەو تاكانە بەدەردەكەوئىت كە دووچارى گوشار يا زەبرى توند يان مەملانىي ئەوتۆ ھاتوون كە چارەسەرييان نىيە.

توانا گەرپراندەو - خۆگرتنەو - رەھنەو - گونجاندەو - گەرپراندەو مەمانە - شاپاندن

گەرپراندەو تواناكانى تاكە بۇ بارى تەندروست و سروشتى. لە خزمەتگوزارىي كۆمەلایەتیشدا ئەم زاراوئە بەكاردیٹ بۇ ئامازەدان بە پەرۆسەى ھاوكارىكردنى كەسانى كەمئەندام - جا كەمئەندامىيەكەيان بەھۆى پېكانەو بېت يان بەھۆى نەخۆشىيەو - لە نەخۆشخانەو دامەزراو كۆمەلایەتییە جياجياكان و نۆرپىنگەو قوتابخانەو زىندانەكان؛ ئەمەش بەھۆى: فەراھەمكردنى چارەسەرى سروشتى physical therapy، چارەسەرى دەروونى psychotherapy، چارەسەرى كۆمەلایەتى social treatment، رەھنەو exercise، مەشكردن training، گۆرپىنى شىوازى ژيان lifestyle change.

بەھىزكردنەو - تىنپېدانەو - پالپشتكردن - پشتگىر كىردن

بەھىزكردنەو لە تىۆرى ھەمواركردنى پەفتاردا رېكارئىكە كاردەكات بۇ بەھىزكردن يان زىدەكردنى خواست بۇ دووبارەكردنەو وەلامدەرەوئەكە ديارىكراو. ئەوجا

ھەر رەفتارىكى پالپشتىكراو ئەگەرى دووبارەبوونەۋەى رەفتارەگە پتر دەكات، خۇ ئەگەر ۋەلامدەرەۋەىەك كارى كرد بۇ دوورخستنهۋەى شتىكى نەۋىستراۋ ئەوسا ئەگەرى دووپاتەۋەبوونى رەفتار بەرپژەىەكى بەرچاۋ زياد دەكات، پېچەۋانەكەشى راستە.

595 – REJECTION

الرفض أو النبذ

رەتكردنەۋە يان پەرچدانەۋە - نەۋىستن - دوورخستنهۋە - فرپدان

بريتييه له رەتكردنەۋەى پەسەندکردن يان رەزامەندبوون يان دانپيانان ياخود ناسينەۋەى كەسىك يان ھەر شتىك. بېگومان تاك ئەۋكاتە پەنا بۇ رەتكردنەۋە دەبات كە: بېرۆكەكانى ideas، خواستەكانى requests، ئامادەبوونى presence پەسەندكراۋ نين بەلاى ئەۋانى دىكەۋە. زۆرپك له پسپۆرانى كۆمەلايەتى پېيان وايە كە ھەندى له گرفتاران ئەۋكاتە پەنا بۇ رەتكردنەۋە دەبەن كە فەرامۆش دەكرين يان ئەۋكاتەى خواستەكانيان بەدىنايەت. ئەم رەتكردنەۋەىە لای ئەۋ تاكانە سەرھەلدەدات كە متمانەيان كەمە بەخۇيان و بەتواناۋ شكۆمەندييان - poor self - confidence and low self - esteem.

596 – RELABELING

إعادة الوصف والتصنيف

ناساندنەۋەۋە پۆلئىنکردن

شېۋازىكە پسپۆرى كۆمەلايەتى بەكارى دېنئيت بۇ ديارىكردنى ئەۋ گىروگرفتە خىزانىانەى كە زۆرتر شياۋن بۇ بەرزەفتكردن و چارەسەرکردن. كورتەى ئەم شېۋازە برىتييه له: ناساندن و ۋەسفکردن و ديارىكردنى نىشانەى نەخۇشى symptom لەلايەن پسپۆرى كۆمەلايەتییەۋە، لەپال ئەمەشدا گۆرپنى شېۋازى

تىگەيشتن لە نىشانەى نەخۇشى يان رەفتار لەلايەن تاكەكانى خىزان و دەستپىشخەرى لە بەدەنگەوۋە چوون بەشىۋەيەكى تەندروست يان زۆرتىن گونجان.

597 – RELATIONSHIP

العلاقة

پەيوەندى

پەيوەندى لە خزمەتگوزارىي كۆمەلەلەپەتيدا بەواتاي ئالوگۇرى سۆزداريانەى دوولايەنە mutual emotional exchange و كارتىككردنى دىنامىكى dynamic interaction دىت؛ ئەو جۆرە دىنامىكىيەى كە خودان كاريگەرىي بەردەوام و توانستى بەردەوامە بۇ گۆرىن، جگە لەمەش پەيوەندى بەماناي بەيەگگەيشتنى ژىركارى و رەفتارى دىت لە نيوان پىسپۆرى كۆمەلەلەپەتى و گرفتاردا. پەيوەندى لە پىشەى خزمەتگوزارىي كۆمەلەلەپەتيدا كار دەكات بۇ رەخساندى كەشىكى گونجاو بۇ كاركردن و بەدەيەننى ئامانجەكانى پىرۆسەى ھاوكارىكردن. گرىنگرىن ھۆكارىش كە دەبنە مايەى پىكەيىننى پەيوەندى كۆمەلەلەپەتى بەھاي رەوشتدارى و رەفتارىن، وەكو: پەسەندكردن، نەينى پارىزى، رىگەدان بە گرفتار لە ديارىكردنى مافى چارەنووس و تاكيوونى خۇى و گوزارشتكردنى ئامانجگر لە ھەستەكانى.

598 – REPRESSION

الكبت

كېكردن - خەفەكردن - چەپاندىن

كېكردن مىكانىزمىكى بەرگرىي نەستىيە كە بەھۆيەوۋە تاكەكەس كۆمەلەلەپەتى لە بىرۆكەو يادگارى و خواستە ناپەسەندەكانى فرى دەداتە دەرەھى ئاگايى - واتە ئەو شتانەى دەبنە مايەى رىژەيەكى بەرزى پەرىشانى و دلەراوكى بۇ ھەست . جا كاتىك ئەو بىرۆكەو خواستانەى لە نەست دان ناتوانرىت بە رىگايەكى راستەوخۇ بگەرىندرىتەو، لەگەل ئەوۋەشدا لە رەفتارى تاكدا دەرەكەون بەھۆى ھەلەى زمان

parapraxis و خەونبىنن. كېبوون وەگو ميكانىزمىكى بەرگرىي نەستىانە جىاوازه لە سەرگوتكردن suppression كە بە كرادرىكى ھەستى دادەنرىت و كار دەكات بۇ دوورخستنهوھى يادەوھرى و بىرۆكەو خواستە نەخوازراوھكان لە ھەستەدا. سەرگوتكردن بەشىوھىھىكى خۇويست و ئاگايانە ئەنجام دەدرىت بەلام كېكردن بەشىوھىھىكى خۇكارو نەستى روودەدات، جگە لەمەش سەرگوتكردن تەرزىكى خۇسەپىنەرە.

العلاج داخل المؤسسات الإيوائية 599 – RESIDENTIAL TREATMENT

چارەسەر كىردن لەنىو دامەزراوھ دالەدەرىپەكاندا

پرۆسەى دەستىخستى چارەسەرىپەكانە therapeutic intervention processes بۇ ئەو تاكانەى كە ناتوانن چاودىرىي خۇيان بكەن يان كاروبارى كۆمەلايەتتەيان بەشىوھىھىكى ئاسايى لە مائەكانيان ئەنجام بەدن. ئەمجۆرە چارەسەرىپە لەم شوپانەدا بەرپۆھ دەچىت: فوتابخانە تايپەتەكان، سەنتەرەكانى چارەسەرى نوژدارى medical centers، دامەزراوھ سزادەرىپەكان penal institutions، پەناگەكان shelters. خزمەتگوزارىپە چارەسەرىپەكان لەو دامەزراوانەدا برىتىن لە: چارەسەرى دەروونكۆمەلايەتى بۇ تاك و گرووپ، فىركردن، راھىنان لەسەر كارامەپە كۆمەلايەتتەيان كان social skills training، پرۆگرامى خۇشبارى recreation، وپراى دابىنكردى پىداووستىپە بنەرەتتەيان كانى رۆژانە كە مرؤف پىويستى پىيان ھەپە لە مائەكەيدا.

المقاومة 600 – RESISTANCE

بەرگرى - خۇپراگرى - بەرھەتسى

رەفتارىكى خۇلادەرانەپە، تاك بۇ بەرگرىكردن يان خۇپاراستنى خۇى لە بەرامبەر كارىگەرىي پىپۆرى كۆمەلايەتى بەكارى دىنىت. بەرگرى لە تىۆرى شىكارى

دەروونىدا بىرىتىيە لە پىرۇسەيەكى زىرمەندى كە بەھۆيەو تەك خۇي پى دەپارىزىت لە دوورخستەوە يان ھىنانەوەي پىرۇسە نەستىيەكان كە شىتەلكار ئەنجاميان دەدات لە پىرۇسەيەكى ھەستىدا.

601 – RESOCIALIZATION GROUP   جماعة إعادة التنشئة الاجتماعية

گروپى بە كۆمەلەيەتلىكردنەوە

شىۋەيەكە لە شىۋەكانى كۆچارەگەرى group therapy و گروپەكانى خود يارمەتى self - help groups كە ئامانجى ھاوكارىكىردنى تاكەكانە بۇ راھاتن لەگەل رۆل و بارودۇخە تازە ئائاساييەكان لە زىياناندا. ئەو توپزانەي دەشىت سوودمەند بن لەو گروپپانە؛ ئەمانەن: تەلەقداوھەكان يان دەستبەردارىبووھەكان، بىۋەژنەكان، كەمئەندامانى جەستەيى و ئەو كەسانەي كە بەرپىرسن لە چاودىپىركردنى گەورە سالان (سالەندەن).

602 – RESOURCES

الموارد

دەرامەتەكان

بىرىتىيە لە خزمەتگوزارى و پىرۇگرامە بەردەستەكانى كۆمەلگەي خۇجىيى كە شىۋى سوود لىۋەرگرتن بۇ پىركردنەوەي پىداوئىستىيە دىارىكراوھەكان يان ھاوكارىكىردنە لە دابىنكىردنى چاودىپىرى پىۋىست بۇ تاك و خىزان و گروپەكان. لە كارامەيە بىچىنەيە پەيوەستەكانىش بەم خزمەتگوزارى و پىرۇگرامانەوە تواناى پىسپۇرى كۆمەلەيەتتىيە بۇ بەدواگەپان و سوود لىۋەرگرتن يان لە يارمەتيدانى گىرھتارەكانى. نەوونەي دەرامەتەكانىش كە پىسپۇرى كۆمەلەيەتى پىشتيان پى دەبەستىت بىرىتىن لە: دامەزراوە كۆمەلەيەتتىيەكان، پىرۇگرامە فەرمىيەكان

(میریپهکان)، خۆبهخشهکان، گرووپهکانی خودهاوکاری، هه‌موو ئه‌و که‌سانه‌ی که بایه‌خ به پرۆگرامه‌کانی چاودیری کۆمه‌لایه‌تی ده‌ده‌ن.

603 – ROLE

الدور

رۆل

نموونه‌یه‌که له ره‌فتاری کۆمه‌لایه‌تیانه‌ی ئاسایی که په‌یوه‌سته به پله‌وپایه‌ یان پیگه‌ی کۆمه‌لایه‌تی تا‌ک. خواستی رۆل بریتیه‌ له ئه‌نجامدانی کارو ره‌فتاری سنووردار که ریکه‌وتنی کۆمه‌لایه‌تی له‌سه‌رکراوه. بۆ نموونه پ‌سپۆری کۆمه‌لایه‌تی داوا لیکراوه له‌لایه‌ن گرفتارو سه‌ره‌رشتیارو هاو‌پیشه‌کانی به ئه‌نجامدانی کاروبارو ره‌فتارکردن به‌پیی پ‌یداو‌یستیه‌کانی پ‌یشه وه‌سفرکراو و ریکه‌وتن له‌سه‌رکراوه‌که‌ی له‌لایه‌ن هه‌موو ئه‌و که‌سانه‌ی له‌و بواره‌دا کار ده‌که‌ن.

604 – ROLE AMBIGUITY

التباس الدور

نادیاری رۆل

بارودۆخیکه یان باریکه که تیا‌یدا رۆل به‌ شاراو‌ه‌یی و ناروونی و پ‌یش‌بین‌کردنی ناسنووردار ده‌ناسریت. جا کاتی گرفتار ده‌چیته‌ لای پ‌سپۆری کۆمه‌لایه‌تی د‌نیا نییه له‌وه‌ی که چ پ‌یش‌نیازیک بکات، هه‌ر بۆیه ناتوانیت پ‌یش‌بینی ئه‌نجامی چاوپیکه‌وتنه‌که‌ی بکات.

605 – ROLE DISCOMPLEMENT ARITY

عدم اکتمال او وضوح الدور

ناته‌واوی یان ناروونی رۆل

باریکه له‌وکاته‌دا ده‌رده‌که‌ویت که ئه‌و رۆله جیا‌وا‌زانه‌ی تا‌ک ئه‌نجامیان ده‌دات هاو‌چه‌شن یان گونجاو نین له‌گه‌ل یه‌کدی و نه‌گونجا‌و‌یشن له‌گه‌ل پ‌یش‌بینیه‌کانی

ئەوانى دىكە. ئىنجا ھەرىكەك لە گرفتارو سەرپەرشتىار پېشېبىنى دەكەن كە پىسپۇرى كۆمەلەيەتى بەشپۇزىكى دىارىكرائو ھەئسوكەوت بكات، بەلام ئەم پېشېبىنەنە روون نىن و سنووردان بەشپۇەيەكى نادىار لەلەيەن ئەوانەو، ھەر بۇيە لە تۈانادا نىيە جىبەجى بگرىن. ھەندى لە توپۇزەرانى كۆمەلەيەتى پىنج بارىان دىارىكرەووو كە تىايدا رۇل بە ناروونى دەردەكەوئىت:

1 - ھاودزى دەرككارانە يان ھەفدزى ژىركارانە cognitive discrepancy كە لە بنچىنەدا پشت دەبەستىت بە كىماسى ژىركارى پەيوەست بە رۇلەو بەتايەت ئەوۋى پەيوەندە بە پېشېبىنەنە گونجاوكان ھەروەك لە ھالەتى دەركنەكردنى پىسپۇرى كۆمەلەيەتى بۇ پېشېبىنەنەكانى پىسپۇرى كۆمەلەيەتى؛ لەبەرئەمە ناتوانىت ئەم پېشېبىنەنەكانە بەجى بەئىرنىن.

2 - ھەفدزى پىگەكان status discrepancy لەوكاتەدا روودەدات كەوا كەسىك چاۋەرۋانى ئەوۋە لە كەسىكى دىكە دەكات كە چەند خواستىكى دىارىكرائو بۇ فەراھەم بكات؛ بەلام ئەو خواستانە بۇ رەوش و پىگەكى كۆمەلەيەتى ئەو گونجاو نىن، بەواتاى گرفتار پېشېبىنى ئەوۋە دەكات كە پىسپۇرى كۆمەلەيەتى زانىارى پوخت و پەتى پىبەدات.

3 - ھەفدزى دىارىكرائو allocative discrepancy لەوكاتەدا روودەدات كە كەسىك دەتوانىت خواستەكانى كەسىكى دىكە دابىن بكات، بەلام بەھۆكارى دەركى بەدەر لە خواستى خۇى؛ ناتوانىت ئەم كارە ئەنجام بەدات، وەكو ئەو گرفتارەكى گەرەكەيتى پىسپۇرى كۆمەلەيەتى ھەئسىت بە چارەسەركردنى ھەموو تاكەكانى خىزانەكەى، كەچى پىسپۇرەكە دەيەوئىت بەشپۇەى تاكە كەسى لەگەل ئەودا كار بكات.

4 - ھەفدزى بەھاو ئاراستەكان discrepancy of value orientation وەكو ھالەتى ئەو كەسانەى كە خىۋى پېشېبىنى دژوارو دژيەكن، بۇ نەموونە چاۋەرۋانىكردنى گرفتار لە پىسپۇرى كۆمەلەيەتى بۇ كۆتايى پىھىنان بە زىانى ھاوسەرگىرى، كەچى بۇچوونى پىسپۇرى كۆمەلەيەتى ئەوۋەيە كە ھاوكارى گرفتار بكات بۇ ناشتەوايى.

5 - نەبوونى ئامرازە گىرنگەكان absence of instrumental means ھەرۈەك لە ھالەتە بېتواناىى لە بەجىھىنەنى چاۋەرۋانىيەكان يان بەدېھىنەنى خۋاستەكان بەھۋى كەموكۈرۈ لە ئامرازە فرە پىۋىستەكان بۇ بەجىھىنەنىان، لىرەدا ھەرىەك لە پىسپۇرى كۆمەلەيەتە و گىرەتار گەرەكەنە زىاتر پالپىشتە داراىى خىزان بىكەن، بەلام داراىى پىۋىست بۇ بەدېھىنەنى ئەم خۋاستە بەردەست نىيە.

606 – ROLE PLAY

لەب الأءوار أو تمثىل الأءوار

رۇل يارىكردن يان رۇلبىنەن - رۇلگىران

نۋاندنى رەفتارە دىارىكراۋەكانە كە تاك سوودىان لى ۋەردەگرىت لە تىرو تەسەلكردنى ھەندى لە پىشېبىنەنىكان و بەجىھىنەنى ھەندى لە ئامانجەكان. بەشېۋەيەكى گىشتى پىسپۇرى كۆمەلەيەتە ئەم شىۋازە بۇ ھاۋكارىكردنى گىرەتار بەكاردىنەت لە: رۇلبىنەنى ھەلۋىستە راستەقىنەكان بۇ ناسىنەۋەى شىۋەى ۋەلامدانەۋەو جۇرى رەفتارەكانى بەرامبەر ئەو ھەلۋىستانە، گۇرپىنى ھەلۋىستە ناپەسەندەكان، باشترکردنى كارامەيەكانى گىرەتار بۇ بەرەنگارىۋونەۋەى ھەلۋىستە ھاۋشىۋە.

(S)

607 – SCAPEGOAT

كېش الفداء

بەلاگىر - بەلا گەردان - قۇچى قوربانى

ئەم چەمكە بەكاردەھىنرېت بۇ يەككەك لە تاكەكانى خىزان يان ئەندامى گرووپىك كە دەبىتە مايەى گائتە پىكردن و سەرزەنشتكردن و رەخنە لىگرتنى نابەجى - ناپەوا - ، لەلايەن كەسانى دىكەوہ.

608 – SCHEDULE REINFORCEMENT

جدول التعزيز

خشتەى بەھىزكردنەوہ - خشتەى پالپشتكردن - خشتەى پشتگىرى كردن

لە تيۇرى ھەمواركردى رەفتار behavior modification دا مەبەست لە خشتەى بەھىزكردنەوہ برىتییە لەو پلانەى كە كاتى بەھىزكردنەوہى رەفتارىكى خوازراو ديار دەكات. لەوانەيە بەھىزكردنەوہ بەشيۆەى خولاو - ناوبەناو - دەربكەوېت يان بۇى ھەيە پەيوەست بېت بە ژمارەو جوۆرى وەلامدانەوہكانى گرفتار.

609 – SCHIZOID

الفصامي

تېكچوونى كەسلىەتى - كەرتبوونى كەسلىەتى - كەسلىەتى شىواو - پەرتبوونى كەسلىەتى - شىپتى

سەرەتاپى

زاراويەكە بەسەر ئەو كەسايەتییەدا جىبەجى دەبىت كە ئەم خەسلەتەنەى ھەيە: گۆشەگىرى aloofness، كېشانەوہى كۆمەلايەتى - كېشانەوہى كۆمەلايەتى - social

withdrawal، گوييپنەدان يان بايەخنەدان بە ھەست و سۆزى كەسانى دىكە. جا ھەركاتى ئەم خەسلەتەنە رەگداكوتاو و لكاو بن بە كەسيكەو دەشت دەستنيشان بكريت بەووى كە شلەژانى كەسايەتى شيواو schizoid personality disorder ى ھەيە، خۇ ئەگەر ئەو كەسەى كە ئەم خەسلەتەنەى ھەبوو؛ تەمەنشى لە (18) سال كەمتر بوو دەشت حالەتەكەى بە شلەژانى شيزيى مندالانە schizoid disorder of childhood داينريت.

610 – SCHOOL PHOBIA

الرهاب المدرسي

ترسەزالی خویندنگەیی - ترسان لە قوتابخانە - تۆھینی خویندنگەیی

ترسیكى ناسروشتى يان پاكانە بۇنەكراوہ لەلایەن مندالانى قوتابخانە. ئەو ھۆكارانەى دەبنە ماىەى ئەمجۆرە ترسە؛ بریتين لە: تیرنەکردنى پيداويستییەگان بۇ سەربەخۆبوون، دلەراوكیى سەرچاوەگرتوو لە پڕۆسەى جیابوونەوہ لە دايباب separation naziety.

611 – SCHOOL SOCIAL WORK

الخدمة الاجتماعية المدرسية

خزمەتگوزاریى كۆمەلایەتیى خویندنگەیی - كارى كۆمەلایەتیى قوتابخانەیی

یەكیکە لە بوارەكانى خزمەتگوزاریى كۆمەلایەتی كە كاردەكات بۇ یارمەتیدانى قوتابیان بەمەبەستى راھینانیان لەگەل ژینگەى دەوروبەردا، لە ھەمان كاتدا ھاوئاھەنگى ھەریەك لە قوتابخانەو خیزان و كۆمەلگە بۇ بەدیھینانى ئەم ئامانجە. بەشیوہیەكى گشتى پسپۆرى كۆمەلایەتی دەستبەكار دەبیت بۇ ھاوكاریکردنى ھەریەك لە فیرخوازو خیزانەگانیان و كارمەندانى قوتابخانە بۇ مامەلەكردن لەگەل گرفتە جیاجیاكان؛ وەك: گرفتى نەھاتن و ئامادەنەبوونى قوتابیان لە قوتابخانەدا، گرفتەكانى كیشانەوہى كۆمەلایەتی، گرفتەكانى رەفتارى شەپرانگیزی، ئەو گرفتەنەى

لە ئەنجامى كارىگەرى ھۆكارە جەستەيى و كۆمەلايەتى و ئابوورى و دەروونىيەكانەوہ بۆ سەر پىرۆسەى خویندن سەرھەلدەدەن.

612 – SELF – DETERMINATION

تقریر المصير

دياريکردنى چارنووس - بېياردننى چارنووس - چارنووسسازى - مافى چارى خۇنووسين

بنەمايەكە لە بنەماكانى كارکردنى خزمەتگوزارىيى كۆمەلايەتى جەخت دەكات لەسەر گرنگىيى مافى گرفتاران و پيداويستىيەكان بۆ سەربەخۆبوون لە ھەلبۇزاردن و بېياردان. جگە لەمەش لەم بنەمايەدا پىسپۆرى كۆمەلايەتى ھەلدەستىت بە ھاوکارىکردنى گرفتار؛ بۆ: ناسينەوہى دەرامەتە بەردەستەكان و بۇزاردە گونجاوہكان، زانىنى ئەنجامە كەلەكەبووہكانى ھەر بۇزاردەيەك، ھاوکارىکردنى گرفتار بۆ جىبەجى كىردنى بېيارە پەسەندكراوہكان. وپراى ئەمانەش بنەماى دياريکردنى چارنووس يەككە لە ھۆكارە بنچينەيەكان بۆ پىكھىنانى پەيوەندىيى پيشەيى لە خزمەتگوزارىيى كۆمەلايەتيدا.

613 – SELF – DISCLOSURE

الكشف عن الذات

خۇ ئاشكراکردن - خۇ ناساندن - خۇ دۇزىنەوہ - خستنەرووى خود

پىرۆسەى ئاشكراکردن يان دركاندى ھەندى لە زانىارى و بەھاو رەفتارە كەسىيەكانە لەلايەن پىسپۆرى كۆمەلايەتییەوہ لەكاتى چاوپىكەوتن و دانىشتنە پيشەيەكانى لەگەل گرفتاراندا. بەكارھىنانى ئەم ئامرازە بۆ دەستياخستن (چارەسەرکردن) بە پىژەيەكى بەرچا و پىشت دەبەستىت بە ھەلسەنگاندنى پىسپۆرى كۆمەلايەتى بۆ ئامانج لە بەكارھىنانى ئامرازەكە، بەتايبەت ئەوہى پەيوەستە بە ئەندازە و جۆرى ئەو زانىارىيانەى كە شياوى ئاشكراکردن لەگەل رادەى گونجان و سوود لىوہرگرتنيان لە پىرۆسەى چارەسەرى و بەدھىنانى پىرۆسەى يارمەتيدان.

گروپه كانى يارمه تيدانى خودى

گردبوونه وهيهكى ئارەزوومەندانەيه voluntary association يان خۆويستە بۆ كۆمەلەك لىكەسانەى كە ھاوبەشن لە بېداويستى و گرفت و گرنگىپېدانەكان؛ بۆ ماويهكى ديارىكراو - بەزۆرى دريژخايەنە - بەئامانجى ئالوگۆرى پالېشتى و ھاوسۆزى و ھاوكارى و زانىارى لەبارەى دەرامەت و ئەو كاروچالاكياىنەى يارمەتياىن دەدات بۆ بەرەنگاربوونەوهى گرفته كەسى و كۆمەلەتياىنەكان. نموونەى ھەلۆيست و گرفته كانىش كە ئەو گرووپانە چارەسەريان دەكەن وەك: جيابوونەوه يان مردنى يەككە لە ھاوسەران، ئاريشە تەندروستياىنە دريژخايەن و مەترسیدارەكانى وەك شيرپەنجەو نەخۆشياىنەكانى دل و سستبوونى گورچيلەكان. لەلايهكى ديكەوه پىسپۆرى كۆمەلەتياىنە يان رابەر ھەلەدەستيت بە رۆلى ئارپاستەكار facilitator و رېكخەر coordinator، لەھەمان كاتدا كاردەكات بۆ ھاندانى ئەندامانى گرووپ بۆ بەشدارىكردن و كارلېك و گۆرپنەوهى زانىارى و ئەزموون و بېروپا و ھەست و سۆزى پەيوەست بە رەوشەكە يان گرفتهكە.

خەلەفانى پىرىتى - خەلەفانى پىرى

نیشانەيهكە لە نیشانەكانى خەلەفانى و تەمەندريژى كە پەيوەستە بە زيانگەيشتن يان تىكچوونى شانەكانى مېشك deterioration of brain tissues، گەلى جار دەبیتە مايهى: لەدەستدانى بېرەوهى يان يادگا loss of memory، شيوان يان شلەزان confusion، سەرە رەقى يان رەقەكارى stubbornness، شلەزانى ھزر thought disorder. خەلەفان خۆى لەخۆيدا نەخۆشياىنەك نياى بەلكو پەيوەستە بە نیشانەى چەند دەردىكى ترەوه. لەو نەخۆشيانەى كە ھۆكارن بۆ خەلەفانى دەردى ئەلزەھایمەرە Alzheimer's disease كە ((ئەلزەھایمەر)) لە سالى 1907 دا

دۆزىيەۋە؛ ئەم نەخۇشىيە توۋشى كەسانىك دەپت كە تەمەنيان لە نيوان (40 - 60) سالىدايە، نيشانەكانى برىتتىن لە: دارمانى يادگا يان بىرەۋەرى - بەشپۆدەيەكى زۆر تووند - ، تىنەگەيشتن لە كاتەكان، نەناسىنەۋەى شوپنەكان، بېھۇشى، تىنەگەيشتن لەۋەى كە دەپت، تىكچوۋنى بارى تەندروستى بەشپۆدەيەكى گشتى، گرژبوۋنى دەست و قاچەكان، ھەلتۇقىنى ريشالەكانى مېشك و خەستبوۋنەۋەيان، شىبوۋنەۋەى دەمارەخانەكان و توۋشبوۋن بە نۆرەفى يان پەركەم.

616 – SENSITIVITY GROUP

جماعة التدريب على الإحساس

گروۋپى راھىنان لەسەر ھەستىارى

پىكھاتوۋە لە گروۋپىكى فىركارى، ئامانجى ھاۋكارىكردى ئەندامەكانىيەتى بۇ يەكدى ناسىن و ناسىنى كەسانى دەۋرۋەريان و بەرزكردنەۋەى ناستى ھۇشيارىيان لە رېگەى مەشىقى پىكەۋەيى. مەبەستىشى چارەسەركردىن گرتتە دەروۋنى و كۆمەلايەتى و ژىركارىيەكان نىيە. بەگشتى ئەم گروۋپە لە (10 - 20) ئەندام پىكدىت لەگەل رابەرىك كە پى دەوترىت راھىنەر trainer يان ئاراستەكار facilitator. ئەندامانى گروۋپ بەشدارى دەكەن لە گەنگەشە و گەمتوگۇۋ كاروچالاكىيە ئەزمونكارىيەكان بۇ روونكردەۋەى شىۋازى كاركردى دەستەگەلى و فىركردى ئەندامانى گروۋپ بۇ چۆنىيەتى كارىگەرى خستەسەر كەسانى دىكە و ھاۋكارىكردىيان بۇ دەربىرىنى ئازاد لە ھەست و زانىن و دەركردى ھەستەكان و رەفتارى ئەۋانى دىكە.

617 – SEPARATION

الانفصال

دابىران - جىابوۋنەۋە - لىكترازان

برىتتىيە لە پەيوەندى پىچراندن، لە خزمەتگوزارى كۆمەلايەتیشدا ئەم زاراۋەيە ئامازەدانە بە چەندان جۇرى جىاۋاز لە پىرۇسەكانى جىابوۋنەۋە؛ لەۋانەش:

- 1 - جياپوونەوھى ژن و ميڭد marital separation .
- 2 - دلەپراوكيى جياپوونەوھى separation anxiety يان پەريشانى جياپوونەوھى - پەژارەى جياپوونەوھى - ، كە بريتييه له ترسى منداڵ بۆ لەدەستدانى چاوديريى يەكئىك له دايك و باوكى يان ھەردووکیان، زۆرجاران ئەم ترسە بە تىپەربوونى كات كۆتايى پيڊيت يان كاريگەرى كەمتر دەبيتهوھ؛ بۆيشى ھەيە كە بگەرپتەوھ له كاتى ھەلويستە گوشارھينەرەكان و تەنگژەكان و گۆرانكارىيە پەيوەستدارەكان بە گەشەكردنەوھ.
- 3 - دابراڤنى كەسانە يان تاكە كەسى individuation separation كە مەبەست ليى پڕۆسەى بەكەسكردن يان بەتاككردنە، واتە ئەو پڕۆسەيە كە بەھۆيەوھ مرؤف كەسايەتى خۆى دەدۆزيتەوھ يان ھۆشيارىيى خودناسى بەدەست دىڤيت. ويپراى ئەمەش دابراڤنى تاكەكەسى قوئاغىكى دەروونكۆمەلايەتييه له قوئاغەكانى گەشەى مرؤيى؛ چونكە گەنج ھەست بە ناسنامەى كەسايەتى خۆى دەكات دوور له كاريگەريى دايباب بەسەرييهوھ.

618 – SERVICE STRATEGY

خطة توفير الرعاية

پلانى دابىنكردنى چاوديريى

يەكئىكە له زرنگكارييهكانى چاوديريى كۆمەلايەتى كە ئامانجى ھاوكاريكردنى گرفتارەكانە بۆ بەدەستھينانى پيڤاويستىيە بنچينەييهكانيان وھكو خواردن و شوڤنى ھەوانەوھو گواستەوھو چاوديريى تەندروستى و ئاراستەكردن لەبىرى پيشكەشكردنى ھاوكاريى دارايى راستەوخۆ.

619 – SINGLE - SESSION GROUP

جماعة الجلسة الواحدة

گرووبى تاكە ديدار

شيۆەيەكە له شيۆەكانى كۆچارەسەرى يان كاركردن لەگەڵ گرووبەكان له خزمەتگوزاريى كۆمەلايەتيدا، لەم شيۆازەدا ئەندامانى گرووب تەنيا يەكجار

بەيەكەۋە كۆدەبنەۋە، زۆربەى جارى ئەۋ گرووپانە پىشت دەبەستىن بە رېكخستىن و ئامادەكارى تەۋاۋ، ھەۋلى خۇيان دەخەنەگەر بە تەنىيا بۇ مامەلەكەردن لەگەل گىرەتتېك، ھەندىك لەۋ گرووپانە بۇ ماۋەى كازىرېك يان دوو كازىر بەيەكەۋە كاردەكەن، ھەندىكى تىرىشيان بۇ ماۋەيەكى درىژتر بەردەۋام دەبن كە رەنگە بگاتە (18) كازىر؛ بۇ نەۋنە گرووپەكانى ماسۇن (غاردانى).

620 – SOAP CHARTING METHOD

طريقة سوب في التسجيل

رېبازى تۆماركردنى سۆپ - رېگاي سۆپ لە تۆماركردندا

رېگايەكە لە رېگاكانى تۆماركردن لە خزمەتگوزارىي كۆمەلەيەتيدا، بەگشتى ئەم شىۋازە بۇ تۆماركردنى زانىارى و تىببىيە پىشەيەكان لە پەروەندەى گىرەتاردا بەكاردەھىنرېت لەلەين ئەۋ پىسپۇرە كۆمەلەيەتتەيە كە لە بوارى نوزداريدا كاردەكات. ئەم رېگايە شىۋەيەكە لە شىۋەكانى تۆماركردن كە جەخت دەكاتە سەر گىرەت و لە داھىنانى د. لۆرانس ويد - Lawrence weed - ە لە سالى (1986) دا. ئەم رېگايە لە تۆماركردندا پىشت دەبەستىت بە پۇلئىنكردنى ئەۋ زانىارىيانەى گەرەكەتتەى تۆماریان بكات بەگوپرەى وشەى SOAP كە وشەيەكى لىكدرارە لە چوار پىت پىكھاتوۋە؛ ھەر پىتتېك گوزارشت دەكات لە پىتتە يەكەمى ئەم زاراۋانە:

1 - subjective information (ۋاتە: زانىارىي نابابەتيانە) برىتتەيە لە زانىارىي كەسيانە يان نابابەتيانە كە گوزارشت لە بۇچوونى گىرەتارو تاكەكانى خانەۋادەكەى و كەسانى نىزىك لە گىرەتەكەۋە دەكات؛ لەگەل ئەۋەشدا لىكۆلئىنەۋە لە پىشتراستكردنەۋەى ئەۋ زانىارىيانە بە كۇتا نەگەپىشتوۋە. بە مانايەكى دى ئەۋ زانىارىيانە بىرورپاۋ ھەست و سۆزى دەردەدار لەخۇ دەگرن لەبارەى رەۋش و چۇنەتتەى گىرەتەكەى لەگەل بىرۋبۇچوونى ئەۋانەى لىيەۋە نىزىكن، لە كاتى تۆماركردنى ئەۋ زانىارىيانەشدا پىتتە ((S)) ۋەكو ھىمايەك بۇيان دادەنرېت.

2 - Objective information (واتە: زانىيى باھەتياھە) برىتتتتھ لھو زانىيارىيانھى كھ راستاندىيان بۇ كراوھ؛ لھگھل ۋھو تىبىنىيھ پىشھىيانھى كھ پىسپۇرى كۆمھلآيھتى تۆماریان دھكات، جگھ لھمھش ۋھمانھ لھخۇ دھگرىت: زانىيارى لھبارھى رھفتارى نھخۇش و رھوالھت و ۋھنجامى تاقىكارىيھكان و ۋھو پىشكىنىانھى بۇ نھخۇش ۋھنجام دراون، بارى گوزھران و ئابوورىى كھسى دھردھدار، لھ كاتى تۆماركردنى زانىيارى و راستاندىنھكانىش پىتى ((O)) دھكرىت بھ ھىمايان.

3 - Assessment (واتە: ھھلسھنگاندىن)، ۋھو ھھلسھنگاندىنھى كھ مھبھست لىى شىكارى پىسپۇرى كۆمھلآيھتىيھ بۇ ماناى ۋھو زانىيارىيانھى كھ بھدھست ھاتوون لھگھل ۋھو تىبىنىيىيانھى كھ تۆماری كرددوون، ئامانجى ۋھم پىرۇسھىھ برىتتتتھ لھ: دىارىكردنى لآيھنھكانى رىككھوتن و رىككھكھوتن بھ بىرۇبۇچوونى ھھرىھك لھ پىسپۇرى كۆمھلآيھتى و گرفتار، شىكردنھوھى رھفتارھكانى نھخۇش، دىارىكردنى ھۆكارھكانى گرفتھكھ، دىارىكردنى پىداووستىيھ دھروونى و كۆمھلآيھتى و ۋھو لآيھنانھى پىوستىيان بھ دھستىاخستنى پىسپۇرى كۆمھلآيھتىيھوھ ھھىھ. ھىماى ۋھم زانىيارىيانھش لھ كاتى تۆماركردندا برىتتتتھ لھ پىتى ((A)).

4 - plan - پلان - برىتتتتھ لھ پلانى چارھسھرى يان ۋھو كىردارھى كھ دىارىكردنىكى وردبىيانھ لھخۇ دھگرىت بۇ ئامانجھكانى چارھسھرى و شىوازھ پىشنىيازكراوھكان بۇ بھجىھىنانى ھھر ئامانجىك. ھىماى ۋھم پىرۇسھىھش برىتتتتھ لھ: پىتى ((P)).

621 – SOCIAL CASEWORK

دراسة الحالة

لىكۆلىنھوھى بار

رىگايھكھ لھ رىگاكانى دھستىاخستن و چارھسھركردن لھ خزمھتگوزارىى كۆمھلآيھتىداو شىوازىكىشھ بۇ كارتىاكردن؛ پىشت دھبھستىت بھ كۆمھلىك لھ بھھاو رىساي زانستى، پىسپۇرى كۆمھلآيھتى بھكارى دىنىت لھ گۆرىنى چھمكھ تىورىيھ جىاوازھكانى تىورى دھروونكۆمھلآيھتى و تىورى رھفتارگھرايى بۇ كۆمھلىك لھ

كارامەيىيەكان بە ئامانجى ھاوكارىكىردنى تاك و خىزانەكانيان و كاركردن بۇ چارەسەركردنى گرفته دەروونى و كەسايەتى و ئابوورى - كۆمەلایەتى socioeconomic و ژىنگەيىيەكانيان بەھۋى پەيوەندىيى پروبەروو - face - to - face relationship. ھەندى لە پسپۇرانىش زاراۋى لىكۆلینەۋى بار ۋەكو ھاوواتايەك بۇ چەمكى خزمەتگوزارىيى كۆمەلایەتىيى نۇرپىنگەيىانە بەكاردىنن.

622 – SOCIAL CAUSATION THEORY

نظريۋە السبب أو المسبب الاجتماعي

تيۇرى ھۆكار يان ھۆكارمەندىيى كۆمەلایەتى - تيۇرى ھۆكارمەندىيى كۆمەلایەتى

بريتىيە لەو بىرۆكەيەي كە پىيى وايە ھەست نەكردن بە ئارامى و ناخگرژىيەكانى پەيوەست بە رەۋشى ئابوورى و كۆمەلایەتى ئەگەرى تووشبوون بە گرفته كۆمەلایەتى و شلەزانە دەروونىيەكان پتر دەكەن. ئەم تيۇرە لىكدانەۋە دەكات بۇ ھۆكارى بەرزبوونەۋەي رپژەي: نەخۇشىيە دەروونىيەكان، ھەژارى، دەستبەردارى - جىابوونەۋە - ، خراب مامەلەكردى مىندالان لەلایەن ئەو كەسانەي كە لە ناوچەيەكى جوگرافى دىارىكرادا گوزەران دەكەن يان ئەو كەسانەي بەندىوارىيان ھەيە بۇ جىنيكى ئابوورى يان كۆمەلایەتى يا پاشخانىكى رۇشنىرىيى سنووردار.

623 – SOCIAL GROUP WORK

العمل مع الجماعات

كاركردن لەگەل گرووپەكان - كارى بەكۆمەل لە خزمەتگوزارىيى كۆمەلایەتى

رپگايەكە لە رپگاكانى دەستياخستن و چارەسەركردن لە خزمەتگوزارىيى كۆمەلایەتىدا، پشت دەبەستىت بە كاركردن لەگەل گرووپە بچووكەكان، ئەندامەكانى ھاوبەشن لە كۆمەللىك تايبەتمەندى - ۋەكو: گرفت، ئامانج، پىداۋىستى، گرنگىدانەكان، خولياۋ ئارەزوۋ، تەمەن و بارى كۆمەلایەتى - كە رپژەيەكى بەرز لە گونجان بۇ ئەندامەكانى دەستەبەر دەكات، ئەندامانى ئەو گرووپانە لە چەند

ماوھىيەكى پىكىخراودا كۆدەبنەوھ بۇ ئەنجامدانى ھەندى كاروبارو رايىكردنى ھەندى كاروچالاكىي پلان بۇ دانراوى تايىبەتكراو بە بەدەيھىنانى ئامانجى كەسى و ئامانجەكانى گرووپ وەك گشتىك. نمونەى ئەو ئامانجانەى كە گرووپەكان لە خزمەتگوزارىي كۆمەلەيەتيدا ھەولئ بەدەيھىنانىان دەدەن، برىتىن لە: چارەسەرى سۆزداريانەى گىرھتەكان treatment of emotional problems، ئالوگۇرپكرنى زانىارى و ئەزموون و ھزرەكان، بەدەستەيھىنانى كارامەيىە كۆمەلەيەتییەكان social skills، گۆرپن يان ھەموارى تىگەھىشتنەكان و رەفتارو ئاراستەكان، كاتى خۆشبارى و بەسەربردنى كاتى دەستبەتالى.

شىوازە چارەسەرىيەكانىش كە ئەم گرووپانە بەكارىان دىنن، برىتىن لە: گىفتوگۇ چارەسەرىيە بەرزەفتكراروھكان controlled therapeutic discussions، فىركردن، مەشق و رايھىنان يان وەرزىن، چالاكىيە وەرزىشى و رۆشنىرى و ھونەرى و كۆمەلەيەتییەكان، كاروچالاكىيەكانى كاتى خۆشبارى.

624 – SOCIAL HISTORY

التارىخ الاجتماعى

مىژووى كۆمەلەيەتى

مىژووى كۆمەلەيەتى برىتىيە لە پىرۇسەى وەسفىكردن description و ھەلسەنگاندنى ورد بۇ رەوشى گىرھتار لە رابردوو و ئىستادا. جگە لەمەش يەكىكە لە پەروەندەو بەلگەنامە گىرھتار كە سەرچەم زانىارىيەكانى پەيوەست بە خانەوادەى گىرھتار لەخۇدەگىرئ لە روى بونىادو پىكھاتەو ژىنگەو، وىپراى پاشخانى ئابوورى - كۆمەلەيەتى socioeconomic background ى گىرھتار، سەربارى ئەمانەش ئەزمونەكانى گەشەى پەيوەست بە گىرھت لەخۇدەگىرئ. لە نامادەكردنى ئەم بەلگەنامەيە (مەبەست مىژووى كۆمەلەيەتییە)دا پسپۇرى كۆمەلەيەتى پشت دەبەستىت بە: چاوپىكەوتنە تاكى و گرووپىيەكان كە لەگەل گىرھتارو تاكەكانى خىزانەكەيدا ئەنجامىان دەدات، پىداچوونەوھى پەروەندەو

رپۇرتەكانى تايىبەت بە گرفتار، پرس و راپوئىزى پيشەيى لەگەل پىسپۇران. تىبىنيىە راستەوخۇكانى بۇ گرفتارو ژىنگەكەي. بى لەوانەش ميژووى كۆمەلايەتى پىكھيئەريكى بنجىيە كە پىسپۇرى كۆمەلايەتى پىشتى پى دەبەستىت لە ھەردوو پىرۇسەي دەستىنشانكردن و پلاننانى چارەسەريدا. بەشيوەيەكى گشتى ميژووى كۆمەلايەتى لەبارەي ئەم بابەتانەوہ زانىارى لەخۇ گرتووه:

- 1 - گرفتى ھەنووكەيى presenting problem كە وادەكات گرفتار بەدواي ھاوكارىدا بگەپىت.
- 2 - نىشانەكانى نەخۇشى پەيوەست بە گرفتەكەوہ symptoms of the problem لە رووى جەستەيى و دەروونى و كۆمەلايەتى و كاريگەرييان لەسەر كەسانى دەورووبەريدا.
- 3 - ميژووى گرفتەكە history of the problem لەوانەش رووداو و رەوشە دەروونىيە دووپاتەكان.
- 4 - رەوشى ھەنووكەيى current situation بەتايىبەتيش: بارى خيژانى و كردارى يان ئەركەكى و ئابوورى، ھۆكارە تەندروستى و كۆمەلايەتى و ژىنگەيىەكانى پەيوەست بە گرفتەكەوہ.
- 5 - پاشخانى خيژانى family background لەنيويشياندا ھۆكارە تەندروستى و دەروونىيەكانى دايباب و خزمەكان.
- 6 - پاشخانى فيركارى و ئەركەكى گرفتار educational and vocational background.
- 7 - ئامانجەكانى گرفتار client goals لە پىرۇسەي يارمەتيدان، سەرەراي ئامانجى تاكە نزيكەكانى خيژانى گرفتار.
- 8 - ھەئسەنگاندىنى پىسپۇرى كۆمەلايەتى worker's assessment بۇ گرفت.

9 - راسپاردەكانى پىسپۇرى كۆمەلەيەتى worker's recommendations و پلانى چارەسەرى پىشنىيازكراو لەگەل رۈونكردەنەوہى ورد بۇ رۆلى ھەريەك لە پىسپۇرى كۆمەلەيەتى و گرفتارو خىزان لە پىرۆسەى چارەسەرىدا.

625 – SOCIAL PHOBIA

الزهاب الاجتماعى

تۇقىنى كۆمەلەيەتى - فۇبىيە كۆمەلەيەتى - ترسەزالى كۆمەلەيەتى

تۇقىنى كۆمەلەيەتى برىتتىيە لە ترسىكى زۇرو بەردەوام و نالۇجىكى لە ئاست كەوتنەبەر سەرنج و ھەلسەنگاندى ئەوانى دىكەوہ or fear of being observed or evaluated. قوربانىانى ئەمجۆرە گرفته ترسىان ھەيە لە: ئاخوتن لەبەردەم ئەوانى دىكە، رۆلبنىن لەبەردەم جەماوەر، بەكارھىئانى سەركەوتگە - ئاسانسەر - و ئاودەستە گشتىيەكان، خواردن لە چىشتخانەو شوپنە گشتىيەكان، جگە لەمانەش ترسىان لە دەرکەوتنى نىشانەكانى دلەراوكى و بارگرزى ھەيە، كە بەم ھۆيەوہ دەبنە مايەى گالتەجارى ئەوانى دىكە.

626 – SOCIAL SERVICES

الخدمات الاجتماعىة

خزمەتگوزارىيە كۆمەلەيەتتىيەكان

كۆمەلەيەت كاروچالاكىيە كە پىسپۇرانى كۆمەلەيەتى ئەنجامى دەدەن بەمەبەستى: ھاوكارىكردى خەلك بۇ ئەوہى متمانەى پىريان بە توانى خۇيان ھەبىت، پاراستنىان لە پشت بەستىن بە ئەوانى دىكە بەشپۆەيەكى ناسروشتى، بەھىزكردى پەيوەندىيە خىزانىيەكان، ھاوكارىكردى تاك و گرووپ و خىزان و كۆمەلگە خۇجىيەكان بۇ گەراندەنەوہى تواناكانىان و ئەنجامدانى ئەركە كۆمەلەيەتتىيەكانىان بەشپۆەيەكى دروست. جگە لەمانەش ئامانجى ئەم خزمەتگوزارىيە برىتىن لە: يارمەتىدانى تاكەكان بۇ بەدەستەيئانى دەرامەتە گونجاوہكان بەمەبەستى

پېرکړنه وهی پېداوېستېیه کانیان، هه لسه نگانندی توانای تاکه کان و هاوکارېکردنیان بۇ نه نجامدانی خودچاودېری یان بۇ چاودېریکردنی ئه وانی دیکه، ناراسته و پېنمایې کردن، دهر وونچاره گه ری، گۆرین، نیوانگېری، داکۆکی کردن له بهر ژه وهندی گرفتاران له بهر دهم لایه نه فه رمییه کان، روونکردنه وهی بهر پرسیاریتی رېکخراوه کان و دامه زراوه کان بهرام بهر به تاك و گروپ و خیزانه کان، په یوه سترکردنی گرفتاران به دهرامه ته پېوېسته کان.

627 – SOCIAL THERAPY

العلاج الاجتماعي

چاره سهری کۆمه لایه تی

یه کیکه له چه مکه بنچینه ییه کانی خزمه تگوزاری کۆمه لایه تی که به کار دیت بۇ ناماز ه کردن به کۆمه لیک کار و چالاکي و پرۆسه ی پېشه یی که پسیپۆری کۆمه لایه تی نه نجامیان دهدات له پیناو چاره سهر کردنی گرفته دهر وونکۆمه لایه تییه کان که رووبه رووی تاکه کان دهنه وه. به راورد به دهر وونچاره گه ری؛ چاره سهری کۆمه لایه تی ئه م پرسانه له خو ده گریت: پېشکه شکردنی خزمه تگوزارییه سنوورداره کان، ناراسته کردنی پالېشتی ژینگه یی بۇ گرفتاران، یارمه تیدانی خه لک بۇ مامه له کردن له گه ل گرفت و مملانی کۆمه لایه تییه کان.

628 – SOCIAL WELFARE

الرعاية الاجتماعية

چاودېری کۆمه لایه تی - (خۆشگوزهرانی کۆمه لایه تی)

سیسته میکی کۆمه لگه ییه، کۆمه لیک کار و چالاکي و خزمه تگوزاری له خو ده گریت که نامانجی هاوکارېکردنی خه لک و له بهر چاوگرتنی پېداوېستېیه کۆمه لایه تی و دهر وونی و ئابووری و فیکاری و تهن دروستییه کانیانه، واتا گوزار شترکړنه له پېداوېستېیه بنه رته تییه کان بۇ پاریزگارېکردن له کۆمه لگه .

خزمه تگوزاری کۆمه لایه تی - کاری کۆمه لایه تی

به یی پیناسه ی یه کی تی نیوده و له تی پسپۆرانی کۆمه لایه تی؛ خزمه تگوزاری کۆمه لایه تی بریتیه له و پیشه یه ی که کارده کات بۆ به هیز کردنه وه ی توانا کانی تاك و گرووپ و کۆمه لگه کان له رووی: دهروونی، کۆمه لایه تی، ئابووری، زانستی یان گێرانه وه ی توانا ونبووه کان و فه راهه مکردنی رهوشیکی کۆمه لایه تی گونجاو که یارمه تیده ریان بێت له راییکردنی کاروباره کۆمه لایه تییه کانیان به شیوه یه کی گونجاو.

پراکتیک کردنی خزمه تگوزاری کۆمه لایه تی خوزیاره له پسپۆری کۆمه لایه تی که پابه ند بێت به به هاو بنه ما پیشه یی و شیوازه کانیان بۆ به دیهینانی ئەم ئامانجانە: هاوکاریکردنی تاکه کان بۆ وه ده سه تهینانی خزمه تگوزارییه داراییه کان، ره خساندنی ئاراسته و رینمای، دابینکردنی چاره سه ری دهروونی بۆ تاك و خیزان و گرووپه کان، یارمه تیدانی کۆمه لگه خۆجییه کان له باشترکردن و په ره پیدانی خزمه تگوزارییه کۆمه لایه تی و ته ندروستییه کان. جگه له مه ش پراکتیک کردنی ئەم پیشه یه خوزیاری ته یارکردنی پسپۆری کۆمه لایه تییه به زانیاری و زانین له بواری: رهفتاری مرۆیی، کۆمه لایه تی، ئابووری و رۆشنییری کۆمه لگه، وێرای ته یارکردنی به زانینی کارلیککردن له نیوان هه موو ئەو هۆکارانه دا.

پسپۆری کۆمه لایه تی - کۆمه لکار

دهرچووی ناوه نده کانی خویندنی خزمه تگوزاری کۆمه لایه تییه له سه ر ئاستی به کالۆریۆس و ماسته ر که زانست و کارامه ییه کانی له پیناو دابینکردنی خزمه تگوزارییه کۆمه لایه تییه کان به کاردینیت بۆ تاك و خیزان و گرووپ و کۆمه لگه ی خۆجییه ی و ریکخراوه کان.

زانين له خزمه تگوزاری کۆمه لایه تیدا

به پئی پیوه رهکانی هه لآوردنی کارتیاگردنی خزمه تگوزاری کۆمه لایه تی standards for the classification of social work practice مه عریفه یان زانک بریتیه له زانینی هه موو یان هه ندی له م لایه نانه: تیورهکانی کارکردن له گه ل تاك و گرووپ و شیوازهکانیان، خزمه تگوزاری و دهرامه ته خۆجیییهکان، پرۆگرام و خزمه تگوزارییه کۆمه لایه تییهکان له سه ر ئاستی کۆمه لگه و ئامانجهکانی، تیورهکانی ریکخستنی کۆمه لگه، خزمه تگوزارییه کۆمه لایه تی و ته ندروستیییهکان، زانیاری گشتی له باره ی تیوره رامیاری و ئابووارییهکان، زانین و شارهزایی دهرباره ی گرووپه نه ژادی و رۆشنیرییه جیوازهکان له کۆمه لگه دا ئه مه ش له رووی به هاو شیوازهکانی ژیانیان، سه رچاوه داراییهکانی توژیینه وه زانستییهکانی تایبته به کارو پیشه، چه مک و شیوازهکانی پلانی کۆمه لایه تی، تیورهکان و چه مکهکانی په یوه ست به سه رپهرشتی، چه مک و تیورهکانی به رپوه بردن له خزمه تگوزاری کۆمه لایه تیدا، رینگاو شیوازهکانی توژیینه وه ی کۆمه لایه تی و دهروونی و ناماری، چه مکهکانی چاودیری کۆمه لایه تی، هۆکاره کۆمه لایه تی و ژینگه ییه کاریگه رهکان له سه ر تاك و گرووپ و خیزان، تیورهکان و رینگاکی هه ئسه نگانندی دهروونکۆمه لایه تی، رینگاو شیوازهکانی چاره سه ری و ده ستیاخستن و ئی دیکه ش له بابته په یوه ستدارهکان به کارتیاگردنی پیشه ی خزمه تگوزاری کۆمه لایه تی.

کارتیاگردنی خزمه تگوزاری کۆمه لایه تی - پیاده کردنی کاری کۆمه لایه تی

بریتیه له به کاره یانی زانین و شارهزایی و کارامه ییهکانی خزمه تگوزاری کۆمه لایه تی و پابه ندبوون به بنه ماو به هاکانی پیشه بۆ فه راهه مکرنی خزمه تگوزاری کۆمه لایه تی.

كارتياكردن له خزمه تگوزارايي كۆمه لايه تيدا ئەمانه له خو دەگريت:

1 - چاره سەرکردن به ماناي دەستياخستن بۆ سنووردارکردن گرافته كه سايه تي و كۆمه لايه تيبه كان.

2 - توانا گه راندننه وه؛ ئەمەش به هۆي رايه تاني تاكه كان و هاوكاريكردن بۆ گه راندننه وه ئه و توانسته ي كه له ده ستيان داوه به هەر هۆكاريك له هۆكاره كان كه كاريگه ري هه بووبيت له سەر راده ي راييكردي كاروباره كۆمه لايه تيبه كانيان.

3 - خو پاريزي؛ ئەمەش له ريگه ي ئەنجامداني پرۆسه كان پلان دانان و ريكخستن و پيشكه شكردن خزمه تگوزاريه كان؛ بهر له ده ركه وتني گرافته كان. گرنگترين رۆله په يوه نداره كانيش به كارتياكردن پيشه ي خزمه تگوزارايي كۆمه لايه تي ئەمانه ن:

رۆلي كارگير administrator role، رۆلي پاريزەر advocate role، رۆلي نيوانگر broker role، رۆلي چاودير caregiver role، رۆلي بهرپرسی بهرپوه بردن حالهت case manager role، رۆلي راييزكار يان پسپور consultant role، رۆلي بهرپرسی شيكردنه وه ي داتاكان data manager role، رۆلي خه ملينه ر يان هه ئسه نگينه ر evaluator role، رۆلي ريكخه ري وزه و هيز mobilizer role، رۆلي ليپرسراوي گه ياندن زانياريبه كان به گرفتاران outreach role، رۆلي پلان دانەر planer role، رۆلي تويزەر researcher role، رۆلي داکۆکيکەر - بهرەفان - protector role، رۆلي سه رپه رشتيار supervisor role، رۆلي فيرکار - مامۆستا - teacher role، رۆلي په روه رده كاري كۆمه لايه تي socializer role، رۆلي بهرگريكار له بهها كۆمه لايه تيبه كان.

633 – SOCIAL WORK SKILLS

مهارات الخدمة الاجتماعية

كارامه ييه كانى خزمه تگوزارايي كۆمه لايه تي

يه كيتي نيوده و له تيبى پسپوراني كۆمه لايه تي - 1982 - كارامه ييه بنه رته تيبه پيويسته كانى بۆ كارتياكردن پيشه ي خزمه تگوزارايي كۆمه لايه تي به مجوره ديارى

کردووه: توانای گویلیگرتنی ئامانجگر، توانای ئەنجامگیری زانیاری و کۆکردنەووی راستینەکانی پەيوەست بە ھەر گرفتیک بۆ ئامادەکردنی میژووی کۆمەلایەتی و ئەنجامدانی پرۆسەکانی دەستنیشانکردن و راپۆرت نووسین، توانای پیکھینانی پەيوەندیی پيشەیی و پارێزگاری لیکردنی، توانای سەرنجدان لە رەفتاری بێژەکی و نابێژەکی و گۆرانکارییان، توانای بەکارھینانی تیۆرەکانی کەسایەتی و رێبازی دەستنیشانکردن، توانای بەشداری پیکردنی گرفتاران لە ھەولەکانی چارەسەری و بەدەستھینانی متمانەیان، توانای ئاخواوتن لەبارە بەبەتە پەيوەندارەکان بە ھەست و سۆزو فەراھەمکردنی پالپشتی و یارمەتیدانی دەروونی، توانای دۆزینەووە داھینانی رێگەچارە بۆ رووبەرۆوبوونەووی پیداوایستییەکانی گرفتاران و چارەسەرکردنی گرفتەکانیان، توانای دەستنیشانکردنی پیداوایستی و دیاری کردنی پەيوەندیی چارەسەرانی گونجاو، توانای راییکردنی توێژینەووە لیکدانەووی ئەنجامەکان، توانای چارەسەرکردنی دووبەرەکی و ناکۆکییەکان بە گرتنەبەری شیوازەکانی دانوستان و نیوانگیری و ھیی دیکەش لە شیوازە پيشەییەکان، توانای دروستکردنی پەيوەندی و دابینکردنی خزمەتگوزارییەکان لەنیو ئەو دامەزرادەییە کاری لەگەڵدا دەکات، توانای پیکھینانی پەيوەندییەکان لەگەڵ دامەزرادە دەرەکییەکانی پەيوەندار بە بابەتەکەو، گەیانندی پیداوایستی کۆمەلایەتیەکانی گرفتاران بە سەرچاوە داراییەکان.

جگە لەمانەش یەکیتیە نیودەولەتیەکە؛ بۆ ھەمان بابەت ئاماژە بە کۆمەلایکی دی لە کارامەییە پیویستەکانی کارکردن لە بواری خزمەتگوزاریی کۆمەلایەتیدا دەکات، لەوانەش:

توانای ئاخواوتن و نووسین بە روون و ئاشکرای، توانای فیڕکردنی کەسانی دیکە و فەراھەمکردنی یارمەتیدانی دەروونی، توانای راقەکردنی دیاردە دەروونکۆمەلایەتیە ئالۆزەکان، توانای ریکخستنی کارکردن لەسەر بارەکان و وەئەستۆگرتنی بەرپرسیاریتییان، توانای دیاری کردنی دەرامەتەکان و بەدەستھینانیان بۆ بەرژەوونەندی گرفتاران، توانای ھەلسەنگاندنی کارو لایەنی سۆزداری و پەسەندکردنی ھاوکاری ئەوانی دیکە و راپۆژ پیکردنیان، توانای سەرگردایەتیکردنی گرووپەکان و بەشداری کردن لە کاروچالاکییەکانیان، توانای مامەلەکردن لەگەڵ کەسایەتیە جیاوازەکان، توانای بەکارھینانی تیۆرە کۆمەلایەتی و دەروونیەکان لە کاتی کارتیاکردندا، توانای دیاری کردنی زانیاریە پیویستەکان

بۇ چارەسەر كىردىنى گىرەتەكانى گىرەتاران، دواچار تىواناى رايىكىردىنى ئەو تىوېزىنەوئە لىكۆلەنەوانەى كە لە خىزمەتى پىشەو ئامانجەكانى دامەزراوئەكەدان.

634 – SOCIAL WORK TEAM

فريق العمل الاجتماعي

تىمى كارى كۆمەلەيتى

سىستەمىكە پىشت دەبەستىت بە پىشكەشكىردىنى خىزمەتگوزارىيە كۆمەلەيتىيەكان بەھۆى كۆمەلەئىك لە پىسپۆرانى كۆمەلەيتى تايبەتمەند لەلەينە يان بوارە جىاوازەكاندا، ئەم تىمە كاردەكات بە ھەرەوئەزى و ھاوئاھەنگى لە نىوان خۇيان بۇ بەجىھىنانى ئامانجە روون و دىيارىكراوئەكان؛ لەم رووئە ئەندامانى تىم بەشىوئەيەكى گىشتى ھەلئەست بە: گەنگەشەكىردىنى ئامانجەكانى كاركىردن و رىككەوتن لەسەريان، تاوتوئىكىردىنى سەرجەم كارو چالاكىيە پىوئىستەكان بۇ بەدىھىنانى ئامانجە پەسەندىكراوئەكان، دىيارى كىردىنى رۆل و بەرپىسارىيەتى ھەر ئەندامىك لە تىمەكەدا.

635 – SOCIOGRAM

المقاييس الاجتماعية

پىوئە كۆمەلەيتىيەكان

ئامراز يان ھۆكارىكە بۇ خىستەنەرووى زانىارىيەكان؛ پىشت دەبەستىت بە بەكارھىنانى ھىلكارى diagram، پىسپۆرى كۆمەلەيتى بەكارى دىنىت بۇ: ئاشكرىكىردىنى ھەست و سۆزى ئەندامانى گرووپ بەرامبەر بە يەكدى، روونكىردنەوئە سىروشتى پەيوئەندىيە باوئەكانى نىوانىان، خىستەنەرووى رادەى گونجان و يەگىرتن لەنىو گرووپەكاندا.

636 – STAFF DEVELOPMENT

برامج تحسين أداء العاملين

بەرنامەكانى چاكىردىنى رۆلى كارمەندان

كۆمەلەئىك لە بەرنامەو كاروچالاكىيە كە دامەزراوئە كۆمەلەيتى رىكىيان دەخات بە ئامانجى بەھىزكىردنەوئە تىواناى كارمەندان و ھاوكارىكىردنىان لە بەجىھىنانى ئەركەكانىان بەشىوئەيەكى باشتر.

لەو پرۆگرامانەش:

وانەکانی مەشقسازی کە ماوەکەیان کورتخایەنە (واتە کورت مەودان) short - term in - service training classes (یان وانە مەشقییە خزمەتگوزارییە کورتخایەنەکان)، بەرنامەکانی تەیارکردنی کارمەندان بە زانیاری پەیوەند بە سروشتی کارەکانیان، کۆنفرانسه پیکەفەییەکان، پرۆگرامەکانی سوود وەرگرتن لە ئەزموونی شارەزایان employing consultants، پەنابردنە بەر وتەبێژانی ئەم بوارە لە دەروەدی دامەزراویدا، پشتگیریکردنی دارایی بۆ پرۆگرامەکانی ڕاهێنانی کارمەندان لە دەروەدی دامەزراویدا. ئەم پرۆگرامانە کاردەکەن بۆ: باشترکردنی هەلی کار بۆ کارمەندان، سەرنج ڕاکێشانی کارمەندان، پاراستنی کارمەندان لەنیو دامەزراویدا.

637 – STRESS

ضغوط

گوشارەکان - فشارەکان - ناخگرژییەکان - پەستانەکان

بریتییه لە هەر کاریگەرییەك influences کە یەکانگیربێت لەگەڵ ئەرکە ئاساییەکان normal functioning ی تاك و ببیتە مایە بەرھەمھێنانی ناخگرژی. نموونەى ئەو ناخگرژییانەى کە یەکانگیر دەبن لەگەڵ ئەرکەکانى تاك، ئەمانەن: ناخگرژییە دەروونییە مرۆییەکان human psychological stresses کە دەرهاوێژەى خواستە ژینگەییەکان environmental demands، ململانی ناوەکییەکان کە ھۆکارن بۆ دڵپراوکى.

کاریکی سروشتییه کە تاك بەدوای ڕیگای دەریازبووندا بگەرێت بۆ ئەوێ لە سەرچاوەى ئەو دڵپراوکییە رزگاری ببیت؛ جا ئەمە بەھۆی بەکارھێنانی میکانیزمە بەرگرییەکانەوێ بێت یان بەھۆی دوورخستەوێ ھەلۆیستە دیاریکراوەکان یاخود ترس یا پەنابردنەبەر ڕۆپۆرسم و نەریتە ئایینیەکان و جادووگەری rituals یان چالاکییە جەستەییە ئەرینییەکان constructive physical activity.

خراب به كارهيئانی مادده هوشبهرهكان

شلەژانیکی په یوه ننداره به به کارهيئانی ناتهنډروستانه ی نه لکه هۆل و مادده هوشبهرهكان که به هویه وه تاك به قوناغی شله ژان دهگات؛ نه گهر: هه یقیك یان زیاتر له سهر به کارهيئانی هم هوشبهرانه دا به ردهوام بیټ، یان رووبه پرووی گرفته کومه لایه تی - یاسای - کرداریه کان ببیته وه له نهنجامی وهرگرتی مادده هوشبهرهكان و گه یشتن به قوناغی پشتبهستی دهروونی psychological dependence به و مادده هوشبهرانه؛ نه ممش نه و قوناغیه که تیایدا تاك ههست دهکات نارزووی له به ردهوامبوونی وهرگرتن و به کارهيئانی هوشبهرهكان هه یه و توانای نه وهی نییه که خوی لیان دهریاز بکات.

سهرپهرشتی کردن

پرۆسه یه کی کارگيری و فيرکارييه به زوری له دامه زراوه کومه لایه تییه کان به کارديټ به نامانجی گه شه پیدانی توانا کارامه ییه کانى پسپورانی کومه لایه تی و باشترکردنی رۆلی پيشه ییان به رامبهر به گرفتاره کانين. به شیوه یه کی گشتی رۆلی سهرپهرشتیاری کارگيری له دابه شکردنی کار به شیوازیکی ریکخراو چر ده بیته وه که نه مانه له خو ده گریټ: دامه زراندى که سیکی شیوا به مبههستی دابینکردنی خزمه تگوزاری بو گرفتاران، گه نگه شه کردنی پرۆسه کانى دستنیشانکردن و پلانی چاره سهری که پسپوری کومه لایه تی نهنجامیان ده دات، نه ممش به مبههستی جه ختکردنه وه له دروستی کاره کان و تیگه یشتنی پسپور له چونیته تی ههنگاوه کان و توانایشی به سهر جیبه جیکردنیانه وه، پیداجوونه وه به پرۆسه کانى به یه گه گه یشتن که له نیوان پسپوری کومه لایه تی و گرفتارو خانه واده که ی و لایه نه په یوه ننداره گانه وه روویان داوه. به لام سهرپهرشتیاری فيرکاري رۆله که ی چر ده بیته وه دهرباره ی هاوکاریکردنی پسپوری کومه لایه تی بو تیگه یشتن له فهلسه فهی

خزمه تگوزاری کۆمه لایه تی و سیاستی دامه زراوه که، زانیی سهرچاوه دامه زراوه یی و خۆجییه بهردهسته کان، زانیی بابه ته له پیشینه کان، ته یارکردنی پسرۆر به زانیاری و کارامه ییه پیویسته کان.

640 – SUPPORTIVE TREATMENT

العلاج المعین أو الداعم

چاره سه رکردنی یارمه تیدمرانه یان پالپشت

جۆریکه له جۆرهکانی چاره سه ری و ده ستیاخستن له خزمه تگوزاری کۆمه لایه تیدا، ئامانجی هاوکاریکردنی گرفتاره بۆ مامه له کردن له گه ل گرفتیهکانی به شیوازیکی ریکخراو و ئه وپه ری کاریگه رانه. ئه مجۆره چاره سه رییه له میانه ی ئه و دانیشتن و چاویکه وتنانه به رپۆه ده چیت که پسرۆری کۆمه لایه تی له گه ل گرفتاردا ئه نجامیان ده دات، ئه مه ش به هۆی به کاره یانی شیوازهکانی: دلنه وایی reassurance، نامۆزگاری، فه راهه مکردنی زانیارییه کان، دیاری کردنی لایه نه به هیزه کان له که سایه تی گرفتاردا، دیاری کردنی ده رامه ته بهردهسته کان و هاندانی گرفتار بۆ سوود لیوه رگرتیان.

641 – SUPPORT SYSTEM

منظومة توفير الدعم

کۆسیسته می دابینکردنی پشتگیری

کۆمه له که سانیک و ده رامه ت و ریکخراو و دامه زراوه یه کن که کارده که ن بۆ یارمه تیدان و پشتگیریکردنی تاکه کان له رووی مایه کی و واتایی یان ده روونی و ژیرکاری یاخود له رووی ئه و زانیارییهکانی تاکه کان پیویستیان پییه تی بۆ مامه له کردن له گه ل ئه و بارودۆخ و گرفتانه ی که رووبه روویان ده بنه وه له ژیاناندا. ئه ندامانی ئه و سیسته مه بریتین له: هاوپی نزیکه کان، تاکهکانی خیزان، هه قاله هاوپیشهکانی کارکردن یان خویندن، دهسته گه لی جیاواز، ئه و دامه زراوانه ی ئه شی له کاتی پیویستدا په یوه ندییان پیوه بکریت.

سەرکوتکردن - رېشەكېش کردن

بەپێی تیۆری دەروونشیکاری سەرکوتکردن بریتییە لە میکانیزمیکی بەرگری داخوایکراو کە تاك پەنای بۆ دەبات بەمەبەستی دوورخستنەوەی هەندیک بیرۆکە و یادگاری خراب بۆ دەرەوی ناگایی.

سەرکوتکردن جیاوازه له کپکردن، چونکه سەرکوتکردن کرداریکی خۆویست و هەستییه، بەلام کپکردن بەشیۆهیهکی خۆرەس و ناھەستییه، جگە لەمەش سەرکوتکردن بەو جیا دەکرێتەووە کە کردەبەکی ناچارییە و کرداریک نییه کە ویست بەرزەفتی بکات؛ بەشیۆهیهکی تایبەتیش لە قۆناغی مندالییدا روودەدات. بەپێی تیۆرەکانی مەملانیی کۆمەلایەتی social conflict theories ش سەرکوتکردن نامازەدانە بەو کردارو هەنگاوانە کە کۆمەلە کەسیک یان رېکخراویک دەیگرنەبەر بۆ رېگریکردن لە گرووپەکان یان رېکخراوەکانی دیکە لە دەربرینی هزرۆ بېروپایان یان رېگریکردن لە دەرچواندنی بېراره یاسایی و رامیارییهکان.

نیشانەکانی مانەو - کۆنیشانە ی مانەو

کۆمەلێک نیشانە ی نەخۆشی و رەفتارو خەسلەتە؛ لەلای ئەو تاکانە دەرەدەگەوێت کە دووچاری ئەزموون و تاقیکاری مەترسیدار بوونەتەووە هەندیکیشیان هەپەشەن بۆ سەر ژیانان. ئەو کەسانە بەشیۆهیهکی رېکخراو و بۆ ماوهیهکی دووردریژ نازار دەچێژن بەدەست: دلەراوکی - پەڕیشانی - ، توورەیی، ترس بەتایبەت ترسی هاوشیۆه ی ئەزموونە رابردوووەکان. ئەو نیشانانە لای ئەمانە دەرەدەگەون: شەرفانان،

دیلهکانی جهنگ، رزگار بووانی کارهساتهکان، قوربانانی تاوانکاری و ئهوانه
دهستدیریزیان کراوته سه؛ بهشیوهیهکی تایبته.

644 – SUSTAINING PROCEDURES

إجراءات الدعم والمساندة

رپکارهکانی پالپشتی و پشتیوانیکردن

کۆمهلیک کاروچالاکی و پرۆسهیه که پسیپۆری کۆمهلایهتی بهکاریان دینیت له
پیکهییانی پهیوهندیی پیشهیی و هاوکاریکردنی گرفتار بهمهبهستی ههستی متمانه
بهخۆبوون و متمانهبوون به تواناکانی وپرای ههستکردنی به متمانهبوون به
تواناکانی پسیپۆری کۆمهلایهتی.

نموونهی ئهو کاروچالاکییانهش بریتین له: گوینگرتنی ناگیانه، ههئسهنگاندن،
رپزگرتن، بایهخدان به گرفتارو گرفتهکهی، رهامهندبوون، دلنهوایی و هاندان.

645 – SYMPTOM

عرض

نیشانهی نهخۆشی

نیشانه یان ئاماژهدهریکه بۆ دهرخستنی ئهگهري ههبوونی نهخۆشی یان شلهژانی
جهستهیی یا دهروونی یاخود گرفتییکی دهروونکۆمهلایهتی. بۆ نمونه
ههستکردن به نائومییدی نیشانهیهکه له نیشانهکانی خهموکی و شیزۆفرینیا،
بیرۆکه ژیدهرییهکان ideas of reference نیشانهیهکه له نیشانهکانی
ناخشیواوی یان پارانوویا، بهرزبوونهوهی پلهی گهرمی لهش نیشانهیهکه له
نیشانهکانی تهنینهوه infection (تووشبوون به نهخۆشی)، دابهزینی کیشی
لهش بهشیوهیهکی کتوپر به رپژهی (52%) ی کیشی جهسته نیشانهیهکه له
نیشانهکانی دلنهبردن بۆ خواردن.

(T)

646 – TARGET BEHAVIOR

السلوك المستهدف

رەفتارى بەئامانجگىراو - رەفتارى ئامانجدار

برىتتىيە لە رەفتارىك يان كۆمەلە رەفتارىك كە ھەلدەبۇزىردىن بەمەبەستى لىكۆلىنەو ھە شىكردنەو ھەموار كىردنەو ھەيان. ئەمەش يەكەمىن ھەنگاۋە لە كىردارى ھەئسەنگاندن كە پىسپۇرى كۆمەلەلەتە ئەنجامى دەدات و ئەمانە لەخۇ دەگرىت: ۋەسفىكى وردەكارانە بۇ ئەو رەفتارە دەستنىشانكراۋە بۇ لىكۆلىنەو، دىارى كىردنى كات و ھەلومەرجى سەرھەلدانى رەفتارەكە. بۇ نمونە: پىسپۇرى كۆمەلەلەتە ھەلدەستىت بە ۋەسفىكى رەفتارى قوتابىيەك كە رووبەرووى كىشەى نەھاتنى چەندبارە بۇ قوتابىخانە بووتەو؛ بەمشىۋەيە كات و بارودۇخەكە دىارى دەكات: ((ئەم قوتابىيە بە تىكراپى ھەفتەى دوو رۇز لە دوو ھەقى رابردوودا نەھاتوۋە بۇ قوتابىخانە)).

647 – TASK - CENTERED TREATMENT

العلاج الذي يركز على إنجاز مهام محددة

چارەسەرى ئەركسەنتەرى - ئەو چارەسەرى جەخت دەكاتە سەر بەجىھىنانى

كاروبارە دىارىكراۋەكان

شىۋازىكە لە شىۋازەكانى دەستىاخستن لە خىزمەتگوزارى كۆمەلەلەتە، بەو جىا دەكرىتەو كە ماۋەى كار كىردنەكەى كورتخايەنەو جەخت دەكاتە سەر بەجىھىنانى كۆمەلەلەتە كاروچالاكى و پاسپاردەى پەسەندكراۋ لە نىۋان پىسپۇرى كۆمەلەلەتە و كىرەتاردا.

هەنگاوهکانی ئەم شیوازە، بە کورتی ئەمانەن:

- 1 - دیاریکردنی گرفت یان ئەو گرفتانهی بەرەو رووی گرفتار دەبنەو.
  - 2 - دیاریکردنی کۆمەڵێک کاروچالاکى بۆ چارەسەرکردنی گرفت.
  - 3 - ڕێککەوتن لەسەر کاتیکی دیاریکراو بۆ بەجێهێنانی هەر چالاکییەک.
  - 4 - دۆزینەوێ پالنهەر بۆ جێبهجێ کردنی چالاکییە ڕێککەوتن لەسەرکراوکان.
  - 5 - شیکردنەوێ چارەسەرکردنی گرفت و ناستەنگەکان کە رووبەرۆوی گرفتار دەبنەوێ لە کاتی جێبهجێ کردنی چالاکییەکان.
- جگە لەوانەش پسیۆپى کۆمەڵایەتی هەڵدەستیت بە هاوکاریکردنی گرفتار بۆ بەجێهێنانی چالاکییە ڕێککەوتن لەسەرکراوکان لەمیانەى بەکارهێنانی شیوازەکانی دڵنەوایی و هاندان و ئاراستەو ڕاهێنان.

648 – TERMINATION PHASE

مرحلة الانفصال

قۇناغى داېران - قۇناغى جىابوونەو

بریتییە لە قۇناغى کۆتایی پڕۆسەى دەستیاخستن کە لە نیوان پسیۆپى کۆمەڵایەتی و گرفتاردا بەرپۆه دەچیت. ئەم قۇناغە کۆمەڵە ڕێکارێکی ڕێکخراو systematic procedures لەخۆ دەگریت بۆ دواپییەهێنانی پەيوەندى پيشەى؛ وەك: مامەلەکردن لەگەڵ هەستە ئەرینی و نەرینیەکانی پەيوەست بە پڕۆسەى داېران (نموونهى هەستە ئەرینیەکان: هەستکردن بە شانازی، خۆهەلکێشان، لەخۆ ڕازیبوون، بەختیاری، تێروتەسەلى. نموونهى هەستە نەرینیەکان: خەمبارى، توورەهێ)، ئەنجامدانى پڕۆسەى هەلسەنگاندن بۆ دیاریکردنی ڕێژەى سەرکەوتن کە راستاندنی بۆ کراو، گەنگەشەکردنی هەنگاوهکانى چاودێرى داھاتوو و دیاریکردنیان، تاوتویکردنی شیوازەکانى مامەلەکردن لەگەڵ ئاریشەکانى ئاییندەو چۆنیەتی بەرەنگاربوونەوێیان، شەنوکەوکردنی ڕێگاگانى توێژینەوێ گەشتن بە سەرچاوهکان بۆ رووبەرۆبوونەوێ پیداوێستییەکانى داھاتوو، بەجێهێنانى پڕۆسەى گواستنەو.

قۇناغى جىابوونەۋە لەۋكاتانەدا دەردەكەۋىت:

كاتى ئامانجەكانى پىرۇسەى يارمەتيدان بەجىھىنران، كاتى گرفتار ئارەزۋى نەبوۋ
لە بەردەوامبوۋنى پىرۇسەى چارەسەركردن، كاتى كە ماۋەى دىيارىكردنى كىردارى
چارەسەرى كۇتايى پىدەت.

649 – T – GROUP

جماعة تدريب

گروپى راھىنان

كۇبوونەۋەى كۇمەلە كارمەندىكە لە دامەزراۋەپەكدا بەشىۋەى خولى تايپەت؛ بە
ئامانجى: باشتر كىردنى ھۆكارەكانى بەپەگگەيشتن لە نىۋانىاندا، گەشەپىدانى تۋاناۋ
كارامەپپەكانىان، ئالوگۇر كىردنى ئەزمۋون و زانىارىپپەكان، ھارىكارى لەپىناۋ
چارەسەركىردنى گرفت و ئەۋ ئاستەنگانەى رۋوبەروۋى ئەۋان و دامەزراۋەكە
دەپپتەۋە.

650 – THEME GROUP

جماعة الموضوع الواحد

گروپى تاكبابەت - گروپى تاكبابەتى

جۇرىكە لە جۇرەكانى گروپە چارەسەرىپپەكان يان گروپەكانى كارى كۇمەلاپپەتى
كە لە كارەكەپپەدا پىشت دەپپەستىت بە جەختكردنەۋە لەسەر گەنگەشەكردنى تەنبا
پەك بابەت كە جىگەى باپەخپىدانى ھەموۋ ئەندامانى گروپ پىت.

651 – THERAPIST

المعالج

چارەساز

ئەۋ كەسەپپە يان ئەۋ پىسپۇرپپە كە ھاۋكارى تاكەكان دەكات بۇ زالبوون بەسەر
نەخۇشى و گىرۋگرفت و كىشەكان يان كەمكردنەۋەى كارىگەرىپپان بەسەر ئەۋ

تاكانه و دەرووبەريانەو. بەشيۆهيهكى گشتى چارەساز خاوەن زانست و ئەزموون و كارامەيهيهكى ئەوتۆيه كه يارمەتيدەريەتى له راييکردنى كارەگانى، چارەساز شيوازو ئامرازو دەرامەتى تايبەتكراو بەكارديڻيت بۆ بەديهينانى ئامانجەگانى. پسيپورانى كۆمەلايهتى زاراوى چارەساز وەكو هاوواتا بۆ زاراوى دەروونچارەساز psychotherapist بەكارديڻن و جياوازيش دەكەن له نيوان چارەسازو چارەسازەگانى ديكەدا وەك چارەسازى سروشتى physical therapist و چارەسازى پيشهيهى occupational therapist و ئىي ديكەش، بۆيه ئەم زاراوانە بە باشترين شيوازو وردترين تايبەتمەنديى بەكارديڻن.

652 – THERAPY

العلاج

چارەسەرکردن - دەرمانکردن - سارپۆزکردن

پرۆسەيهكى رېكخراوە، كۆمەلئيك كارو چالاكى و رېنمايى لەخۆ دەگرئيت كه ئامانجى چارەسەرکردنى گرتەكانە يان سنووردارکردنى كارىگەرييهكانە بەسەريانەو؛ ئەوجا گرتى تەندروستى بن يان دەروونى يان كۆمەلايهتى. پسيپورانى بواری كۆمەلايهتى ئەم زاراويه وەك هاوواتاى دەروونچارەگەرى (چارەسەرى دەروونى) psychotherapy، چارەسەرى دەروونكۆمەلايهتى psychosocial therapy، چارەسەرى بەكۆمەل (كۆچارەسەرى) group therapy بەكارديڻن. ئينجا كاتيكيش كه چەندوچۆنى دەكەن دەربارەى چارەسەرييهكانى ديكە؛ وەك چارەسەرى پيشهيهى (چارەسەر بە ئيشکردن) occupational therapy، چارەسەرى سروشتى physical therapy، چارەسەر بە خۆشبارى recreational therapy، چارەسەرى دەرمانگەرى medication therapy، ئا لەوكاتەدا ئەو زاراوانە بەشيۆهيهكى وردو دەستنيشانكارانە بەكارديڻن.

شلەژانەكانى بىر كوردنەوہ - گرھتەكانى بىر كوردنەوہ - ھزر پەشىۋى

شلەژان و شپرزەبوونە لە پىرۆسەى بىر كوردنەوہو ناوەرۆكەكەيدا، نموونەى شلەژانەكانى بىر كوردنەوہ بریتىن لە:

ورپنەكردن، خەيال و ئەندىشە، ناخشىۋاۋى، ناپەيوەستى (واتە لەدەستدانى ئەو پىبەندەى كە بىرۆكەكان بە يەكدى دەبەستىتەوہ - تىكەلبوون و شلۆقبوونىشى پىدەلئىن -)، بىرۆكە ورپناۋىيەكان، راكردنى بىرۆكەكان (بەدۋاى يەكدا ھاتنىان بەشىۋەيەكى خىرا، بەيەكگەيشتىيان بەشىۋەيەكى رۋوكەش يان پەيوەندى پچران لە نيوانياندا بەتەواۋى)، بىرۆكە ژىدەريەكان (ئەو بىرۆكانەى نەخۆش دەياندا تە پال ژىدەر بەواتاى بىرۆكەيەك بە مېشكىا دىت؛ چونكە ئەو لە مائەوہدا شتىك يان ئامازەيەكى ديۋە كە ئىلھامى پى بەخشيۋە). بۋى ھەيە شلەژانى بىر كوردنەوہ نىشانەيەك بىت لە نىشانەكانى شلەژانى ژىرى يان شىزۆفرىنيا.

تواناى بەرگەگرتن

تواناى بەرگەگرتنى تاكە لە ئاست كارىگەريە وەدەستھاتوۋەكانى بەكاربردنى چەند جۆرىكى ديارىكراۋ لە داودەرمانى ھۆشبەر. چونكە وەلامدانەوہى تاك بۋ ئەمجۆرە ھۆشبەرانە لاواز دەبىت ھەرچەندىكى بەكارھىنان و وەرگرتنىان پتر دەكات بۋ ئەوہى ھەمان كارىگەرى رابردوۋ بەدەست بىنىت.

مهدئى او مسكن للأعصاب

655 – TRAQUILIZER

ھېمنكەرەوھ پان ئازار شىكىنى دەمارەكان - ھېمنكار پان ئارامبەخشە دەمار

جۆرىكە لە جۆرەكانى دەرمانە ھەست جولىنەرە دەروونىيەكان كە نوژدارى دەروونى بەكارى دىنىت بۇ چارەسەر كوردى شلەژانە ژىرىيەكان و ئەو بارودۇخانەى كە ھۆكارى نائارامىن بۇ تاكە كەس. گرنگتەين ئەو ھېوركەرەوانەش برىتەين لە: Thorazine, Stelazine and Mellaril كە بەگشتى بەكار دىن بۇ كۆمەك كوردى نىشانەكانى تووشبوون بە ناخشىواوى. جۆرەكانى ترى ئەو وریاكەرەوانە كە بە پلەى دووھ دىن برىتەين لە: Valium, Librium, and Tranxene كە بەشىوہبەكى گشتى بەكار دىن بۇ بارسووكى پان كەمكردنەوہى نىشانەكانى تووشبوون بە دلەپراوكى.

التحليل التعملي

656 – TRANSACTIONAL ANALYSIS (TA)

شىكردنەوہى مامەلەكارپانە - شىكردنەوہى مامەلەكارى

جۆرىكە لە جۆرەكانى چارەسەرى دەروونى - تاكى و گرووپى كە ھاوكار دەبىت لە دۇزىنەوہى رىگا پان شىوازى كارلىكى گرفتاران لەگەل ئەوانى دىكە، ئەمەش بە بەكارەپنانى شىوازەكانى يارى و نواندن و پۆل يارىكردن.

الطرح

657 – TRANSFERENCE

گواستەوہ - خستەپروو

پەككە لە چەمكەكانى دەروونشيكارى، ئامازە دەكات بە وەلامدەرەوہ سۆزدارىيەكان پان دەروونىيەكان لە پەيوەندىيە ھەنووكەيەكاندا، بەلام دروستبوونى ئەو

پەيوەندىيانە بۇ رابردوو دەگەپنەو. بەگشتى ئەم زاراوئە برىتتە لئو ئەزمونە نەستىيانەى كە لئە كاتى خۇيدا مامەلەيان لئەگەل نەكراو. بۇ نمونە: ئەو گرفتارەى كە لئە رابردوودا ناحەزىي توندى بەرامبەر دايابى يان يەككىيان ھەبوو لئە مندالداو بۇي نەكراو مامەلە لئەگەل ئەم ھەستەى بكات و چارەسەرى بكات؛ بۇيە ھەلدەستت بە گواستەوئەى ئەم ھەستەى بۇ پىسپۇرى كۆمەلەيەتى ھەرەك كەسىكى كە پىشتەر لئە زىانى خۇيدا ناسىويەتى، وپراى نەبوونى ھۆكارىكى ئاشكرا لئەوبارەيەو. لئەم پىرۇسەيەدا پىسپۇرى كۆمەلەيەتى؛ گواستەوئەى وەكو ئامراز يان ئامىرلىك بەكاردىنئەى بۇ تىگەيشتن لئە ملامانئ رابردووئەكان و مامەلەكردن لئەگەلئان.

گواستەوئەى دوو جۇرى ھەيە:

- 1 - گواستەوئەى نەرىنى positive transference كە تىايدا ھەستەى خۇشەويستى و سۆزدارى جىگۇركى دەكات.
- 2 - گواستەوئەى نەرىنى negative transference كە پەيوەستە بە جىگۇركى كردنى ھەستەى رىكابەرى.

658 – TRAUMA

صدمة

ھىدەمە - زەبىر

برىتتە لئە ئازارى جەستەيى و دەروونى كە لئەكەوتەى توندوتىزى يان ھەلۇيەستە پىشېينەنەكراوئەكانە. نىشانەكانى ھىدەمەى دەروونى برىتتە لئە: لئەدەستدانى ھەستەى و سۆز، خەمۇكى، ھەستەكردن بە لاوازىي و پەككەوتەيى، دلئەراوگى و ترس.

659 – TYPE (A) PERSONALITY

نمط الشخصية (A)

كەسايەتى جۇرى (A)

نمونەيەكە لئە بىر كەردنەوئە رەفتار، نىشانەكانى برىتتە لئە: ئانارامى، بىزاربوون، بىتوانايى، زىدەرۇيى لئە گىرنگىدان بەكات. ئەو كەسانەى ئەم پۇلئىنەندىيە دەيانگىرئەوئە؛ پىتر شىاوى توشبوون بە نەخۇشەيەكانى دل و شلەزانەكانى دىكە.

660 – TYPE (B) PERSONALITY

نمط الشخصية (ب)

كەسايەتى جۇرى (B)

جۇرىكە لە بىرگىرەنە ۋە ۋە رەفتار، نىشانەكانى ئەمانەن:
ئارامگرتن و ھىمنى، توانابوون و لىھاتوويى، ھەئويىستى ميانرەوانە بەرامبەر بە
كات. ئەو كەسانەى ئەم پۇلئىنكارىيە دەيانگىرئەتە ۋە كەمتر دووچارى نەخۇشىيەكانى
دل و شلەژانەكانى دىكە دەبنە ۋە.

(U)

661 – UNIT OF ATTENTION

مرکز او وحدة الاهتمام

سەنتەر يان يەكەى بايەخپىدان

خالى بايەخپىدان و جەختكرەنە ۋە يە لەسەر پىرۇسەى چارەسەرىدا؛ كە پىسپۇرى
كۆمەلايەتى ھەمو ۋە ھول و تىكۇشانە چارەسەرىيەكانى خۇى بۇ بەگەر دەخات.
ئىنجا يەكەى بايەخپىدانى پىسپۇرى كۆمەلايەتى نۇرىنگەى - كە بەپى دىدو
بۇچوونى دەروونشيكارى كاردەكات - برىتییە لە پىرۇسە دەرونيە ناوەكییەكانى
تاك. يەكەى بايەخپىدانى رىكخەرى كۆمەلايەتیش برىتییە لە كارلىكى ھۇكارە
كۆمەلايەتییە بەردەستەكانى نىو كۆمەلگە.

يەكەى گىرنگى پىدانى پىسپۇرى كاركرەنىش لەگەن گرووپەكان برىتییە لە
پىرۇسەكانى گرووپەكە. يەكەى بايەخپىدانى ئەو پىسپۇرە كۆمەلايەتییە كە بەپى
دىدگای دەروونكۆمەلايەتى كاردەكات برىتییە لە دىمەنى تاكەكەس لەنىو
بارودۇخەكەدا. بەلام رەفتارگەراكان يەكەى بايەخپىدانىان چىر دەكەنە ۋە لە
دەروپىشتى رەفتارى ديارىكراودا.

(V)

662 – VALUES

قىم

بەھاكان

كۆمەللىك داب و نەرىت و رېۋرەسم و پېۋەرۈ رەفتارو بىنەماي پەسەندىكراۋە كە كۆلتۈۋورى كۆمەللىك لە مرۇققەكان يان گروۋپەكان يان تاكەكانە. پىسپۇرانى كۆمەللىكەتى چەند بەھايەكى تايبەتتىيان ديارى كىردۈۋە سەبارەت بە كارتياكىردنى پىشەى خىزمەتگوزارى كۆمەللىكەتى كە گىرنگىرتىيان ئەمانەن:

- 1 - پابەندىۋون بە بەھاي تاك لە كۆمەللىكەدا لە ماۋەى كاركىردن.
- 2 - رېزگىرتن لە نەھىنى پارىزى پىشەى لەگەل گىرتاردا.
- 3 - بەللىندان بە داھىنانى گۇرئىكارى كۆمەللىكەتى پىۋىست بۇ پىركىردنەۋەى پىداۋىستىيە كۆمەللىكەتىيەكان.
- 4 - ئامادەباشى - ئامادەسازى - بۇ گواستىنەۋەى زانىست و زانىن و كارامەىى و شارەزايى بۇ ئەۋانى دىكە.
- 5 - بەللىندان بە پەرهپىدانى تواناى گىرتاران بەرادەپەكى ئەۋتۇ كە ھاۋكارىان بىت لە چارەسەرى گىرتەكانىان.
- 6 - رېزگىرتن لە جىۋاۋىى تاكايەتى لە نىۋان تاك و خىزان و گروۋپەكان.
- 7 - ئامادەكارى بۇ بەكارھىنانى ھەموۋ ھەۋلىكى گونجاۋ لەپىناۋ بەرژەۋەندىى گىرتاران.
- 8 - پەيمانندان بە كاركىردن لەسەر دابىنكىردنى چاۋدىرىى تەندىروستى و ئابۋورى و دەروۋنى و كۆمەللىكەتى بۇ ھەر تاكىكى كۆمەللىكە.
- 9 - ئەنەستۆگىرتن و پابەندىۋون بە بەرزىرتىن ئاستەكانى رەفتارو رايىكارى پىشەىى.

پروونکردنەوهی بەهاکان

شیوازیكە بۆ فیروونی بەهاو بنەما رەوشتارییەکان کە بەهۆی گەردبوونەوهی کۆمەڵیک لە کەسەکان و دەرفەت بۆ رەخساندنیان پیکدیت بەمەبەستی بیروپرا گۆرینەوهو گەنگەشەکردنی بەهاکان. ئەم شیوازه دەرفەت بۆ بەشداریبووان دەرخسینیت بۆ زانیی بیروپرا جیاوازمەکان، هەرۆک رینگەیان پێ دەدات بۆ دەرکردن و هەلسەنگاندنی سروشتی پەيوەندییەکان لە نیوان بیروباوەرو ئەو بەهایانە لەژێر باس و لیکۆلینەوهدان.

سیستەمی هیماپی V - کۆدی V

بەپێی نامیلکە یان پەرتووکی رابەری دەستنیشانکاری و ئاماری بۆ شلەژانە ژیریەکان کە لەلایەن یەکییتی نوژدارانی دەروونی ئەمەریکی بلاوکراوتەوه؛ هیماپی پیتی V ئامازەیه بۆ کۆمەڵیک بارودۆخ، ئەو هۆکارانە روون دەکاتەوه کە دەبنە هۆی ئەوهی تاک بەدوای خزمەتگوزاری پسپۆرانی بواری تەندروستی ژیرمەندیدا بگەریت، ئینجا هەر رەوشیک لەو رەوشانە ژمارەیهکی تایبەتی پێ دەدریت بەشیوہیهک کە پیتی V دەکەوێتە پێشیهوه. ئەو بارودۆخانە لە نامیلکە ناوبراودا روونکراونەتەوه، ئەمانەن:

1. خۆنەخۆشخستن (V 65.20) Malingering.
2. چالاکى هزریی لیواریانە (V 62.89) Borderline Intellectual Functioning.
3. کێشەى خویندن (V 62.30) Academic problem.
4. گرتی پێشیهی (V 62.20) Occupational problem.
5. بێبەشبوونی نائالۆز (V 62.82) Uncomplicated Bereavement.
6. گرتی هاوسەری (V 61.10) Marital problem.

نیشانه‌کانی تهمه‌ئی - نیشانه‌کانی خاوبوونه‌وه

رەفتاریکە ئاماژەبە بۆ کەمچالاکى ژیریى. نیشانه‌کانى کەسى تەمبەل بریتین له: نەبوونی وەلامدانە‌وه بۆ ژینگەى دەوروبەر، سستی، کەودەنى، لەدەستدانى چالاکى، نەرینبیوون، نەبوونی ئارەزووی کارکردن و ئاخوتن و جوولەکردن. بەشیوهیه‌کى گشتى ئەم رەفتارە بە نیشانه‌کانى شلەژانى ژیریى ئەندامى یان هەندى جۆرى شیزوفرنیا schizophrenia یان تیکچوونى کەسایه‌تى دادەنریت.

گوزارشتکردن - دەربرین یا دەرده دل

بریتیه له دەرڤەتدان بە گرفتار بۆ گوزارشتکردن له هەست و سۆزو هەلچوونه‌کانى له‌کاتى باسکردنى هەلۆیستیکی کێشه‌دار. ئەم پرۆسه‌یه یه‌کیکە له پرۆسه بنەرەتیه‌کانى پیکهینانى په‌یوه‌ندى چاره‌سەرى له نیوان پسپۆرى کۆمه‌لایه‌تى و گرفتاردا. بەپێى بێردۆزى دەروونکۆمه‌لایه‌تى ئەم پرۆسه‌یه کار دەکات بۆ ئازادکردنى ئەو رڤه سۆزداریبانه‌ى کە هۆکارن بۆ دروستبوونی گوشارو بارگرژی و مەملانى نیوخۆیه‌کان له‌لای تاک، وپرای ئەمەش کاردەکات بۆ سەرفرازکردن و خالیکردنه‌وه‌یان.

فێرکردنى جیگره‌وه یان قەرەبووانه یان قەرەبووکردنه‌وه

بەپێى تیۆرى هەموارکردنى رەفتار فێرکردنى جیگره‌وه واتا پشتگیریکردنى رەفتارى ویستراوى گرفتار له رینگه‌ى دەرڤەت رەخساندن بۆ گرفتار؛ ئەمەش بەهۆى

سەرنجدانى بۇ كەسىكى دى كە پاداشت دەكرىت لەسەر ھەمان رەفتار، دواچار
فېركردنى جىگرەو شىۋەيەكە لە شىۋەگانى لاسايىكردنەو نواندن.

668 – VOCATIONAL GUIDANCE

الإرشاد المهني

رېنمايى پېشەيى

بريتييه لە پرۆسەى ھاوکارىكردنى خەلك بەرېگايەكى زانستى و رېكخراو بۇ
دۆزىنەوہى كارو پېشەى گونجاو. ئەو كاروچالاكياىنەى لەم پرۆسەيەدا
بەكاردەھيىنرېن؛ برىتىن لە: ديارىكردنى دەرڤتە رەخساوہگانى كارو پېشە، زانىنى
توانستە خوازراوہكان بۇ وەگەرڤخستى ئەم كارو پېشانە، يارمەتيدانى تاكەكان لە
ديارىكردنى ئاستى ئامادەيى و شايستەيىان بۇ ئەنجامدانى كارەكان، كۆمەككردنى
تاكەكان بۇ بەدواگەرپانى پرۆگرامە مەشقسازيە پېويستەكان بۇ ئەنجامدانى
كارەكان، فەراھەمكردنى راويژى پېويست لەمەر رېگاو رېكارەكانى ھەلسەنگاندن.

669 – VOCATIONAL REHABILITATION

إعادة التأهيل المهني

راھيىنانەوہى پېشەيى

بريتييه لە پرۆسەى راھيىنانى كەسانى كەمئەندامى جەستەيى و ژيرى بۇ گېرپانەوہى
متمانە بەخۇبوونيان، وپراى راھيىنانيان بۇ ئەنجامدانى كارىكى ديارىكراو و
ھاوکارىكردنەى بۇ پىشتەخۇبەستەن لەبرى پىشتەستەن بە كەسانى ديكە.

(W)

670 – WITHDRAWAL

الانسحاب

كېشانەوہ - كشانەوہ - پاشەكشە

ھۆكارىكى بەرگريپە كە تاك پەناى بۇ دەبات بۇ بەرگريكردن لەخۇى، بەھۇى دوورخستنهوہى جەستەپى و دەروونى لە كەسان و ھەلۆپستگەلېكى ھۆكار بۇ دلەراوكى. ئەمەش ھۆكارىكى بەراپپە كە منداڭ لە قۇناغەكانى گەشەى پېشكاتدا فىرى دەبىت و ھاناى وەبەر دەبات بەمەبەستى بەرگريكردن لەخۇى بەھۇى خۇ كېشانەوہى لە ھەلومەرجەكە، يان نكولى كردن لە بوونى توخمىكى ھەپەشەكەر ياخود خەرىكبوون بە خەيالى ھاتنەدى خواستەكانى. لەلايەكى ديكەوہ ((لېشىن)) پېى وايە: ناھومىدى دەبىتە ھۇى ئەوہى كە تاك پەنا بباتە بەر كېشانەوہ يان توورەبوون يا رەفتارى دەمارگىرى ياخود ناخشىواوى لە حالەتەكانى پەپريدا.

671 – WITHDRAWAL SYMPTOMS

أعراض الانسحاب

نېشانەكانى كشانەوہ - كۆنېشانەى كېشانەوہ - نېشانەكانى پاشەكشەكردن

نېشانەكانى نەھىشتن يان لېپران برىتىن لە كۆمەلېك كاردانەوہى جەستەپى و دەروونى كە بەھۇى وازلېھېنان يان لېپران ياخود رېگەپېنەدانى تاكە بۇ بەكارھېنان و وەرگرتنى ماددەى ھۆشبەر پاش خووپېوہگرتن يان راھاتنى بەو ماددانە. نمونەى

ئەم نیشانانەش؛ ئەمانەن: لەرزین، ئازاری کۆئەندامی ھەرس، دلەراوگی توند، تیکچوونی میزاج.

672 – WORK INCENTIVES

بواعث او دوافع العمل

ھاندەرەکان یان پائنەرەکانی کار

کۆمەڵیک سوودو داخوازی و ھاوکاری تایبەتە کە کار دەکات لەسەر ھاندانی تاکەکان بۆ گەران بەدوای کاری گونجاو و پارێزگاریکردنی، جگە لەمەش کاردەکات بۆ ھاندانی رێکخراو و دامەزراوەکان بۆ دامەزراندنی تاکەکان و پارێزگاریکردن لە کارەکانیان. نموونەى ھاندەرەکانی کارکردنی تایبەت بە تاکەکان بریتین لە: دابینکردنی بنکەى چاودێرى بۆ منداڵەکانیان، پیدانی کرێى زۆر، رزگاربوون یان کەمکردنەوێى خەرجى بەرنامەکانى چاودێرى تەندروستى و کۆمەڵایەتى کە لە ئەستۆى کرێکارانە، باشتکردنی ژینگەى کار. ھاندەرەکانى کارکردنیش کە تایبەتن بە دامەزراوەو رێکخراوەکان بریتین لە: کەمکردنەوێى باجى کارکردن، پارێزگاریکردن لە کرێکارانى خاوەن ئەزموون و لێھاتوویى بەشپۆھەیکى رێکخراو، ھاندانى ئابووریى گشتى بۆ یارمەتیدانى رێکخراوەکان لە دامەزراندنى زۆرتەین ژمارەى گونجاوى تاکەکان.

پاشکو

رېځگای خزمه‌تگوزاریی تاک

(یه‌کیکه لهو رېځگیانیهی خزمه‌تگوزاریی کۆمه‌لایه‌تی که یارمه‌تی پېشکەش به تاکه کهسه‌کان و خانه‌واده‌کان دهکات له‌سه‌ر ناستی تاک به باشترین شیوه، به مه‌به‌ستی خۆپاراستن یان چاره‌سه‌رکردنی ئه‌و گرفتانه‌ی که رېځگرن له‌به‌رده‌م به‌جیگه‌یانندی ئه‌و رۆله کۆمه‌لایه‌تیانیهی پېیان سپېردراوه)⁽¹⁾.

تاکه‌سه‌س به‌پېی ئه‌و رۆل و پېگه کۆمه‌لایه‌تییه‌ی له‌ناو کۆمه‌لگه‌دا به‌ده‌ستی دینیت، هه‌ندی مافی هه‌یه‌و له هه‌مان کاتدا چه‌ند ئه‌رکیکیشی ده‌که‌وئته سه‌رشان و پېویسته ئه‌نجامیان بدات بۆ به‌جیگه‌یانیهی رۆله کۆمه‌لایه‌تییه‌کانی، جا له پېداوېستییه‌کانی رۆلگېرانیس، بوونی توانست و سه‌رچاوه‌کانه که ده‌کریت له‌میانه‌یدا تاک راپیکاری بکات بۆ به‌رپرسياریه‌تییه‌کانی له‌ژېر رۆشنای بۆچوونه‌کان یان پېودانگه کۆمه‌لایه‌تییه رۆشنبیریه‌کان و هه‌لوئېسته‌کان له‌گه‌ل توانا که‌سییه‌کان.

دباره هه‌ندی کات مرۆف و هه‌ست ده‌کات، به‌ته‌نیا له رېگه‌ی هېزو توانای خۆیه‌وه، ناتوانیت رووبه‌رووی خواسته‌کانی ژيانی رۆژانه‌ی ببېته‌وه، بۆیه له کاروانی ژيان دوا ده‌که‌وئت و که‌له‌به‌رک له‌ژيانی په‌یداده‌بېت - ئه‌وه‌ش له که‌سیکه‌وه بۆ یه‌کیکی دیکه جیاوازه له‌نیوان هه‌لسانی به رۆلی کۆمه‌لایه‌تیانیه‌ی خۆی و توانسته تایبه‌تییه‌کانیدا، ئالېرده‌دا پېداوېستی بۆ یارمه‌تیدان دېته ئاراهه. خزمه‌تگوزاریی کۆمه‌لایه‌تی به‌ره‌نگاری ئه‌و جوړه هه‌لوئېستانه ده‌بېته‌وه و رېگای خزمه‌تگوزاریی تاک به ئامرازیکي سه‌ره‌کی کارکردن له‌گه‌ل ئه‌وباره تاکه که‌سیانه‌دا داده‌نریت، جگه له‌مه‌ش خزمه‌تگوزاریی تاک کارگوزارییه‌ک نییه که هه‌ریه‌کیک داواي بکات پېشکەشی بکریت، بگره رېگایه‌کی زانستییه، به‌هۆیه‌وه ده‌توانریت خزمه‌تگوزاری یا چاودېری پېشکەش بکریت.

چه‌مکی (Case work) گوزارشت ده‌کات له زانینی ناستی ئه‌نجامدانی خزمه‌تگوزاریی تاک به‌شیوه‌یه‌ک که رېگایه‌که بۆ کارکردن له‌گه‌ل ئه‌و باره تاکه‌سه‌سیانه‌ی که بوونه‌ته ناسته‌نگ له‌به‌رده‌م خۆگونجاندنی له‌گه‌ل کۆمه‌لگه یان

ژینگەى دەوروبەرى لە ئەنجامى ھۆكارى خودى - بۆ گرفتار دەگەرپتەو - ، يان ھۆكارەكە پەيوەست بېت بە ژینگەى دەوروبەرى بە مەرجىك ئەو ئاستەنگە كۆمەلايەتتەيە لە ئەنجامى بارودۆخىكى گشتىيەو نەبېت كە دووچارى كۆمەلگە بووبېت، چونكە ئەمەيان پېويستى بە رېگە چارەى دىكە ھەيە، وەكو دەرگردنى ياساى نوئ يان ھەندى شىوازى كارى كۆمەلايەتى لە خزمەتگوزارى كۆمەلايەتى پيادە بكرېت، چونكە شىوازى چارەسەرگردن لەلايەن خزمەتگوزارى تاك لەو بارودۆخەدا ھىچ سوودىكى نابېت. ھەربۆيە ئىستا خزمەتگوزارى كۆمەلايەتى بە دىدىكى واقىعيانەتر كاردەكات، كە باوەرپوونە بە سوودمەندى بارە تاكەكەسىيەكان و لە ھەمان كاتىشدا كرانەوھەيەكى زياترە بە رووى كۆمەلگەدا وەكو پىداوويستىيەكى سەرەكى جىبەجى كوردنى بەرنامەو سىياسەتى چاودىرى كۆمەلايەتى كە رېگە خۆشكەرى رەخساندى ھەلومەرجىكى لەبارە بۆ ژینگەيەكى كۆمەلايەتتەيانەى يەكسان بۆ ھەموو تاكىكى كۆمەلگە.

رېگەى خزمەتگوزارى تاك دەشى رۆلىكى سەرەكى بىبىت لە دۆزىنەوھە ديارىكردنى ھەلەو كون و كەلەبەرى بەرنامەى چاودىرى كۆمەلايەتى بەھوى كارگردن و مامەلەگردن لەگەل ئەو گرفتانەى كە تايبەتمەندى دووبارەبوونەوھەيان ھەيە، ئەمەش جەختگردنە لەسەر ئەوھى كە ناھاوسەنگىيەك لە ژینگەى كۆمەلايەتى يان پىكھاتەى كۆمەلگەدا ھەيە، ئەو گرفتانەش زەنگى ئاگادارگردنەوھە بۆ كۆمەلگە، سەبارەت بەو درزو خالە لاوازانەى كە لە سىستەمى چاودىرى كۆمەلايەتتەيانەى ھەن⁽²⁾.

بەدئىيەوھە مرؤف بەھوى ئەو پەيوەندىيەى لەگەل ژینگەى دەوروبەرى (ماددى و كۆمەلايەتى) ھەيەتى، بەردەوام گەرەكەتى ھاوسەنگىيەكى ئەرىنى بىيات بىت و لە ئەنجامىشدا ئەو ئامانجانەى ھەيەتى بەدەستيان بىت، بەشىوھەك كە لەگەل ژینگەو دەوروبەرەكەى بگونجىت، كە لە ھەموويان گرنگر سىستەمى بىروباوەرە لە كۆمەلگەدا، بۆ ئەمەش مەرجە ئەو ئامانجانە رېكراوبن لەگەل ئەركە

كۆمەلەيەتتە كەنەس، لەژىر رۇشناي پىشېنى ھاوبەش و ھەلۋىستار، وپراي نامادەكارى لەلەيەنى دەروونى و ژىرىيدا.

لە ھەندى ھەلۋىست و لە ئەنجامى ھەندى لە گۇراوھەكان يان ھۇكارە كەسى و ژىنگەيەھەكان، مەرفۇ و ھەست دەكات تەواناي دابىنكردنى ئەم ھاوسەنگىيە كەسى و كۆمەلەيەتتە نىيە، ئەمەش واي لى دەكات بەرەو دۇخىكى پىر لە فشارى خودى يان بابەتى ببات، كە كۆمەلگە نەوزەدى كەردووە بە چەمكى (گەرفتەكان)، بەلام تاك مەكەچى ئەو ھەلۋىستە نەبىت، بەلكو ھەول دەدات ھىزو تەواناكانى بختەگەرە سوود وەرگىرەت لە ژىنگەي دەرووبەرى، بۇ ئەوئە زەلۋىت بەسەر ئەم گەرفتەكان يان ئەو ھەلۋىستانە، جا ئەگەر لەمەدا سەرگەوتوو بوو، ھاوسەنگى خۇسازاندنى بۇ دەگەرپتەووە بەردەوام دەبىت لە بەدبەھنەنى نامانجەكانى لەژىر رۇشناي پىكەھاتەي سىستەمى بۇچوونەكان يان بىرورپاكانى كۆمەلگە، بۇيە لە ئەگەرى سەرئەكەوتنى تاك بەسەر ناستەنگەكان يان گەرفتەكان لە رىگەي بەكارھىنانى تەوانا تەببەتى و تەوانا پەيوەستارەكان بە ژىنگەي دەرووبەر، ئەوا پىويستى بە يەكەك دەبىت يارمەتى بەدات بۇ تىپەراندى ئەو بارودۇخە، ئالئەدا پىويستى بۇ پەنەردنە بەر كەسانى دىكە يان پىسپۇران دىتە كەيەووە بۇ تىپەراندى ئەم گەرفتە.

زۇر ھۇكار ھەن دەبە ھۇي ھاتنەكەيەي ئەم جۇرە ھەلۋىستانە، لەوانە نەبوونى تەوانستى تاك بۇ سوود وەرگەرتن لە سەرچاوە فەراھەمكارەكانى نىو كۆمەلگە، ياخود بوونى لەمپەرى خودى لە تەواناكانى خۇيەكى، يان نەبوونى بىر پىويست لە سەرچاوەكانى كۆمەلگە. ئەم ھەلۋىستەش ھەرەشەيەكە بۇ تاك و دەزگاكانى چاودىرىي كۆمەلەيەتى لەنىو كۆمەلگەدا، بۇيە پىويستە ئەو ھەلۋىست و بارودۇخانە بە شىوازو رىگەيەكى زانستىانە شىبەرىتەووە، تا يارمەتى بەدات لە پەرەپىدانى تەواناكانىيان و وەرگەرخستىيان بۇ ئەوئە بە باشترىن شىوہ سوود لە سەرچاوە بەردەستەكانى نىو كۆمەلگە وەرگىرەت بۇ رزگاربوون لە بەربەستە كۆمەلەيەتتەكان كە رىگەرن لەبەردەم تاكەكان بۇ وەرچەرخان بەرەو ھاوسەنگى ئەرىنى و ئەنجامدانى ئەركە كۆمەلەيەتتەكانىيان بە باشترىن شىوہ.

ھەولدان بۇ ناساندن و تېگەپشتن لە خزمەتگوزارىي تاك:

(ھونەرى يارمەتيدانى تاكە بۇ پەرەپيدان و بەكارھينانى وزەو توانا كەسييەكانى بۇ ئەوھى زالبېت بەسەر ئەو گرفتانەى كە لە ژينگە كۆمەلایەتییەكەيدا، پووبەرووى دەبنەوھ) (Linton B. Snift 1939).

(ھونەرى بەكارھينانى مەعريفەى زانستى و كارامەيىە لە پەيوەنديە مرويىەكان بە ئامانجى ئامادەكردن و بەگەرخستنى توانستە كەسييەكان و سەرچاوە بەردەستەكانى نيو كۆمەلگە، بۇ بەدەستەھينانى باشترين ھاوسەنگى لەنيوان گرفتارو ژينگەى دەوروبەريدا)(Swithan Rower 1950).

پيداويستىيە سەرەككەيەكانى كردارى يارمەتيدان لە خزمەتگوزارىي تاك دا:

1. ئەو ھەلويستانەى بەلگەن لەسەر نەبوونى گونجانى تاكەكەسى و كۆمەلایەتى (كيشە كۆمەلایەتییەكان) كە جەخت لە بوونى كەموكورپى يان نەبوونى ھاوسەنگى تاكەكەسى و كۆمەلایەتى لای ھەندى لە تاكەكان دەكاتەوھ.

2. پيشبينيكردى كۆمەلگە بۇ بوونى ئەو جۆرە گرفتانەو بوونى دامەزراوھى كۆمەلایەتى بۇ يارمەتيدانى تاكەكان لەو جۆرە ھەلويستانەدا.

3. لەو دامەزراوانەدا رېگاي خزمەتگوزارىي تاك پەيرەو دەكرىت، بۇ چارەسەرگردنى ئەو كيشانە لەميانەى پەيوەنديە پيشەبيانەى نيوان پسپۆرى كۆمەلایەتى و گرفتاردا بە ئامانجى ھينانەدى ھاوسەنگى خودى و كۆمەلایەتى بۇ گرفتار.

4. بۇ ئەوھى پيادەكردنى رېگاي خزمەتگوزارىي تاك كارا بېت، پيوستە پسپۆرى كۆمەلایەتى كارامەيىەكى باشى ھەبېت لە تېگەپشتنى پالئەرى دەروونزانى و كۆمەلایەتى و زيندەزانى بۇ رەفتارى مروىى كە دەبنە مايەى لادان و سەرھەلئدانى گرفتەكان.

5. پيوستە پسپۆرى كۆمەلایەتى تواناي بەكارھينانى بنەما سەرەككەيەكانى ھەبېت لە كردهكانى تويزينەوھ و دەستنيشانكردن و چارەسەرگردن دا.

6. پىسپۇرى كۆمەلەيەتى كارامەت خاۋەن زانستى گونجاۋ، بە ھۆكارو نامرازىكى سەرەكى دادەنرېت بۇ پەيرەۋوكرىن و جىبەجى كرىنى رېگى كۆمەتگوزارىيى تاك⁽³⁾.

رەھەندەكانى پىادەكرىن لە رېگەى خزمەتگوزارىيى تاك ئەمانەن:

■ بوونى كەسانىك (تاكەكان) كە بەدەست گرىفتەكان يان بەرەستەكان ياخود بەرەنگاربوونەۋەكان دەنالئىن و ناتوانن بەتەنيا لئىيان دەرباز بىن.
■ ھەبوونى دامەزراۋەى تايبەتمەند لە خزمەتگوزارىيى كۆمەلەيەتى پەيوەست بە كۆمەلگە.

■ بىياتاننى پەيوەندىي پىشەيى لەنىوان پىسپۇرانى كۆمەلەيەتى و گرىفتاردا.
■ چەمگەلى تايبەتمەند بۇ شىكرىدەۋەى رەفتارى مرؤيى.
■ بىنەماكان بۇ پىادەكرىن لە رېگى كۆمەتگوزارىيى تاك دا.
■ پىسپۇرى كۆمەلەيەتى تايبەتمەند بۇ رېگى كۆمەتگوزارىيى تاك.

پىناسەى رېكارى بۇ رېگى كۆمەتگوزارىيى تاك:

● خزمەتگوزارىيى تاك بە رېگىكەى زانستى دادەنرېت بۇ پىشكەشكرىنى يارمەتى بەو تاكانەى پىويستىان بە كارامەيى تايبەت ھەيە بۇ يارمەتىدانىان، ئەمەش بە زاننن و شارەزايى پىسپۇرى كۆمەلەيەتى (كە بەشېۋەيەكى زانستىانە رايىنراۋ و ئامادەكراۋ بىت).

● ئامانجى رېگى كۆمەتگوزارىيى تاك يارمەتىدانى گرىفتارە لە تىپەراندىنى بەرەستەكان يان گرىفتە ماددى و دەروونى و كۆمەلەيەتىيەكان.

● چەند ھەۋلىكى تايبەتمەندە لەسەر بىنەماى مەعريفەى زانستى بىيات نراۋە بەپىيى سروسى پىداۋىستىيە سەرەكىيەكانى گرىفتار لەنىۋ خىزانەكەيدا يان لە پەيوەندىدا بە زىنگەى دەۋرۋبەرى.

● پىسپۇرى كۆمەلەيەتى ھەۋل دەدات بۇ نەخشەدانانى كرىدارى يارمەتىدان، لەسەر بىنەماى مەمانەى دوۋلايەنە لەگەل گرىفتاردا، بۇ پالپىستىكرىنى توانستە

خۇيەكئىيەكانى گىرقتار، بۇ ئەۋەدى تۈنۈننى رۇبىرۇبۇۋىيە ھەيىت لە ھەمبەر گىرقتەكانى و بتۈننى باشتىن ھاسەنگى لەگەل دەۋرۇبەرىدا بەدىيىنىت.

● رادەى پىشتىگىرى بۇ سەرگەۋىتى گىردارى يارمەتىدان لەسەر جۇراۋجۇرى كارامەيى و شارەزايى پىسپۇرى كۆمەلەيەتى دەۋستى لە مامەلەگىردىدا لەگەل گىرقتە ماددىيەكان يان ھەلچۈنەكان، كە پىۋىستە بە باشتىن شىۋە سەرچاۋە بەردەستەكان بەكاربەيىتىت، سەرەپاي بەگەرخستى كارامەيىيە پىشەيىەكانى پىسپۇر⁽⁴⁾.

پاستىيەكەى ناۋەپۇكى پىراكتىزەگىردن لە خزمەتگوزارى تاكدا بە پىشتىگىرىگىردنى بنەما يان گەشەپىدان (پىشت بەخۇبەستىن) دىارى دەكرىت⁽⁵⁾، ئەمەش بەدىنايەت مەگەر لەمىانەى ھەلسانى پىسپۇرى كۆمەلەيەتى لە رىنگاى خزمەتگوزارى تاكدا، بەگىرتنەبەرى ئەم رىكارانە:

رىنگاى خزمەتگوزارى تاك بە كۈنترىن و بەربلاۋترىن رىنگاكانى خزمەتگوزارى كۆمەلەيەتى دادەنرىت، ھەۋل دەدات پارىزگارى لە ئەركە كۆمەلەيەتى و دەروونىيەكانى ئەو تاكانە و خانەۋادەكانىيان بىكات كە دوۋچارى گىرقتى خودى يان كىشەى خىزانى و گىرقتى پەيۋەستدار بە زىنگەى دەۋرۇبەرىيان بوۋنەتەۋە (Hollis 1957 - Perlman 1964).

پىسپۇرانى كۆمەلەيەتى لە كاتى خۇئامادەگىردىيان بۇ يارمەتىدانى گىرقتاران ھەۋل دەدەن زانىارىيى زىاتر بە گىرقتارەكان بىبەخىش بۇ زانىنى جۇرى گىرقتەكانىيان، تاكو بتۈنن رۇبىرۇۋىيە گىرقتەكانىيان بىنەۋە.

ئەو كىشانەى كە پىسپۇرى رىنگاى خزمەتگوزارى تاك بەرەنگارىيان دەبىتەۋە جۇراۋجۇرۇ ھەمەچەشنىن، ئىنجا لاۋازى لە ئەنجامدانى ئەركە دەروونى و كۆمەلەيەتتىيەكان، لەۋانەيە دوۋچارى ھەرتاكىك بىيىتەۋە كە لە ھەر تەمەنىكدا بىت، دارا بىت يان نەدار، سىپى پىست بىت ياخود رەش پىست، واتە ھەرتاكىك لەناۋ كۆمەلگە لە زىاندا رەنگە پىۋىستى بە يارمەتى پىسپۇرى كۆمەلەيەتى بىت، جا ھانا بىردنە بەر پىسپۇرى كۆمەلەيەتى بۇى ھەيە لە ئەنجامى كەمتەرخەمى لە خودى

تاكەكان بېت يان ھۆكاری دەرەكى بېت، ئەمەو پىسپۇرى كۆمەلایەتى بە پلەى يەكەم بايەخ بەوۋە دەدات كە گرفتار چاكتر لە گرفتهكەى خۆى تىبگات و لە لایەنى خودى يان كۆمەلایەتى ھەئسەنگاندنى بۇ بكات.

دامەزراوۋە كۆمەلایەتییەكان كە خزمەتگوزارىيى تاك وەكو شارپىگاپەك بۇ كاركردن دەگرنەبەر، زۆربەى كات گرنگى بە گرفته تايبەتییەكانى تاكەكان و خیزان دەدەن، لەلایەكى دىكەوۋە دامەزراوۋەكانى چاودىرىيى خیزان و مندالان، لە دامەزراوۋە پىشەنگەكانن كە پەپرەوى لە رېنگاى خزمەتگوزارىيى تاكدا دەكەن، بەلام دەبىنن كە قوتابخانە و نەخوشخانە و يانەكان و دامەزراوۋەكانى دىكە، وەكو رېگاپەكى يارمەتيدانى لاوۋەكى پيادەى دەكەن.

بۇ ماوۋە چەندان سال زۆربەى پىسپۇرانى خزمەتگوزارىيى تاك بەشيوۋىكى سەرەكى لەگەل تاكەكان كاريان دەكرد، بەلام دواتر پىسپۇرانى خزمەتگوزارىيى تاك دەستيان كرد بە گرنگيدانى خیزان و گرووپە بچووكەكان و كۆمەلگەى خوجىيى، بگرە ئىستا وای لىھاتوۋە سروشتى ئەرك و بەرپرسيارىەتییەكان كە پىسپۇرى كۆمەلایەتى تاكگەرى لە دانانى ياسا و رېنمايىەكان دەيگرنەبەر، خەرىكە دەگۆرپىت بۇ رۆلى بەرگريكار (Advocator) يان ناوبژىوان (Broker)، ئەمەو تەكنىكى تايبەتى خزمەتگوزارىيى تاك بۇ خۆيشى دەستى بەگۆران و نەشونما كردوۋە، بەجۆرئەك كە گوپبىستى ئەوۋە دەبىن، خزمەتگوزارىيى تاك بەشيوۋەى زۆرەملى پيادە دەكرىت، نەوۋەك بەشيوۋەى خستنەپروو و خوازىارى لەلایەن گرفتارەوۋە.

ھەر لە پەنجاكانى سەدەى رابردوۋ چەندىن ئاراستەى زانستى لە بوارى خزمەتگوزارىيى تاكدا دەرگەوتن⁽⁶⁾، كە برىتىن لە:

ئاراستەى دەروونىيى كۆمەلایەتى psychosocial approach يان ئاراستەى چارەسەرى گرفت problem solving approach و ئاراستەى گۆرپىنى رەفتار Behavioral modification.

بنەما سەرەكییەكانى ئاراستەى دەروونىيى كۆمەلایەتى بە ھەولى زانستىيى (گۆردن ھاملتون Gordon Hamilton) بنیات نراون، پاشان وردبىنى و تىپرامانى

زانستىيانەيان لەلايەن (فلۇرنس ھۆلىس 1964 Florence Hollis) بۇ كراو، بە گەرەنەوھش بەرەو بىردۆزى تاگگەرايى بۇ كەسايەتى، دەبىنن كە ئەو ئاراستەيە گرنىگى بە دوو لايەن دەدات، يەكەميان: پەيوەندىيە نىوخۆيىەكان بۇ پىكھاتەى سىستەمى كەسايەتى، دووهميان: پىكھاتەى كۆمەلايەتى كە مرؤف تىيدا گوزەران دەكات.

بەمجۆرە ئەو ئاراستەيە ھەر تەنيا گرنىگى بە پىكھاتەى بارودۆخى چوارچىوہى ھەنووكەيى نادات، بەلگو بايەخيش بە جۆرى كەسايەتى گرفتارەكە دەدات، كە ئەوھش برىتتىيە لە رابردووى گرفتارو ئەركەكانى خۆيەكى گرفتار، وپراى ئەمەش يارمەتى و بەشدارىيەكانى خانەوادەى گرفتارەكە سەبارەت بە ئەركەكانى گرفتار، بە گۆراوئىك دادەنرئىت كە گرنىگى ھەيە لە كىردارى دەستنىشانكىردن و چارەسەركىردندا.

خالى دەستپىك لە ناراستەى دەروونى كۆمەلايەتى رپووداوگەلىك لەخۆ دەگرئىت لەنىوان چارەسەركىردن بە قازانجى خودى گرفتارو لەھەمانكاتىشدا دۆزىنەوہى رپىگەچارەى ھاوسەنگ و گونجاو.

ناراستەى دەروونى كۆمەلايەتى جەخت لەسەر گرنىگى دەستنىشانكىردن دەكاتەوہ وەكو بەشپىك لە كىردارى خزمەتگوزارىيى تاك، كە ئەمانە لەخۆ دەگرئىت:

1 - دەستنىشانكىردنى دىنامىكى كە برىتتىيە لە لىكۆلىنەوہى كارلىكى زىنگەيى تاك لەگەل ئەدگارە دەروونىيەكانى و ئەركەكانى من (الأننا) لای تاك و ھۆكارەكانى كۆنترۆلكردن و رادەى كاملبوونى لە منى بالآ (الأننا الاعلى)دا.

2 - دەستنىشانكىردنى ھۆكارەكى بۇ دىيارىكىردنى بىروبۆچوونى گرفتارەكە سەبارەت بە خودى خۆى لەميانەى ئەركە كۆمەلايەتتىيە ھەنووكەيىەكانى.

3 - دەستنىشانكىردنى نۆرپىنگەيى (كلينىكى) بۇ دىيارىكىردنى ئەوہى كە ئايا گرفتار كەسىكى دەمارگىرە يا نەخۆشىى ژىرىى ھەيە ياخود كەسىكى ئاسايىيە؟ ئەو رپىگەچارەى (فلۇرنس ھۆلىس) پىشنىيازى دەكات، چەند رپىكارىكى دىيارىكراو لەخۆ دەگرئىت، كە برىتتىن لەمانە:

1. پشتگیری کردن (هاورابوون به تیبینی کردن).
  2. کاریگه‌ری راسته‌وخۆ (پیشنیاز یان ئامۆژگاری).
  3. یارمه‌تیدانی گرفتار بۆ گوزارشتکردن (هه‌لپشتنی دهرده‌دل یان پاکیی دهروونی).
  4. تپرامان و هزرینی پێژهیی له هه‌لۆیستی هه‌نووکه‌یی گرفتار (یارمه‌تیدانی گرفتار بۆ تیگه‌یشتنی باشت له هه‌لۆیستی هه‌نووکه‌یی و په‌یوه‌ندییه‌کانیدا).
  5. هاندانی گرفتار بۆ بێرکردنه‌وه‌ی له دینامیکه‌تی شیوازه‌کانی به‌رپرسیاریه‌تییه‌که‌ی (یارمه‌تیدانی گرفتار بۆ بێرکردنه‌وه‌ له‌و هۆکارانه‌ی که ئاراسته‌ی ده‌که‌ن به‌ چ شیوازیك هه‌لسوکه‌وت ده‌کات).
  6. یارمه‌تیدانی گرفتار تاكو بێر له چۆنیتی گه‌شه‌پیدانی ئه‌رك و به‌رپرسیاریه‌تییه‌کان یان رینگای به‌ره‌نگاریبوونه‌وه‌ی گرفته‌کان بکاته‌وه (یارمه‌تیدانی گرفتار بۆ تیگه‌یشتن له‌وه‌ی که له رابردوو به‌ده‌ستی هیناوه‌و له ئیستادا سوودی لێوه‌رده‌گریت).
- که‌چی ئاراسته‌ی چاره‌سه‌ری گرفته‌کان (solving approach) که له سه‌ره‌تای په‌نجاکانی سه‌ده‌ی رابردوو له‌سه‌ر ده‌ستی هیلین پیرمان (Helen Perlman) هاته‌کایه‌وه، به‌ بێردۆزه‌کانی من (الانا) له دهروونزانی و بێردۆزی فیروون و بێردۆزی رۆل پالپشتی لێوه‌کرا.
- ئاراسته‌ی چاره‌سه‌ری گرفته‌کان له‌سه‌ر گریمانه یان سه‌لمینراویکی بنه‌رته‌ی بنیات نراوه که پێی وایه ژیا‌نی مرۆف پڕۆسه‌یه‌کی به‌یه‌که‌وه لکاوه بۆ چاره‌سه‌ری گرفته‌کان و نه‌بوونی توانستی بۆ به‌رده‌وامبوونی له چاره‌سه‌رکردنی ئه‌و گرفته‌انه؛ بۆ ئه‌وه ده‌گه‌رپته‌وه که لاوازی و که‌موکۆری له پالنه‌ره‌کانیدا هه‌یه، یان په‌یوه‌سته به‌ تواناکانی یاخود په‌یوه‌ندی هه‌یه به‌جۆری ده‌رفه‌ته ره‌خساوه‌کان بۆ چاره‌سه‌ری گرفته‌کانیان، ئامانجی سه‌ره‌کیش له شیوازی ئاراسته‌ی چاره‌سه‌ری گرفته‌کان، یارمه‌تیدانی تاکه‌کان یان خیزانه‌کانه بۆ کارکردنی له هه‌مبه‌ر ئه‌و گرفته‌انه‌دا که به‌سه‌ختی رووبه‌روویان ده‌بنه‌وه له ئه‌نجامی راپایی خودی یان که‌موکۆری له

سەرچاۋە بەردەستەكان و جېڭرەۋە رەخساۋەكان بۇ چارەسەرى يان جۆرى لىھاتوۋىيى بۇ بەرەنگار بوۋنەۋەدى گىرەتەكان.

ئاراستەى چارەسەرى گىرەتەكان، بايەخ بە دەستىشانىكىردى ھەموو گۆراۋەكانى ھەئۆيىستەكە نادات، بەلكو گىرەتەكان بە يارمەتىدانى گىرەتار دەدات بۇئەۋەدى بتوانىت تا ئاستىك لەگەل پىداۋىستىيەكانى بسازىت و جەخت بكاتە سەر خەسلەتە كەسىيەكان كە كارىگەريان لەسەر ھەئۆيىستەكەو كەسانى دىكەو ھەئۆيىستەكانى پەيوەندار بەتۆرى رۆل و ئەركى گىرەتارەۋە ھەيە، ئىتر بەو شىۋەيە كىردارى چارەسەر كىردى گىرەتەكان دەستىشانىكىردى ئەو گىرەتەيە كە كارى لەسەر دەكات و بە ھۆكارى مامەلەكەردن و دىارىكىردى نامانجەكانى گىرەتارى دادەنىت بۇ ئەۋەدى كەسى گىرەتار لەو ھەئۆيىستەدا رىزگارى بىيىت.

لە ئەنجامى كارىگەربوۋنى زانا ئۆتۆرانك (Ottorank) بە ھەندىك لە رېۋوشوئىنەكانى ئاراستەى شىكىردنەۋەدى دەروۋنى، ئاراستەى ئەركىگەرايى ۋەكو شوپىنگرەۋەيەك لە خىزمەتگوزارىيى تاكدا ھاتە ئاراۋە.

لەم ئاراستەيەدا خىزمەتگوزارىيى تاك بەتەنيا شىۋازىكى چارەسەرى دەروۋنىيى كۆمەلەيەتى نىيە، بەلكو رېگايەكە يان پىرۇگراممىكە بۇ بەرپۆۋەبىردن يان ئاراستەكىردى ھەندىك لە خىزمەتگوزارىيە كۆمەلەيەتتەيە خاۋەن پىسپۆرپىيەكان، نامانجى سەرەكى پىسپۆرى كۆمەلەيەتتەيە لە خىزمەتگوزارىيى تاكدا ئەنجامدانى يان بەدەستەيىنانى مەبەستىكە يا ھىنانەدى نامانجى سەرەكى ئەو دامەزراۋەيە كە كارى لەگەلدا دەكات.

رېبازى ئەركىگەرايى لە خىزمەتگوزارىيى تاكدا، زۆر بايەخ بە كات دەدات و پىرۇسەكانى خىزمەتگوزارىيى تاك بۇ (سەرەتا - ناۋەند - كۆتايى) دابەش دەكات و لە ھەر قۇناغىكىش كاتى رەخساۋ و گونجاۋ لەبەرچاۋ دەگىرەت بەپىيى بەرژەۋەندى گىرەتارەكە.

سەرەراي ئەۋەدى كە لە چەكان و پەنجىكانى سەدەى رابىردوۋ كەسانىك ھەبوۋن، پىشتىگىرىيان لەو رېبازە دەكرد، بەلام ئىستا بەدەست كەمى رېژەى لايەنگرانى

دەنالىنى، كەچى سەرەپاي ئەوانەش ئەوا ھەندىك لە پىدراوۋەكانى سەبارەت بە كات وەكو ھۆكارىكى يەكلاكەرەوۋە يان گىرنىكى ئەركى دامەزراوۋە تا ئىستاش لاي زۆرىك لە پىسپۇرانى كۆمەلايەتى بەھەند وەردەگىرپىت (Smalley 1967).

بە پىشتەبەستىن بە بىردۇزەكانى (Watso - Skinner - Wolpe - Pavlov) ئەوا پىبازى گۆرپىنى رەفتار (Behavior Modification) لە خزمەتگوزارىيى تاك لەلايەن (Edin Tomas 1968) كە مامۇستاي خزمەتگوزارىيى كۆمەلايەتى بوو لە زانكۇي (مىشىگان) ھاتە ئاراوۋە پاشان لايەنگرانى ئەو رەوتە زۆرتربوون، ئەم رىبازە گىرنىكى دەدات بە كىردارى كۆمەلايەتى لاي گىرفتار لە رىگەي بەكارھىنانى تەكنىكى رەفتارىيى بۇ پالپىشتىكىردىنى يان بەلاوۋەخستىنى ھەندىك لە گۆراوۋەكان لە ھەئۆپىستى رەفتارىيى ھەنووكەيى گىرفتار. زۆرىك لە پىسپۇرانى خزمەتگوزارىيى تاك ھەول دەدەن يارمەتى گىرفتاران بىدەن بۇ دوورخستەنەوۋەيان لەو رەفتارە نەرىپىيانەي لەسەرى راھاتوون، وىراي فىركىردن و راھىنانىيان لەسەر شىۋازى رەفتارە نوپىيەكان كە زياتر گونجاون لەگەل زىنگەي دەوروبەرىياندا، ئەمەش لە رىگەي پەپىرەوكردىنى پىبازى گۆرپىنى رەفتار.

يەككىك لە پىناسە تازەكانى ئەم رىگەيە (وۆرنەر بام - 1967) كىردوويەتى، كە دەئىت: (خزمەتگوزارىيى تاك پىرۇگراممىكە لە پىرۇگراممەكانى خزمەتگوزارىيى كۆمەلايەتى، كە دەست دەخاتە نىۋ لايەنە دەروونى و كۆمەلايەتتىيەكانى زىيانى كەسىك بە مەبەستى چارەسەرى يان پاراستىنى راپىكارىيى كۆمەلايەتى (الاداء الاجتماعىي) يانەي كەسەكە، ئەمەش بە گەشەپىدانى تواناكانى بۇ راپىكىردىنى ئەركەكانى. ئەم رىگەچارەي خزمەتگوزارىيى تاك، لەوكاتەوۋە دىتە ئاراوۋە كە بۇمان دەردەكەوۋىت كەسى گىرفتار يان يەككىك لە تاكەكانى گرووپەكەي ياخود كۆمەلەكەي لارى و نارپىكى لە ئەنجامدانى ئەركەكانىدا ھەيە، يان بووۋتە مايەي ھەرەشە لەسەر زىيانى. ئەم دەست تىخستىن و رىگە چارەيە لە شىۋەي پەيوەندىيەكى پىشەيى لەنىۋان پىسپۇرى كۆمەلايەتى و كەسانى دىكە دەردەكەوۋىت كە پەيوەندىيان بە كەسى گىرفتارەوۋە ھەيە. جا بەھۇي ئەوۋەي راپىكارى كۆمەلايەتى بەرەنجامى كارلىكى

نيوان ھيزە دەروونی و كۆمەلایەتییەكانە، خزمەتگوزاریی كۆمەلایەتیش گرنگی بە توێژینەووی ھیزە نیوخۆیی و دەرەکییەكان دەدات كە دەبنە مایەیی زیان گەیانەن بە راپیکردنی رۆلی تاك، یان مایەیی ھەرەشەن بۆ ئەو زیان پێگەیانەن، دیسانەووە خزمەتگوزاریی كۆمەلایەتیی تاك بايەخ بە ھینانەگایەیی یان بەگاربەردنی سەرچاوە بەردەستە ماددی و دەروونی و كۆمەلایەتییەكان دەدات بەمەبەستی بنپركردنی ئەو زیانانەیی بەرەنگاری کرداری راپیکاری دەبنەووە، یان بۆ كەمکردنەووی ئەو زیانانەیی باسیان لێوەکراو لە ھەمانكاتدا بۆ ئەووی ببیتە مایەیی باشتر راپەراندنی رۆلە كۆمەلایەتییەكانی تاك).

ئەگەر چاویك بە پیناسەكەیی (وۆرنەر بام)دا بخشینینەووە، دەبینین بە دوورودرێژی زۆریك لە ھۆكارە جیاوازەكانی پەيوەست بە (خزمەتگوزاریی تاك)ی روونکردۆتەووە. دکتۆر عەبدولفەتاح عوسمان بەم شیوہیە پیناسەیی خزمەتگوزاریی تاك دەكات: (پرۆسەییەكە پشت بە زانست و کارامەیی دەبەستیت لە یارمەتیدانی تاكەكاندا، بۆ گەشتنیان بە ئەو پەری رادەیی شیاوی توانستیان، بۆ بەرەنگاربوونەووی ئەو گرفتانی لەمپەر دەخەنە بەردەم راپیکردنی ئەركە كۆمەلایەتییەكانیان لە سنووری فەلسەفەیی دامەزراوەكەدا).

لەو پیناسانەیی پيشوودا، دەتوانین پوختەیی چەند راستیەکی پەيوەست بە خزمەتگوزاریی تاك، بخەینەوو:

1. خزمەتگوزاریی تاك تايبەتە بە خاوەن كیشەكان (گرفتارەكان) بە لەبەرچاوگرتنی ھەلومەرجی ھەر تاكێکیان.
2. خزمەتگوزاریی تاك ئامانجی یارمەتیدانی ئەو كەسانەییە كە بەدەست گرفتەكانیان دەنالین، بۆ ئەووی چارەسەری گرفتەكانیان بکات.
3. لە خزمەتگوزاریی تاكدا پرۆسەیی یارمەتیدانەكە لە چوارچێووی یەكێك لە دامەزراوە كۆمەلایەتییەكان ئەنجام دەدریت.

4. پروسەى يارمەتيدانەكە لە رېڭگەى پىسپۇرى كۆمەلەيەتى وەك شارەزايەكى پىشەكەو لەنيوان گرفتارەكان وەكو تاك مامەلەيان لەگەل دەكرىت و جىبەجى دەكرىت.

5. ئەم پروسەيە ئامانجەكانى بە دەستەبەرکردنى سەرچاوە جياوازەكان بەدیدیئىت كە خودان كارلىكە سەبارەت بە ھەلۆيستی گرفتار لە نموونەى سەرچاوە بەردەستەكان لە دامەزراوە كۆمەلەلەيەتییەكان و سەرچاوەكانى خودى گرفتارو سەرچاوەكانى پىسپۇرى كۆمەلەلەيەتى لە زانیارى و شارەزايى و كارامەيى كە بە ئاراستەى بەرژەووندىيى گرفتار بەكارىان دىئىت، لە كۆتايیدا نابىت سەرچاوەكانى كۆمەلگەى دەرەكیش فەرامۆش بكەين.

پەيوەندىيى لە خزمەتگوزارىيى تاك دا:

پەيوەندىيە كەسيەكان رۆلئىكى بەرچاوە دەبينن لە گونجانى تاكەكان لەگەل ژینگەى دەورووبەريان، ئەمەش بەتەنيا لە خىزانەكان و پەيوەندىيە كۆمەلەلەيەتییەكاندا خۆى نابىئىتەو، بەلكو بەسەر پەيوەندىيە پىشەيەكانىشدا جىبەجى دەبىت.

پەيوەندى لە خزمەتگوزارىيى كۆمەلەلەيەتیدا ئامرازئىكى سەرەكییە بۆ پىسپۇرى كۆمەلەلەيەتى لەلایەكى دىكەووە زانیارى و كارامەيى و شارەزايەكان كە لە پىسپۇرى كۆمەلەلەيەتیدا كۆدەبنەو، سوود بەخش نابن ئەگەر لەپىناو يارمەتیدانى گرفتاردا بەبى پەيوەندى دوو لایەنە ئەنجام بدرىت، ھەر ئەمەش واى لە ھەندى كەس كەردوو كە پەيوەندى لە خزمەتگوزارىيى تاكدا بە گيان وینا بكەن.

زانا (بيستك - Biestek) بەم شىوہيە پىناسەى پەيوەندى دەكات: (كارلىكئىكى دىنامىكییە بۆ ئاراستەكان و كارلىكەكانى نيوان پىسپۇر و گرفتار بەمەبەستى يارمەتیدانى گرفتارەكە تا لەگەل ژینگەى دەورووبەريدا بگونجىت).

زانا (بيستك) پىويستىيە مرۆپىيەكانى بۆ گرفتار بەم شىوہيەى خوارەووە دارشتوووە و پوونكردۆتەووە، لەبەرامبەريشدا بنەماكانى تىركردنى ئەو پىداويستيانەى دەستنىشان كەردوووە:

ئەو بىنەمايانەى دەبنە ھۆى تىركردنى ئەو پىداوېستىيانە	پىداوېستىيە مرۆپىيەكانى گرفتار	ژ
تاكايەتى (تاكيەتى)	پىداوېستى بۇ مامەلەكردنى ۋەك تاك، نەۋەك ۋەكو حالەت - كەيس	1
گوزارشتكردنى ئامانجدار لە ھەستەكان	پىداوېستى بۇ گوزارشتكردن لە ھەستە ترسناكەكان يان بەرەنگاربوونەۋە ياخود رق لىبوونەۋە يان ھەستكردن بە زۇردارى يان ھەستكردن بە ئاسوودەيى	2
سۆزدارىيى سوودمەند	پىداوېستى بۇ تىگەشتن و سۆزدارى و بەدەمەۋەچوون كە گوزارشت لە ھەستەكان بكات	3
قەبولكردن (پەسەندكردن)	پىداوېستى بۇ قەبولكردن ۋەكو كەسك كە خودان كيان و شكۆمەندىي مرۆپىي بىت، بە چاوپۇشى لە جۆرى پىداوېستىيەكەۋ لاۋازى و دارمانى	4
بىلايەنى	پىداوېستى بۇ نەسەپاندنى برپار بەسەرىدا يان ئاراستەكردنى تۆمەت بەرامبەرى بەھۆى ئەو گرفتهى بەرەنگارى بۆتەۋە	5
مافى برپاردانى چارەنووس	پىداوېستى بۇ پەپرەۋكردنى خودى لە گرتنەبەرى برپارە پەيوەندىدارەكان بە ژيانەۋە	6
نەينى پاراستن - رازپاريزى -	پىداوېستى بۇ پاراستنى ئەو زانىارىانەى كە باسى لىۋە كرددوون	7

لىرەدا بەگورتى باس لە چەند بىنەمايەك دەكەين كە دەبنە ھۆى تىركردنى پىداوېستىيەكان⁽⁷⁾ :

1 - تاكيەتى - تاكايەتى - :

كەسى گرفتار پىوېستى بەۋەيە ۋەكو خاۋەن خودو (كيان) يىكى تايبەت مامەلەى لەگەلدا بكرىت. ئىتر ھەرچەندە گرفتار ھەست بكات بەمشىۋەيە لەلەين پىسپۆرەۋە

مامه‌له‌ی له‌گه‌ل ده‌کریت، هینده په‌یوه‌ندی نیوانیان گه‌شه ده‌کات، ئەمه‌ش وا ده‌خوازیت که پسیوری کۆمه‌لایه‌تی به نهرمونانی ره‌فتار بکات و خۆی ده‌وله‌مه‌ند بکات به زانین و مه‌عریفه ده‌رباره‌ی ره‌فتاری مرۆیی، سه‌رباری ئەو زانیاریانه‌ی ده‌رباره‌ی ره‌فتار له‌ ریگه‌ی لی‌کۆلینه‌وه‌و تیبینی کردن به‌ده‌ستیان دینیت، هه‌ربۆیه‌ش پیویسته که پسیور له‌گه‌ل گرفتار له‌و خاله‌وه‌ ده‌ست پیبکات که گرفتاره‌که‌ی تیدایه‌و به‌پیی گونجاوی هه‌لومه‌رجه‌که‌ی چون پیویست بکات به‌و شیویه‌ جو‌له‌ بکات و هه‌ر گرفتاریک به‌ جیاو به‌پیی گرفته‌که‌ی لی‌ بکۆلینه‌وه‌و شاره‌زایی له‌سه‌ر په‌یدا بکریت.

2 - گوزارشتکردنی مه‌به‌ستدار له‌ هه‌سته‌کان:

خزمه‌تگوزاری تاک و هه‌کو ریگاکانی خزمه‌تگوزاری کۆمه‌لایه‌تی سووره له‌سه‌ر هاندانی گرفتار بۆ گوزارشتکردن له‌ هه‌سته‌کانی، چونکه ئەمه‌ ده‌بیته هۆی تیرکردنی پیداو‌یستیه‌کانی له‌ مامه‌له‌کردنیدا وه‌ک تاکیک.

گوزارشتکردنی مه‌به‌ستدار، ده‌بیته مایه‌ی هه‌ل‌رشتنی ده‌رده‌ل، جگه له‌مه‌ش ده‌بیته مایه‌ی پیویست بوونی به‌ فه‌بو‌ل‌کردنی له‌لایه‌ن که‌سانی دیکه‌و به‌شداری کردن له‌ چاره‌سه‌ری گرفته‌کانیدا، نینجا له‌به‌رئه‌وه‌ی هه‌سته‌کانی گرفتار به‌شیکن له‌ خودی گرفتار و گرفته‌که‌ی، بۆیه نابیت پشتگۆی بخرین، چونکه گوزارشتکردن له‌ هه‌سته‌کان به‌ شیوازیکی ئازاد، ده‌بیته هۆی که‌مبوونه‌وه‌ی فشارو دله‌پراوکی که یارمه‌تی گرفتار ده‌ده‌ن له‌ تیروانینیدا بۆ گرفته‌کان به‌شیوازیکی باب‌ه‌تیانه‌تر، یان یارمه‌تی پسیوره‌که‌ ده‌دات تا باش‌تر و در‌تر له‌ گرفتی گرفته‌که‌ بکات یان جو‌ریک له‌ وره‌به‌رزیی ده‌روونی به‌ گرفتار ده‌به‌خشیته له‌سه‌ر بنه‌مای به‌شداریکردنی پسیوری کۆمه‌لایه‌تی له‌ به‌رگه‌گرتنی بارگرانیه‌کاندا، یاخود ده‌بیته مایه‌ی گوزارشتکردن له‌ هه‌سته‌کانی گرفتار بۆ رزگاربوونی له‌ ترس و هه‌سته شه‌پانگیزه‌کان، که ئەمه‌ش دواتر ده‌بیته هۆیه‌کی شیوا بۆ چاره‌سه‌رکردنی بنه‌مای گوزارشتکردنی مه‌به‌ستدار له‌ هه‌سته‌کان، داخوازی و داواکاری له‌ پسیوری

كۆمەلەيەتى ئەۋەپە كە بە ھەزۇ راستگۆيەۋە يارمەتى گىرقتار بىدات و لەھەمان كاتدا پەسەندى بىكات.

3 - سۆزدارى سىنوربەند:

پىداۋىستى گىرقتار بە سۆزدارى پىسپۇرەكە لىكەۋتلىكى سىروشتى پەيۋەندىيە مەۋىيەكانە، لەبەرئەۋە پەيۋەندىيەكان لەنىۋان پىسپۇر و گىرقتاردا كارتياكرىكە بە دوو ھىل گوزەر دەكات، دەبىنىن كاتى گىرقتار لەگەل پىسپۇرەكەيدا گىتوگۇ دەكات چاۋەرۋانى بەدەمەۋە چوۋنە سەبارەت بە گىتوگۇيەكانى لەلەيەن پىسپۇرەۋە، بۇيە بەدەمەۋە نەچوۋنى پىسپۇر بەرامبەر بەگىرقتار، بە فەرامۇشكرىدن و بەدەنگەۋە نەھاتى ئەزمار دەكرىت. لەلەيەكى دىكەۋە ئەم بەدەمەۋەچوۋنە مەرج نىيە بەشپۇەى زارەكى دەربىرپىت، بەلكو لەسەر پىسپۇرى كۆمەلەيەتى پىۋىستە بە رىگەى گونجاۋ بەدەم ھەستەكانى گىرقتارەۋە بچىت. دىسانەۋە تۋانكانى پىسپۇر لە ھاسۇزى و خۇخزاندىنە نىۋ ھەستەكانى گىرقتار، دەبىت زاخاۋ دراىت بە كارامەىى لە بەدەنگەۋەچوۋن و گوزارشت بىكات لەم بەدەمەۋەچوۋنە بەجۇرىك كە بە گىرقتارەكە بگات، ئەم بەدەمەۋەچوۋنە سۆزدارىيە ئاراستەكراۋە بەرامبەر بە گىرقتار پىۋىستە پىشەىى و سىنوردار بىت، چۈنكە پەيۋەندىيەكە لىرەدا جىاۋازە لە پەيۋەندىى ھاورپىيەتى، بەلكو پەيۋەندىيەكى پىشەىيە، خىزەت بە بەرژەۋەندىى گىرقتار دەكات، ھەربۇيەش لىرەدا ھاسۇزى لەلەيەن پىسپۇرەۋە پىۋىستە بە مەبەست سەپىنراۋ بىت لەم پەيۋەندىيەدا، كە ئەۋىش يارمەتىدانى گىرقتارە بۇ بەدىھىنانى ھاسەنگى لەنىۋان خۇى و ژىنگەى دەۋرۋەبەرىدا.

3 - ئاراستەى بىلەيەن:

ئاراستەى بىلەيەنى لەلەيەن پىسپۇرەۋە پەيۋەستە بە بنەماى پەسەندىكرىدن، چۈنكە پىداۋىستى گىرقتار لە پەسەندىكرىنى ۋەكو تاكەكەس جىاناكىرپتەۋە لە پىداۋىستىيەكانى دىكەى، بۇيە نابىت برپارى بەسەردا بسەپىنرىت يان تۆمەتى ئاراستە بىكرىت بەھۇى گىرقت و ئاستەنگەكانى كە رۋوبەروۋى دەبنەۋە، چۈنكە ئەم جۇرە برپاردان و تۆمەتباركرىنە دوۋرە لە ئەركى پىسپۇرى كۆمەلەيەتى.

بۇيە پىسپۇرى كۆمەلەيەتى، دەبىت لە لايەنەكانى بەھىزى و لاوازى و سەرکەوتن و سەرنەكەوتنى گرفتارەكە تىبگات، ئەمەش جىاوازه لە بىرپاردان بەسەر گرفتاردا. خۇ ئەگەر ئەم بابەتە لە بىروھۇشى پىسپۇرى كۆمەلەيەتيدا پروون و ئاشكرابىت، كەچى بەلای گرفتارەوۋە رەنگە وا نەبىت، چونكە گرفتار پىيى وايە پىسپۇرى كۆمەلەيەتى ھىماي ئەو كۆمەلگەيەيە كە بۆتە مايەى سەركۈنەكردنى گرفتار. ھەربۇيە گرفتار لە ئىداونەكانىدا شىوازى خۇپارىزى دەگرىتەبەرو ھەستەوھرى بەرامبەر ھەر رەخنەيەك دەبىت و چاودىرى پىسپۇر دەكات لە گفتارو كردهوكانىدا، لەسەرىكى دىكەوۋە گرفتار متمانەو برۋاى بە پىسپۇرەكە زياتر دەبىت، ھەرچەندە بۇى دەربكەويىت كە پىسپۇرەكە بە راستى و دروستى ئارەزووى يارمەتيدانى بۇى ھەيە، نەك بەتەنيا مكوپ بىت لەسەر ئاراستەى پياھەلدان يان سەركۈنەكردن.

ھەنگاۋەكانى خزمەتگوزارىي تاك:

خزمەتگوزارىي تاك سى ھەنگاۋى سەرەكى لەخۇ دەگرىت كە ئەمانەن: (لىكۆلەينەو، دەستنىشانكردن و چارەسەرکردن).

لەميانەى رەوشى كارکردندا بۇمان دەردەكەويىت كە ئەم ھەنگاۋانە دابراۋ نىن لەيەكدى، بەلكو تۇرئاسا بەيەكەوۋە پەيوەستن و كاريگەرييان بەسەر يەكدييەوۋە ھەيە، ئىدى لەوكاتەى پىسپۇرى كۆمەلەيەتى دەست دەكات بە ئەنجامدانى چاوپىكەوتن لەگەل گرفتاردا بۇ لىكۆلەينەو لە حالەتەكەى لە ھەمانكاتدا ھەندى چارەسەرىشى بۇ ديارى دەكات، جا كردارى چارەسەرکردن ھەندى كات دەبىتە مايەى پياچوونەوۋە بە دەستنىشانكردن و كارکردن لەسەر راستكردنەوۋە، لەژىر رۇشناى ئەوۋە دەردەكەويىت لەميانەى جىبەجى كردنى پلانى چارەسەرى لەگەل گرفتاردا.

سەربارى ئەو پەيوەندييە توندوتۆلەى لەنيوان ھەنگاۋەكاندا ھەيە، بەلام ئەمە نابىتە رىگر لەبەردەم پىسپۇرى كۆمەلەيەتى بۇ گرتنەبەرى سىستەمىكى ديارىكراو

که یارمەتی بدات لەکارەکانیدا، ھەرۆک پەسپۆری کۆمەڵایەتی بەشێوازی باو، دەست دەکات بە لیکۆلینەووی بار پاشان بەپێی ئەو زانیاریانە لە رینگە لیکۆلینەووە بە دەستی ھیناون، دەتوانیت بە سروشتی گەشتەکان ئاشنا ببیت و ھەر بەپێی ئەم زانیاری و ئاشنابوونەش دەشی ئامانجە چارەسەریەکان دیاری بکات بەگوێرەى حالتی گرفتارەکە؛ بەپێی ئەوانەى ئامازەیان بۆ کرا، دەشی بلیین ھەنگاوە بنەرەتیەکان کە خزمەتگوزاریی تاک دەیانگریتەبەر، بریتین لە لیکۆلینەووی بار، دەستنیشانکردن و چارەسەرکردن:

پەکەم / لیکۆلینەووی بار - case study:

لیکۆلینەووی بار ئامانجی تیگەیشتنە لە کەسایەتی گرفتار و ھەلۆیستەکانی لەگەڵ تیگەیشتن لە گرتی گرفتار لەژێر تیشکی راستیە کەسیتی و بابەتیەکان و ھوک دەستپیک بۆ چارەسەری گەشتەکە.

بەپێی ئەمە لیکۆلینەووی بار لە خزمەتگوزاریی تاکدا پڕۆسەییەکی دەروونی کۆمەڵایەتیە، بەو مانایە گەشتی بە لیکۆلینەووە لە کەسایەتی گرفتار دەدات، لە ھەمانکاتدا لیتویزینەووە لە کارتیکەرە کۆمەڵایەتیەکانی ژیاى گرفتار ھەرامۆش ناکات، بەپێی ئەمەش سەرچاوە سەرھەکیەکان بۆ بەدەستھێنانی زانیاریە پێویستیەکانی لیکۆلینەووی بار خودی گرفتارەکە یە لەپاڵ چاوە دەرھەکیە پەییوەستارەکان بە ژینگەى کۆمەڵایەتی گرفتار.

لێرەدا ئامراز گەلیک ھەن، لە رینگەیانەووە لیکۆلینەووە لە باری گرفتار بکریت و ھەموو زانیاریە کەسی و ژینگەییەکان بەدەست بێنین کە سوودمەندن بۆ تیگەیشتن لە ھەلۆیستی گرفتار بە تیگەیشتنی وردبێنانە.

ئامرازەکانی خزمەتگوزاریی تاک:

1 - چاوپیکەوتن: چەند جوړیکی ھەبە:

■ چاوپیکەوتنی گرفتار لەنیو دامەزراوەکەیدا.

■ چاوپیکەوتنی گرفتار لە مائەکەیدا.

■ چاوپېښه ووتن له گهڼ كسانى په يوه نديدار به گرفتار.

2 - ديكومېنت و تومار ه جوراو جورهكان، وهكو:

■ بهلگه نامه كه سيبهكان.

■ تومار هكانى تايبهت به گرفتار له دامه زراوه جيا جياكان.

■ تومار هكانى تايبهت به گرفتار له ههمان دامه زراوه.

3 - پشتبهستن به زانستهكانى ديكه و راي شاره زيان.

4 - تافيكردنه وه دهر وونى و پشكنينه جوراو جورهكان.

5 - ليكولينه وه له زينگه و سه رچاوه جياوازهكان.

ليړه دا به كورتى نماژه به چاوپېښه ووتن و سه ردانى كردنى ماله وه دهكه ين وهكو
گرينگرتين نامرازهكانى ليكولينه وه له خزمه تگوزارى تاكدا.

چاوپېښه ووتن:

چاوپېښه ووتن كؤبوونه وهى رووبه رووى پسپورى كؤمه لايه تيبه له گهڼ گرفتار يان
كهسانى ديكه، جگه له ممش نامرازيكه ده توانيت به هويه وه نه و زانيار يانه به دهست
بهينيت كه به لايه وه گرنگ له دهستنيشان كردندا، ديسانه وه يه كيكه له خودى
نامرازهكانى دهستنيشان كردن و چاره سه ر كردن.

چاوپېښه ووتن له خزمه تگوزارى تاكدا جياوازي هه يه له گهڼ چاوپېښه ووتن له پيشه و
هونه ر هكانى ديكه دا، چونكه هه ول نادا ت بؤ مه به ستى كه سى يان دهستكه ووتى
ماددى، بهلكو نامرازيكه بؤ تيگه يشتن له هه لويسته كه له سه ربارى راسته قينه ي
خوى و دهستكه ووتيكه بؤ ناراسته كردنى پالنه ره مرؤيبه كان و يارمه تيدانى مرؤف بؤ
رژگار بوون له هوكاره دهر وونيه نه رينيه كان و باشترين هه لى ره خساوه بؤ پسپورى
كؤمه لايه تى به مه به ستى تيبينى وه رگرتن له سه ر گرفتاره كه ي.

مه به سته كانى چاوپېښه ووتن:

چاوپېښه ووتن له خزمه تگوزارى تاكدا چهن د مه به ستيكى هه يه، له وانه:

1. دەرڤەت رەخساندن بۇ گىرڧتار، بۇ گۆيگرتن لە گىرڧتەكانى و گەيشتن بە جۆرى پىداويستىيەكانى و دۆزىنەوۋە ئاستەكانى ژىرى و پەيوەندى بە گىرڧتەكەوۋە.
2. دروستكىردنى پەيوەندىيەكى پىشەيىانە لەگەل گىرڧتاردا، لەسەر بىنەماي متمانە و تىگەيشتن لەيەكەدى، ئەمەش رۆلئىكى بىنەرەتى دەيىت لە سازدانى پەيوەندى نىوان پىسپۆر گىرڧتاردا.
3. بەدەستەيىنانى سەرچاۋەكانى زانىارى كە يارمەتيدەرن بۇ پىسپۆرى كۆمەلايەتى سەبارەت بە تىگەيشتنى لە ھەلۆيىستەكەو ئەو رېگايانە لەبارن بۇ چەسپاندى مافەكانى گىرڧتار لە خزمەتگوزارىيەكانى دامەزراۋەكە.
4. پىدانى ھەلى گونجاو بۇ گىرڧتار لەمىانە چاۋپىكەوتندا بۇ گوزارشتكىردن لە ھەستە ئەرىنى و نەرىنىيەكانى، وپراي رامالئىنى ئەو مەترسىانە كە پەيوەستن بە ھەلۆيىستەكەو گىرڧتار بەدەستىانەو دەنالىنى، سەربارى ئەمانەش بۇ كەمكىردنەوۋە دروستبوۋنى ھەستكىردن بە لاۋازى لەلايەن گىرڧتارەوۋە لەوكاتە پەنا دەبات بۇ يارمەتى وەرگرتن.
5. دەستپىكىردن بە ئاراستەكىردنى پالئەرەكانى گىرڧتار بۇ پىشتەستن بە خود، ئەمەش بە ھاندانى گىرڧتار، تا بەپىي تۈانا بەشدارى ئەو چالاكيانە بىكات كە چارەسەرى ھەلۆيىستەكەدى دەكەن.

جۆرەكانى چاۋپىكەوتن لە خزمەتگوزارىيە تاكدا:

- 1 - چاۋپىكەوتنى قۇناغى سەرەتايى: مەبەست لەمەيان لىكۆلئىنەوۋەيە لەۋەى تا چ مەۋدايەك مەرج و ئەركەكانى دامەزراۋەى كۆمەلايەتى بەسەر ھەلۆيىستى گىرڧتاردا جىبەجى دەبن.
- 2 - چاۋپىكەوتنى لىكۆلئىنەوۋە: ئەمەيان ئاراستەكراۋە بۇ تىگەيشتن لە گىرڧتەكانى گىرڧتارو كەسايەتەكەى و كاريگەرىيە ھەرىكەيان لەسەر ئەۋەى دىكە.
- 3 - چاۋپىكەوتنى چەسپاندى مافەكان: مەبەست لەمە ئاگاداركىردنەوۋەى گىرڧتارە لە داۋاكارىيەكانى دامەزراۋەكە لەگەل مەرج و ئامرازەكاندا لە چەسپاندى مافەكانى

گرفتارو تاتوئیکردنی له چۆنئیتی ئه نجامدانی رۆله که ی له م بواره دا. ئه م چاوپیکه وتنه پئویستی به مه یه که به وردی کاره کان رپونبکرینه وه له گه ل شیکردنه وه ی هه ندئ له و رپوشوئینانه ی که ده بنه مایه ی به رته نگی له هه مبه ر راشکاوی ته واو بۆ گرفتار.

4 - چاوپیکه وتنی ده ستنیشانکردن: ئامانجی لیکدانه وه ی بوونی هه ئویستی هه مه لایه نه له ژیا نی گرفتاردا، به هوی شیکردنه وه ی هۆکاره که سی و ژینگه ییه کارلیکه کان له هه ئویسته که وه به ستنه وه یان به یه گدی، بۆ تیگه یشتن له چۆنئیتی سه ره ئدانی گرفته که که بووته مایه ی بیزاری گرفتار، پاشان بۆ شه نوکه وکردنی ئامرازهکانی چاره سه ری که ده کریت پشتمان پئ ببه ستریت، دواتر هه ئبژاردنی باشترینیان، ئه مه ش له ژیر رۆشنا یی هۆکاره ده روونی و کۆمه لایه تییه کاریگه ره کان به سه ر هه ئویسته که وه هه ئسه نگاندنی تواناکانی گرفتار، ئه مه و هه ول و کۆشی گرفتار که ده شی ئاراسته بکریت له پرۆسه ی چاره سه رکردندا.

5 - چاوپیکه وتنی چاره سه رکردن: جیاوازی هه یه له نیوان گرنگی چاوپیکه وتنه کان له لایه نی چاره سه رییه وه به جیاوازی حالته کان، هه ندیک جار ده بینین که له هه ندئ حالته دا چاوپیکه وتن ئامرازیکه بۆ دانانی پلانی چاره سه رکردن، ئه مه ش ره وش هه ندئ له و یارمه تیانه یه که پیکهاته ی پیداو یستی ئابووری تیپاندا ئالۆزو گریدراو نییه به هیزه وه. هه ندیک جاریش ده بینین تاکه ئامرازه بۆ چاره سه رکردن، هه ره که له هه ندئ گرفته ده روونیه کاندایه ده رده که ویت و له زۆربه ی جاردا چاوپیکه وتن به شیکه له چاره سه رکردن، جگه له مانه چاره سه رییهکانی دیکه له ئامرازی جۆراوجۆری وه کو سه رچاوه ره خسیئراوهکانی ژینگه بۆ کارگوزاری گرفتار.

سه ردانیکردنی مالی گرفتار:

بریتییه له سه ردانیکردنی مالی گرفتار که به پئی ریکه وتنی پيشوه خته له نیوان پسپۆرو گرفتار ئه نجام ده دریت. سه ردانیکردنی مال چهند مه به ستیکی هه یه، وه کو:

1. گرنگى سەردانىكىردنى مالى گرفتار روونكردنه وەو دەرختنى ئەو شتانەيە لە زيانى گرفتار، كە چاوپېكەوتنى نيو نووسىنگە تواناي روونكردنه وەيانى نىيە.
2. ھەندىك واتا لەخۆ دەگرىت سەبارەت بە ھەلۆيستەكە كە ھۆكارو ئامرازەكانى دىكەى لىكۆلئىنەو نەتوانىت بىانخاتەروو.
3. يەككى دىكە لە خالە باشەكانى سەردانىكىردنى مال برىتييە لە تىبىنىكىردن سەبارەت بە رەفتارى گرفتارو پەيوەندىيەكانى بە ئەندامانى خىزانەكەى و پەيوەندى ئەوانىش بە گرفتارەو.
4. زانىنى بارى ئابوورىي گرفتار.
5. لىزانى و شارەزايى پسپۆرى كۆمەلايەتى بە ھەلۆيست و كەسايەتى گرفتار زياد دەكات و يارمەتيدەر دەبىت لە دروستكردى متمانە لەنيوانياندا.

مەبەستە سەرەككىيەكانى سەردانىكىردنى مال بەپىي حالەتەكان جياوازيان ھەيە:

1. لە حالەتەكانى رەوشى پەيوەندار بە يارمەتىي ئابوورى، سەردانىكىردن پىوەرئىكە بۆ پىداويستىيە ماددىيەكان كە پەيوەستن بە زىنگەى گرفتار.
2. لە حالەتئىكدا كە مندالىك لەلايەنى دەروونىيەو شلەزاو بىت، ئامانجى سەردانىكىردنى مال زانىنى جۆرى پەيوەندىيە خىزانىيەكان و ئامرازە مالىيەكانە كە ھۆكارن بۆ شلەزانەكە.
3. يەككى دىكە لە مەبەستەكان دەگونجىت تەواوكردى كارەكان بىت بەگوپرەى چارەسەرى و دەستنىشانكردن.
4. بۆى ھەيە لە ھەندى ھەلۆيست و بارى ترىشدا ھىنانەدى جۆرىك لە سازان بىت لەنيوان زىنگەى خىزانى و دەسەلاتدارىتييەكەى بۆ دالەدانى مندال.

دووم/ دەستنيشانکردنى كۆمەلايەتى:

ھەنگاويكە يان كىردارىكى پيشەيىيە، پەيوەستە بە پرۆسەى لىكۆلئىنەو ە بۇ گەيشتن بە پلانەكانى چارەسەرى و ئەلقەى بەيەگگەياندىنى نيوان پرۆسەى لىكۆلئىنەو ە چارەسەرکردنە.

مەبەست لە دەستنيشانکردنى كۆمەلايەتى تىگەيشتنە لە سروشتى ئەو گىرفتەى كە گىرفتار دووچارى بوو، وپراى لىكدانەو ەى گىرفتەكەش لەژىر رۆشنايى ئەو ھۆكارە كەسى و زىنگەيىانەى كە رۆلى گىرنگيان ھەبوو لە سەرھەلدانى گىرفتەكە.

بەويپىيە دەستنيشانکردن رابوۋچوونى پيشەيىانەى پسپۇرى كۆمەلايەتتەيە لە واتاگەلىكى مانابەخش داياندەپىژىت، ئەمەش لەلايەكەو ە لەمىانەى تووشبوونى گىرفتار بە رۇوداوكەلىكى جىاوازو شىكردنەو ەى مېژوويى رۇوداوكەن و رەفتارى گىرفتارو كارلىكى وپزدانى لەگەل رەوتەكانى ژيانى رۆژانەو گىرفتە ھەنووكەيىيەكەى و خەملاندنى ھىزو تواناكان لە كەسايەتى گىرفتار و دامەزراوەكەيدا بەدەستيان دىنئىت، لەلايەكى دىكەشەو ە پسپۇرى كۆمەلايەتى ئەم رابوۋچوونەى خۇى بە سەرچاو ەو زىنگەى كۆمەلايەتتەيەو ە پىشتەستور دەكات بەو ەى دەكرىت ئەم زىنگەيە بەشداربىت لە چارەكردنى جىاوازيەكان لەگەل دەرختنى گىرنگى ئەو بەشانەى كە پىويستە پىشەنگىيان پى بدرىت لە توانستى چارەسەرىدا، لە سەرىكى دىكەشەو ە پسپۇرى كۆمەلايەتى بۇ دەستختنى زانىارى سەبارەت بە پرۆسەى دەستنيشانکردنى كۆمەلايەتى پەنا دەبات بۇ لىكدانەو ەى زانىارىيەكان و راستىيە بەدەستەتو ەكان لە رىگەى ئامرازەكانى توپژىنەو ە، ئەم لىكدانەو ەيەش لە رىگەى كۆكردنەو ەى زانىارىيەكان و خستەسەرو زىادكردنى ھەندى لەم زانىارىيانە بۇ ھەندىكى دىكەيان بەدىدپىت بەھوى بوونى پەيوەستبوونيان بەيەكدى و پاشان شىكردنەو ەى راستىيە بەدەستەتو ەكان لەلايەنى لۆژىكى و زانستى و رىكختن و ھاوسەنگى كردن و بنىاتنانيان شانبەشانى يەكدى و گىردانىيان بەيەكەو ە لەگەل دركىكردنى پەيوەندىيەكانى نيوانيان.

دەستنیشانکردن دوولایەنی گرنگ لەخۆ دەگریت:

■ تاکەکەس (تاک).

■ گرتەکەو چۆنیەتی کاریگەیی ھەریەکەیان بەسەر یەکدییهو.

کەواتە دەستنیشانکردن بریتییه لە: دەستنیشانکردنی لایەنی خودیی گرفتارو مەودای پەپپێردن و ھەستکردنی بەرامبەر بە گرتەکەو و ناستی ھەلکەوتەو لە تیگەیشتن و ویناکردنی بۆ ھەلۆیستەکەو، وێرایی چاوەروانییەکانی بۆ یارمەتی. لەلایەکی دیکەو دەستنیشانکردن و باسکردنی کەسایەتی گرفتارو جیاکەرەو تاکییەکان و تاییبەتمەندییە جۆراوجۆرەکانی لەلایەنی جەستەیی و بۆماوھیی و پیشەیی و رۆشنبیری لەخۆ دەگریت، دیسانەو دەستنیشانکردن بایەخ بە داب و نەریتەکان و ھاوشیوھیان دەدات لە خاسیەتە کەسییەکان کە کارلیک دەکەن لەگەڵ ھەلۆیستەکەو بەشدار دەبن لە ھێنانەکایەو ناھوسەنگی کە رۆوبەرۆوی گرفتار دەبیتەو.

جگە لەمەش، پێویستە تیشک بخریتە سەربواری ژینگەو بە رۆون و ئاشکرای باسی لێو بەکریت کە کەسی گرفتار بەرھەنگاری دەبیتەو بەشیوھە خوویستی یان خۆنەویستی، لەکاتیگدا ئەم ژینگەیی بەشدارە لە ھێنانەکایەو گرتەکان، سەرھەو ئەمانەش پەسپۆری کۆمەلایەتی رایی تاییبەتی خووی دەخاتە پال ھەلۆیستی چەسپاو لە رۆوی رەوشی ھەنووکەیی و ئەو پەرسەندنانەو کە گوزەری پێیاندا کردوو لەگەڵ ئەو بارودۆخە نارێک و نەسازانەو کە یارمەتیدەر بوونە لە دروستکردنی گەیشتن بەم بارەو کە پێیگەیشتوو.

ھەربۆیە دەستنیشانکردن بە رایی کە پیشەییانەو ئاراستەگراو بۆ پڕۆسەو چارەسەرکردن دادەنریت و چەند بواریکی گرنگ لەخۆ دەگریت کە ئەمانەن:

1. سروشتی گرتەکەو ئەو ئامانجانەو گرفتار ھەوئیان بۆ دەدات.

2. سروشتى كەسايەتى گرفتارو ئەو ھېزە كاريگەرانى كار لە ھەلۆيىست و بارودۇخەكە و كەسايەتى گرفتار دەكەن لەگەل پائەنرە دەروونىيە بەشداربووگان لە ھىنانەكايە دژوارىيەگان.

3. سروشت و مەرج و مەبەستەگانى دامەزراوى كۆمەلەيەتى و جۆرى يارمەتییەگان يان خزمەتگوزارىيەگان كە دەشى پيشكەش بە گرفتار بكرين يان دەرفەتى بۇ برەخسىنریت، تا خوى بەدەستيان بىنیت.

سپيەم/ چارەسەرگردنى كۆمەلەيەتى:

بريتييه لە كۆمەكکردنى گرفتار بە كۆمەلەك ئامرازو خزمەتگوزارى كە دەستنيشانکردنى تەندروست ئاماژەيان پیدەكات بۇ رېكخستەنەوى ھەلومەرجه كۆمەلەيەتییە نەخوزراوگان، ئەمەش بەھوى زالبوونى ژينگەيى و كارتیگردن لە رەفتارى گرفتاردا. بە دەستەواژەيەكى دیکە چارەسەرى كۆمەلەيەتى بریتييه لە كۆمەلەك خزمەتگوزارى ماددى و مەعنەوى كە گرفتار لە رینگەي پەيوەندىبوونى بە دامەزراوگەيدا بەدەستيان دىنیت، بۇ بەدیهیانی كاريگەرييەكى ويستراو لە ھەلۆيىستەكەيدا ھەولدانى بۇ دەستپيگردنەو بە چالاكییە كۆمەلەيەتییە ويستراوگان، وانا گەيشتنى بە دۇخى سازانى كۆمەلەيەتى كە بەلايەو پەسەندكراو بىت و لە ھەمانكاتدا ئەو كۆمەلگەيەكى كە گوزەرانیشى تیدا دەكات بەلايەو مایەي پەسەندى بىت.

بە دیدو تپروانىنى (ھلۆرنس ھوليس) چارەسەرگردنى كۆمەلەيەتى چوار شپووى ھەيە:

1 - گۆرپىنى ژينگەي گرفتار (ھەموارگردنى ژينگە - ھاوسەنگگردنى ژينگە): بریتييه لە گرتنەبەرى چەند ھەنگاويك لەلايەن پسيپورى كۆمەلەيەتییەو بە گۆرپىنى ژينگەي دەوروبەرى گرفتار بەشپوازيكى ئەوتۆ كە كاريگەرى ھەبىت بەسەر چارەسەرى گرفتەكەيدا بەجۆرئىكى نمونەيى و تا ئەوپەرى توانا گرفتار لىيەو سوودمەند بىت، ئەمەش لەسەر بنەماي كارى راستەوخۆ لەلايەن پسيپورەو بەدى

دېت، ئەو گۆپىنەش لەسەر بىنچىنەى ئەو دەستىنىشانكردنە دېتە ئاراهە كە پىپۆرى كۆمەلەيتى بەدەستى ھىناو، گەيشتن بەم ئەنجامەش لەمیانەى تىگەيشتنى وردىبىنانەى پىپۆرى بوو بۇ ھۆكارە خۇيەكەيەكان و ھۆكارە دەرەكەيە پەيوەستدارەكان بە ژيانى گرفتار. گۆپىنى ئەو ژىنگەيەش لە چەند بارىكدا بەھارىكارى لەنيوان پىپۆرى گرفتاردا بەدى دېت.

2 - يارمەتيدانى دەررونى: ئەو چارەسەريە لە رېگەى پەيوەندىي راستەوخۇى پىشەيى لەنيوان پىپۆرى گرفتار لەكاتى چاوپىكەوتنەكان ئەنجام دەدرېت، ئەم شىۋازى چارەسەرکردنەش بەشىۋەى باو، كۆمەلىك ھەنگاو لەخۇ دەگرېت، وەكو:

- ھاندانى گرفتار بۇ ناخوتن بەراشكاوانەو گوزارشتكرن بە راستگۆيانە لە ھەستەكانى سەبارەت بە ھەلۆيستەكەى.

- بەجىھىنانى بنەماى پەسەندكرن لەلەيەن پىپۆرەو سەبارەت بەگرفتارو گوزارشتكرن لەو پەسەندكرنە بە راشكاوانە يان بەلەيەنى كەمەو تىگەيشتنى پىپۆرى لە ھەستەكانى گرفتارو ھاوسۆزبوون لەگەل گرفتاردا.

- لىدوانى رۋونكەرەو لەلەيەن پىپۆرەو سەبارەت بە رادەى بايەخدانى بە گرفتى پەيوەستدار بە گرفتارو ئارەزوومەندىي لە يارمەتيدانى بۇ چارەسەرکردنى گرفتەكەى.

- گوزارشتكرنى پىپۆرى لە متمانە بەخۇبۋونى بۇ تواناى گەيشتن بە رېگەيەك لە باشكرنى ھەلۆيست و پەرەپىدانى متمانە لە دەررونى گرفتاردا، لە ھەمانكاتدا بۇ پىشخستنى توانستى گرفتار لە ھەمبەر ھەلۆيستەكەيدا. ئەم شىۋازەش بەشىۋەيەكى گشتى دەبىتە ھۆى كەمكرنەو و سنووردانان بۇ دلەراوكى يان ھەستكرن بە تاوان لەلەيەن گرفتارەو، ياخود دەبىتە ھۆى كاركرنى گرفتار لەسەر پەرەپىدان بە متمانەبەخۇبۋون، ئەمەش يارمەتيدەرى دەبىت لە بەدبىھىنانى ھاوسەنگىيەكى خوازراو.

3 - رۋونكرنەو و رېنمايى كردن: ئەم شىۋازەى چارەسەرى ھاشىۋەى شىۋازى پىشۋو پەيوەستە بە يارمەتيدانى دەررونى لە ھەندى بارودۇخى تايبەتدا. ئەم

شېۋازە لە بنەپەتدا پەشت دەبەستىت بە تىڭگەشتىن، واتا تىڭگەشتىن پەيوەست بە خودى گرفتارو ئەو ژىنگەيەي تىيدا گوزەران دەكات و ئەو تاكانەي كە مامەلەو ھەئسوكەوتيان لەگەل دەكات. ئەم شېۋازە ئامانجى زيادکردنى تواناكانى گرفتارە بۇ تىڭگەشتىن لە راستىيە دەرهكئىيەكان بە رېڭايەكى رۇشن، وپراي تىڭگەشتىن گرفتار لە ھەست و ئاراستەو دياردە رەفتارىيەكانى.

پرۇسەي رۋونکردنەو ھو رېنمايى كەردن پيدانى زانىارىيە پېويستەكانە بە گرفتار، سەبارەت بە ژىنگەكەي ياخود تاكەكانى دەوروبەرى لەو ژىنگەيەدا. ئەم پرۇسەيە يارمەتيدانى گرفتار لەخۇ دەگرېت سەبارەت بە تىڭگەشتىن لە ھەموو رەگەزە تايبەتەكان، بۇ ھەرگرتنى بېريارىكى ديارىكراو يان يارمەتيدانى گرفتار بۇ تىڭگەشتىن و ھۆشيارکردنى ھەستە تايبەتى و ھەزو ئارەزووەكانى. ئەم شېۋازى چارەسەرکردنە، گرېمانەي ئەو دەكات كەوا گرفتار لە باريكى وادابىت تارادەبەك ھاوسەنگى خۇي لەدەست نەدابىت.

4 - دەروونبىنى (بەرچاۋروونى دەروونى): ئەم شېۋازە دەچىتە رېزى رېبازى شىكردنەو ھى دەروونى، پتر لەو ھى مەبلى ھەبىت بۇ خزمەتگوزارىي تاك كە رېڭايەكە لە رېڭاكانى خزمەتگوزارىي كۆمەلایەتى، لەسەرىكى دىكەو ھى پىسپورى كۆمەلایەتى يارمەتى گرفتار دەدات ئەگەر ھەولى جىبەجى كەردنى ئەم شېۋازەي دا، بۇ ئاشكراکردنى ھەستە ھەنووكەيەكانى گرفتار سەبارەت بە رابردوو، جگە لەمەش يارمەتى گرفتار دەدات بۇ ئەو ھى جارىكى دىكە تىكەل بە ھەستەكانى رابردوو بىبىتەو لە ژىنگەيەكى ئامادەكراو بۇ ئەم مەبەستە، بۇ ئەو ھى بتوانىت ھەستە خەفەكراوەكانى لەسەر رۋوى بەرھەستەوتن بەدەر بخت، كە ئەمەش دەبىتە ھۆي دەربازبوونى گرفتار لە ھەستە دامرکاۋەكانى.

پهراویزدهگان:

1. Helen Harris Perlman, social case work, in Neil Gilbert and Harry speech,(ed) Hand book of the social services prentice Hall, Englewood cliffs.n.j.1981, p 434–435.
2. Elizabeth Winchendon, social Action, (in) Encyclopedia of S.W., N.A.W.N.Y., 1965.p698–699.
3. Walter A. Friendlander, (ed)Concepts and Methods of Social work: prenticehail . Englewood cliffs, N.J.1958.p23.
4. According to definition quoted in the local authority health and welfare services,1959.
5. Helen Harris Perlman (Are we cresting dependency?) in filden young husband, ed,(social work and social values).(Reading in social work) George Aleen and Unuin ltd London 1967–p99.
6. Hewrbert s. strean clinical work, ibid.

7. د. الفاروق زكي يونس، الخدمة الاجتماعية والتغير الاجتماعي، الطبعة الثانية، عالم الكتب، 1978، ص198 - 200.

سهرچاوه:

الخدمة الاجتماعية/ نظرة تاريخية ... مناهج الممارسة .. المجالات د. أحمد مصطفى خاطر، دارالكتب الجامعي الحديث، الإسكندرية - مصر، ص181 - 201.

خوینەری هیژا:

بۆ زیاتر شارەزابوون لەبارەى خزمەتگوزاریی کۆمەڵایەتییهوه، سهیری ئەم
سهەرچاوانەى خوارهوه بکه:

دەروازەيەك بۆ
خزمەتگوزارىي كۆمەلەيەتى

نووسىنى

د. مصطفى القمش د. خليل المعاينة
د. محمد البوايز وليد المحيسن

وهر كىرانى

د. عبدوللا نيسماعيل حمەد - عبدولسەتار خدر نىبراھىم

۲۰۱۷

رنگاره ره‌کبیه‌گانی
غزوه تگوزاری کومه لایه تی

• نه سرین زرار قادر

دەروازەيەك بۆ كارى كۆمەلەيەتى

نامادەکردنى:

چنور قادرى، لوقمان صالح كرىم سيوئەيلى،
نيان نامق صابر، ژيا عباس قادر،
كرىستين سۆننبيىرگ

2021

فهره نگی زاراه کان

نینگلیزی	عه ره بی	کوردی
ABNORMAL	شاذ أو غیر سوي	ناباو یان نائاسایی - ریزیهر
ABUSE	إساءة معاملة أو سوء استعمال	خراب مامه ئه کردن یان خراب به کارهینان
ACCEPTANCE	التقبل	په سه نند کردن - فه بول کردن - هایلیوون - ره زامه نندی
ACCESSIBILITY OF SERVICE	عملية تسهيل الحصول على الخدمة	ئاسانکاری به ده سه تهینانی رازه - ئاسانکاری به ده سه تهینانی خزمه تگوزاری
ACCOUNTABILITY	مصادقية	متمانه - راستگوویی - باوه ریپیکراوی - پشتراستی
ACCESS PROVISION	توفير الخدمات وتسهيل الإستفادة منها	دابینکردنی خزمه تگوزاری و ئاسانکاری سوود لیوه رگرتنی - فه راهه مکردنی رازه و کارئاسانی سوود لیوه رگرتنی
ACTION THERAPY	العلاج العملي	چاره سه ری کرداری یان (کارنوینی)
ACTIVITY GROUP	جماعة نشاط	گروویی چالاکي
ACUTE	وضع حاد أو شديد	باری توندوتیژ یان سه خت و ناهه موار - ناله باری
ACUTE CARE	رعاية أو عناية مركزة	چاودیری یان چاودییری چر
ADAPTATION	تكيف	گونجان - رهوش گونجاندن
ADDICTION	الإدمان	ئالووده بوون
ADJUSTMENT	التوافق	راهاتن - (سازان)

ADJUSTMENT DISORDER	اضطراب التوافق	گرفتگی راهاتن - به شیوی راهاتن - شله ژانی گونجانندن
ADMINISTRATION IN SOCIAL WORK	الإدارة في الخدمة الاجتماعية	به پړیوه بردنی خزمه تگوزاریی کومه لایه تی
ADMISSION	القبول	وهرگرتن - یه که ی وهرگرتن - په زامه نندی - رپیدان - په سه ندردن
ADMISSION PROCEDURES	إجراءات القبول	رپکاره کانی وهرگرتن
ADOLESCENCE	المراهقة	ههرزه کاری - ههرزه یی
ADULT	بالغ أو راشد	پيگه یشتوو یان ((ره ساو))
ADULT DAY CARE	الرعاية النهارية للبالغين	چاودیری رۆزانه ی پيگه یشتوو ان
ADULT DAY CENTER	المركز النهاري للبالغين	سه نته ری رۆزانه ی پيگه یشتوو ان
ADULT DEVELOPMENT	النمو في مرحلة الرشد	گه شه کردن له هونای پيگه یشتندا
ADULT EDUCATION	تعليم الكبار	فیرکردنی گه وره سالان - فیرکردنی ته مه ن گه وره کان
ADULT FOSTER CARE	الرعاية البديلة للبالغين	چاودیری جیگره وه بو پيگه یشتوو ان
ADULTHOOD	سن البلوغ أو الرشد	ته مه نی پيگه یشتن ((ره سین)) یان کاملی
ADVICE GIVING	تقديم النصح	پيشکه شکردنی ناموژگاری - ناموژگاریکردن
ADVISORY BOARD	مجلس استشاري	نه نجومه نی راویژگاری

ADVOCACY	دفاع أو تأييد	بەرگىرى يان پشتگىرى
AFFECTIVE DISORDERS	الإضطرابات الوجدانية	شلەژانە وپژدانىيەكان - گىرقتە سۆزدارىيەكان
AFTERCARE	الرعاية اللاحقة	چاودىرىيى دواتر يان داھاتوو ((پاشەكى)) - چاودىرىيى دواى دەرچوون
AGGRESSION	العدوان	دوژمنكارى - شەرانگىزى
ALCOHOL ABUSE	إساءة استهلاك المواد الكحولية	خراب بەكارھىنانى ماددە ئەلكەھۆلىيەكان يان بى ھۆشكارەكان
ALCOHOLISM	الكحولية أو إدمان المسكرات	ئەلكەھۆلى يان ئالوودەبوون بە ماددە ھۆشبەرەكان
AMBIVALENCE	ازدواجية أو تناقض المشاعر	دووانەيى يان ھەستە دژبەيەكەكان - دووانەيى ھەستەكان - دووفاقى وپژدانى
ANGER	الغضب	توورپەيى - خەشم و قىن ھەستان - رق ھەستان
ANTIDEPRESSANT MEDICATION	العقاقير المضادة للإكتئاب	داودەرمانى دژە خەمۆكى
ANTIPSYCHOTIC MEDICATION	العقاقير المؤثرة نفسياً	دەرمانە كارتىكەرە دەرروونىيەكان
ANTISOCIAL BEHAVIOR	السلوك المعادي للمجتمع	رەفتارى دژە كۆمەلگە
ANTISOCIAL PERSONALITY	الشخصية المعادية للمجتمع	كەسايەتى دژە كۆمەلگە

ANXIETY	القلق	پهريشانى - دلپراوكى - نيگه رانى
ANXIETY DISORDERS	اضطرابات القلق	شله زانه كانى نيگه رانى - گرفته كانى پهريشانى (دلپراوكى) - په شيوه كانى دلپراوكى
APPOINTMENT	موعد	كاتى دياريكراو - كاتى چاوپيکه وتن - به كتر بينين
ARTICULATUION DISORDER	اضطراب النطق	گرفتى ناخاوتن - گرفتى ويژان
ART THERAPY	العلاج التعبيري أو العلاج بالفن	چاره سهري گوزار شتگه رى يان چاره سهري كردن به هونه ر
ASSERTIVENESS TRAINING	التدريب على تأكيد الذات	مه شقى متمانه به خو كردن
ASSESSMENT	التقدير	هه لسه نگاندن - نرخاندن - ريزلينان
RISK POPULATION	الجماعات أو الفئات المعرضة للخطر	گرووپه كان يان نهو تاكانه ي مه ترسيان له سه ره
ATTACHMENT	رابطة أو ارتباط	پهيوه ستى يان هوگري - پهيوه ستبوون
ATTENTION DEFICIT DISORDER	اضطراب نقص الإنتباه	گرفتى كه مناگايى - گرفتى كورتناگايى - گرفتى كه م سه رنجدان
AUTISM	الإنشغال بالذات	خود ته نيایى - نو تيزم - خه ريگبوون به خود - ته نيایيخوازی - كه نارگري

AUTONOMY	الإستقلال أو الإستقلالية	سهر به خو بوون يان سهر به خوئی
AVERSION THERAPY	العلاج عن طريق ربط السلوك بدوافع بغيضة	چاره سهر کردن به ريگه په يوه ستردنی رهفتار به پالنه ره نه خوازراوه کان
AVOIDANCE	التجنب أو الإحجام	دوور که وتنه وه يان خو لادان - خو کيشانه وه - سله مينه وه
AVOIDANT PERSONALITY DISORDER	اضطراب الشخصية المحجمة	شله ژانی که سایه تی خو لادمر - گرفتی که سایه تی خو لادمر (گوشه گیر - په ناگیر - خو لادانکار)
AVOIDANT ATTACHMENT	الإحجام عن الإتصال بالآخرين	خو لادان له په يوه نديکردن به نه وانی دیکه - وابه سته يی پاشه کشیکار
AVOIDANT DISORDER OF CHILDHOOD	اضطراب الإحجام الطفولي	گرفتی خو لادانی مندالی
AXIS II DISORDER	اضطرابات II المحور	گرفته کانی II ته وهر يان ناوه ند
BASIC NEEDS	الحاجات الأساسية	پیداو ايستیه بنه ره تييه کان
BATTERED CHILD	الطفل المعتدي عليه	نه و منداله ی توندوتیژی به رامبه ر کراوه - توندوتیژی به رامبه ر به مندال
BATTERED SPOUSE	الإعتداء الزوجي	توندوتیژی هاوسه ری
BEHAVIOR	سلوك	رهفتار
BEHAVIOR ASSESSMENT	التقدير السلوكي أو تقدير السلوك	هه لسه نگانندی رهفتار يان پشتیوانی کردنی رهفتار

BEHAVIOR FAMILY THERAPY (BFT)	العلاج السلوكي الأسري	چارهسهری خیزانیی رهفتار
BEHAVIORAL REHEARSAL	التمرین علی السلوك	راهینانی رهفتاریانه - رهفتار نواندن - مهشکردن لهسهر رهفتار
BEHAVIOR MODIFICATION	تعديل السلوك	ههموارکردنی رهفتار
BEHAVIOR THERAPY	العلاج السلوكي	رهفتار چارهگهری - چارهسهری رهفتاری
BIBLIO THERAPY	العلاج بالقراءة	چارهسهری به خویندنهوه
BIOFEEDBACK	طريقة تعديل العمليات العصبية	رینگهی ههموارکردنی کرده ئهندامیهکان - ژینه دهرخواردی
BIOSYCHOSOCIAL	جسمي نفسي اجتماعي	جهستهیی دهروونی کومه لایهتی
BIRTH – ORDER THEORIES	نظريات ترتيب الميلاد	تیورهکانی بهدوایه کهاتنی له دایکبوون - تیورهکانی پوئینکردنی له دایکبوون
BLAMER ROLE	اللوم	گله بیکه - گاننده کهر - سهرزه نشتکار - سهرکونه کار
BODY DYSMORPHIC DISORDER	الإضطراب المرتبط بالمظهر الشخصي	گرفتی په یوه ست به روالهتی کهسی
BONDING	رباط أو صلة	ئاویزان یان په یوه بندی
BORDERLINE	الحدية	لیوار - لیواری - نیوانیهتی - هیلی جیاکه رهوه - سنوور بهندی - سنوور پاریزی

BORDERLINE PERSONALITY DISORDER	اضطراب الشخصية الحدية	شله ژانی که سایه تیی سنوور بهندی - لیواری گرفتی که سایه تیانه - گرفتی که سیی نیوانیانه
BRAINSTORMING	التوجيه الفكري	ناراسته گردنی هزی - زریانی میشک - زریانی هزر
BRIEF THERAPY	العلاج الموجز	چاره سهری سنوور دار - چاره سهری دیاریکراو
BROKEN HOME	أسرة متصدعة أو منهارة	خیزانی تیکشکاو یان دارماو یا لیکترازو
BROKER ROLE	دور الوسيط	رۆلی ناوهندیار - رۆلی نیوانگیر
BURNOUT	الفتور المرتبط بالعمل	سستی په یوه ستدار به کارگردنه وه - بیزاریی په یوه ست به کار
CANADIAN ASSOCIATION OF SOCIAL WORKERS	الإتحاد الكندي للإختصاصيين الإجتماعيين	په کبیتی پسیوړانی کومه لایه تیی که نه دی
CARE - AND - PROTECTION PROCEEDINGS	إجراءات الرعاية والحماية	ریکاره کانی چاودیری و پاریزگاری
CAREER COUNSELING	الإرشاد المهني	رینوینی پیشه یی
CAREGIVER	الشخص الموفر للرعاية	که سی راهینراو بو چاودیری - که سی دابینکه ری چاودیری
CASE AIDE	المساعد أو المعاون	یارمه تیدر یان یاریده دهر
CASE CONFERENCE	مؤتمر الحالة	کونفرانسی که یس - کونگره ی باری گرفتار

CASE FINDING	الكشف عن الحالات	دۆزینه‌وهی حالته‌کان (که‌یسه‌کان - باره‌کان)
CASE INTEGRATION	تنسيق العمل مع الحالة	هه‌ماهه‌نگی له‌گه‌ڵ که‌یس - ریکه‌ستی کارکردن له‌گه‌ڵ بار
CASELOAD	حجم أو عدد الحالات	قه‌باره یان ژماره‌ی که‌یسه‌کان (حاله‌ته‌کان)
CASE MANAGEMENT	إدارة الحالة	به‌رپه‌وه‌بردنی که‌یس (حاله‌ت - یار)
CASE RECORD	سجل الحالة	تۆمارێ حالته‌ی (په‌روه‌نده‌ی گه‌رفتار)
CASE STUDY	دراسة الحالة	لێکۆڵینه‌وه‌ی بار
CATATONIC	الكاتاتونك	کاته‌تۆنی - سه‌رپه‌وه‌نی هه‌مه‌کی
CHANNELING	التوجيه	ناراسته‌کردن
CHARACTER	سمة أو خلق	ئه‌ده‌گار یان ناکار (خوو) - خه‌سه‌ت
CHARACTER DISORDER	اضطراب الخلق	شه‌ژانی ناکار - گه‌رفتی که‌سایه‌تی - تیکه‌چوونی ره‌فتار
CHEMOTHERAPY	العلاج باستخدام المواد الكيميائية	چاره‌سه‌رکردن به‌ به‌کاره‌ینانی ماده‌ه‌ کیمیاییه‌کان - چاره‌سه‌ری کیمیایی
CHILD ADVOCACY	الدفاع عن حقوق الطفل	به‌رگریکردن له‌ مافه‌کانی مندال
CHILD CARE	رعاية الطفل	چاودێریکردنی مندال
CHILD CARE WORKER	العامل في مجال رعاية الطفل	کارمه‌ندی بواری چاودێری مندال
CHILDHOOD	الطفولة	مندالی - مندالیتی

CHILDHOOD SCHIZOPHRENIA	فصام الطفولة	شیزوفرنیای مندالتی
CHILD GUIDANCE	إرشاد الطفل	رینوینی مندال
CHILD LABOR	تشغيل الأطفال	کارپیکردنی مندالان
CHILD NEGLECT	إهمال الطفل	پشتگوځستنی مندال
CHILD PROTECTIVE SERVICES (CPS)	خدمات حماية الطفل	خزمه‌تگوزارییه‌کانی پاراستنی مندال
CHILD PSYCHOANALYSIS	التحليل النفسي للطفل	دهروونشیتته‌لکاری مندال یان دهروونشیکاری مندال
CHILD PSYCHOTHERAPY	العلاج النفسي للطفل	دهروونچاره‌سهری مندال - چاره‌سهری دهروونیی مندال
CHILD WELFARE	رعاية الطفولة	چاودیری مندالی ((خوشگوزهرانی مندالان))
CHRONIC	مزمن	دریژخایهن
CHRONIC FATIGUE SYNDROME	أعراض التعب المزمن	نیشانه‌کانی شه‌که‌تبوونی دریژخایهن
CIRCULAR CAUSALITY	الاستدلال السببي الدوري	نه‌نجامگیری هۆکاره‌کی خولوخول (ناوبه‌ناو)
CITY PLANNING	التخطيط المدني	پلاندانانی شار
CIVIL DISORDER	الشغب المدني	نازاوه‌گیری مه‌دهنی
CLASSIFICATION	تصنيف أو تبويب	پۆلینکاری یان جیاکردنه‌وه - ریزبه‌ندیکاری

CLIENT - CENTERED THERAPY	العلاج الذي يركز على العميل	چارهسهرى گرفتار تهوهر يان نهو چارهسهرى جهخت دهكاتة سهر گرفتار - چارهسهرى چر لهسهر گرفتار - چارهسهرى بهسهنتهريوونى خزمهتخواز
CLIENT DUMPING	التخلص من العميل	پزگاربوون له گرفتار (خزمهتخواز)
CLIENT SELF - MONITORING	المراقبة الذاتية للعميل	خود چاودپريى گرفتار (ليتويژراو)
CLIENT SYSTEM	منظومة أو شبكة العميل	كو سيستم يان توري گرفتار
CLINICAL SOCIAL WORK	الخدمة الاجتماعية (العيادية)	خزمهتگوزاريى كومهلايهتبيى نورينگهبيى (ديدهنگهبيى)
CLINICAL	المعالج العيادي	چارهسازى نورينگهبيى
COCAINE	الكوكايين	كوكاين
CODE OF ETHICS	القيم الأخلاقية للمهنة	بهها ئاكاربييهكانى پيشه - كودهكانى رهوشترانى
CODEINE	الكودين	كودين
COGNITION	المعرفة	زانين - ژيركارى - زانينخوازى
COGNITIVE - BEHAVIORAL THERAPY	العلاج المعرفي السلوكي	چارهسهرى ژيرخوازى پرفتارى - چارهسهرى ژيركارانهى پرفتار
COGNITIVE DEVELOPMENT	النمو المعرفي	گهشهکردنى ژيركارانه - گهشهى زانينيانه - گهشهى مهعريفى
COGNITIVE DISORDERS	الإضطرابات المعرفية	گرفته ژيركاربييهكان - شلهژانه ژيركاربييهكان
COGNITIVE STYLE	النمط المعرفي	شيوازى ژيركارانه

COGNITIVE THEORY	النظرية العقلية المعرفية	بیردۆزی ژیرکارانه - بیردۆزی ژیرکاریی هزری
COGNITIVE THERAPY	العلاج العقلي المعرفي	چارهسهری ژیرکارانه یان هزری
COLEADERSHIP	المعاون أو القيادة المساعدة	یاریدهدهر یان پابهرایهتی یارمهتیدهر
COLLABORATION	التعاون	هاریکاری یان ههروههزی
COLLABORATIVE THERAPY	العلاج التعاوني	چارهسهری ههروههزی
COMMUNICATION	الاتصال	به یهکگهیشتن - نیوانداری
COMMUNITY MENTAL HEALTH CENTER	مركز الصحة النفسية	بنکهی تهندروستیی دهروونی - سهنتهری دهرووندروستی
COMMUNITY ORGANIZATION	تنظيم المجتمع	پیکهستی کومهلگه- پیکهستی کومهلگهی خوجیی
COMPENSATION	التعويض	قههروبووکردنهوه
COMPETANCY - BASED PRACTICE	الممارسة التي تعتمد على الكفاءة	کارکردنی پشتبهستوو به لیهاتوویی (لیوهشاوهیی)
COMPULSION	القهر	رارایی - ناچارى (خۆسهپین)
COMPULSIVE PERSONALITY DISORDER	اضطراب الشخصية القهرية	شلهژانی خۆسهپینی (ناچارى) کهسایهتی
COMPUTER ROLE	الدور الإلكتروني	پۆلی نهلیکترونی
CONCENTRATION	مجال التركيز	بواری: جهختکردن - چهقهندی - چرکردنهوه

CONCURRENT THERAPY	العلاج المتزامن	چاره‌سه‌ری هاوکات - چاره‌گه‌ری هاو‌دهم
CONDUCT DISORDER	اضطراب السلوك أو التصرف	شله‌زانی ره‌فتار - یان گرتی هه‌لسوک‌هوت
CONFIDENTIALITY	السرية	نهینی پاریزی - راز پاریزی
CONFLICT	الصراع	ململانی
CONFLICT MANAGEMENT	إدارة الصراع	به‌ریوه‌بردنی ململانی
CONFLICT RESOLUTION	حل الصراع	چاره‌سه‌رکردنی ململانییی
CONFRONTATION	المواجهة	رووبه‌رووبوونه‌وه
CONSCIAENTIZATION	الوعي والتوعية	هوشیاری و هوشیارکردنه‌وه
CONSCIOUS	الوعي أو الشعور	هوشیاری یان هه‌ست (به‌روا)
CONSCIOUSNESS - RAISING	رفع مستوى الوعي	به‌رزکردنه‌وه‌ی ناستی هوشیاری (ناگایی)
CONSENSUS	الإجماع أو الاتفاق	کۆده‌نگی - هاو‌رابوون یان ریککه‌وتن
CONSEQUENCE	النتيجة	ئه‌نجام
CONSULTATION	استشارة	راویژکردن - راویژکاری
CONTINUOUS REINFORCEMENT	التعزيز المستمر	به‌هیزکردنه‌وه‌ی به‌رده‌وام - پالپشتیکردنی به‌رده‌وام
CONTRACT	العقد	گریبه‌ست - گریبه‌ند
CONTRACTING	التعاقد	په‌یمان به‌ستن - ریککه‌وتن
CONVERSION	التحول	خۆگۆزین - وه‌رچه‌رخان

CONVERSION DISORDER	اضطراب التحول	گرفتگی خوگۆرپین - شله ژانی جیگۆرکی
CONVERSION SYMPTOMS	أعراض التحول	نیشانه کانی خوگۆرپین - نیشانه کانی جیگۆرکی
COPING MECHANISM	الحیل التکیفیه	میکانیزمه کانی راهاتن
COPING SKILLS	مهارات التکیف	کارامه بییه کانی راهاتن (گونجان) - کارامه بییه کانی خوگۆنجانندن
CORRECTIONS	الإصلاح	چاکسازی
COUNSELING	الإرشاد والمشورة	رېنمایي و راپوئترگردن - (رېنمایي دهروونی)
CRISIS	أزمة	قهیران - (تهنگزه)
CRISIS CARE CENTERS	مراكز الرعاية خلال الأزمة	سهنته ره کانی چاودیری له کاتی قهیراندا
CRISIS HOT LINE	الخط الساخن خلال الأزمة	هیلی گهرم له کاتی قهیراندا
CRISIS INTERVENTION	التدخل خلال الأزمة	دهستیاخستن له کاتی قهیراندا
CRISIS SEQUENCE	مراحل الأزمة	قوناخه کانی قهیران
CRISIS THEORY	نظرية الأزمة	تیوری قهیران
CULTURAL DEPRIVATION	الحرمان الثقافي	بیبه شبوونی کولتووری
CULTURAL LAG	التخلف الثقافي	دواکه وتووی کولتووری - که لینی کولتووری
CULTUR	الثقافة	کولتوور - رووناکبیری

CULTURE SHOCK	الصدمة الثقافية	زەبىرى كۆلتوورى - ھىدمەى كۆلتوورى
CURRICULUM	منهج أو برنامج دراسي	پروگرام يان بەرنامەى خويىندىن
CYCLOTHYMIC DISORDER	اضطراب المزاج الدوري	گرفتى ھەسەلەى خولوخول (ناوبەناو)
DAY CARE	الرعاية النهارية	چاودىرى رۆژانە
DAY HOSPITAL	المستشفى النهاري	نەخۇشخانەى رۆژانە
DEATH CONTROL	التحكم في معدل الوفيات	بەرزەھتەردنى رېژەى مردن - كۆنترۆلكەردنى رېژەى مردن
DEATH WISH	الرغبة في الموت	مەرگەخوۋازى - ئارەزوۋى مردن
DECENTER	عكس الانتباه	چەق لادان - بېئىناگايى - ناسەنتەرى - چەق لاپردن - سەرنجراكىشان
DECENTRALIZATION	اللامركزية	ناسەنتەربوون - داپران لە ناوھند
DECISION SUPPORT SYSTEMS (DSS)	أنظمة دعم القرار	سىستەمەكانى پالېشتىكەردنى بىپاردان
DECISION THEORY	نظرية القرار	بىردۆزى بىپاردان
DECODING	إعادة الترميز	كۆدكەردنەو - ھېمالادان - بەھېماكەردنەو - كۆد دانانەو
DECOMPENSATION	الإخفاق في التعويض العادي	شكستخواردن لە قەرەبوو كەردنەو ھى ئاسايى
DEFENSE MECHANISM	الحيل الدفاعية	مىكانىزمەكانى بەرگىكەردن - مىكانىزمە بەرگىيەكان - خۇپاراستن

DEFENSIVENESS	الدفاعية	به‌رگریاری - به‌رگریکاری
DEINSTITUTIONALIZATION	الرعاية المجتمعية	چاودیری کۆمه‌لگه‌ی خۆجیبی
DELINQUENCY	الجنوح والانحراف	که‌تن و لادان
DELINQUENT	الجانح	که‌تنکار - لادەر
DELIRIUM	الهذيان	ورپنه - وه‌زاره - به‌هه‌له‌دابردن
DELIRIUM TREMENS (DTs)	هذيان ارتعاشي	ورپنه‌ی له‌رزانه
DELUSIONAL (PARANOID) DISORDER	الاضطراب الهذائي	شله‌زانی (پارانۆید - گومانگرتوو) و‌رپناوی - گرتی باوهرچه‌وتی
DEMONSTRATION	الشرح بالأمثلة والتجارب	رافه‌کردن به‌هۆی نموونه و تاقیکاری (سه‌لامندن)
DENIAL	الإنكار	نکولیکردن
DEPENDENCY	الإعتماد	وابه‌سته‌یی - پشتپێبه‌ستن - پشتبه‌ستن - (نه‌بوونی)
DEPENDENT PERSONALITY DISORDER	اضطراب الشخصية الاعتمادية	گرتی که‌سایه‌تی وابه‌سته
DEPERSONALIZATION	فقدان الشخصية	له‌ده‌ستدانی که‌سایه‌تی - که‌سیتی و نکردن - که‌سایه‌تی سرینه‌وه
DEPERSONALIZATION DISORDER	اضطراب فقدان الشخصية	گرتی له‌ده‌ستدانی که‌سایه‌تی
DEPRESSION	الاكتئاب	خه‌مۆکی - دلته‌نگی

DEPRESSIVE REACTION	استجابة اكتئابية	وهلامدورهوى خه مؤكيايه - كاردانهوى خه مؤكيايه
DEPRIVATION	الحرمان	بيبه شبون
DERELICT	المهمل أو المنبوذ	فهراموشكراو - پشتگويخراو
DESENSITIZATION	سلب الحساسية	ههستسرينهوه - داماليني ههستيارى
DETENTION	احتجاز أو سجن	گرتن يان بهند کردن - زيندانیکردن
DETOXIFICATION	الإزالة	لابردن - نههيشتن - لهناوبردن
DEVELOPMENATAL APPROACH	مدرسة النمو	قوتابخانهى گه شه کردن - ريبازى گه شه سندن
DEVELOPMENATAL ARITHMETIC DISORDER	اضطراب المهارات الحسابية المرتبط بمراحل النمو	گرفته کارامه ييه زميره ييه کانى پهيوهست به قوناغه کانى گه شه سندن
DEVELOPMENATAL COORDINATION DISORDER	اضطراب المهارات الحركية المرتبط بمراحل النمو	گرفته کارامه ييه بزوكيه ييه کانى پهيوهست به قوناغه کانى گه شه سندن
DEVELOPMENATAL DISABILITY	الإعاقة المرتبطة بالنمو	کوسپه کانى پهيوهست به گه شه سندن
DEVELOPMENTAL DISORDER	اضطرابات النمو	گرفته کانى گه شه سندن
DEVELOPMENTAL EXPRESSIVE LANGUAGE DISORDER	اضطراب القدرة على التعبير اللفظي المرتبط بمراحل النمو	گرفتى توانای دهربرينى زاره کى پهيوهست به قوناغه کانى گه شه سندن

DEVELOPMENTAL EXPRESSIVE WRITING DISORDER	اضطراب القدرة على التعبير الكتابي المرتبط بمراحل النمو	گرفتى توانای دهربرین به شیوهی نووسین په یوه ست به قوناغه کانی گه شه سندن
DEVELOPMENTAL LANGUAGE DISORDER	اضطراب المهارات اللغوية المرتبط بمراحل النمو	گرفته کارامه ییبه کانی ناخواتن په یوه ست به قوناغه کانی گه شه سندن
DEVELOPMENTAL READING DISORDER	اضطراب مهارات القراءة المرتبط بمراحل النمو	گرفته کارامه ییبه کانی خویندنه وه په یوه ست به قوناغه کانی گه شه سندن
DEVELOPMENTAL RECEPTIVE LANGUAGE DISORDER	اضطراب القدرات الاستيعابية للغة المرتبط بمراحل النمو	گرفتى توانا کانی فیربوونى زمان له قوناغه کانی گه شه کردندا
DEVELOPMENTAL STAGES	مراحل النمو	قوناغه کانی گه شه سندن
DIAGNOSIS	التشخيص	دهستنيشانکردن - دهستنيشانکاری
DIAGNOSTIC AND STATISTICAL MANUAL OF MENTAL DISORDERS (DSM – III)	الكتيب التشخيصي والإحصائي للاضطرابات العقلية	نامیلکه ی دهستنيشانکاری و ناماری بو گرفته ناوهمزییبه کان
DIAGNOSTIC SCHOOL IN SOCIAL WORK	المدرسة التشخيصية في الخدمة الاجتماعية	قوتابخانه ی دهستنيشانکارانه له خرمه تگوزاری کومه لایه تیدا

DIFFERENTIAL DIAGNOSIS	التشخيص الفارق	دهستنيشانكر دنى جياكارانه
DIFFERENTIAL RESPONSE	استجابة فارقة	وهلامد ره وهى جياكه ره وه
DIFFERENTIATION	التمييز أو التفاضل	جياوازى يان بالابوون
DIPSOMANIA	هوس إدمان الخمر	شهيداىي گيرؤده بوونى نه لکه هوئل - گلارابوون بؤ مهى
DIRECTIVE THERAPY	العلاج التوجيهي	چاره سه رىي ناراسته كارى
DIRECT PRACTICE	الممارسة المباشرة	پراكتيزه ي راسته وخؤ
DIRECT PRACTICE SKILLS	مهارات الممارسة المباشرة	كارامه ييه كانى پراكتيزه ي راسته وخؤ
DIRECT TREATMENT	العلاج المباشر	چاره سه رى راسته وخؤ
DISABILITY	العجز	په ككه وتن - كه نه فتى - كه منه ندامى - په ككه وته يى - ناتوانايى
DISASTER	كارثة أو نكبة	كاره سات يان به لا ((نه گبه تى))
DISASTER SYNDROME	أعراض الكارثة	كؤنيشانه ي كاره سات
DISCHARGE PLANNING	خطة الخروج	پلانى دهر چوون - پلانى چوونه دهر وه - ((پلانى دواى دهر چوون له نه خو شخانه))

DISENGAGEMENT THEORY	نظریة الفصل أو التحرر	تیۆری دابړان یان نازادبوون
DISPIACED HOMEMAKER	ربة المنزل المرحلة	کابانی بی مال و حال - بیوهژنی بی دهرامهت و لیقهوماو - کابانی بینهوا
DISORDER OF CHANGE	اضطراب التغير	گرفتی گوړان - شپرزهی گوړان
DISPLACEMENT	الإزاحة	گوړینی رهوتی چه پیتر او هکان - جیگوړکی - لادان - وهلانان
DISPOSITION	الإستعداد لإنهاء عملية التدخل	ناماده سازی بو دواپهینان به پروسهی دهستیاختستن
DISRUPTIVE BEHAVIOR DISORDER	اضطراب السلوك الممزق	گرفتی رهفتار شیواو - گرفتی رهفتاری لیکه له لوهشاهه
DISSOCIATION	التصرع أو الانفصال	درز بردن - یان لیکترازان (لیکدایران)
DISTRACTER ROLE	دور الملهي	رؤلی خله فیتر او (سه رجیغراو - چه واشه کراو)
DIVORCE THERAPY	علاج الطلاق	چاره سه ری ته لاق ((جیابوونه وه)) - دهسته برداری -
DOMESTIC VIOLENCE	العنف الأسري أو العائلي	توندوتیزی خیزانی یان مالباتی (خانه واده یی))
DREAM ANXIETY DISORDER	اضطراب القلق المرتبط بالأحلام	گرفتی په ریسانی په یوه ست به خه و بینین - شپرزهی دله پراوکی په یوه ست به خه ون

DRIVE	الحافز	پالنهەر - بهگه پخهەر - دنه دهر - هاندهر
DRUG ADDICTION	إدمان المخدرات	ئالووده بوون به هوشبهره كان
DRUG DEPENDENCE	الاعتماد على المخدر	وابهسته بوون به ماددهى هوشبهر - پشتبهستن به ماددهى هوشبهر
DRUG HABITUATIN	الاعتیاد على المخدر	خووپیوه گرتن به ماددهى هوشبهر
DYNAMIC	الدينامية أو القوى المحركة	ديناميكي يان هيژه بزوينه ره كان - بزوينه ركارى
DYSFUCTION	الاختلال الوظيفي	ئهر كپشيوى - تىكچوونى ئهر كهكى - لاسهنگى فه رمانى (ئهركى) - كه موكورتى فه رمانى - دژه ئهرك
DYSSOCIAL	لا اجتماعي	ناكۆمه لايهتى
DYSTHYMIC DISORDER	اضطراب القنوط	گرفتى نا ئومىدى
EATING DISORDERS	اضطرابات الأكل	گرفته كانى خواردن
ECOLOGICAL PERSPECTIVE	المنظور الذي يدرس العلاقة بين الكائنات الحية وبيئاتها	ئهو ئاراستهى ليكۆلئينه وه له پهيوه ندى نيوان بوونه وهره زيندووه كان و زينگه كه بيان دهكات - ديدگاي زينگه ناسيانه - تيروانينى زينه وهر ناسى
ECOMAP	خريطة العلاقات	نه خشهى پهيوه ندى به كان
EDUCATOR ROLE	الدور التعليمي أو التربوي	رۆلى فيركارى يان پهرومردى
EFFICACY	الفعالية والكفاية	چالاكى و ليها توويى
EGO	الأنَا	خۆم - (من)

EGO BOUNDARY	حدود الأنا	سنووری (من)
EGO FUNCTIONING	وظيفة الأنا	ئهرکی (من)
EGO IDEAL	الأنا المثالي	منی نموونهیی - خوومی نموونهیی
EGO INTEGRATION	تکامل الأنا	تهواوکاریی (من)
EGO – ORIENTED SOCIAL WORK	منظور الخدمة الاجتماعية الذي يركز على الأنا	تیروانییی چهقمه دارانهی خزمه تگوزاریی کومه لایه تی بو (من)
EGO PSYCHOLOGY	علم النفس الأنا	دهروونزانیی (من)
EGO STRENGTHS	قوى الأنا	هیزی (من) - تواناکانی (من)
ELDERLY	الشيخوخة أو التقدم في السن	پیری یان هه لکشانی ته مهن
ELECTIVE MUTISM	الخرس الاختياري	لالیی نارهمه و مهن دانه
ELIGIBILITY	أهلية جدارة	شیاوییی لیها تووییی، شایسته یی - شیاو بوون
ELIMINATION DISORDER	اضطراب التخلص من البول والبراز	گرفتی رزگار بوون له میزو باشه پۆ - گرفتی خو خالی کردنه وه
ELOPEMENT	الهروب أو الفرار	هه لاتن یان راکردن
EMACIATION	الضعف أو الهزال	لاوازی یان له ری - سیسه له یی
EMANCIPATION	التحرر	ئازاد بوون - رزگار بوون (رزگاری)
EMERGENCY BASIC NEEDS SERVICES	الخدمات الطارئة لتوفير الحاجات الأساسية	خزمه تگوزارییه خیرا کان بو دابینکردنی پیداو یستییه بنه ره تییه کان

EMERGENCY FINANCIAL ASSISTANCE	المساعدات المالية الطارئة	يارمه تيبه داراييه فرياگوزارييه كان
EMOTION	انفعال أو عاطفة	هه ئچوون يان سۆز - تاوگيري
EMOTIONAL DIVORCE	الانفعالات المرتبطة بالطلاق	هه ئچوونه كانى په يوه ست به ته لاق (جيا بوونه وه) - ده ستبه رداری -
EMOTIONAL LABILITY	عدم الاستقرار العاطفي	ناسه قامگيري سۆزدارانه - ناجگيري سۆزدارانه
EMPATHY	المشاركة الوجدانية	هاوبه شى ويژداني - هاوخه مى - هاوسۆزى - هاودلى
EMPIRICALLY BASED PRACTICE	الممارسة التي تعتمد على التجريب	پراكتيزه ي پشتبه ستوو به نه زمونگه رى
EMPLOYEE ASSISTANCE PROGRAMS (EAPS)	برامج مساعدة العاملين	پروگرامه كانى هاوكارى كردنى كريكاران يان كارمندان
EMPLOYMENT PROGRAMS	برامج العمل	به برنامه كانى كار كردن - به برنامه كانى كار پيدان (دامه زراندن)
EMPLOYMENT TRAINING PROGRAMS	البرامج التدريبية للحصول على عمل أو وظيفة	به برنامه مه شقكاراييه كان بو ده ستكه وتنى كارو پيشه
EMPOWERMENT	التمكين	به توانا كردن - پر توانا كردن - تواناسازى
EMPTY NEST	المأوى الخالي	په ناگه ي چؤل - لانه ي خالى - (هیلانه ي خالی) - لانه ي به تال

ENABLER	المساعد	يارمه تيدەر يان ياريدهدەر
ENABLER ROLE	دور المساعد	رؤلى يارمه تيدەر
ENCOUNTER GROUP	جماعة المواجهة	دهستهى بهرگريكار - گرووپى رؤبه رؤبوونه وه - گرووپى به رهه لستكار
ENDEMIC	مرض أو أمراض مستوطنة	نه خوئشى يان دهرده خوئجيبه كان - نه خوئشيه ته شه نه سهندووه كان
ENDOGENOUS DEPRESSION	الاكتئاب الداخلي أو الباطني	خه موكى ناوه كى يان ناخه كى
ENTREPRENEURIAL PRACTICE	الممارسة التمهيدية	پراكتيزه ي به لئيدهرانه
ENVIRONMENTAL TREATMENT	العلاج البيئي	چاره سه رى زينگه يى
EPIDEMIC	وباء	په تا - درم
EPILEPSY	الصرع	گه شكه - په ركه م - فى - خوودارى
EPISODE OF SERVICES (EOS)	الخدمات المترابطة	خزمه تگوزاريه هاوبه نده كان
EQUALITY	المساواة	په كسانى
EQUAL RIGHTS	الحقوق المتساوية	مافه په كسانه كان
EQUILIBRIUM	التوازن	هاوسه نگی - پارسه نگی
ERGONOMICS	علم المطابقة بين الإنسان والوظيفة	زانستى هاوتاكردن له نيوان مرؤف و پيشه كه ي - زينگه كارتويزى - ئه نندازه ي مرؤيى

ESTRANGMENT	النفور والعداء	ناحهزی و رقه به رایه تی - رِق لیب و نه وه و دزایه تی کردن - نامۆبوون
ETHICS	علم الأخلاق أو الأخلاق	رهوشتناسی یان ئاکار - ئاکارناسی
ETHNIC GROUP	الجماعة العرقية	گرووی نه زادی - گرووی ره چه له ک
ETHNIC – SENSITIVE PRACTICE	الممارسة المبنية على الإحساس بالعرق أو الأصل	کرداری بنیاتنراو له سه رهستی نه زادی یان ره گهزی - مامه له کردنی ههسته وه نه زاد
ETHNOLOGY	علم الأجناس البشرية	نه زادی زانی - نه زادی ناسی
ETIOLOGY	علم أسباب الأمراض	زانستی هۆکاری نه خۆشییه کان - (هۆکارزانی)
EUGENICS	علم تحسين النسل	وه چه سازی - زانستی چاککردنی وه چه
EXCEPTIONAL CHILDREN	الأطفال المميزون	منداله جیاوازه کان
EXPERIMENTAL THERAPY	العلاج الإختباري	چاره سهری نه زموونکارانه - چاره گهری تافیکارانه - چاره سهری نه زموونگهری
EXTENDED CARE FACILITIES	مراكز الرعاية طويلة الأمد	بنکه کانی چاودێری درێزخایه ن
FACE SHEE	صفحة الوجه	لاپه ره ی روخسار
FACILITATION	التسهيل والتيسير	ئاسانکاری و رێخۆشکردن

FACILITATOR ROLE	دور المسهل والميسر	رۆلى ئاسانكارو سانكار
FACT - GATHERING INTERVIEW	مقابلة جمع الحقائق	چاوپيىكەوتنى كۆكردنەوہى راستىيەكان - چاوپيىكەوتنى بەدەستەينانى زانىارىيەكان
FACTITIOUS DISORDER	الإضطراب المصطنع أو المتكلف	شلەژانى دەستكرد يان ھەلبەستراو - شلەژانى خۆسەپپن
FAMILY MAP	خريطة الأسرة	نەخشەى خيژان
FAMILY MYTHS	الأساطير العائلية	ئەفسانە خيژانىيەكان
FAMILY PROJECTION PROCESS	عملية الإسقاط الأسري	پرۆسەى لكاندىنى خيژانى - پرۆسەى خستەنە سەرى خيژان
FAMILY RULES	قواعد الأسرة	رېساكانى خيژان
FAMILY SERVICE ORGANIZATIONS	مؤسسات الخدمات الأسرية	دامەزراوہكانى خزمەتگوزارىيە خيژانىيەكان - رېكخراوہكانى خزمەتگوزارىيە خيژان
FAMILY THERAPY	العلاج الأسري	چارەسەرى خيژانى
FAMILY VIOLENCE	العنف الأسري	توندوتىيى خيژانى
FAMILY WELFARE	الرعاية الأسرية	چاودىيى خيژانى
FEEDBACK	عملية التزويد بالمعلومات	پرۆسەى پيدانى زانىارى - گيرانەوہى زانىارىيەكان
FETAL ALCOHOL SYNDROME	الأعراض الجنينية الناجمة عن الكحول	كۆنیشانەى ئەلكەھۆلى كۆرپەلە - نیشانە ئەلكەھۆلىيەكان بەسەر كۆرپەلەوہ

FIELD INSTRUCTION	التدريب أو التعليم الميداني	پهینان یان فیرکردنی مهیدانی
FIELD OF PRACTICE	مجالات الممارسة	بوارهکانی کارتیاکردن - بواره پراکتیکیهکان
FIELD PLACEMENT	مجال التدريب	بواری پهینان
FINANCIAL MANAGEMENT	التدبير المالي	خه مخویری دارایی - بهته ننگه وه هاتنی دارایی - هه لئسوپراندنی دارایی
FIXED – INTERVAL SCHEDULE	جدول الفسحة الثابت	خشته ی نیوانبه ند چه سپاو یان جیگیر
FLAT AFFECT	الإنفعال السطحي	هه لئچوونی رووکه شی یان روواله تی
FLIGHT INTO ILLNESS	الهروب إلى المرض	هه لاتن به ره وه نه خووشی - پراکردن به ره وه نه خووشی
FOLLOWING RESPONSES	الاستجابات التابعة	کاردانه وه پاشکوکان
FORCE FIELD ANALYSIS (FFA)	أسلوب تحليل القوى أو العوامل	شیوازی شیته لئکاری هیزه کان یان هوکاره کان
4H CLUB	نادي الأربعم H	یانه ی جوار H
FORENSIC SOCIAL WORK	الخدمة الاجتماعية القضائية	خزمه تگوزاری کومه لایه تی دادوهری
FRAIL ELDERLY	المسن المحتاج إلى رعاية	پیری نیازمهند به چاودیری
FREE ASSOCIATION	التداعي الحر	پیکبه سته وه ی نازادانه - گیرانه وه ی نازاد

FREE PLAY	اللعب الحر أو التلقائي	ياربى نازادانه يان خوکارانه - ياربى خوړسك يان ريكنه خراو
FRUSTRATION	الإحباط	ناهوميدى - هه ناسه ساردى - نوشتى
FRUSTRATION TOLERANCE	تحمل الإحباط	بهرگه گرتنى نائوميدى يا هه ناسه ساردى
FUGUE	الشروذ	دهر به دهر بوونى هزر - په رته وازه بوونى ناووز
FUNCTIONAL ASSESSMENT	التقدير الوظيفي	پېژلينيانى كارگردانه - نرخاندنى كارگردانه - هه لسه نگاندى نهر كه كى يان فه رمانى
FUNCTIONAL IMPAIRMENT	الضعف الوظيفي	لاوازيى كارگردانه يا فه رمانى
FUNCTIONAL SCHOOL IN SOCIAL WORK	المدرسة الوظيفية في الخدمة الاجتماعية	قوتابخانهى نهر كگه رايى له خزمه تگوزاريى كومه لايه تيدا - قوتابخانهى كارگردانه له خزمه تگوزاريى كومه لايه تيدا
FUNDING	التمويل	پاره پيدان - پاره دار كردن
FUNDRAISING	البحث عن التمويل	گه ران به دوای داببنكردنى دارايى - گه ران به دوای پاره دار كردن
FURTHERING RESPONSES	الإستجابات المعززة	كاردانه وه پشتگير هكان - وه لامد ره وه پته و كه ره كان
GANG	عصابة أو شلة	دهسته يان تاقم - تاقمه چته - دهسته گه رى

GANSER'S SYNDROME	زملة جانسر (اعراض الإجابات المتقاربة أو المتزامنة)	هاوهلی گانسیر (نیشانه کانی ولامدانه وه هاوشیوه کان یان هاوکاته کان) کونیشانه کانی گانسیر
GENERALIZATION	التعميم	گشاندن - به گشتی کردن
GENERALIZED ANXIETY DISORDER	اضطراب القلق العام	گرفتی پهریشانی گشتیندراو - شله ژانی دله پراوکی گشتی - شیرزهیی نیگهرانی گشتی
GENERIC SOCIAL WORK	الخدمة الاجتماعية العامة	خزمه تگوزاری کومه لایه تی گشتی
GENOGRAM	رسم عرقي	هیلکاری نه ژادی
GERONTOLOGICAL SOCIAL WORK	الخدمة الاجتماعية في مجال الشيخوخة	خزمه تگوزاری کومه لایه تی له بواری پیریدا
GESTALT THERAPY	علاج الجشطلت	چاره سه ری گشتالت - چاره گه ری شیوه گیرانه
GOAL – DIRECTED BEHAVIOR	السلوك الموجه نحو إنجاز هدف	رهفتاری ناراسته کراو به ره وه دیهینانی نامانج
GOAL - SETTING	وضع الأهداف	دیاریکردنی نامانجه کان
GO - BETWEEN ROLE	دور الوسيط	رؤلی ناوهندیار یان رؤلی نیوانگیر
GOOD - FAITH BARGAINING	التفاوض بحسن نية	دانوستان به نیازپاکی
GOODNESS OF FIT	حسن المطابقة أو الملائمة	هاوتاکردن به باشی یان گونجاندن
GRIFE	الأسى	په ژاره

GRIFE REACTION	استجابة الأسي	وهلامداننهوهى په ژاره - به ددهمه وه چوونى په ژاره
GRIFE WORK	التعامل مع الأسي	مامه له كړدن له گهل په ژاره
GROUP	جماعة	گرووپ - دهسته - تاقم - كومه نيك
GROUP CLIMATE	المناخ السائد في الجماعة	بارودوخى باو له نيو گرووپدا - دوخه زالى گرووپ
GROUP COHESIVENESS	التماسك الجماعي	په كگرتوويى گرووپ
GROUP CONTAGION	عدوى أو تأثير الجماعة	گوازه ريان كاريگه ريبى گرووپ - ته نينه وهى گرووپ
GROUP DYNAMICS	ديناميات الجماعة	جموچوئى گرووپ - جووئى گرووپ
GROUP PSYCHOTHERAPY	العلاج النفسي الجماعي	دهروونچاره گه رى گرووپ - چاره سهرى دهروونيبى دهستگه لى
GROUP THERAPY	العلاج الجماعي	چاره سهرى به كومه ل - كوچاره سهرى
GUIDANCE COUNSELOR	المُرشد الموجه	رابه رى ناراسته كار
GUILT FEELING	الشعور بالذنب	ههستكردن به تاوان يان گونا - ههستى تاوانبارى
HABITUATION	إعتياد	راهاتن
HALLUCINATION	الهوسه	ورپنه كړدن - وه ژاره - هه لوه سه هينره كان
HARD - TO - REACH CLIENTS	عملاء يصعب الوصول إليهم	نهو گرفتاران هى به سهختى دهست دهكهون

HEALTH CARE	الرعاية الصحية	چاودېړی تهندروستی
HEALTH PLANNING	التخطيط الصحي	پلاندانانی تهندروستی
HELPING RELATIONSHIP	علاقة المساعدة	په یوه نډی یارمه تیدان
HELPLESSNESS	العجز أو الضعف	په ککه وتن یان لاوازی - بیتوانایی
HOLISTIC	الشمولية	گشتگیری - سهرتاپاگیر
HOME HEALTH SERVICES	الخدمات الصحية المنزلية	خزمه تگوزاری تهندروستی له نیو مالاندا
HOME VISITS	الزيارات المنزلية	سهردانی ماله کان
HOSPITAL SOCIAL WORK	الخدمة الاجتماعية في المستشفيات	خزمه تگوزاری کومه لایه تی له نه خوښخانه کان
HUMAN DEVELOPMENT	النمو الإنساني	گه شه کردنی مرویی - گه شه پیدانی مرویی
HUMANISTIC ORIENTATION	التوجه الإنساني	ناراسته ی مروی فدوستانه
HYPERACTIVITY	النشاط الزائد	زیاده پرویی چالاکي - فره چالاکي - چالاکي له راده به دهر
IATROGENIC	المرض الطبي	نه خوښی پزشکی (دروونی - جهسته یی)
IDEATION	التصور أو التخيل	ویناکاری یان نه نډی شه گیری
IDENTIFICATION	التوحد أو التقمص	هسته ته نیایی یان خوځسته نه شوین (له خوځوواندن - له خوځگرتن)
IDENTIFIED	المريض أو العميل	نه خوځ یان گرفتاری

PATIENT OR CLIENT	المستهدف	بهنامانجگير او (دهستنیشانکراو - نامانجدار)
IDENTITY	هوية	ناسنامه - پیناس - شوناس
IDENTITY CRISIS	أزمة الهوية	قهیرانی ناسنامه - قهیرانی شوناس
INADEQUACY	عدم الملائمة	نهگونجان
INCAPACITATION	عجز أو ضعف	بیټوانایی یان لاوازی
INCENTIVE	محرك أو باعث	پالنهړ یان هاندەر
INDEPENDENT LIVING	الإستقلالية في الحياة	سهربه خوئی له ژياندا
INDIGENOUS WORKER	الموظف أو العامل الأهلي	کارمهند یان کریکاری خوټی
INDIRECT PRACTICE	الممارسة غير المباشرة	پراکتیزه ی ناراسته وخوټ
INDIRECT TREATMENT	العلاج غير المباشر	چارهگهړی ناراسته وخوټ
INDIVIDUALZATION	الفردية	تاکگه رایی - تاکخوازی
INDIVIDUATION	التفرد	کاری بهتہ نیا - تہ نیاگیری
INDUSTRIAL SOCIAL WORK	الخدمة الاجتماعية الصناعية	خزمه تگوزاری کومہ لایہ تی پيشه سازی - خزمه تگوزاری کومہ لایہ تی له بواری پيشه سازیدا
INEQUALITY	تفاوت أو تباين	جیاوازی یان نایه کسانى
INEQUITY	ظلم وعدم إنصاف	جهورو سته م و بیټادی - نادادپه روهړی

INFANTILIZATION	الصغر	بچووکى - مندالئى - مندالئىتى - به مندالئى مانه وه
INFORMATION AND REFERRAL SERVICES	خدمات التحويل وتوفير المعلومات	خزمه تگوزارى گواستنه وه و دابینکردنى زانیارییه کان
INFORMED CONSENT	الإعلام بالموافقة والقبول	دهرپرینی په زامه ندى و په سه ندى - په زامه ندى نیشاندان
IN - SERVICE TRAINING	برنامج التدريب الداخلي	به برنامه ى مه شقى نیوخویى - مه شقى خزمه تگوزارى نیوخویى
INSIGHT	التبصر أو الإستبصار	له پر ناخبینی یان دهروونبناى - تیژیبنی - توانای تیگه یشتن
INTAKE	القبول	په سه ندى - په زامه ندى - قایل بوون
INTEGRATED METHOD	المنهج التكاملي	رېبازى ته و اوکارى - میتودى ته و اوکارى
INTELLECTUALIZATION	المعالجة الفكرية	چارسه ى هزریانه
INTELLIGENCE QUOTIENT(IQ)	نسبة الذكاء	رېژه ى زیره ى - بهرکه وتى ژیرى
INTERDISCIPLINARY ACTIVITY	النشاط أو العمل الفريقي المتبادل	کار و چالاکی یان همره وه ى - کارى به کومه لى
INTEREST GROUP	جماعة الميول والاهتمامات المشتركة	گروویى ناره زوو و هاوده مى (بايه خپیدانى هاوبه ش)

INTERNATIONAL CLASSIFICATION OF DISEASES(ICD)	التصنيف الدولي للأمراض	پۆلئینکردنی نیودهوله تیی نه خووشییه کان
INTERPRETATION	التفسیر	لئیکدانه وه - رافه کردن - روونکردنه وه
INTERPROFESSIONAL TEAM	الفريق المهني	تیمی پیشهیی
INTERVENTION	تدخل	دهستیاخستن - چاره سه رکردن - دهسوهردان
INTERVIEW	مقابلة	چاوپیکه وتن
INTERVIEW SCHEDULE	جدول المقابلة	خشتهی چاوپیکه وتن
INTOXICATION	التسمم أو السكر	ژاراویبوون یان مهستیوون
ISOLATION	العزلة	گۆشه گیری - دووره په ریژی - که نارکه وتن - دابراو
JOINT INTERVIEW	مقابلة مشتركة	چاوپیکه وتنی هاوبهش
KOHLBERG MORAL DEVELOPMENT THEORY	نظرية كوهلبرق عن تطور الأخلاق	تیۆری کۆهلبرگ دهر باره ی گه شه کردنی ره وشت یان ئاکار
KUBLER - ROSS DEATH STAGES	مراحل الموت عند كوبرلر	قۆناغه کانی مردن لای کوبلهر
LANGUAGE DISORDER	إضطراب اللغة	گرفتنی زمان - شله ژانی زمانی
LEARNING DISABLED	ضعف التعلم	لاوازیی له فییربووندا

LIFE CYCLE	دورة الحياة	سووری ژیان
LIFE MODEL	نموذج أو نمط الحياة	نموونه یان جوژی ژیان - تهرزی ژیان - مؤدیلی ژیان - شیوازی ژیان
LIFESTYLE - ASSOCIATED DISORDER	الإضطراب المرتبط بنمط الحياة	گرفتی په یوهست به شیوازی ژیان - شله ژانی په یوهست به شیوازی ژیان
LINKAGE	الربط	هاو به نندی - تۆر به نندی
LIVE SUPERVISION	الإشراف المباشر	سهر په رشتیکردنی راسته و خو
LONG - TERM CARE	الرعاية طويلة الأمد	چاودیریی دریژخایه ن
LOSS	فقد	له ده ستدان - ونکردن
MACRO ORIENTATION	التوجه العام	ناراسته ی گشتی - ناراسته ی زل یان گه وره
MACRO PRACTICE	الممارسة العامة	کارتیاکردنی گشتی - پراکتیزه ی زل (شیوازی گه وره) پیاده کردنی گشتی
MAGICAL THINKING	التفكير السحري	بیرکردنه وه ی جادوویی
MAINSTREAMING	الحقل السائد	ریگه ی باو - دهرفته ی تافیکردنه وه
MAJOR DEPRESSION	الإكتئاب العام	خه مۆکی گشتی - خه مۆکی سهره کی - خه مۆکی گه وره
MALADAPTIVE	سوء التكيف	به دگونجان - نه گونجان
MALADJUSTMENT	سوء التوافق	رانه هاتن - (نه سازان)

MAL INERING	التمارض أو إدعاء المرض	خۇنە خۇشخستن يان خۇدەر خستن وهك نه خۇش
MALNUTRITION	سوء التغذية	به دخۇراكى
MALPRACTICE	سوء الممارسة	خراب مامه له كردن - بهد مامه له كارى
MANIA	الهوس	شهيدايى - هارى - هه لپه كردن - شيلگيرى - گلار او گرتن - سه رشيتى
MANIC – DEPRESSIVE ILLNESS	مرض الإكتئاب الهوسى	نه خۇشى خه مۇكىي په ستبارى
MANIC EPISODE	حادثة الهوس	پوودانى شهيدايى - پووداوى شهيدايى
MARATHON GROUP	جماعة الماراثون	گرووپى ماراسۇن (غاردانى)
MEDIATION	التوسط	نيوانگيرى - ناوبزى كردن
MEDICAL MODEL	النموذج الطبي	نموونهى پزىشكى - مۇدىلى پزىشكى
MEDICAL SOCIAL WORK	الخدمة الاجتماعية الطبية	خزمه تگوزارىي كۆمه لايه تى له بوارى پزىشكىدا - خزمه تگوزارىي كۆمه لايه تىي پزىشكى
MENTAL HEALTH	الصحة العقلية والنفسية	تهندروستىي ژيرى و دهروونى
MENTAL HEALTH PROFESSIONAL	المختص في مجال الصحة العقلية	پسپوړى بوارى تهندروستىي ژيرمه ندى
MENTAL HEALTH TEAM	فريق الصحة النفسية	تىمى دهرووندروستى - تىمى دروستىي دهروونى

MENTAL HOSPITALS	مستشفيات الصحة العقلية	نه‌خوشخانه‌کانی ژیر دروستی - نه‌خوشخانه‌کانی ناوه‌ز دروستی
MENTAL HYGIEN	الصحة النفسية	ده‌رووندروستی - دروستیی ده‌روونی
MENTAL ILLNESS	مرض عقلي	نه‌خوشیی ژیری
MENTAL RETARDATION	التأخر العقلي	دواکه‌وتنی ژیری
MENTAL STATUS EXAM	إختبار الوضع العقلي	تاهیکردنه‌وه‌ی ناستی ژیریته‌ی - هه‌ئسه‌نگاندنی ناستی ژیری
METAPHOR	المجاز أو الاستعارة	خوازه یان خواستن
METHADONE TREATMENT	العلاج بالميثادون	چاره‌سه‌رکردن به میسادۆن
METHODOLOGY	المنهجية	میتۆدناسی - ریبازگه‌راییی - ره‌وتگه‌راییی - شیوازه‌راییی - میتۆدۆلۆجی - ریبازه‌کانی تویژینه‌وه
METHODS IN SOCIAL WORK	طرق الخدمة الاجتماعية	رینگا‌کانی خزمه‌تگوزارییی کۆمه‌لایه‌تی
MEZZO PRACTICE	الممارسة الوسطية	پیا‌ده‌کردنی نیوانی - کارتیا‌کردنی نیوه‌نده‌یی - شیوازی ناوه‌ندی - پراکتیزه‌ی نیوانی
MICRO ORIENTATION	التوجه الخاص	ئا‌راسته‌ی تایبه‌ت - رپر‌ه‌وی ورد

MICRO PRACTICE	الممارسة الخاصة	کارتیاکردنی تابیهت - شیوازی یهکه بچووکهگان - پیادهکردنی تابیهت
MIDLIFE CRISIS	أزمة منتصف العمر	قهیرانی ناوهرآستی تهمن
MILIEU THERAPY	العلاج المحيطي	چارهسهری زینگهی
MILITARY SOCIAL WORK	الخدمة الاجتماعية العسكرية	خزمهتگوزاری کومه لایهتی له بواری سهربازیدا - خزمهتگوزاری کومه لایهتی سهربازی
MIMESIS	المحاكاة	لاساپیکردنهوه - خولیکووآندن - خورهگه لئدان
MOBILIZER ROLE	دور المنظم	رۆلی پیکخهر
MODELING	التمثيل - النمذجة	نواندن - چاولیکهری
MOTIVATION	الدافعية	هاندەر - هاندهری - پالنهەر - خولیا - هاندان
MOTIVATION - CAPACITY - OPPORTUNITY THEORY	نظرية الدافع أو الطاقة والقدرة	تیۆری هاندەر یان وزهو توانست
MULTIAXIAL CLASSIFICATION	التصنيف متعدد المحاور	پۆلینکردنی فره تهوهر
MULTIPLE CAUSATION THEORY	نظرية تعدد الأسباب	تیۆری فره هوکار

MULTIPLE IMPACT THERAPY	العلاج بالصددمات المتعددة أو المتكررة	چاره سه ر كردن به هيدمه ي فره جهش يان دووباره كراو
MULTIPLE PERSONALITY	الشخصية المتعددة	فره كه سايه تي
MUTUAL AID GROUPS	جماعات الدعم المتبادل	گرووپه كانى پالپشتى دوو لايه نه - گرووپه كانى پالپشتيكارى هاوبه شاننه
NATIONAL ASSOCIATION OF SOCIAL WORKERS (NASW)	الإتحاد الدولي للمختصين الاجتماعيين	يه كيتي نيوده ولته تي پسپوراني خزمه تگوزاري كومه لايه تي
NEEDS	حاجات	پيداويستيه كان
NEEDS ASSESSMENT (NA)	تقدير الحاجات	هه لسه نگاندى پيداويستيه كان - خه ملاندى پيداويستيه كان - مه زنده كردنى پيداويستيه كان
NEGATIVE FEEDBACK	التغذية السلبية	په رچه پيدانى نه ريئى - كاردانه وهى نه ريئى
NEGATIVE REINFORCEMENT	التعزيز السلبي	پالپشتي كردنى نه ريئى
NEGLECT	الإهمال	فه راموش كردن
NETWORK	شبكة علاقات	توري په يوه ندييه كان
NET WORKING	تدعيم الروابط الاجتماعية	پشتگيري كردنى په يوه ندييه كومه لايه تيبه كان
NEUROSIS	العصاب	دهمار په شيوى - دهمارگرزى - دهمارگرتن

NOMINAL GROUP TECHNIQUE	أسلوب التقدير الجماعي	شیوازی ههئسه نگانندنی به کۆمه ل - شیوازی کۆههئسه نگانندن - شیوازی ههئسه نگانندنی کۆمه لگیر
NONDIRECTIVE THERAPY	العلاج غير المباشر	چاره گهری ناراسته و خو
NONJUDGMENTAL	عدم التسرع في إصدار الأحكام	په له نه کردن له بریاردان
NONVERBAL COMMUNICATION	اتصال غير لفظي	په یوه نندیکردنی گۆنه کراو
NORMAL	سوي	ئاسایی - باو
NORMS	معايير	رئساکان - پئوه ره کان
NURSING HOMES	مراكز أو بيوت التمريض	سه نته ره کان یان خانه کانی نه خو شه وانی (په رستاری)
OBJECTIVITY	الموضوعية	بابه تیانه - بابه تیوون
OBSSESSION	الإستحواذ	زالبوون - ده ستبه سه راگرتن - هزری سه پاوی نه ویستراو (هزر) به سه ره داسه پاو - کرداره ناچار ییه کان - گه مارۆی ده روونی
OBSESSIVE - COMPULSIVE DISORDER	الاضطراب الوسواسي القهري	گرفتی وه سواسی داسه پاو
OCCUPATIONAL SOCIAL WORK	الخدمة الاجتماعية في أماكن العمل	خزمه تگوزاری کۆمه لایه تی سه رکار - خزمه تگوزاری کۆمه لایه تی له جیکاره کان
OPEN - ENDED GROUPS	الجماعات المفتوحة	گرووپه کراوه کان

OPEN - ENDED QUESTIONS	الأسئلة المفتوحة	پرسیاره کراوهکان
ORGANIC MENTAL DISORDERS	الاضطرابات العقلية العضوية	گرفته ژیرمه نندییه نه ندامییه کان
ORGANIZATION	التنظيم	ریکخستن - ریكخراو
ORGANIZATION DEVELOPMENT (O D)	تطوير عملية التنظيم	گه شه پیدانی پرۆسه ی ریکخستن
OUTCOME EVALUATION	تقويم النتائج	هه لسه نگانندی نه نجامه کان
OUTREACH	الوصول إلى المستفيدين	گه یشتن به سوومه ندان
OVERPROTECTIVE NESS	الحماية الزائدة أو المفرطة	فره چاودییری - چاودییری زۆر یان زیدهرۆیی چاودییری
PARANOIA	البارانویا أو الهذاء	پارانۆیا یان به دگومانی - تیكچوونی سووکی نه قلی
PARANOID DISORDERS	اضطرابات الهذاء	گرفته کانی به دگومانی یان گومانگرتوو
PARANOID IDEATION	الأفكار أو التخيلات الهذائية	بیروکه یان نه ندیسه کاری گومانگرتوو انه - بیروکه به دگومانیه کان
PARAPHRASING	إعادة الصياغة	دارشته وه
PARENT EFFECTIVENESS TRAINING(PET)	برنامج التدريب على الوالدية	پرۆگرامه مه شق سازییه کارا کان بو دایک و باوکان
PARTIALIZATION	التجزئة	به شبهش کردن - کهرتکردن

PARTICIPANT MODELING	العرض أو التمثيل بالمشاركة	خستنهروو يان نواندنى به هاويهشى
PASSIVE - AGGRESSIVE	العدوانية السلبية	دژايهتى نهرينى
PASSIVE - DEPENDENT	الاعتمادية السلبية	پشتبهسىنى نهرينى
PASSIVITY	السلبية	نهرينىيوون - نهرينى
PATHOLOGY	علم الأمراض	زانستى نهخوشيهكان - نهخوشيزانى - نهخوشيناسى
PATIENT	مريض	نهخوش - دمردهدار
PATIENTS' RIGHTS	حقوق المرضى	مافهكانى نهخوش - مافى نهخوشان
PEER GROUP	جماعة الرفاق	گرووبى هاوپييان - دهستهى هاوهلان
PEER PAIRING	النظير أو القرين	هاوتا يان هاوودهم
PEER REVIEW	تقويم جماعة الرفاق	ههئسهنگاندنى گرووبى ههفالان
PERSONALITY DISORDERS	اضطرابات الشخصية	گرفتهكانى كهسايهتى - شلهزانه كهسيئيهكان
PERSONAL SOCIAL SERVICES	الخدمات الاجتماعية الشخصية	خزمهتگوزارييه كؤمهلايهتبيه كهسييهكان
PERSON - IN - ENVIRONMENT PERSPECTIVE	المنظور الذي يركز على الشخص في بيئته	نهو ديدهى جهخت دهكاته سهر كهسيك له زينگهكهيدا
PERSON - SITUATION CONFIGURATION	وضع الشخص في الموقف	رهوشى تاك له ناست ههلوئستدا

PERSON - ORIENTED RECORD	التسجيل الذي يركز على الشخص أو العميل	ئەو تۆمارەى كە جەخت دەكاتە سەر تاك يان گرفتار
PHOBIA	الفوبيا أو الرهاب	فۇبىيا - تۆقىن - ترسەزالى - ترسى تۆقىنەر - ترسى ناديار
PHOBIC DISORDER	اضطراب الرهاب	گرفتى ترسەزالى - گرفتى تۆقىن
PLACATER ROLE	دور المسترضي	رۆلى قايلكارانە
PLANNING	التخطيط	پلاندانان
PLAY THERAPY	العلاج باللعب	چارەسەرى بەيارىكردن (گەمە)
POLICE SOCIAL WORK	الخدمة الاجتماعية في دوائر الشرطة	خزمەتگوزارىي كۆمەلايەتى لە فەرمانگەكانى پۇلىسدا
POSITIVE REINFORCEMENT	التعزيز الإيجابي	بەھىزكردى ئەرئىنى يا پالپشتىكردى ئەرئىنى
POSITIVE TRANSFERENCE	التحويل الإيجابي	گواستەنەوہى ئەرئىنى - گەياندىنى پۆزەتتىقانە
POST PARTUM DEPRESSION	اكتئاب ما بعد الولادة	خەمۆكى دواى مندالبوون
POST PLACEMENT CONTACT	اتصال ما بعد التعيين	پەيوەندىيى دواى دامەزراندن
POST – TRAUMATIC STRESS DISORDER	اضطراب الصدمة الضاغطة	شلەزانى پەستىنى زەبەر - گرفتى ناخگرۆى دواى ھىدمە - گرفتى زەبەر گوشارانە - شلەزانى دەروونى پاش زەبەر
PRESCRIBING THE SYMPTOM	وصفة العرض	پاچىتەى نىشانەكانى نەخۆشى

PRESCRIPTION, MEDICAL	وصفة طبية	رېچىتەى پزىشكى
PRESENTING PROBLEM	المشكلة الحالية	گرفتى ھەنووكەيى
PREVENTION	الوقاية	خۇپاراستن - پارىزكارى - خۇپارىزى - پاراستن
PRIMAL THERAPY	العلاج الأولي	چارەسەرى بەرايى
PRIMARY GAIN	المكتسب الأولي	دەستكەوتى سەرەتايى
PRIMARY GROUP	الجماعة الأولية	گرووپى يەكەمىن - گرووپى بەرايى يان بىنەرەتى
PRIMARY PREVENTION	الوقاية الأولية	خۇپارىزى سەرەتايى
PRIMARY PROCESS THINKING	عملية التفكير الأولية	کردارى بىرکردنەوھى بەرايى
PRIVATE PRACTICE	الممارسة الخاصة	كارتياکردنى تايبەت - كارگردى تايبەت
PROBLEM – ORIENTED RECORD (POR)	التسجيل الذي يركز على المشكلة	ئەو تۆمارەى كە جەخت دەكاته سەر گرفت
PROBLEM - SOLING CASEWORK	دراسة الحالة التي تركز على حل المشكلة	لېكۆلېنەوھى بار كە جەخت دەكاته سەر چارەسەرى گرفت
PROCESS RECORDING	تسجيل العمليات المهنية	تۆمارى پرۆسە پېشەيىھەكان

PROGNOSIS	التنبؤ	پیشبینی کردن - پیشبینی
PROJECTION	الإسقاط	خستنه سهر - خستنه پال - به سه را برین
PROJECTIVE IDENTIFICATION	الهوية الإسقاطية	ناسنامه ی پیوه لکاو - ناسنامه ی به سه را دابراو - ناسنامه ی دراوه پال
PROTECTIVE SERVICES	الخدمات الوقائية	خزمه تگوزارییه خو پاریزییه کان
PSYCHIATRIC EMERGENCY	حالة نفسية طارئة	حاله تی دهر وونی کتوپر - فریاکه وتنی دهر وونی - باری ته نگه تاوی دهر وونی
PSYCHIATRIC SOCIAL WORK	الخدمة الاجتماعية النفسية	خزمه تگوزاریی کومه لایه تی دهر وونی - خزمه تگوزاریی کومه لایه تی بو چاره سه ری دهر وونی
PSYCHIATRIST	الطبيب النفسي	پزیشکی دهر وونی - پزیشکی نه قلی
PSYCHOACTIVE DRUGS	العقاقير المنشطة نفسياً	دهر مانگه لی دهر وونچالاک - داودهرمانی بوژینه ره وهی دهر وونی
PSYCHODRAMA	السيكودراما	سایکو دراما - درامای دهر وونی - نمایشی دهر وونی - نواندنی دهر وونی
PSYCHODYNAMIC	الديناميات أو القوى النفسية	دینامیکی دهر وونی یان هیزه دهر وونییه کان
PSYCHOLOGIST	المختص النفسي	پسپوژی دهر وونی
PSYCHONEUROSIS	العصاب النفسي	دهمار په شیوی دهر وونی

PSYCHOPATH	السيكوباتي	سايكۆپاتى - سادار - نەخۇشى مېشك
PSYCHOPATHOLOGY	علم الأمراض النفسية	زانستى نەخۇشىيە دەروونىيەكان - دەرووناسىي نەخۇشى
PSYCHOSIS	الذهان	ناخشىۋاۋى - بېر رۇيىن - زەين هەلاتىن - (نەخۇشى ئەقلى)
PSYCHOSOCIAL ASSESSMENT	التقدير النفسي الاجتماعي	نرخاندنى دەروونىي كۆمەلەيەتى
PSYCHOSOCIAL CRISIS	الأزمة النفسية الاجتماعية	قەيرانى دەروونىي كۆمەلەيەتيانە - تەنگزەي دەروونىي كۆمەلەيەتى
PSYCHOSOCIAL DEVELOPMENT THEORY	نظرية النمو النفسي الاجتماعي	تيۇرى گەشەي دەروونىي كۆمەلەيەتى
PSYCHOSOCIAL STUDY	الدراسة النفسية الاجتماعية	ليكۆلئىنەۋەي دەروونىي كۆمەلەيەتى
PSYCHOSOCIAL THERAPY	العلاج النفسي الاجتماعي	چارەسەرى دەروونىي كۆمەلەيەتى
PSYCHOSOMATIC	نفسي جسدي	دەروونجەستەيى - سايكۆسۇماتى - دەروونى جەستەيى
PSYCHOTHERAPIST	المعالج النفسي	چارەسازى دەروونى
PSYCHOTHERAPY	العلاج النفسي	چارەسەرى دەروونى
PSYCHOTROPIC DRUGS	العقاقير المؤثرة نفسياً	داودەرمانە كارتىكەرە دەروونىيەكان

PURPOSEFUL EXPRESSION OF FEELINGS	التعبير الهادف عن المشاعر	گوزارشتی نامانجداری ههستهکان
QUESTIONING	توجيه الأسئلة	ناراستهکردنی پرسیار - پرسیارکردن
RATIONAL CASEWORK	الدراسة المنطقية للحالة	لیکۆلینهوهی ژیرمه‌ندانهی حالته
RATIONAL - EMOTIVE THERAPY	العلاج عن طريق إثارة الإنفعالات المنطقية	چاره‌سه‌رکردن به‌هۆی ورووژاندنی تاوگرییه ناوه‌زمه‌ندییه‌کان
RATIONALIZATION	التبرير	پاکانه‌کردن - بیانوو هینانه‌وه - پاساو هینانه‌وه - نه‌قلاتی کردن
REALITY TESTING	اختبار الواقع	نه‌زموونکردنی واقع یا تاقیکردنه‌وهی واقع (هه‌قیقه‌ت)
REALITY THERAPY	العلاج الواقعي	چاره‌سه‌ری واقعی
REASSURANCE	التطمين	دلتیاکردنه‌وه - متمانه پیدان
RECORDING	التسجيل	تۆمارکردن
REDUCTIONISM	الاختزالية	ساداندنگه‌رایی - پارچاندنگه‌رایی - کورتکردنه‌وه - ئاسانکردنه‌وه - ره‌وتی لی‌کردنه‌وه‌گه‌ری
REFERENCE GROUP	الجماعة المرجعية	گرووی ژیدهر - په‌نا بۆ بردن -
REFERRAL	التحويل	گواستنه‌وه - گۆرین - ناراسته‌کردنه‌وه - ناردن

REFLECTION OF FEELINGS	انعكاس أو عكس المشاعر	رهنگردانهوه - پیدانهوه یان ئاوه ژووگردنهوهی ههستهکان
REGRESSION	النكوص	گهپانهوه - پاشهکشهکردن - کشانهوه - گهپانهدواوه
REHABILITATION	إعادة التأهيل	توانا گهپاندنهوه - خوگرتنهوه - راهینانهوه - گونجاندهوه - گهپانهوهی متمانه - شایاندن
REINFORCEMENT	التعزيز	بههیزکردنهوه - تینپیدانهوه - پالپشتکردن - پشتگیریکردن
REJECTION	الرفض أو النبذ	رهنگردنهوه یان پهردانهوه - نهویستن - دوورخستنهوه - فریدان
RELABELING	إعادة الوصف والتصنيف	ناساندنهوهو پۆلینکردن
RELATIONSHIP	العلاقة	پهیهندی
REPRESSION	الکبت	کپکردن - خهفهکردن - چهپاندن
RESIDENTIAL TREATMENT	العلاج داخل المؤسسات الإيوائية	چارهسهکردن له نیو دامه زراوه دالدهددرییهکاندا
RESISTANCE	المقاومة	بهرگری - خوڤاگری - بهرهه لستی
RESOCIALIZATION GROUP	جماعة إعادة التنشئة الاجتماعية	گرووی به کۆمه لایه تیکردنهوه
RESOURCES	الموارد	دهرامه تهکان
ROLE	الدور	رۆل
ROLE AMBIGUITY	التباس الدور	نادیاریی رۆل

ROLE DISCOMPLEMENTARITY	عدم اکتمال أو وضوح الدور	ناتهواوی یان ناروونی رۆل
ROLE PLAY	لعب الأدوار أو تمثيل الأدوار	رۆل یاریکردن یان رۆلبینین - رۆلگێران
SCAPEGOAT	کبش الفداء	به لاگێر - به لا گهردان - قوچی قوربانى
SCHEDULE REINFORCEMENT	جدول التعزيز	خشتهی بههیزکردنهوه - خشتهی پاڤشتکردن - خشتهی پشتگیری کردن
SCHIZOID	الفصامي	تیکچوونی کهسایهتی - کهرتبوونی کهسیتی - کهسیتی شیواو - بهرتبوونی کهسیتی - شیتیتی سه رهتایی
SCHOOL PHOBIA	الرهاب المدرسي	ترسه زالی خویندنگهیی - ترسان له قوتابخانه - تۆقینی خویندنگهیی
SCHOOL SOCIAL WORK	الخدمة الاجتماعية المدرسية	خزمهتگوزاری کۆمه لایه تیی خویندنگهیی - کاری کۆمه لایه تیی قوتابخانهیی
SELF - DETERMINATION	تقرير المصير	دیاریکردنی چاره نووس - برپاردانی چاره نووس - چاره نووسسازی - مافی چاره ی خوینووسین
SELF - DISCLOSURE	الكشف عن الذات	خۆ ئاشکراکردن - خۆ ناساندن - خۆ دۆزینه وه - خستنه رووی خود

SELF - HELP GROUPS	جماعات المساعدة الذاتية	گرووپه‌کانی یارمه‌تیدانی خودی
SENILE DEMENTIA	خبل الشيخوخة	خه‌له‌فاوی پیری - خه‌له‌فانی پیری
SENSITIVITY GROUP	جماعة التدريب على الإحساس	گرووپی راهینان له‌سه‌ر هه‌ستیاری
SEPARATION	الانفصال	دابړان - جیابوونه‌وه - لیکتازان
SERVICE STRATEGY	خطة توفير الرعاية	پلانی دابینکردنی چاودیری
SINGLE - SESSION GROUP	جماعة الجلسة الواحدة	گرووپی تاکه دیدار
SOAP CHARTING METHOD	طريقة سوب في التسجيل	پېبازی تۆمارکردنی سوپ - پینگای سوپ له تۆمارکردندا
SOCIAL CASEWORK	دراسة الحالة	لیکۆلینه‌وه‌ی بار
SOCIAL CAUSATION THEORY	نظرية السبب أو المسبب الاجتماعي	تیۆری هۆکار یان هۆکارمه‌ندی کۆمه‌لایه‌تی - تیۆری هۆکارمه‌ندی کۆمه‌لایه‌تی
SOCIAL GROUP WORK	العمل مع الجماعات	کارکردن له‌گه‌ل گرووپه‌کان - کاری به‌کۆمه‌ل له‌خزمه‌تگوزاری کۆمه‌لایه‌تی
SOCIAL HISTORY	التاريخ الاجتماعي	میژووی کۆمه‌لایه‌تی
SOCIAL PHOBIA	الرهاب الاجتماعي	تۆقینی کۆمه‌لایه‌تی - فۆبیای کۆمه‌لایه‌تی - ترسه‌زالی کۆمه‌لایه‌تی

SOCIAL SERVICES	الخدمات الاجتماعية	خزمه تگوزار ييه كۆمه لايه تيبه كان
SOCIAL THERAPY	العلاج الاجتماعي	چاره سەرى كۆمه لايه تى
SOCIAL WELFARE	الرعاية الاجتماعية	چاودىرى كۆمه لايه تى - (خۇشگوزەرانى كۆمه لايه تى)
SOCIAL WORK	الخدمة الاجتماعية	خزمه تگوزارى كۆمه لايه تى - كارى كۆمه لايه تى
SOCIAL WORKER	المختص الاجتماعي	پىسپورى كۆمه لايه تى - كۆمه لكار
SOCIAL WORK KNOWLEDGE	المعرفة في الخدمة الاجتماعية	زانين له خزمه تگوزارى كۆمه لايه تيدا
SOCIAL WORK PRACTICE	ممارسة الخدمة الاجتماعية	كارتيا كوردنى خزمه تگوزارى كۆمه لايه تى - پياده كوردنى كارى كۆمه لايه تى
SOCIAL WORK SKILLS	مهارات الخدمة الاجتماعية	كارامه ييه كانى خزمه تگوزارى كۆمه لايه تى
SOCIAL WORK TEAM	فريق العمل الاجتماعي	تىمى كارى كۆمه لايه تى
SOCIOGRAM	المقاييس الاجتماعية	پيؤمەرە كۆمه لايه تيبه كان
STAFF DEVELOPMENT	برامج تحسين أداء العاملين	به رنامه كانى چا كوردنى رۆلى كارمەندان
STRESS	ضغوط	گوشارەكان - فشارەكان - ناخگر ژيبه كان - په ستانه كان
SUBSTANCE ABUSE	سوء استخدام المواد المخدرة	خراب به كار هيتانى مادده هۆشبه ره كان
SUPERVISION	الإشراف	سەرپەرشتى كوردن

SUPPORTIVE TREATMENT	العلاج المعين أو الداعم	چاره سه رکردنی یارمه تیده رانه یان پالپشت
SUPPORT SYSTEM	منظومة توفير الدعم	کۆ سیسته می دابینکردنی پشتگیری
SUPPRESSION	القمع	سه رکو تکردن - ریشه کیش کردن
SURVIVOR SYNDROME	أعراض البقاء	نیشانه کانی مانه وه - کۆنیشانه ی مانه وه
SUSTAINING PROCEDURES	إجراءات الدعم والمساندة	رپکاره کانی پالپشتی و پشتیوانیکردن
SYMPTOM	عرض	نیشانه ی نه خویشی
TARGET BEHAVIOR	السلوك المستهدف	رهفتاری به نامانجگیراو - رهفتاری نامانجدار
TASK - CENTERED TREATMENT	العلاج الذي يركز على إنجاز مهام محددة	چاره سه ری نه رکسه نته ری - نه وه چاره سه ره ی جه خت ده کاته سه ر به حییه ینانی کاروباره دیاریکراوه کان
TERMINATION PHASE	مرحلة الانفصال	قۆناعی دابران - قۆناعی جیابوونه وه
T - GROUP	جماعة تدريب	گرووی راهینان
THEME GROUP	جماعة الموضوع الواحد	گرووی تاکبابه ت - گرووی تاکبابه تی
THERAPIST	المعالج	چاره ساز
THERAPY	العلاج	چاره سه رکردن - دهرمانکردن - ساریژکردن

THOUGHT DISORDERS	اضطرابات التفكير	شله‌زانه‌کانی بیرگردنه‌وه - گرفته‌کانی بیرگردنه‌وه - هزر په‌شیوی
TOLERANCE	القدرة على التحمل	توانای به‌رگه‌گرتن
TRAQUILIZER	مهدئى أو مسكن للأعصاب	هیمنکه‌روهه یان نازارشیکی ده‌ماره‌کان - هیمنکار یان نارامیه‌خسه ده‌مار
TRANSACTIONAL ANALYSIS (TA)	التحليل التعملي	شیکردنه‌وه‌ی مامه‌له‌کارینه - شیکردنه‌وه‌ی مامه‌له‌کاری
TRANSFERENCE	الطرح	گواستنه‌وه - خستنه‌پوو
TRAUMA	صدمة	هیدمه - زهبر
TYPE (A) PERSONALITY	نمط الشخصية (أ)	که‌سایه‌تی جووری (A)
TYPE (B) PERSONALITY	نمط الشخصية (ب)	که‌سایه‌تی جووری (B)
UNIT OF ATTENTION	مركز أو وحدة الاهتمام	سه‌نته‌ر یان په‌که‌ی بایه‌خپیدان
VALUES	قيم	به‌هاکان
VALUES CLARIFICATION	توضيح القيم	پوونکردنه‌وه‌ی به‌هاکان
V CODES	نظام الرمز V	سیسته‌می هیمایی V - کوودی V
VEGETATIVE SIGNS	علامات الخمول	نیشانه‌کانی ته‌مه‌لی - نیشانه‌کانی خاویوونه‌وه
VENTILATION	التعبير أو التنفيس	گوزارشتکردن - ده‌رپین یا ده‌رده دل

VICARIOUS LEARNING	التعليم البديلي أو التعويضي	فیرکردنی جیگره وه یان قه ره بووانه یان قه ره بووکردنه وه
VOCATIONAL GUIDANCE	الإرشاد المهني	رینمایی پیشهیی
VOCATIONAL REHABILITATION	إعادة التأهيل المهني	راهینانه وهی پیشهیی
WITHDRAWAL	الانسحاب	کیشانه وه - کشانه وه - پاشه کشه
WITHDRAWAL SYMPTOMS	أعراض الانسحاب	نیشانه کانی کشانه وه - کوئیشانه ی کیشانه وه - نیشانه کانی پاشه کشه کردن
WORK INCENTIVES	بواعث أو دوافع العمل	هاندهره کان یان پالنه ره کانی کار